Michaïl Artsybachev

BLODPLETTEN

- og andre fortællinger -

Michaïl Petrovitch Artsybachev

Blodpletten og andre fortællinger

eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Michaïl Artsybachev: *Blodpletten og andre fortællinger* er baseret på originaler, som er public domain over hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og reviderede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Michaïl Artsybachev: *Blodpletten og andre fortællinger* is based upon sources in the public domain worldwide.

This updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

***Disclaimer:** Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

BY NC SA

Pasja Tumanov

1

Foran den tillukkede dør ind til politimesterens embedskontor stod en snavset politisoldat.

Uagtet dette menneskes ansigt udtrykte toppunktet af slavisk, dum underdanighed, hindrede dette ham dog ikke fra at vise tegn på heftig, embedsmæssig uvilje, da en uvedkommende trådte ind.

Denne uvedkommende, der så frækt vovede at betræde dette værelse, hvortil adgang var forbudt uden for tiden mellem 12 og 3, var en ung middelhøj mand i en slidt gymnasiastkappe. Hans ikke smukke, men sympatiske ansigt viste tegn på et stærkt oprør.

Straks efter sin indtræden tog han huen af.

"Er politimesteren til stede?" spurgte han så højt og resolut, som om han i forvejen havde forberedt sig på denne resolutte facon.

"Ja vel," svarede soldaten, idet han med stærk ulyst lettede på sig.

"Folk ved godt, at der kun tages imod fra 12 til 3. Hvad kommer De så rendende for og gør folk ulejlighed."

"Kan jeg gå ind her," spurgte gymnasiasten og gjorde et skridt hen imod døren.

"Der modtages ikke," svarede soldaten og stillede sig i vejen.

"Jeg *må* ind."

"Fra 12 til 3," svarede soldaten ligegyldigt.

"Jeg må ind straks."

"Jeg har ikke tilladelse til at lade Dem passere."

Denne modstand slog gymnasiasten fuldstændig til jorden. De ophidsede, sorgfulde tanker, der helt fyldte ham, lod sig så umuligt forene med denne tunge, flegmatiske soldats stillen sig i vejen. Han var nær løbet sin vej igen, men i døren standsede han og stammede:

"Jeg må gøre anmeldelse. Jeg har dræbt et menneske!"

"Hvad?" spurgte soldaten.

Gymnasiasten tav, og soldaten så dumt grinende på ham.

"Nå – vær's god ..." sagde han lidt efter med en mistroisk rysten på hovedet og slog kontordøren op.

Gymnasiasten satte af en eller anden grund huen på hovedet, men tog den igen straks af og trådte ind.

Soldaten stirrede sløvt bag efter ham og stillede sig til hvile op ad en stumtjener.

2

I det store værelse, hvis vægge prydedes med billeder af zarfamilien, opholdt fire mennesker sig. Politimesteren, en statelig herre med et smukt overskæg, hans tykke rødblissede "medhjælper" og en *pristaf*, på hvis magre, svindsottige krop uniform og sabel hang som på et stativ.

Den fjerde, en rødskægget herre i interimsuniform med en blå pincenez hængende på spidsen af en tyk, finnet næse, stod tæt op ad bordet og bladede i nogle papirer.

Politimesteren, der sad med albuerne støttet mod det grønne bordtæppe, berettede om, hvordan datteren af en urmagerjøde, der var blevet fanget under en razzia på prostituerede og som efter faderens forsikring "kun var et barn", allerede havde vist sig at være svanger.

"Ha – ha – ha – endnu kun et barn!" lo politimesteren af fuld hals, og drejede sit sunde legeme, der sad fast indesluttet i den stramme uniform.

Medhjælperen, der udover sin fedme overhovedet kun følte død kedsomhed, lo også.

Pristaffen stod ret op og ned, og også han lo, uagtet denne vedvarende ståen op måtte være yderst besværlig for den ældre, svagelige mand. Med et hadefuldt, misundeligt blik så han på den benede politimester, for hvem han måtte stå ret, uden så meget som at turde hentyde til den skrivelse, han havde at forelægge.

Sekretæren endelig, der ikke kunne udstå politimesteren, lyttede til hans ord med sand nydelse præget i alle miner; samme dag havde han nemlig fra tilforladelig kilde fået at vide, at politimesterens karriere ville blive brat afbrudt. I guvernementskontorerne var dette blevet ham meddelt som en fastslået kendsgerning; men politimesteren anede øjensynlig ikke det fjerneste.

"Hvis du havde en anelse om det, ville du ikke le sådan!" tænkte han skadefro.

Da gymnasiasten trådte ind, vendte alle sig om mod ham. Politimesteren standsede midt i en sætning.

Gymnasiasten blev straks stående og forsøgte i hast at trække en genstand op af lommen, hvad der ikke ville lykkes.

Pristaffen anså det for sin pligt at træde nærmere og spørge ham ud. Da også sekretæren havde fået samme tanke, spurgte begge samtidig:

"Hvad ønsker De?"

Gymnasiasten blev forvirret og så tavs fra den ene til den anden, han forsøgte på ny at få et eller andet trukket op af lommen, men der faldt kun et par kagesmuler ud.

Gymnasiasten åndede besværligt, og hans ansigt blev kummerligt hjælpeløst.

Pristaffen kiggede ned i hans lomme, men i samme øjeblik trak gymnasiasten en revolver frem og rakte den til politimesteren. Denne strakte uvilkårligt hånden ud og tog imod den.

"Jeg har dræbt direktøren," forklarede gymnasiasten.

"Hvad?" spurgte politimesteren og trak øjenbrynene i vejret.

"Hvem?" spurgte også den tykke medhjælper, som lamslået af skræk.

"Direktøren ... Vladimir Stepanovitch ..." gentog gymnasiasten med næsten uhørlig røst.

"Vosnisskij? Vladimir Stepanovitch ..." råbte politimesteren.

"Ja," hviskede gymnasiasten.

Alt kom i bevægelse. Politimesteren greb sablen og fik gehænget viklet om sig, pristaffen fo'r af sted efter en droske og medhjælperen greb efter sin hue. Alle skreg og talte rædselsslagne i munden på hinanden, idet de ganske glemte ophavsmanden til det hele. Først da de skulle til at gå, huskede politimesteren ham og vendte sig mod ham og sagde i en opbragt tone:

"Hvem er De?"

Gymnasiasten svarede ikke. Øjensynlig var han ikke helt sig selv mægtig; han krammede huen sanseløst mellem de svedige fingre.

Pristaffen sprang frem og skreg ind i hans øre:

"Hvem er De?"

"Pavel Tumanov ... fra sjette klasse..." svarede gymnasiasten og vendte sig direkte om til pristaffen.

"Vi må skynde os derhen," sagde politimesteren ophidset. "Hvilken ulykke, Matvej Ivanitch. Følger De med?"

"Ja, ja," peb medhjælperen hurtigt og greb efter sin hue.

"Viktor Aleksandrovitch," spurgte pristaffen ærbødigt, "hvordan forholder vi os med ham ..." Han nikkede i retning af gymnasiasten.

"Ah javel ... ja ... under bevogtning til jeg kommer igen."

"Og revolveren?"

"Ja vist, ja vist ... lægges til side ... bevis! De kører jo med ... Andrej Semyonovitch vil træffe de fornødne foranstaltninger ..." henkastede politimesteren og forsvandt ud gennem døren.

"Ja vel," svarede sekretæren mørkt, uden at røre sig af pletten.

Pristaffen nikkede indsmigrende og løb bag politimesteren. Et minut efter fo'r to drosker forbi under vinduerne.

3

Sekretæren og gymnasiasten blev alene i kontoret. En klynge skrivere og politibetjente, der havde hørt nyheden, kiggede ind gennem den åbentstående dør.

Sekretæren følte sig ilde til mode. Han gik gennem værelset, truede ad dem med fingeren og lukkede døren.

"Hvorfor står De? Sæt Dem dog," mumlede han og vendte tilbage til sin plads.

Gymnasiasten gik hen til væggen og satte sig på en stol.

Også sekretæren satte sig. Det gjorde ham usigeligt ondt for denne dreng, som han umuligt kunne tro var en morder. Han

bøjede sig ned over sine papirer og lod som om han ikke så ham.

Pasja Tumanov sad ubevægelig henne ved væggen. Hans læber var fast sammenbidte, åndedrættet gik tungt gennem næsen. Han stirrede uafbrudt ned mod kagekrummerne på gulvet og plagedes af et ønske om at rydde dem af vejen. De så så hæslige ud der på det renvaskede gulv, syntes han, og måtte vistnok samtidig stå i et vist forhold til det, der var sket.

Det var blot og bar indbildning. Det var i virkeligheden kun ønsket om at blive det vanvittigt stærke tryk kvit, der arbejdede i ham.

Men lidt efter lidt grebes han af en fuldkommen sløvhed. Han kunne ikke længere gøre sig selv rede for når og hvorledes egentlig alt "dette" var begyndt og havde taget fart, hvorfor han nu sad i dette tomme værelse. Flere gange forekom det ham endog, som om han kun behøvede at rejse sig og gå sin vej, for at alt igen skulle ordne sig på bedste måde og vise sig at være det ubetydeligste ingenting. Men straks efter at disse tanker opstod, gik de igen under i et tåget kaos, hvor billeder, ordstumper, røde pletter svulmede op og sank til bunds i en purpursø opfyldt med knuste og grufulde ansigter.

Pasja Tumanov tog sig sammen. Et øjeblik så han igen vinduerne og det skæggede hoved. Midt af dette formløse kaos sprang der en tanke frem: en bestemt handling, som han absolut måtte udføre, noget uhyre vigtigt, som han imidlertid ikke kunne komme på. Det begyndte at volde ham pine. Krummerne blev i den sammenligning til det rene intet. Han anstrengte sig til det yderste – og greb det.

Det var den udkrængede lomme, der havde martret ham således.

Pasja Tumanov lagde huen fra sig og fik lommen bragt i orden igen. Derved fik han endnu fat i et par kager, som han havde bragt med hjemmefra.

På én gang brast han i gråd.

Sekretæren sprang op og lod pennen falde. Han hældte vand i et glas og rakte det til Pasja. Men Pasja hulkede kun endnu stærkere, idet han rystede og sitrede som i feber.

"Nå, nå, nå, hvad er der i vejen ... bagateller ... det ordner sig nok ... drik nu ..." mumlede den skrækslagne sekretær, og idet han pludselig gav efter for en uforståelig bevægelse, strøg han ham over hovedet og mumlede:

"Stakkels dreng!"

Da Pasja hørte disse medfølende ord, gik hans gråd over til en hysterisk hulken. Det forekom ham, at denne sekretær var det eneste menneske i verden, der havde medfølelse tilovers for ham. Og idet han trykkede hovedet ind mod sekretærens vest, hvor hans næse skurede mod de hårde uniformsknapper, brød han ud i en endnu heftigere hulken.

Sekretæren så sig hjælpeløst omkring.

4

Aftenen før denne dag havde Pasja Tumanov ligget på en gammel divan, der tjente ham som seng og anspændt stirret ind i lampelyset, hvis skin kastedes mod bordet, dæmpet af en grøn skærm.

På bordet lå bøgerne og hæfterne klart belyste, i blækhuset stod et rødt penneskaft. Stoleryggens sorte skygger hævede sig

frem, men bag dem gik alt over i en grønlig halvdæmring. Puden, der var hed og ubekvem, havde han skudt ind under hovedet; nu stirrede han sløvt hen mod ét punkt, skønt han vidste, at hver time var kostbar. Han havde lagt sig hen af fortvivlelse, efter at have indset, at en anstrengelse for på to-tre dage at indhente det, der i syv år var forsømt, alligevel ville være frugtesløs.

Hvorfor han havde forsømt så ufattelig meget, kunne han ikke selv gøre rede for. Til dels skyldtes det hans dovenskab, til dels også omstændigheder, han ikke selv var herre over. Frem for alt lå det dog i, at livet, det virkelig, levende liv, med alle dets unge varme interesser, fuldstændig havde grebet Pasja Tumanov, og at det i gymnasiet døde lektieterperi lå milevidt fjernet fra dette liv.

Da Pasja havde overtydet sig om sagernes sande sammenhæng, blev han grebet af en fortvivlelse, der grænsede til apati. Uden at lukke bogen i, havde han rejst sig fra bordet og havde kastet sig på divanen. Han følte sig dybt ulykkelig og beklagede sig selv.

Jævnsides denne medynk løb en rasende forbitrelse mod de mennesker, han antog for skyldige i sin ulykke – mod gymnasiets rektor og læreren i det latinske sprog.

Deri tog Pasja Tumanov fejl. Roden til hans ulykke lå hverken i denne eller hin embedsmands uvilje, men i at en tyveårig yngling mod sin vilje tvinges til at beskæftige sig med døde lektier, der fra dag til dag stænger ham ude fra det liv, hvorefter hans unge sjæl higer.

Men ikke des mindre anså Pasja Tumanov læreren Aleksandrovitch og direktøren for årsagerne til al hans ulykke.

Hadet og harmen, alt for tungt for hans bløde hjerte, rasede stadig heftigere. Til tider hævede den sig til et uhyre pres, under hvilket hans fjendes gang, stemme og talemåde manedes frem for tanken og under en kvalfuld nydelse – som kun syge organismer kender – forhånedes og fordrejedes.

Pasja var nær ved at gispe. I denne hadets kvalmende atmosfære syntes selv lyset fra lampen at blive svagere. Bruset i hans øren forvandlede sig til en dump hvisken bag væggen, til en tungsindig, fjernt tonende sang om had og gru. Pasja forstod, at han måtte ryste denne tilstand fra sig, men den visne håbløshed var stærkere, han blev liggende ubevægelig og blev ved at lide moralsk og legemligt. Hans hoved begyndte at smerte.

Døren ind til hans værelse åbnedes varsomt, og fra naboværelset, hvor Pasjas søstre opholdt sig og tjenestepigen var i færd med at dække bordet, lød munter latter.

Pasjas moder, en oberstenke, der levede af sin pension foruden en særlig understøttelse til sine børns opdragelse, trådte ind i værelset. Hun var en svagelig, forpint kvinde med en stille røst, et falmet, før tiden ældet ansigt og et stort forråd af karakterløs godhed. Hun gled stille gennem værelset og berørte Pasjas hoved med en blød hånd.

"Kom og spis til aften. Er du træt?" sagde hun og satte sig.

Pasja nikkede kun. Han så af det kummerfulde ansigt, hvad hun egentlig kom for. Men det var ham lige så umuligt at lyve som at bedrøve hende ved at fortælle sandheden.

Anna Ivanovna bladede i en bog. Hun bøjede hovedet forover og tænkte på, hvor hjerteløse børn kan være, hvor helt ude af stand de er til at forstå forældrenes bekymringer. For Anna

Ivanovna var det, som om Pasja blot én gang behøvede at forstå, hvor hun led, for at han straks skulle begynde at være flittig og blive et dygtigt menneske.

Pasja så hen på hende fra siden og hans tanker var næsten de samme: hvor umuligt det ville være at gøre hende begribeligt at latinen var kedelig og dræbende og at han stadig ville vedblive at være en brav fyr, selv om han ikke fik eksamen.

Han havde gerne villet beklage sig til moderen og fortalt hende om sine "onde" lærere, der i morgen uden al tvivl ville give ham et "nul" eller "slet", men som akkurat lige så godt kunne give ham "fire" eller i al fald "tre"; hvis de blot ikke var så onde, som de var.

Men Pasja følte, at hvor lidenskabeligt han end ville påberåbe sig sine læreres ondskab, ville han dog ikke blive troet. Så tav han og stirrede ind i lampen.

"Pasja, kom så ... og spis."

Men Pasja vidste, at han ikke slap så let. Til sidst ville han alligevel blive nødt til at lyve.

"Hvordan går det, Pasja ... får du eksamenen, tror du?" spurgte Anna Ivanovna ængsteligt.

Pasja følte sig så irriteret, at han nær havde skreget: "Så lad mig dog i ro. Hvor skal jeg vide det fra!"

Men da han så angsten og kærligheden i de store, blide øjne, blev han grebet af en så heftig ømhed og medlidenhed, at han rejste sig og rødmende tog moderen om livet.

"Vær rolig, mor ... jeg kommer igennem ... du kære ..." sagde han med hyklet kækhed.

Og i en uendelig bevæget medynk smøg han sig ind mod hende og klappede hende på håret.

Anna Ivanovna så forskende på ham, sukkede og faldt til ro for en kort tid.

Ved aftensbordet var Pasja i en sprudlende stemning; han lo og fjasede med sine søstre, men da han igen stod alene i sit værelse og var ved at lægge sig til hvile, vendte uroen og forbitrelsen tilbage med forøget kraft, og hindrede ham i at falde i søvn. Med opspilede øjne stirrede han ind i mørket, følte medlidenhed med sig selv og had mod alverden.

Da han endelig blundede ind, drømte han om træer, sollys, mennesker han holdt af og al verdens fryd.

5

Han vågnede temmelig tidligt, og det faldt ham straks ind, at han måtte af sted til eksamen. Det løb ham koldt ned ad ryggen, og hans strube snøredes sammen.

Han var længe om at klæde sig på. I spisestuen sad moderen allerede ved det dækkede frokostbord. Anna Ivanovna smilede til Pasja uroligt og spørgende, og Pasja smilede igen, men kunne ikke se hende ind i øjnene. Han gav sig i færd med sin te.

"Det er allerede sent, Pasja," sagde Anna Ivanovna.

Pasja rynkede panden.

"Den er først halv ni," mente han ærgerligt.

"Men før du når der hen ..." svarede moderen og stillede tekanden på samovaren.

Disse ord, som Pasja hørte hver dag, gjorde ham rasende.

"Jeg kommer tidsnok," svarede han groft, "lad mig i det mindste drikke min te."

Anna Ivanovna så bedrøvet hen på ham.

"Drik, drik … jeg har det kun sådan …" sagde hun skyldbevidst.

Det smertede Pasja, at han havde svaret moderen sådan, og han ville igen bede hende om forladelse, men idet han gav efter for en stigende uro, undlod han det. Han trak en bog ud af ranselen, og satte huen på.

Anna Ivanovna så forbavset på ham bag samovaren, og hun ventede, at han som sædvanligt ville komme for at få korsets tegn slået over sit bryst, men forbitrelsen sled i ham, og han forlod værelset uden at være gået hen til moderen. Jo nærmere han kom gymnasiet, des mere sagtnedes hans skridt. Ved broen standsede han helt og iagttog, hvordan en gammel mand var i færd med at fange aborrer. Hans langskaftede støvler og en lille spand til fiskene stod ved siden af ham. Han så Pasja og smilede til ham som til en god bekendt.

"De skal vel til eksamen?" spurgte han og løftede på huen.

"Ja." Pasja havde vanskeligt ved at forstå, hvad han blev spurgt om.

"Latin … jeg ved det … jeg har selv en lille søn, der skal til eksamen i dag. De kender ham måske, Vassilij Kostrov."

Pasja Tumanov svarede ikke, men hilste og gik tavs videre.

Gamlingen mumlede fornærmet og trak en sølvagtig skalle i vejret, derpå missede han med øjnene og lod igen snøren falde.

Pasja Tumanov fortsatte sin vandring og kom til det resultat, at også Vassjka Kostrov ville falde igennem. Han kendte godt denne Kostrov, en opløben fyr i usle klæder, som i al hemmelighed ødslede tiden bort med billardspil i selskab med polakken Anatolij Dachnevskij.

Pasja var klar over, at også Dachnevskij ville falde igennem ved eksamenen, og dette stemte ham lysere.

Da han trådte ind i gymnasiet, så han straks Kostrov og Dachnevskij, der sad i en vinduesfordybning og samtalede. Pasja gik hen mod dem.

"Jeg giver ham tyve points forud," sagde Kostrov med rolig basstemme.

Da han så Pasja, rakte han hånden ud og lo godmodigt.

"Er De bange?" spurgte han.

Pasja blev endnu mere forstemt. Denne liderlige Kostrov med sine evindelige samtaler om billardspil var ham i dette øjeblik grænseløs modbydelig.

Han kunne ikke beherske sig og spurgte Dachnevskij:

"Og De, er De bange?"

Dachnevskij så forundret op på ham.

"Nej ... det manglede bare ..." svarede han og vendte sig igen om mod Kostrov.

"Ser du, Maslov har muligvis et svagere stød, men til gengæld en djævelsk tålmodighed; det er det han vinder med ... du kan ikke give ham tyve forud ..."

"Jeg giver ham tyve," svarede Vassjka Kostrov afgørende og så igen hen på Pasja Tumanov. Hans læber fortrak sig til et elskværdigt men lidt spottende smil.

"De behøver ikke at være bange," sagde han pludseligt, "dumper vi, så er den ulykke ikke så stor!"

Dachnevskij så opmærksomt på Pasja.

"Det var også noget at tillægge så stor betydning." Han trak foragteligt på skuldrene.

Men Vassjka Kostrov puffede ham i siden og sagde: "Ti stille du … enhver har sit at klare for."

Skoletjeneren, et godmodigt, travlt menneske med rundklippet, gråt kindskæg, kom løbende imod dem og råbte: "Mine herrer, til eksamen!" og forsvandt.

"Nå mine herrer," smilede Vassjka Kostrov og strakte sig, "skal vi så gå!"

Alle gik gennem korridoren og ned i den modsatte ende af gangen og ind i aulaen, hvor eksamenen skulle finde sted.

Pasja Tumanov dirrede af angst, hans knæ rystede, og da han nåede bordet med vandkaraflen, standsede han og drak sig et glas, der smagte ham afskyeligt.

"Hurtigere, hurtigere, mine herrer!" skyndte skoletjeneren på gymnasiasterne.

Eksaminatorernes skikkelser kom i dette øjeblik til syne i korridorens modsatte ende; de trådte frem mod den oplyste rude som dunkle skygger. Pasja Tumanov havde næppe betrådt aulaen og fundet sig en plads, før lærerne trådte ind og tog plads ved det store med gyldne kvastefrynser smykkede bord.

6

Eksamenen begyndte.

Det var en af de sædvanlige eksamener, som der afholdes ved russiske læreanstalter – en sædvane som mennesker, der selv indrømmer dens meningsløshed, dog ikke kan aflade fra. Elever, hvis kundskaber og anlæg lærerne nøje kendte, blev kaldt frem og givet spørgsmål at besvare nedskrevet på små hvide sedler. Derpå blev der givet dem "karakter" eftersom svarene faldt.

Mens de andre blev råbt op, afvekslende fra begyndelsen og slutningen af alfabetet, så Pasja spændt på læreren. Flere gange forekom det ham, som var der endnu et eller andet, han måtte læse over på, et eller andet svagt punkt han måtte gennemgå. Men hver gang han bladede i bogen og søgte efter et bestemt sted, faldt der ham hundrede af andre i øjnene, der var ham fuldstændig lige så fremmede.

Pasja kastede afmægtig bogen til side, og en kold sved sprang frem på hans pande; han søgte efter endnu et andet sted.

"Vassilij Kostrov," læste direktøren temmelig sagte.

Et eller andet sted bag Pasja Tumanov skød Vassilij Kostrovs skikkelse frem og bevægede sig hen imod bordet.

Pasja Tumanov sukkede og skælvede i sit stille sind. Den næste måtte blive ham.

"Pavel Tumanov," lød direktørens stemme. "Tumanov Pavel," gentog læreren med høj røst.

Pasja Tumanov rejste sig og tabte bogen. Han ville bukke sig for at tage den op, men lod den alligevel ligge og begav sig med stive skridt hen imod bordet. Midtvejs stødte han sammen med den tilbagevendende Vassjka Kostrov, der uden ringeste forlegenhed så Pasja ind i ansigtet. Han var dumpet med glans. Der kom nu nogle minutter, i hvilke Pasja blev spurgt om et eller andet og rykkede frem med svar, der, som han selv følte, var det fuldkomne nonsens. Han havde i forvejen opgivet alt håb og følte sig som i et lufttomt rum. Først hen imod slutningen klarede hans tanker lidt op og på spørgsmålet om en talemåde, svarede han fuldkommen vigtigt:

"Ablutivus obsolutus."

"Og det er alt, hvad De har at fortælle os," mente læreren koldt og skrev et nul ned lige for Pasja Tumanovs øjne.

Alt sank sammen i Pasjas sjæl; han var lige ved at råbe:

"De må ikke ..."

Læreren så spørgende hen på direktøren, denne gjorde en håbløs gestus og nikkede stille.

"De kan gå," sagde læreren og råbte uden at se op:

"Polonskij Mitrophan."

Pasjas strube snøredes sammen. Dirrende af harme vendte han sig og gik ud af salen, idet han anstrengte sig for ikke at se hen på kammeraterne.

I korridoren mødte han Kostrov og Dachnevskij, der allerede havde huerne på. Vassjka Kostrov standsede ham:

"Nå, hvordan?" spurgte han, idet han fæstede sit mørke, venlige blik på ham.

Pasja Tumanov ville svare, men hans underkæbe sitrede, og han gjorde kun en håndbevægelse.

"S-så-å!" sagde Vassjka Kostrov.

Pasja Tumanov gik videre.

"Hør De, Tumanov!" råbte Vassjka Kostrov efter ham.

Pasja blev stående.

"Hvis De tilfældigvis skulle se min pater – han står på broen og fisker, så sig ham, at jeg ..."

Han talte ikke ud, men gjorde en håndbevægelse, ligesom Pasja, men med et komisk anstrøg.

Også Dachnevskij lo.

"Og De selv ... hvad?" spurgte Pasja.

"Vi går i vor store kvide hen og spiller os et parti billard," svarede Vassjka Kostrov og gik smilende bort.

Pasja Tumanov fandt sin hue frem og forsvandt straks ned på gaden.

7

Det klare solskin, gadens stemmer og støj bedøvede ham til en begyndelse, men kvikkede ham sidenhen op. Men kun for et øjeblik. Straks efter kom den trøstesløse kummer, og han følte sig igen lille og ubetydelig. Han sneg sig afsted langs stræderne i skyggen med hovedet bøjet forover. Det forekom ham som om alle kunne se på ham, at han var faldet igennem.

Da han nærmede sig til broen, fik han straks øje på den gamle Kostrov, der sad ved bredden og fiskede, idet han samtidig holdt skarpt udkig med de forbipasserende.

Han så straks Pasja Tumanov og nikkede til ham. Pasja standsede.

"Vasja er faldet igennem," sagde han skadefro ligesom for at tage hævn.

Den gamle så grublende hen for sig, men åbnede pludselig sin store, tandløse mund og brast i en skogrende latter.

Pasja Tumanov så forbavset på ham.

"Sagde jeg det ikke nok," råbte Kostrov muntert ærgerligt. "Du dumper, sagde jeg, med al den spillen billard ... og nu er han altså dumpet?" spurgte han igen.

Han kastede et blik ned i den lille spand, hvor fem skaller og en rødfinnet aborre sprællede.

"Dårligt bid i dag," forklarede Kostrov. "Så han dumpede med glans?"

"Med glans."

"Der skal man se ... ha, ha!" Den gamle gav sig til at smøge bukserne ned og viklede fodlapperne om foden. Derpå trak han i støvlerne.

"Nå og De?" spurgte han.

Pasja rødmede dybt.

"Det samme? Hm ..."

Kostrov rejste sig og trak snøren op.

"Lad os gå ... Hvor skal De hen?" spurgte han.

Pasja skulle lige frem, men i dag var det ham ikke muligt at skilles fra Kostrov. Denne gamle, der tog så ligefremt på et anliggende, alle andre skænkede så stor højtidelighed, virkede velgørende på ham.

"Jeg følger med Dem."

"Godt, så lad os gå," svarede Kostrov.

De fulgte flodbredden og gik over fint, fugtigt sand, små runde stensplinter og muslinger lå strøet rundt omkring. Af og til traf de på gamle både, hvis sorte skrog ragede frem af sandet. En damper kom ned ad strømmen, og dens røg lå efter den skinnende og snehvid i solen; små gennemsigtige bølger kom løbende smult ind mod den renskyllede sandbred.

Pasja Tumanov så ud over alt dette og fandt det uden liv. Sollyset forekom ham mat og tungt. Kostrov så det helt anderledes. Han smilede henrykt og iagttog den diamantlysende vandstribe, der løb ind mod den flade bred.

"Hvor det er smukt!" sagde han og drog et let suk.

Pasja tav og Kostrov så beklagende hen på ham.

"Smukt, ikke sandt! Se engang de svaler dér ... se ... se ...! Men hvad er De fornærmet over?"

Pasja Tumanov, der troede, at den gamle ville fornærme og drille ham, svarede ikke.

Kostrov smilede lunt.

"Er det fordi De ikke fik Deres "heksamen". Å blæs bare det vrøvl et langt stykke!"

Pasja så rasende på ham.

"Hvad er De vred for?" spurgte Kostrov godmodigt.

"Jeg er ikke vred," mumlede Pasja.

"Ikke? Jeg troede ellers, De var fornærmet. – Men når jeg siger – blæs De det hele en lang march, så siger jeg noget sandt. De har ikke fået Deres eksamen og min Vassjka heller ikke. Nå. Men det bryder han sig pokker om. De har vel ikke set ham for nylig? Har De?"

"Han er gået hen og spille billard," sagde Pasja.

Kostrov syntes helt fornøjet.

"Der ser De … og hvorfor tror De? Simpelthen fordi, han blæser det hele et langt stykke."

"Hvordan kan man dog," sagde Pasja og så ned.

"Hvorfor ikke? Ja selvfølgelig, De havde fået et vidnesbyrd, der kunne have skaffet Dem en stilling … det er sandt … men det er da vel ikke det, det kommer an på! …"

"På hvad da?"

"Sig mig engang … tror De ikke min Vassjka kunne have absolveret gymnasiet? Å, vrøvl! Ikke blot dette ene lumpne gymnasium, nej hundrede gymnasier, hvis han blot havde villet være over det … Også de kunne have absolveret det. Jeg har en lille ven, der giver timer hos private. Han fortæller mig – vi fisker sammen – at de værste fæhoveder er dem, der lærer bedst … lære … sådan er det forhold nu engang min ven. Og alt

dette kender jeg også så godt fra mig selv. Jeg var akkurat lige sådan. Og sig mig så, skal der egentlig megen hjerne til for at sidde og slide i latinske deklinationer, historie og geometri? Bare sidde og slide ... sidde og slide, og så – færdig ... og brug for det har ikke en levende sjæl – bare til for at man senere kan få fingre i en lille fed plads. Men det bliver da vel ens egen sag. Der er dem, der ikke ved noget bedre, nå så slider de også i det og anstrenger sig, men vi derimod der er forelsket i alt dette her, hvad skal vi slide for? Nej vi slider netop ikke. Og mon vi af den grund virkelig skulle være ringere som menneske betragtet? Nej, nej, kære ven."

Kostrov kneb øjnene i og så ud på floden.

"Nå ... her skilles vi ... jeg skal ned gennem denne gade."

Pasja Tumanov rakte ham stille sin hånd.

"Ja, unge mand, ellers er De så ... Nå, De er faldet igennem, javel ... det er ubehageligt, men af den grund er De hverken blevet bedre eller værre end De var før. De er blevet akkurat, hvad De var. Ja så min sandten er De det ... Vassjka, billardet ... jeg, floden og fiskene, De ... også et eller andet. Vi er ikke slidere, men derfor Guds gode børn ligesom alle de andre. Hver sit ... Nå, på gensyn ... kære ven, men så se dog engang! ... svalerne, svalerne."

Kostrov lo og løftede på huen. Han gik op over bredden og slentrede ind mellem forstadens små træhuse.

Pasja Tumanov blev alene tilbage.

Han stirrede længe ud over vandet og tænkte over Kostrovs ord. Uagtet han ikke forstod alt, hvad den gamle havde ment, følte han sig dog lettet og friere til mode. Himmelhvælvingen blev større, luften mere gennemsigtig og klar. Vandstriberne

begyndte at klirre mod den glatte sandbred. Solen lyste med ét varmere, og mange ny lyde, som han før ikke havde hørt, blev levende og tonede forårsagtigt. Stemmer fra bådene, en lille dampers sorgløse fløjt og svalernes kvidren i rummets skinnende lyshav.

Pasja Tumanov så alt dette med vidtåbnede øjne og kunne ikke tro sig selv; var det virkelig ham, der havde kunnet ærgre sig i den grad for et "nuls" skyld? Dumpet ... hvad gjorde vel det? Han var og blev den samme stadig. Pasja Tumanov. Han hørte og følte på samme måde ... han elskede sin moder og søstre på samme måde ... hadede direktøren og denne ... å pokker stå i ham, er det værd, at den unge og glade, sunde Pasja Tumanov skal plage sig sådan for disse tossehoveders skyld?

8

Denne stemning varede ikke længe, den blev straks efter trængt til side af en tung bekymring. Pasja Tumanov kunne vende og dreje sagen, hvordan han ville, det ville stadig blive ham en dyb smerte at skulle meddele moderen det uventede resultat.

Men alligevel, det får være! Han vil gentage ord for ord, hvad gamle Kostrov har sagt ... denne brillante gamle ... denne filosof! Han vil fortælle hende, hvor let Vassjka Kostrov og Dachnevskij havde taget deres ulykke. Og hvilket sympatisk selskab det i grunden var! Man burde søge deres venskab ...

Men jo nærmere Pasja Tumanov kom hjemmet, des uroligere følte han sig. Da han trådte ind i gården, var han så svag, at hans knæ rystede.

Søstrene sad begge i forhaven. Den ældste, Sina, var i færd med at koge syltetøj, og den yngste, Lydotsjka, var fordybet i en

bog.

"Pasja kommer!" råbte hun og kastede straks bogen til side. Hun løb ham i møde med nysgerrigheden strålende ud af de glade øjne.

Også Sina kom til med syltetøjsskeen i den ene hånd. Begge havde gode og glade ansigter, men Pasja vidste, at de ville sørge, når de fik sandheden at vide.

"Hvad har du så travlt for? Har du bestået?" spurgte søstrene.

Alt hvad Kostrov havde sagt flimrede rundt i Pasjas hoved.

"Javel, ja ... Hvor er mor?" sagde han uvilkårligt.

"Flinke dreng, her har du en skefuld syltetøj!" sagde Sina.

Lydotsjka dansede og klappede i hænderne.

Pasja Tumanov slikkede med hyklet glæde skeen ren, men glemte ganske at lægge mærke til, hvad slags syltetøj det var.

"Hvor er mor?" gentog han.

"Gået i kirke, men kommer straks hjem, det har allerede ringet," svarede Lydotsjka.

"Hvad har du fået?"

"Å – en bagatel. Nu skal jeg hente bogen," sagde Pasja, der glemte at han havde ladet den ligge på gymnasiet.

"Du er jo helt konfus af glæde!" sagde Sina leende.

Pasja rødmede forlegent.

"Jeg går op og hviler mig. Jeg har glemt bogen."

"Septuaneren!" råbte Lydotsjka muntert efter ham.

Pasja smilede sørgmodigt og skyndte sig at komme bort.

Nu indså han det umulige i at gentage Kostrovs tale overfor moderen. Hun var selv forbavset over, hvor dumme hans tanker fra før nu forekom ham! Kostrov, denne gamle, drikfældige

sludrer og tigger i de ræverøde støvler og hans søn og Dachnevskij, de to billardstuestamgæster!

Nu kunne Pasja slet ikke få ind i sit hoved, hvordan han havde kunnet skænke denne drukkenbolds dumme sladder opmærksomhed. Den slags mennesker ville selvfølgelig ikke miste stort ved savnet af et testimonium, men noget ganske andet var det med Pasja Tumanov!

I Pasjas værelse flød gulvet med bøger.

Pasja stod stille midt i værelset og tænkte på den tåbelige stilling, som hans løgn over for søstrene havde bragt ham i; det syntes ham ikke værd at leve.

Nye planer dukkede uafladeligt op i hans hjerne, den ene mere vild end den anden, men alle sank de sporløse hen, når de havde nået et vist punkt: tanken på hans moder. Pasja Tumanov havde efterhånden forsonet sig med alle de ulemper, den ikke beståede eksamen ville bringe med sig, men den tanke, at han skulle se moderens hjælpeløse fortvivlelse, fik ham til at grue. Han rystede af kulde. Pasja begreb slet ikke, at al hans velfærd burde grundes i det sanddru samliv sammen med det menneske, der af alle stod ham nærmest – hans moder, ved at han elskede og havde omhu for hende, så at hun kunne glæde sig over at eje en sund og lykkelig søn.

Men dette forstod Pasja ikke af den grund at ingen rundt om ham forstod det. I stedet for blev det anset for et menneskes ubetingede pligt at anstrenge sig til det yderste for at opnå den bedst mulige karakter og derved opnå en chance til at tjene så mange flere penge. Da også Pasjas moder tænkte således, ville hun ikke kunne andet end sørge og græde endnu mere end alle andre. Og Pasja, der med roligt sind skulle have båret alle

andres hån og bebrejdelser, tabte ved tanken på sin moders tårer fuldstændig modet.

Således opstod da den overbevisning i ham, at det ikke var muligt at leve længere. Havde Pasja Tumanov været en stærk karakter, ville han have dræbt sig selv. Men han var bange – ikke så meget for døden, som for den sidste afgørelse. Skulle alt mon virkelig være forbi? Som oversidder på andet år måtte han jo blive jaget bort fra gymnasiet. Sandt nok ... men alligevel ... måske dog ...

Med ét fattede han den beslutning at gå til direktøren og bønfalde ham om at lade ham rykke op. Pasja Tumanov anså det for ganske udelukket at han ikke skulle få direktøren omstemt. Så megen grundløs brutalitet kunne et menneske ikke være i besiddelse af. Ødelægge hans hele liv? Nej, nej.

Pasja gav sig til at gruble.

"Nå ... lad mig nu end have været så doven, som jeg være vil, så vedkommer det dog i grunden kun mor, Sina, Lydia og mig. Men for os er det også af umådelig stor betydning. Det må da ethvert nogenlunde anstændigt menneske kunne indse og følgelig lade mig rykke op."

Dette forekom Pasja yderst klart og følgerigtigt, og han besluttede straks at henvende sig til direktøren.

Pasja vidste, at hvis søstrene så ham gå bort uden at afvente moderens hjemkomst, ville de gætte sig til sandheden. Han besluttede derfor at forsvinde ud gennem vinduet.

Efter at have kastet sin hue og kappe ned i haven, gav han sig til at skyde vinduet højere op, for at han selv kunne slippe igennem. Ellers plejede han at åbne vinduet med et hensynsløst bulder, men nu forekom det ham, som om den svageste støj

ville være nok til at få søstrene til at styrte frem og overraske ham. På den måde varede det fem minutter, inden han slap ned.

Da han stod nede i haven, hørte han Lydotsjkas stemme:

"Mor ... Pasja er kommet ... han har fået eksamenen."

Da forstod Pasja at alt var til ende og at et tilbagetog ikke længere var muligt.

Det bedøvede ham først, men indgød ham straks efter nyt mod. Han løb på tåspidserne ned over den smalle havegang og forsvandt ud gennem lågen.

9

Da Pasja Tumanov igen ankom til gymnasiet, var afhøringen i hans egen klasse allerede færdig og en ny begyndt. Pasja så gennem glasdøren ind i aulaen og så direktøren og lærerforsamlingen omkring det røde bord. Læreren i det latinske sprog var ikke til stede. Pasja vidste, at han opholdt sig i lærerværelset og besluttede at gøre forsøget med ham først.

Da han havde nået lærerværelset, bad han den udtrædende skrivelærer om at kalde på Aleksander Ivanovitch.

"Hvad vil De ham?" spurgte skrivelæreren, men da det ikke vedkom ham, åbnede han straks døren og råbte: "Aleksander Ivanovitch!"

Gennem den åbne dør så Pasja hjørnet af et bord og skyer af blå tobaksrøg, gennem hvilken lærernes skikkelser bevægede sig som i tåge.

Aleksander Ivanovitch betragtede Pasja Tumanov meget køligt, men kom dog ud i korridoren.

"Hvad vil De?" spurgte han og stak hænderne ind under frakkeskøderne.

"Aleksander Ivanovitch, De har givet mig nul, og det er allerede anden gang ... jeg får ikke eksamenen ..."

Pasja stammede, men anstrengte sig for at smile. Aleksander Ivanovitch så frem for sig med stive, apatiske øjne. Da Pasja var færdig, svarede han, idet hans fødder satte sig i en vuggende bevægelse:

"Pasja Tumanov, De er ingen dreng længere, og ved hvad dovenskab fører til. Det turde oven i købet være Dem bekendt fra ABC'en. I nøje overensstemmelse med, hvad De fortjente, er De blevet bedømt. Kollegiet har erklæret sig fuldkommen enig med mig i denne min bedømmelse. Det var overladt til Dem selv, om De ønskede at lære!"

Aleksander Ivanovitch så Pasja ind i ansigtet og vendte sig mod døren.

"Aleksander Ivanovitch!" råbte Pasja med en klirrende røst.

"Nej, nej ..." svarede Aleksander Ivanovitch bestemt og trykkede døren i efter sig.

Pasja kogte af harme. Han kunne på stedet have styrtet sig over læreren; i stedet trådte han hen til vinduet og stirrede ned på gaden.

Den samme travle, ydmyge skoletjener, der om morgenen havde ført ham til eksamen, trådte hen til ham.

"De har ikke bestået, Tumanov?" spurgte han.

"Nej," svarede Pasja med sammensnøret stemme.

Skoletjeneren rystede sørgmodigt på hovedet og sukkede.

"Hvilken ulykke for Anna Ivanovna."

"Jeg vil bede direktøren," svarede Pasja Tumanov, og så spørgende på skoletjeneren.

"Vel næppe ... og dog, forsøg alligevel ... Men der kommer de allerede!" føjede han til og knappede sin uniform.

Salsdøren åbnedes og en skare lærere trådte ud; de blå skygger sås på baggrund af det oplyste vindue. I spidsen gik direktøren Vladimir Stepanovitch Vosnessjenskij, en sværlemmet mand med langt skæg og en hårlok ned i panden.

Han så hen imod Pasja gennem de blå briller og styrede sine skridt hen imod ham.

"De bliver bortvist," sagde han, idet han nærmede sig.

Han var en brav fyr, men formelmenneske til fingerspidserne; hans gode nærsynede øjne skjultes bag de blå briller.

Pasja Tumanov var for længst klar over, at han skulle bortvises, og dog var det som om der slog ham en iskulde i møde fra disse ord.

"Vladimir Stepanovitch," sagde han med samme klirrende stemme.

Direktøren lod som om han ikke hørte ham.

"Vi giver Dem bevis for at have gennemgået sjette klasse, men uden modenhed for syvende. De skulle have været flittig," føjede han til.

"Jeg vil være flittig," sagde Pasja og rystede som en lille dreng.

"Nu er det for sent," svarede direktøren roligt. "De skulle have betænkt følgerne! Vidnesbyrdet ..."

"Vladimir Stepanovitch, – mor," hviskede Pasja Tumanov.

"... vil De få overrakt i kontoret," sagde direktøren og gik videre.

Pasja løb bag efter ham.

Da han var trådt hen til direktøren, antog han i tre ord at kunne forklare sin stilling. Men ordene kom ikke over hans læber; med tårer i øjnene stammede han:

"Vladimir Stepanovitch ..."

Direktøren, hvis gode hjerte våndede sig ved at se drengens nød og som alligevel end ikke i drømme kunne tænke sig at efterkomme dette menneskes "lovstridige" begæring, fandt en udvej ud af den ubehagelige situation ved at lade som han ikke hørte og skyndte sig ind i sideværelset.

Pasja Tumanov fyldtes af et frygteligt had. For at undslippe skoletjeneren, hvis ørkesløse medfølelse kun øgede hans egen jammer, løb han ned gennem korridoren og greb sin kappe og hue. Med det faste, urokkelige forsæt at hævne sig på de mennesker, der så uhørt spottede alle hans tårer og bønner, forlod han gymnasiet.

Da direktøren gik til sit hjem, var han så ilde berørt, at han i sit stille sind inderligt beklagede reglementet.

10

I samme hovedgade, hvor også gymnasiet befandt sig, lå en stor våbenbutik. På de smukke grå klædesmontrer lå pistoler, jagtknive og patrontasker i symmetrisk orden og geværer af alle systemer stod pyramidevis opstillede.

Efter endt skoletid plejede gymnasiasterne i skarevis at standse foran dette vindue, og drømme om våben og jagter, som de endnu ikke havde været med til.

Også Pasja Tumanov havde plejet at standse foran disse vinduer og betragte bøsserne med en følelse af dulgt ubestemt

misundelse. Her havde han sit eget yndlingsstykke, en dobbeltbøsse, til hvis erhvervelse han i lang tid havde sparet penge sammen.

Dobbeltflinten kostede femogtyve rubler, men Pasja Tumanov havde endnu kun sammensparet tolv.

Hver gang han nærmede sig vinduerne, var han urolig over dens skæbne og fik først fred efter at have set den på dens sædvanlige plads.

Til denne butik styrede Pasja Tumanov nu sine skridt. Foran vinduet standsede han og trods den knugende stemning han var i, mærkede han, hvordan en lys glæde vældede frem i ham. Hvor dette bøsseløb dog var blankt! Men pludselig greb han sig i denne følelse og kom til at skamme sig. Var det muligt, at han der stod overfor en sådan gerning, kunne interessere sig for en bøsse!

"Å, det er jo ligegyldigt, jeg får den alligevel aldrig," tænkte han, og en tung fortvivlelse snørede hans strube sammen.

Pasja gjorde vold på sig og stødte døren op.

Våbenhandleren og frøkenen ved kassen var alene i butikken. Våbenhandleren, der tit havde set Pasja foran vinduerne, når han pudsede de udstillede våben, så genkendende på ham og kom ham i møde.

"Hvad ønsker De?" spurgte han alvorligt.

Pasja fik pludselig den tanke, at man ikke ville sælge våben til ham, og han blegnede.

"Jeg ønsker en pistol," svarede Pasja spændt.

Våbenhandleren vendte sig tavs om mod hylderne. I dette øjeblik blev Pasja klar over, at også latinlæreren måtte dræbes, hvorfor det var bedst at købe en revolver.

"Desuden kan den klikke," tænkte han helt roligt og fornuftige, "og så gør jeg mig latterlig."

Ved denne tanke kom han til at rødme over hele ansigtet.

"Lad mig hellere se en revolver," sagde han hurtigt.

Våbenhandleren lod kassen med pistolerne stå og tog en med revolvere.

"Til hvad pris ønsker De?" spurgte han.

"Sådan ... ti rubler." Pasja blev forlegen. Han havde endnu aldrig købt et våben.

Våbenhandleren lagde tre-fire revolvere frem. Pasja tog én og så med kendermine ind i løbet. Et rundt, sort hul, ikke andet. Pasja fo'r af en eller anden grund sammen og tog en anden.

"Men er de også fejlfri?" spurgte han.

"Vi sælger kun første klasses varer," svarede våbenhandleren ligegyldigt.

"Og hvordan? ... har den et stærkt tilbageslag?" spurgte Pasja, angst og nysgerrig.

"Gennemborer et menneske på tres skridts afstand," sagde våbenhandleren langtrukkent, ligegyldigt.

Havde våbenhandleren i dette øjeblik iagttaget Pasja, ville han have set, at ikke alt var, som det burde være. Men som gammel våbenhandler var han så vant til at anbefale sine varers dødbringende egenskaber, og det var for ham noget ganske almindeligt dagen efter en solgt revolver at læse bloddryppende beretninger om selvmord og bestialske voldshandlinger. Han var en fortræffelig familiefader, der tilbad hustru og børn. Fortjenesten var for ham hovedsagen, ikke kunden. Tumanovs sindsbevægelse skænkede han ikke den fjerneste opmærksomhed.

"Jeg tager denne," sagde Pasja med bævende læber.

Våbenhandleren nikkede og lagde de andre til side.

"Ønsker De den indpakket?" spurgte han.

"Ja ... nej." Pasja blev forvirret.

"Hvad behager? Ønsker De patroner?"

"Ja, ja ... vist så ..."

"Ønsker De den ladt eller i en æske?"

"Ladt," svarede Pasja, der huskede at han ikke vidste, hvordan han skulle lade den.

Våbenhandleren tog revolveren, rystede de små, gule patroner ud på glasset, ladede den, klappede behændigt med låsen. Idet han rakte Pasja revolveren, spurgte han:

"Ikke andet, til tjeneste?"

Pasja rystede på hovedet.

"Ti rubler tolv kopek," sagde våbenhandleren og pegede på kassen.

Pasja stak revolveren i lommen og gik over mod kassen.

Den unge, blodfattige kassererske tog imod pengene og gav ham otteogtredive kopek tilbage.

Hun var en purung pige og hendes medfølelse derfor endnu levende. Da Pasja var ude, sagde hun:

"Hvor han dog havde et besynderligt ansigt, den gymnasiast! Han skyder sig nok."

"Hvem ved," svarede våbenhandleren ligegyldigt. "Hvor mange er klokken, Marja Aleksandrovna?"

"Den går til et," svarede kassererersken, efter at have set på sit ur.

Våbenhandleren gik om bag disken og begyndte at lægge våbnene til side.

"Den dreng går nok hen og gør en ulykke på sig," sagde kassererskens, der stadig ikke kunne glemme Pasja. "Man burde slet ikke sælge våben til den slags mennesker."

"Det findes der ingen forbud imod," mente våbenhandleren tørt.

11

"Hvor er direktøren?" spurgte Pasja Tumanov, idet han trådte ind i gymnasiets forværelse.

"Oppe hos sig selv i lejligheden," svarede den gamle koparrede pedel, en forhenværende soldat, og gabede.

"Gå op og meld mig, Ivanitch," bad Pasja.

"Han har selvfølgelig travlt," mente soldaten.

"Det er meget nødvendigt," Ivanitch.

"Ja, jeg ved ikke ... De skulle have spurgt skoletjeneren."

Pasja Tumanov blev forfærdet.

"Nej, nej ... det er hemmeligt ... for at anmode ..."

"Er De faldet igennem?" spurgte soldaten, som ofte havde fået den slags anmodninger.

"Ja ..."

"Nå, således, ja så skal jeg nok melde Dem," sagde han og gik trampende op til direktørens lejlighed.

Pasja Tumanov blev tilbage i forværelset. Han rystede af kulde over hele kroppen, men havde besynderligt nok helt glemt revolveren og ville kun endnu en gang trygle direktøren, uagtet han bestemt ventede et afslag.

Soldaten kom tilbage.

"Vær så god. Direktøren er i arbejdsværelset."

Pasja tog galocher og hue af og betrådte direktørboligens mørke forværelse. En dør førte ind til studereværelset. Pasja kendte godt dette værelse, hvis møblement indskrænkede sig til en stol og et stort skrivebord. På bordet stod en brevpresser af form som en vild orne.

Vladimir Stepanovitch Vosnessjenskij sad ved skrivebordet og skrev. Ved siden af ham lå en brændende cigaret.

Da Pasja trådte ind, vendte Vladimir Stepanovitch sig om og hans ansigt mørknede. Han ærgrede sig. Han anså Pasja Tumanov for en læsterlig dovenkrop, der med en smule god vilje havde kunnet lære. Og det forbavsede ham, at denne Pavel ikke *ville* indse, hvad der i virkeligheden var så indlysende: umuligheden af at lade ham rykke op.

"Hvad ønsker De?" spurgte han skarpt uden at se op på Pasja.

"Vladimir Stepanovitch, lad mig rykke op ..." bad Pasja Tumanov.

"Det kan jeg ikke." Direktøren trak på skuldrene.

"Jeg vil være flittig, Vladimir Stepanovitch," sagde Pasja sørgmodigt.

"... Hvis jeg græder, går det lettere ..." tænkte han, og mærkede, hvordan gråden steg ham op i halsen.

"Ak min gud!" sagde direktøren medlidende, men stadig streng i trækkene.

"Vladimir Stepanovitch, hvis jeg ikke absolverer gymnasiet, kommer jeg ikke på universitetet."

"Selvfølgelig." Direktøren kom uvilkårligt til at smile.

"... Jeg bærer mig urigtigt ad," fo'r det gennem Pasjas hoved.

Direktøren tog et dybt drag af cigaretten og lagde den fra sig. Derpå trak han øjenbrynene i vejret og sagde skarpt og bestemt:

"Ja, Tumanov, jeg ved meget godt, at Deres stilling er ubehagelig og Deres forældres endnu mere … Jeg personlig har ikke det mindste imod Dem, heller ikke d'herrer lærere. Men vi har vore pligter og De – Deres. Deres pligt var det at være flittig. Det har De ikke villet, nu vel, derfor bortvises De. Ikke af os, forstår De, vi er kun nogle tilfældige embedsmænd, men af *loven*. Det gør mig personligt meget ondt for Dem og afhang det af mig, så skulle jeg gerne lade Dem rykke op, men dette forbyder loven under strafansvar. De bliver bortvist, men har ingen ret til at beklage Dem … eller at dømme os … det er indlysende, synes jeg?"

Direktøren betragtede Pasja gennem brillerne.

"For Guds skyld, Vladimir Stepanovitch …" stødte Pasja Tumanov frem, og følte hvordan alt sank i en afgrund.

Direktøren vendte sig irriteret om mod ham.

"Hvad vil De dog have af mig? Jeg *kan* det ikke … forstår De – jeg kan det ikke!"

"Hvad skal jeg dog nu gribe til?" spurgte Pasja Tumanov mekanisk.

Hvis direktøren i dette øjeblik havde givet Pasja et eller andet lille råd, vist sin medfølelse på en eller anden måde, så var Pasja uden tvivl gået hjem. Men han ræsonnerede ikke sådan. For ham var den vigtigste opgave ikke den: at gøre børn lykkelige, men at opfylde sine embedspligter og kun at lade de elever rykke op, der havde opnået den fastsatte gennemsnitskarakter. Han var absolut ikke noget snæverhjertet menneske, men den moderne opdragelses ideal er nu engang ikke, at gøre børnene til lykkelige, gode mennesker, men at uddanne levedygtige rekrutter i tilværelseskampens borgerlige armé.

Men Pasja Tumanov, der ikke forstod dette, så kun læreren som person bag direktørens ord, og han blev igen grebet af et vildt had, nu yderligere forstærket som følge af den officielle tone.

Pasja Tumanov mindedes revolveren. I samme nu syntes alt ham simpelt og klart og denne ende ganske uundgåelig. Hans øjne brændte af ophidselse. Han stak hånden ned i lommen og råbte truende:

"Lad mig rykke op, Vladimir Stepanovitch, ellers ..."

Direktøren så forbavset på ham og blegnede. Han rejste sig langsomt og skubbede bordet tilbage.

"Hvad ... hvad vil De ...?"

Først nu mærkede Pasja, at han havde revolveren i hånden. Han så en vild, sanseløs skræk afmalet på direktørens ansigt. Pludselig blev han grebet af en forsoren, sygelig lystighed; han lo over hele ansigtet og gav sig til at sigte på direktøren.

"Ak min Gud! ..." råbte direktøren og veg længere tilbage, idet han holdt hænderne beskyttende op foran det sorte løb. Han forsøgte at løbe ud af arbejdsværelset. "Hjælp, hjælp! Åh Gud!" hulkede han.

Pasja følte sig med ét som et højere væsen med uhyre, grufulde kræfter. Og idet han nød denne sælsomme, ganske nye følelse, styrtede han bag efter direktøren og affyrede den ene kugle efter den anden mod hans ryg.

Gennem røgen så Pasja, hvordan direktøren styrtede over mod væggen og sank ned med løftede arme. Hans briller faldt af og hans gode, nærsynede øjne så op mod loftet.

Men Pasja så og hørte ikke længere. I en rus, der lignede et hysterisk raseri, sprang han ud i korridoren og løb op til

lærerværelset.

Døren til lærerværelset stod åben. Lærernes skygger bevægede sig gennem den blå tobaksrøg. Da Pasja trådte ind ad døren, vendte alle sig og forstod, at noget frygteligt var hændet.

Pasja så, hvordan alle styrtede til side for ham og voksede derved i sine egne øjne til en overnaturlig størrelse. Han sigtede mod Aleksander Ivanovitch og skød.

Revolverens knald hørte han næppe; han så kun, hvordan læreren faldt eller selv kastede sig til jorden. Derpå vendte han sig om og styrtede hovedkulds ned ad trapperne. Han sprang ti trin ad gangen.

Da han kom gennem vestibulen, så han soldaten Ivanitch, der skrækslagen flygtede for ham.

Hvordan han var kommet op i drosken og nået til politimesterens kontor, kunne han ikke længere erindre. Først da han hørte sekretærens medlidende stemme: "Stakkels dreng," kom han til sig selv.

Fra kælderen

1

Midt i kælderværkstedet, mellem læderstumper, læster og lasede støvler stod Anton Skomager. Han ryg var bøjet, og de grove, knudrede hænder hang ned langs siden. Foran ham stod en ung, kraftig, velnæret butikskommis, som fægtede ophidset med armene.

"Fanden må vide, hvad det her skal forestille! ... Den venstre støvle trykker og den højre er for stor! Skal *det* forestille støvler? ... Fanden skal vide, at det her er alt andet end et par støvler!" tordnede han løs.

Og dermed stak han støvlesålen op under næsen på Anton. Hans unaturligt ophidsede tone beviste tydeligt, at han pustede sig op og gjorde sig modig.

"Nej, kom du ikke her og tal om betaling! ... din ...!" skreg kommisen og svingede klodset frem og tilbage med armene. Så tilføjede han drævende og med en vis ondskabsfuld glæde:

"Dit fæ!"

Og dermed blev han så rød i hovedet, at den korte, fede hals og det røde halstørklæde så ud som én sammenhængende masse.

Anton skiftede tavs sylen fra den højre til den venstre hånd og sukkede tungt.

I kælderen var det allerede blevet mørkt. Den tunge, tykke luft lagde sig som et mørkeblåt dække over værelset. Fra værktøjskassen og fra krogene steg der en fugtig em af læder, olie og beg op. Antons skikkelse tegnede sig mod den lyse vinduesfirkant som en sort, forpjusket silhuet.

"Bare så du ved det!" råbte kunden og bortfjernede sig ærgerlig fra kælderen, idet han forsigtigt bøjede hovedet for ikke at støde sin nye hat mod loftet.

Anton fulgte ham til døren, åbnede den og holdt den endog for ham, indtil kommisen var klatret helt op ad den glatte, stejle trappe. Så sukkede han igen, endnu tungere, og gik tilbage til sit arbejde.

Trods dagslyset udenfor gik alt ud i et i blå skumring dernede i kælderen. Kun den lille blomsterpotte med det magre, indtørrede løg, som lignede et halmstrå, og som var et efterladenskab fra en tidligere beboer, var synlig i vindueskarmen. Anton stod ofte og betragtede denne bedrøvelige plante, som døde en langsom død af mangel på sol og luft. En ubestemt følelse af medlidenhed afholdt ham fra at smide den ud.

Anton begyndte at ordne sin lampe. Klodset rev han den ene tændstik af mod muren efter den anden, indtil han fik ild på en af dem. Hele tiden sukkede han.

Men han sukkede ikke, fordi én netop havde fornærmet ham og stukket et par støvlesåler op i næsen på ham. Begge dele skete så ofte, at han sjældent tænkte over det mere. *Alle* kunderne skældte ham ud, hver på sin facon, smed støvler i hovedet på ham, gav ham også af og til en dragt prygl, og undlod endnu oftere at betale det, de skyldte ham. De var alle sammen folk i små kår, som i deres fortrykte og ensformige tilværelse følte det som indre nødvendighed – om det så blot var en gang imellem – at råbe op over for nogen, at tage mod til sig og hæve sig op over et af deres medmennesker. Anton ville selv have gjort det sammen, hvis nogen havde været afhængig

af ham på samme måde, som han var afhængig af andre. Og netop derfor følte Anton, omend ubevidst, at livet ikke kunne være anderledes, og at alle nødvendigvis måtte skælde ud, puste sig op og give prygl, for at ikke den usle, dyriske vrede, som findes i udmagrede sjæles feje dyb, skulle kvæle den smule af dem, der var tilbage. Skyldig som anklaget mente Anton nu aldrig han var; han gjorde sine ting, så godt han kunne – han syede sine støvler hverken bedre eller dårligere for nogen, og holdt sig nu som altid mindre til målene end til den facon, han engang havde lært. Han anede ikke engang, at der kunne findes en vej til større fuldkommenhed end den, han allerede havde nået, for hans erhverv forekom ham smudsigt, fattigt og ensformigt, og var ham for resten i almindelighed imod.

Derimod sukkede han nok, fordi det stadige liv nede i en mørk og fugtig kælder, i lugten af læder og beg, et liv som slæbte sig afsted i en evig halvsulten tilstand, uden opmuntring eller glæde, virkede nedbrydende på hans helbred. Når han strakte ryggen, som værkede efter at have siddet bøjet for længe, føltes det altid som om han med en krampagtig anstrengelse skulle løfte en eller anden kæmpemæssig, uovervindelig byrde.

"H–nu …" stønnede Anton så altid.

Anton sad endnu en hel time efter at den forbitrede kommis var gået, bøjet over sit arbejde. Lampen osede og blafrede forskrækket ved hvert hammerslag. Han slog hæle på et par store, tunge støvler til husværten inde ved siden af. Endelig rejste han sig, lod skomagerværktøjet ligge hvor det lå, slukkede

lampen, tog sin harmonika og gik ud og satte sig på bagtrappen.

Også herude begyndte det nu at blive mørkt. Skyggerne blev længere og længere og flakkede frem og tilbage. Højt oppe var de mørkeblå og spøgelsesagtige, nede på gårdspladsen sorte og dystre. Husvæggene ragede op som siderne i en brønd, hvor Anton lå på bunden. De så blege og blå ud; lige som døde. Over dem, et eller andet sted langt, langt oppe, gabte en mørk himmel, og hist og her blinkede der en stjerne.

"Sådan er det," tænkte Anton uden at vide hvorfor, rystede så på hovedet og begyndte at trække i harmonikaen, idet han bøjede det højre øre ned mod det.

Der kom en pibende, ganske svag tone. Anton forekom den imidlertid så gennemtrængende, at han forskrækket hævede hovedet og så sig om til alle sider. Så aflokkede han sit instrument en dump, dybere tone. Anton plejede altid at gøre på den måde, for han havde ikke lov til at spille i gården. Med disse par forsigtige toner ville han prøve, om husværten var hjemme.

Og som det næsten altid skete, så kikkede straks en skikkelse, som i mørket næsten var usynlig, frem i den åbne dør til husværtens bolig, og ud fra den mørke firkant lød en hæs, rå stemme: "Nu dig igen!"

Anton fo'r sammen, lagde straks harmonikaen fra sig og strøg skyldbevidst huen af. Husværten ænsede ham ikke mere, knurrede blot endnu engang for sig selv som en stor hund og forsvandt bag døren. Anton lod hænderne glide ned mellem benene, og mens han borede i et hul i sin støvle med en finger, sank han hen i dybe grublerier. Hvor gerne ville han ikke spille!

Og derpå tænkte han på, hvor dejligt det ville være, hvis han engang en søndag kunne komme ud af byen en hel dag. Så ville han sætte sig ned et eller andet sted på en grøn skråning ved jernbanedæmningen, og så ville han spille af hjertens lyst, så det sang for hans øren. Sådanne tanker holdt han af, skønt han med sikkerhed vidste, at han aldrig ville have så meget fritid til overs. For på fridagene gik han ud om morgenen efter læder, hele dagen reparerede han skotøj for sine kunder, og om aftenen var han altid drukken.

Anton sad på den lille trappe, indtil det var helt mørkt og stjernerne deroppe skinnede lyse og frie deroppe over murene, og lysene flammede op i husenes vinduer nedenunder dem. Når han rettede blikket opad, forekom alting ham klart og muntert, men når han så nedefter, så der så meget mørkere og sortere ud. Anton så ofte med en mærkelig længselsfuld følelse op mod himlen og stjernerne, men hans trange sæde bøjede ham stadig ned i dybet igen og tvang hans øjne til sløvt at sænke sig i gårdens blåsorte mørke.

Anton lod i tankerne sit liv passere forbi, men det forekom ham dystert og kedeligt. Han kunne kun vanskeligt finde en forklaring på, hvorfor han blev i denne by. Fra hele sin barndom huskede han kun tydeligt slagene mod støvlehælene, den stadige henten brændevin, gaden og politibetjentene. Senere, da han var blevet voksen, forlod han sin mester og begyndte at arbejde på egen hånd, efter at han havde klippet en dame-halvstøvle ud af et gammelt blad og klistret den op på vinduet som skilt. Således levede han år efter år, drak stærkt og overnattede i knejper og på politistationer, ofte stærkt tilredt af betjentene. Men så begyndte han at føle sig ømt tiltrukket af en

sypige fra nabolaget, skønt hun gjorde sig lystig over ham, kaldte ham en dumrian og påstod, at man havde banket forstanden ud af hovedet på ham med en støvlelæst. Alligevel holdt Anton op med at drikke, syede sig en ny, alt for stor bluse, og begyndte at gå i bad.

Sypigen gjorde han uafladeligt kur til, uden at han dog var i stand til tydeligt at forklare hende den dunkle, blide følelse, som mindede om musik, han følte i sig. Til sidst lavede han et par halvstøvler, som han forærede hende. Efter dette begyndte hun at kalde ham Anton Vassiljevitch og indbød ham til at drikke te hos sig. Da hun havde fået at vide, hvor meget han tjente, sukkede hun, græd, lod som hun var blevet tungsindig, og lod endelig gennem husværtens kone Anton vide, at hun ikke havde noget imod ham, tvært imod … Anton var henrykt, gik i kirke, købte nødder og konfekt, tog sin nye bluse på og stod allerede i begreb med at ville opsøge sypigen, gennemtrængt af en følelse af, at hans grå liv pludselig var blevet oplyst af et blidt og dejligt lys, da husværten og en politibetjent pludselig viste sig og tog ham med på politistationen. Der spurgte man ham ud om nogle pakker og en vis Vanjka Svistjunov, spurgte ham, om han ikke den og den aften havde drukket øl i Ivanovs knejpe på Petersborger-siden og betalt med *denne* femrubel? Derpå forlangte man at se hans pas.

Anton havde ikke set nogen pakker, kendte heller ikke nogen Vanjka Svistjunov, men i knejpen havde han været. Femrubelen gloede han på som en gedebuk, der stirrer på vand, uden at forstå, hvad det drejede sig om, og passet viste sig at være for gammelt.

Til sidst blev Anton sat i en celle. På trods af sin uskyldighed og sin længsel efter solen og sypigen, på trods af sin instinktive fornemmelse af, at han led noget, som var uretfærdigt og hårdt, tilbragte han hele seks måneder i fængslet. Og da han kom ud, var det lys, som før havde skærmet hans sjæl, blevet slukket af fængselsluften, og til sypigen gik Anton heller ikke mere. Kun tilfældigt og sådan i forbigående erfarede han, at hun havde indladt sig med en "fin" herre.

Og i hans sjæl satte en oprørsk følelse af bitterhed og sorg sig fast, der var så meget mere foruroligende og utålelig, fordi Anton ikke fattede den, og fordi han ikke vidste, hvor han skulle vende sig hen: hvor tilværelsen var bedre, og hvor den var dårligere. Hans liv slæbte sig nu endnu mere ensformigt og kedsommeligt hen, uden fornøjelser og lystighed, kun afvekslende ved den sløve trang til at drikke sig fuld.

Og dog lod erindringen om dette Anton fuldstændig kold, som om det hele slet ikke angik ham, men en eller anden fremmed person. Men alligevel var han tung om hjertet, trist, ja næsten sørgmodig til sinds, og han følte en brændende trang til rigtigt at drukne sig selv og sin sorg i brændevin.

Oppe på anden sal blev et vindue åbnet, og derfra strakte sig en lys, gul stribe tværs over den mørke gård. Man kunne tydeligt se gardinets fine tyll, og gennem det åbne vindue klang pludselig en livlig latter. Så slog nogen et par toner an på et flygel, højt og hurtigt, brast i en høj latter og slog derpå klappen ned over instrumentets taster igen.

Anton lyttede spændt efter de fremmede, skarptklingende toner, indtil vinduet blev lukket og alting igen blev stille. Så greb han mekanisk ud efter sin harmonika, holdt den forsigtigt

i hænderne for ikke risikere at lokke en tone ud af det, selv om han tænkte, at hans hjerte ville blive lettere, hvis han spillede. Det var allerede sent, Anton sukkede efter sin sædvane dybt, og gik til sengs. Længe lå han med åbne øjne og spekulerede over, hvordan han skulle få betalt for læderet og hvordan det kunne være, at en politibetjent uden særlig anledning og uden at undersøge sagen nærmere havde slået ham på munden, så at læberne var svulmet op og tandkødet blevet blåt.

En trykkende luft lejrede sig om ham, fortættede sig og stivnede. Anton begyndte at drømme. Han drømte om en fuld droskekusk, som kørte ham over, og følte de tunge hjul presse hans legeme ned mod den hårde brolægning.

2

Den næste dag var en søndag, og om aftenen var Anton på restaurant.

Musikautomaten spillede en støjende, men ikke ligefrem lystig melodi. Rummet var fuldt af røg, tjenerne løb travlt frem og tilbage, ind imellem lo og skreg gæsterne højt og uskønt, og i billardstuen kunne man høre kugler rulle. Anton gik derind. Han forstod ikke dette spil, men han holdt af det, fordi klædet på billardbordet havde sådan en pæn grøn farve, og fordi kuglerne var så rene og hvide og rullede så kraftigt mod hinanden på en morsom måde.

Netop i det øjeblik spillede to handelsmedhjælpere mod hinanden. Den ene – en lang bengel med blankt og fedtet hår – stødte til kuglen med så megen øvelse, at Anton lo af fornøjelse.

"Det var pokker til karl!" tænkte han forundret, og han så med både beundring og misundelse på medhjælperen, som var

varm og svedig efter sine anstrengelser.

"Bare jeg også kunne få lov at spille; i det spil ville jeg virkelig kunne blive en mester!"

Og han følte sig tiltrukket af handelsmedhjælperen.

Men denne stødte Anton med albuen i brystet, pustede sig op og gik lige hen imod ham: "Hvad fan-den vil du her? Er der måske for lidt plads derinde, eller hvad?"

Anton trak sig sagtmodig tilbage. En smertelig følelse bemægtigede sig ham: følelsen af at have lidt en krænkelse.

"Han driver altid sådan rundt omkring os," mumlede handelsmedhjælperen og kridtede køen.

"Så fjern Dem dog, De kan jo se – De forstyrrer ..." mente markøren nu, at det var hans pligt at tilføje, og målte samtidig Anton med sin vandblå øjne fra isse til fod. "Forsvind!" brummede han, idet han noterede spillernes points.

Anton åndede tungt, rødmede og trak sig stadig længere og længere tilbage, indtil han stødte ryggen mod kassen til kuglerne; han var ved at synke i jorden af bare forlegenhed, og stod som forhekset og glippede forskrækket med øjnene.

Et øjeblik efter havde man allerede glemt ham. Spillerne vendte sig igen til deres kugler, to ynglinge af et tvivlsomt udseende beskyldte gensidigt hinanden for at have stjålet et tyvekopek-stykke. Lampen over billardbordet osede dystert, og inde fra restauranten kunne man høre et forslidt geisha-refræn. Anton havde imidlertid beroliget sig. Forsigtigt begyndte han se til siden og vovede endog at bede markøren om ild. Denne kløede sig forlegent bag øret og sagde, efter at have tænkt sig lidt om: "Der står altid en æske tændstikker inde på bordet til samme brug."

Anton forsøgte alligevel at få en samtale i gang. Han var endnu nedstemt efter den foregående aften, og den brændevin, han havde drukket, havde ikke forjaget hans tungsind, snarere gjort ham tungere om hjertet.

"Jeg har det så trist, fordi jeg er så alene," prøvede han, idet han tændte en cigaret. Markøren kunne se af hans ansigt, at han også gerne ville byde ham på en cigaret, men at han ikke vovede det. Markøren så derfor op på ham med åbenlys foragt, fortrak sit ansigt til et hånligt smil og vendte ham så ryggen.

Anton glippede endnu hurtigere med øjnene og sneg sig stilfærdigt ind i restauranten. Der fik han sig endnu en halv flaske brændevin og tømte den til bunds. Så sad han en tidlang med sænket hoved og betragtede bittert de sure agurker, som lå foran ham på en tallerken. Af den skurrende lyd i øret, som han kendte så godt, og af de dumpe toner, som ligesom kom fra et eller andet fjernt sted, sluttede han med stor sikkerhed, at han nu var fuld. Og denne følelse bevægede ham lige så stærkt som om en eller anden igen havde fornærmet ham.

"Man er jo kun en arbejder!" tænkte han, og havde mest lyst til at græde og klage sin nød for en eller anden. Musikautomaten spillede en sørgmodig og klagende vise. Anton støttede kinden mod hånden og bevægede hovedet frem og tilbage; han istemte en plump sang uden hverken ord eller melodi. For ham lød det udmærket og usigeligt klagende. Hans øjne fyldtes med tårer.

"Det er ikke tilladt herinde ... Vil De være så venlig at holde op med det uvæsen!" sagde en tjener, som øjeblikkelig kom løbende til på bløde såler.

"Og hvorfor så det?" spurgte Anton med et kummerfuldt udtryk og hævede sit tårevædede blik op mod tjeneren.

"Fordi ..." svarede denne og tilføjede indtrængende: "Må jeg bede Dem være så venlig at forlade lokalet omgående."

"Men hvor ... for?" gentog Anton i den største vildrede, idet hans mærkede en dump bitterhed stige op i ham.

"Sikke noget at spørge om ... Jeg beder Dem være så overordentlig god at gøre, som jeg siger," vedblev tjeneren i en bestemt tone.

Anton rejste sig sagtmodigt.

"Godt så ... jeg går ... En arbejder kan jo ikke sådan blive siddende ... hm ... meget besynderligt," svarede Anton i en forundret tone, idet han ledte efter sin hue, der var faldet på gulvet.

"Jeg takker forbindtligst," hilste tjeneren.

Anton gik vaklende gennem restauranten. Følelsen af at være blevet krænket blev ved at vokse i ham og voldte hans drukne hjerne næsten fysiske lidelser. Tjeneren fulgte bagefter ham. Anton vaklede frem og tilbage mellem bordene, drejede sig omkring og tumlede gennem døren til billardstuen. Nu var han så drukken, at han hverken så eller hørte. Foran hans blik svømmede et tåget billede af ansigter, som bevægede sig op og ned; han kunne svagt fornemme toner, stemmer og lyden af kugler, som slog mod hinanden. Tjeneren blev stående i døren for at holde øje med ham, men så kaldte en eller anden på ham, og han forsvandt ind igen. Anton stod med spredte ben og hængende hoved, han stirrede med stive øjne på billardet og forsøgte at skaffe sig klarhed over situationen. Hans blik faldt

på handelsmedhjælperen, som havde stødt til ham og skældt ham ud, og hvilede længe og ligesom mekanisk på ham.

"En dobbelt i hjørnet der," råbte handelsmedhjælperen gennemtrængende. I samme øjeblik genkendte Anton hans ansigt, og hans genstandsløse følelse af en bitter, kvælende krænkelse fandt pludselig retning og mål. Noget uendelig tungt, som havde ligget gemt et eller andet sted i ham, fandt sig nu et mål i handelsmedhjælperens blanke knebelsbart-fjæs.

"Til-la-der De," sagde Anton pludselig, han trådte hen til billardet og bøjede sig ind over det med hele overkroppen.

"Hvad?" spurgte handelsmedhjælperen, fordybet som han var i spillet. Så skubbede han uden et ord Anton væk med skulderen og råbte: "Femten i hjørnet til højre!"

"Nej, hvad for noget ... til højre!" spurgte Anton med grødet stemme.

"Gå væk!" råbte markøren, "væk!" Han skubbede resultattavlen ind mellem Anton og billardbordet.

Men Anton drejede sig til siden og rettede et flammende blik på handelsmedhjælperen. "Hør, hvad nu ... jeg ønsker også at spille. Jeg har netop til hensigt ... netop ... til højre! Er det måske fordi jeg er en arbejdsmand... er det så ikke muligt for mig ..."

Markøren greb fat i hans albue.

"Nej, lad være, slip mig ... hvorfor tager du sådan fat i mig? Han skubber til mig ... til en arbejder! Mine hænder er sorte," sagde Anton med grådfyldt stemme og viste sine sorte, knoklede fingre, "en arbejder ... men han har skubbet ... Jeg vil gerne vide, hvorledes nogen tør ... at man til en arbejdsmand ... til højre!"

"Hvad mumler det drukne svin om?" spurgte handelsmedhjælperen og lo. "Markør, hvad er det, du står og glaner på?"

"Gå!" råbte markøren ærgerlig og greb Anton i skuldrene.

Men da greb følelsen af at være krænket pludselig Anton med voldsom magt.

"Lad være!" hvislede han mellem tænderne, og rev sig løs med sådan en kraft, at hans jakke revnede. "Han har stødt til mig ... og mig vil man gribe!" skreg han med fuldstændig nøgtern stemme, idet han kastede billardkuglerne på gulvet.

De rullede støjende ind under bordet. Man havde allerede grebet Anton ved håndleddene og tvunget ham i knæ, og slæbte ham igennem den halvmørke korridor.

"Slip mig ... djævel!" rasede Anton.

Man slap ham et øjeblik for at give ham et kraftigt spark i ryggen, hans mund blev fyldt med tykt blod. En stemme, som Anton genkendte som handelsmedhjælperens, skreg triumferende: "Bravo – sådan – det var rigtigt!"

I dette øjeblik så Anton foran sig en åben dør, som førte ud til en mørk gade, og mærkede den friske, kolde luft, som fugtig strømmede ham i møde.

"Løgn!" rasede han og klamrede sig af al magt til dørstolpen.

Men hænderne slap ham og gav ham et tungt slag i nakken – verden vendte sig på hovedet for ham, han fløj ud i mørket, rullede hen ad fortovet, stødte knæet mod en vandpost og blev liggende i rendestenen.

"Se dig dog for, for pokker!" hørte han en droskekusks tynde forskrækkede stemme, og Anton hørte en skrækindjagende

prusten i sit øre. Han følte noget varmt og fugtigt. Det var mulen på en hest.

Vaklende og spyttende blod rejste han sig. Det hamrede i hans hoved, det sortnede for hans blik, det værkede i ryggen – smerter og helvede overalt. Anton befølte mekanisk sit våde knæ og var ikke helt klar over, om det våde var blod eller vand.

"Så ..." sagde han højt med bitter fortvivlelse, tav et øjeblik og tilføjede så: "Jaså ..."

Og nu så han klart og tydeligt for sig, hvor dybt ulykkeligt hans liv var, følte at han altid var blevet krænket, og at man altid – hver dag og hver time – krænkede ham på ny. Han kom ravende på benene og rystede knyttede næve mod den lukkede dør.

"Mig – en arbejder!" græd han, stavrede ned ad gaden og følte sig grænseløst ulykkelig og krænket. Ved hjørnet bøjede han tilbage ind på den store gade igen og nærmede sig atter restaurantens hovedindgang. Der stod dørvogteren med den guldstribede kasket, en gaslygte lyste klart og droskekuskene skændtes. I dette øjeblik trådte begge de to handelsmedhjælpere ud og slentrede med cigaretten dinglende i mundvigen ned ad fortovet.

Anton stirrede på dem, og en hidtil ukendt, forfærdelig følelse bemægtigede sig ham. I lommen fik han kniven i hånden – og så pludselig fo'r han, vaklende fra side til side på de usikre ben, efter de to.

På fortovet var der mange mennesker. Leende gik nogle fruentimmer ham forbi, en officer stødte ublidt til ham, to håndværkssvende trådte ham i vejen. Men Anton så kun med umådelig tydelighed en rund, høj hat, som bevægede sig foran

ham på fortovet. Et øjeblik tabte han den næsten af syne. Man ville spærre ham vejen, men han løb ud på gaden og tværs gennem en gruppe mennesker hen til handelsmedhjælperne.

De lo, og en af dem – ham som ikke havde stødt til Anton – sagde: "Der er hun ... Masjka."

De blev stående i nærheden af en ung kvinde med en stor rød hat. I det usikre lygteskær lignede den et stort, rødt spøgelse, som flagrede frem og tilbage.

"Hvor er I to kommet svømmende fra?" spurgte hun med hæs basstemme. I dette øjeblik havde Anton indhentet de tre. Han stødte med al sin magt kniven i ryggen på handelsmedhjælperen lige til skaftet.

Han følte hvordan kniven gled igennem frakkens tykke stof, hvordan den skrabede mod noget hårdt, og hans hånd blev våd af blod. Han kastede kniven fra sig, og uden at vide hvorfor eller hvorhen løb han væk fra stedet. Om handelsmedhjælperen havde skreget eller ikke, vidste Anton intet om. Men han skimtede i lygteskæret en formløs, mørk masse på det fugtig-glatte fortov, netop der hvor der for et øjeblik siden havde stået et menneske. Og nu forekom det ham, som om alt i verden, der kunne krybe eller gå, satte efter ham med frygtelige brøl.

Gal af rædsel og afsky og drivvåd af kold sved drejede Anton ned ad en mørk sidegade og løb for livet uden at se sig om – bag ham lød der et skrig fra mange struber.

Stønnende og stakåndede kom en politibetjent og tre håndværkersvende nærmere; så nær, at Anton kunne høre deres trampende fødder lige bag sig.

"Stop ham!" lød det hæst og skurrende fra den ene ende af gaden til den anden.

Stønnende og åndeløs af rædsel bøjede Anton rundt om det ene gadehjørne efter det andet, stødte hårdt sammen med en eller anden, og fo'r videre med vilde, opspilede øjne, badet i sved, langs bredden af en kanal med mørkt, beskidt vand. Fra det mørke vand steg en kold fugtighed ham i møde.

Lige ved hjørnet af gaden greb en politikonstabel ham i armen. Han var kommet fra den modsatte side og blev revet omkuld af Antons løb; med draget sabel faldt han over ende på den glatte brolægning.

Anton stormede videre og videre, løb og snublede, stønnede og brølede som et ophidset vilddyr. Den forfærdelige angst gav ham kræfter, og han fik snart så stort et forspring, at forfølgernes skrig og politimændenes gennemtrængende fløjter efterhånden blev svagere og svagere og til sidst forsvandt i den fugtige nat.

Anton løb over en bro, satte over en grøft, skræmte en herreløs hund, faldt på hænderne, rejste sig og tog vejen mod en åben plads, der var dækket af tørt græs, som svajede sørgmodigt i nattevinden. Der var tomt og koldt. Lygterne brændte langt borte, til den ene side lå en mørk masse, som man kunne tage for en skov. Det susede stille og sørgmodigt i trætoppene.

3

Hele natten lå Anton i en grøft på nogle fugtige, halvrådne blade. Omkring ham hviskede det sagte i græsset, og over ham øsede den sorte, tunge himmel uophørligt regn ned. Anton lå sammenrullet af kulde og følte, hvorledes det kolde vand sugede igennem hans tøj og gjorde hele hans legeme vådt og

valent. I hans hoved dansede og sprang en mængde forvirrede og usammenhængende tanker. Kun én ting stod ham klart: at hans tidligere liv nu var forbi, og at han ikke mere kunne sætte sig til sin sædvanlige dont i kælderen. Til at begynde med forekom det ham sært og besynderligt, men snart steg der en ubestemt, stærk glæde op i hans sjæl.

"Er det slut?" spurgte Anton sig selv, og så udstødte han ved denne tanke et bevæget: "Ah – godt!" Han følte det, som om han havde befriet sig fra en eller anden, som hele hans liv havde tyranniseret ham. Hans glæde voksede stadig, og følelsen af frihed jog al rædsel og al ængstelig tvivl på fremtiden bort.

Koldt og tomt var der på marken, men Anton følte sig let og behagelig til mode.

Temmelig våd og forpjusket gik han om morgenen rundt på markerne; til sidst kom han igennem en sidegade ind i en bydel, hvor han aldrig før havde været. Netop fordi han ikke kendte dette sted, forekom det ham lysere og venligere. Han gik ned gennem den solfyldte gade, halvt vemodig og halvt lyst til mode over at han ikke behøvede at gå til sit arbejde på den vante tid, at han kunne gøre, lige hvad han ville, og ikke måtte slide som en hund for at blive færdig med et par støvler til den aftalte tid. Han slap for at betale leje for kælderen nu, og han behøvede heller ikke gøre sig nogen bekymringer angående betalingen for læderet og sålerne. I begyndelsen veg han til siden for de mennesker, han mødte, sådan som han altid havde plejet at gøre det.

Grimt tilredt og smudsig som han var, så han også sælsom og afskrækkende ud, så at alle uvilkårligt veg til side for ham. Det mærkede han og forstod, hvor afskrækkende han måtte se ud.

Han begyndte med en vellystig følelse, som han aldrig før havde haft, at støde til alle og enhver. Hele dagen slentrede han rundt i byen, spiste en smule i en frokoststue, gik bagefter ud af byen, lagde sig på jorden i det tørre græs og sank hen i grublerier.

Bag græsmarken og overalt i horisonten ragede de smalle, røde fabriksskorstene i vejret, og røgen lå over byen som en tæt, smudsig aftenrøde. På marken var der stille og klart. Den sorte masse, som Anton om natten havde antaget for at være en skov, viste sig at være en kirkegård, hvor de små, legetøjsagtige kors og gravmonumenter skinnende gennem et forgyldte gitter.

Anton lå på maven i en grøft og stirrede med fremstrakt hoved hen mod kirkegården.

Han blev ved at anstrenge sig for at genkalde sig en frygtelig hændelse i erindringen, men uden at hans samvittighed blev synderlig urolig ved det. Han frygtede ikke politiet det mindste, for fængselslivet, som han jo allerede kendte, var bedre end denne forsultne, kvælende, kedsommelige og formålsløse tilværelse, han nu førte. Og tanken om at have myrdet et menneske dukkede kun sjældent og utydeligt op i hans sjæl. Anton var for afstumpet og dum til at begribe hele den natlige scene i dens sande, skrækkelige form. Han følte hverken anger eller medlidenhed, men tværtimod en slags slap sejrs- og triumfføleIse.

Det var omtrent, ligesom han havde sagt til en eller anden: "Nå, det er dig ... Her skal du få igen!"

Kun henimod aften, da en dyb og hemmelighedsfuld skygge sneg sig ind over marken og indhyllede kirkegården i mørke, og de hvide kors forsvandt og smeltede sammen med den mørkebrune masse, blev Anton grebet af et dybt vemod. Han

begyndte at ånde tungt og vælte sig rundt i grøften. Noget gjorde ham ondt, noget godt og smukt, som han havde mistet. Han lagde sig på ryggen og stirrede op i den endeløse, vide himmel med dens gennemsigtige, kolde aftenrøde. Derfra, fra dette uendelige, rene rum, strømmede der tungsind ned over ham. Antons sorte, forpjuskede skikkelse krøb op fra grøften og op på en høj. På marken var der tomt og mørkt.

"Å, hvis bare ... bare det ..." sagde han højt, med en håbløs, kummerfuld følelse, og slog ud med hånden.

Derpå gik han med vaklende skridt igen ind til byen, mens han fra tid til anden så sig omkring med et trodsigt, skulende blik, som om han ville gribe en eller anden i struben.

En voldsom, mægtig vind bruste melankolsk over den vide slette.

Arbejderen Sjevyrjov

Men på samme tid var der nogle til stede, som fortalte ham om de galilæere, hvis blod Pilatus havde blandet med deres ofre.

Og Jesus svarede og sagde til dem: Mener I, at disse galilæere vare syndere fremfor alle galilæere, fordi de har lidt sådan?

Nej, siger jeg eder, men dersom I ikke omvender eder, skulle I alle omkomme ligeså.

Luk. 13. 1-3.

1

Ude på trappen havde i skumringen en uigennemtrængelig, sort tåge rullet sig sammen. Trappeafsatsernes ruder var forvandlede til tågede pletter ...

Da ringede det foran en af boligerne.

Inde bag den klæbrige med voksdugsstykker behængte dør hulkede den gamle klokke fortørnet og kunne i lang tid ikke komme til ro; med en fin, hendøende summen, som en flue i et edderkoppespind, klagede den sig endnu længe over sin bitre skæbne.

Ingen kom. Manden stod ubevægelig ret op og ned som en stolpe; den sorte skikkelse trådte frem af mørket som et dybere mulm. En mager kat, der langsomt gled ned langs gelænderet, mærkede ham slet ikke, så stille stod han. Der lå noget uhyggeligt, skæbnesvangert over den hele skikkelse; åbne og ærlige mennesker, der kommer i en redelig hensigt, står ikke sådan.

Lydløst og koldt var der på gangen. Mugne dunster krøb gennem det øde mørke. De ildelugtende dunster fra en kæmpemæssig lejekaserne, der fra kælder til kvist er opfyldt af smudsige, drukne, sultne og syge mennesker. Jo højere man steg, des tættere rullede tågen, ja det syntes næsten, som om denne selv havde avlet den sorte, uhyggelige skikkelse, idet den fortættede sig til en menneskelig skikkelse.

I det fjerne lød sporvognenes klemten og fra gården – et bundløst, sort slug – steg hidsige og forbitrede stemmer; men her oppe var alt øde og roligt ... Da sloges porten i, og det hørtes i det store hus som lyden af et mægtigt drøn, der rullede i vejret

og blev slået tilbage fra væggene. Skridt gungrede. Et menneske nærmede sig, sprang omkring afsatserne og tog flere trin ad gangen. Da den kommende havde nået den øverste afsats og en mørk silhuet gled over den tågede rude, gjorde skikkelsen foran døren et hurtigt skridt fremad.

"Hvem der," skreg den kommende med en stemme, der røbede en usædvanlig frygt.

"Er her et værelse til leje? Ved De det?" spurgte manden ved døren skarpt og bestemt.

"Å! Et værelse? ... Ja, jeg ved virkelig ikke ... Jeg tror næsten ... Men så ring dog på!"

"Jeg har allerede ringet."

"Å – her må man gå ganske anderledes til værks. Ser De, sådan!"

Han greb heftigt i klokkestrengen og trak i den af al magt. Klokken dirrede ikke først, men udstødte et skarpt skrig og forstummede i samme nu. Bag døren hørtes en raslen og i sprækken, der fremkom idet døren langsomt gik op, viste en gammel kvindes grå hoved sig.

"Maksimova, har De et værelse til leje? Der bliver spurgt," forklarede den ankomne, en høj mager student. Han banede sig vej gennem korridoren, hvis luft var sur og opfyldt af em som det smudsige forværelse i en badeanstalt, hørte ikke efter hvad den gamle kvinde svarede den fremmede, men forsvandt ind i sit værelse. Først senere, da han havde lagt sine sager fra sig og stod omklædt i rød bondebluse med åbenstående krave, huskede han igen den nye lejer og spurgte den gamle, der bragte ham den dampende samovar.

"Nå, Maksimova, fik De så udlejet værelset?"

"Ja, Gud være lovet, Sergej Ivanovitch. For seks rubler. Jeg tror, det er en rolig lejer."

"Hvorfor tror De det?"

Den gamle løftede sine hvide, næsten blinde øjne og trak de udtørrede, tynde læber sammen:

"Jeg har levet femogtres år i verden, Sergej Ivanovitch og jeg har set alle slags mennesker ... er jo næsten blevet blind af at se," føjede hun til og gjorde en forgræmmet håndbevægelse.

Studenten kom uvilkårlig til at se ind i hendes øjne, han ville svare, men standsede. Da hun var borte, bankede han på nabodøren og råbte:

"Hr. nabo, vil De drikke et glas te i anledning af flytningen? Hvad?"

"Med fornøjelse," svarede en skarp røst.

"Vær da så god at komme herover."

Studenten tog plads ved bordet, skænkede te i to glas, stillede sukkeret til rette og vendte sig om mod døren. En mager, blond, ung mand af middelhøjde trådte ind. Man fik det indtryk, at han uafbrudt anstrengte sig for at skyde hovedet i vejret og tvinge nakken det mest mulige ned ad ryggen.

"Nikolaj Sjevyrjov," sagde han med hård, skarp tydelighed.

"Aladjev," svarede værten og trykkede venligt smilende sin gæsts hånd.

Han gjorde dette ganske som bønder plejer; venligt, lidt kluntet og længere end nødvendigt. Også i andre henseender lignede han med den langnæsede profil som et helgenbillede, kindskægget og det rundklippede hår en jævn bondeknøs, en eller anden tømmermand fra Pskov eller Novgorod. Med en dump basstemme, der dog lød yderst venlig, sagde han:

"Fortræffeligt, vær så god, tag plads, så drikker vi te sammen og får os en passiar."

Sjevyrjov satte sig; han bevægede sig hastigt og bestemt, men hans væsen forblev stadig stift og afværgende.

Blikket i hans grå, metalagtige øjne var koldt og uigennemtrængeligt. I ham sporedes ikke et gran af den ængstelige nysgerrighed, der ellers altid griber mennesker – selv de mest utvungne – første gang de er i enrum med helt ubekendte.

Og Aladjev tænkte ved sig selv, mens han betragtede ham, at denne Sjevyrjov under ingen omstændigheder ville være troløs mod sig selv, ville svigte dette besynderlige noget, der lå skjult i hans tillukkede sjæls dyb.

"Fyren er interessant," tænkte han.

"Nå, og De – –? Lige ankommet?" spurgte han.

"Ja – direkte fra Helsingfors."

"Og hvor er Deres bagage?"

"Bagage ejer jeg overhovedet ikke. Kun sådan ... De forstår, en pude, et tæppe, et par bøger."

Aladjev betragtede sin gæst med særlig velvilje.

"Og ... hvad er Deres beskæftigelse ... om jeg tør spørge?"

"Vist tør De det ... Jeg er arbejder, metaldrejer. Er kommet hertil for at søge arbejde. Fabrikken blev tilfældigvis lukket."

"Det vil sige – – – arbejdsløs?"

"Ja," svarede Sjevyrjov og hans stemme antog en sælsom nuance.

"Der er mange ledige for tiden," bemærkede Aladjev deltagende, "det er svært for dem i øjeblikket."

"Svært er det altid," svarede Sjevyrjov ligegyldigt, "men snart vil det også blive svært for dem, som nu har det let," tilføjede han med truende røst.

Aladjev betragtede ham nysgerrigt.

"- – – La la la!" tænkte han, "fyren er ikke helt ædru. Det er bedst at komme til bunds i sagen. Fjæset er fordægtigt."

Sjevyrjov så åbenbart det ejendommelige udtryk, værtens små bondeøjne antog, da de strejfede hans ansigt, for han sænkede det over glasset.

"… … De er vel student. Og skriver?" spurgte han hastigt.

Aladjev rødmede en smule.

"Hvordan kommer De på den tanke? Navnlig at jeg skriver?"

Sjevyrjov smilede, og dette smil var langt venligere, end man efter hans selvbevidste mine skulle have antaget.

"Det er ikke vanskeligt," forklarede han: "på væggene har De billeder af digtere, i reolerne bøger og på bordet beskrevne ark. Deraf ser man det."

Aladjev brast i latter, men tog ham endnu skarpere i øjesyn.

Hans blik blev listigt, men igen på bondevis, man så tydeligt, at han *ville* være snu. "Rigtigt, det passer … De er en god iagttager, ser jeg."

Sjevyrjov tav.

Aladjev tændte en cigaret og betragtede gæsten opmærksomt gennem røgen.

Sjevyrjov sad stille ret op og ned og lod tommelfingrene uafladelig snurre rundt. Over hans ydre lå der udbredt noget ganske særegent, der gjorde ham ulig de tusinder af mennesker, man daglig møder. Og Aladjevs kloge, små bondeøjne opfangede straks dette ejendommelige, et træk af

ufattelig indesluttethed og hemmeligt forsæt. Allerede modsætningen mellem kroppens forstenede ubevægelighed og de næsten umærkelige, men uhyre snare bevægelser var faldet ham i øjnene. Og jo mere han iagttog ham, des skarpere vågnede hans mistanke, men des dybere sneg også en instinktiv agtelse og sympati for dette menneske sig ind i hans sjæl.

Han kneb øjnene i, som for røgen og henkastede tilsyneladende skødesløst, men alligevel tvetydigt:

"Iagttagelsesevne er et sjældent talent ..."

Sjevyrjov svarede ikke straks, men hans fingre kom i endnu hurtigere bevægelse. Det så ud, som om han slet ikke agtede at svare; men efter en kort tavshed løftede han imidlertid pludseligt hovedet og betragtede Aladjev koldt og ufravendt. Idet han forskød læberne en lille smule, sagde han:

"Jeg forstår Dem."

"Hvorledes?" Aladjev forvirredes mod sin vilje.

"De ville gerne vide, om jeg er spion ... Vær De kun ganske rolig ... Jeg kan vel ikke tvinge Dem til at tale, når De ikke selv vil, og for øvrigt var det ikke mig, der søgte Dem først."

"Å – bryd Dem dog ikke om det ..." Afbrød Aladjev hidsigt, men blev ildrød.

Sjevyrjov smilede igen. Afgjort, hver gang dette skete, var udtrykket i hans ansigt som forvandlet, det var mildt, næsten ømt.

"Nej ... Det er soleklart. Forresten – hvis jeg virkelig var spion, så kunne allerede Deres udfritten sige mig, at De har grund til at frygte."

Aladjev betragtede ham aldeles målløs et helt minut. Derpå gned han sig over halsen og smilede bredt.

"Det er muligt, De har ret. Jo, jeg er virkelig skyldig, De ved selv, hvordan det står til i øjeblikket. Men jeg har intet at skjule."

"Jeg sagde *frygte*, De taler om at *skjule*."

Sjevyrjov smilede.

Aladjev spærrede øjnene vidt op og tænkte sig om.

"Tja ..." sagde han langsomt. "Men hør ... af Dem kunne der snart blive en spion. En med psykologi! Hvad!"

"Muligvis," indrømmede Sjevyrjov alvorligt, men med let hørlig utilfredshed. "Hvad skriver De?" spurgte han, åbenlyst stræbende efter at give samtalen en anden vending.

Aladjev rødmede, som om han var grebet på fersk gerning.

"Så ... ser De ... jeg er først lige begyndt. To fortællinger er for resten allerede trykt ... Det går ret godt ... man roser dem ..." De sidste ord føjede han til, tilsyneladende ligegyldigt, men hans stemme røbede tydeligt nok en stolt og naiv glæde.

"Jeg ved det. Jeg har læst dem. Det faldt mig til at begynde med ikke ind, senere mindedes jeg Deres navn. Det er om bønder, De skrev, erindrer jeg."

Vært og gæst tav et øjeblik. Sjevyrjov stirrede ubevægelig mod glasset og trommede næsten umærkeligt med hånden mod knæet. Aladjev var synlig bevæget. Han følte en heftig lyst til at spørge, hvad Sjevyrjov syntes om hans fortællinger. Det var hans fuldkomne overbevisning, at hans bøger var skrevet netop for arbejdere og bønder, ikke for det dannede publikum. Et par gange havde han endog munden halvt åben, men kunne alligevel ikke beslutte sig. Han tændte sig en cigaret, glippede med øjnene imod røgen og betragtede flammen med overdreven opmærksomhed; forinden han imidlertid begyndte at ryge, spurgte han med kunstlet skødesløshed:

"Nå, hvad syntes De så om mine sager?"

"Jo, hvorfor ikke," mente Sjevyrjov. "De skriver meget indtrængende ... Saftigt!"

Aladjev rødmede og søgte forgæves at skjule et barnligt, strålende smil.

"Kun idealiserer De menneskene for meget," føjede Sjevyrjov til.

"Hvad vil det sige?" spurgte Aladjev nervøst.

"Hvis jeg ikke tager fejl, går De ud fra, at ondskab ikke findes, at der, hvor sund menneskeforstand og klar dømmekraft har herredømmet, ikke gives ondskab. At kun ydre omstændigheder hindrer menneskene i at være gode. Det kan jeg ikke tro. Tværtimod! Mennesket er fra naturens hånd skabt modbydeligt. Og netop ugunstige omstændigheder må til for at udvikle noget godt – af ganske enkelte."

Aladjev var oprørt. Det var hans sårbare punkt, her lå grundvolden for hans hele fremtidige skriven, og han troede på sin idé, som bonden tror på Gud – fast og enfoldigt uden at fordre beviser.

"Hvad er det dog, De siger!" skreg han.

"Det er min overbevisning," svarede Sjevyrjov i forstenet urokkethed. "Jeg er en arbejder og kender det ud og ind."

I hans stemme sitrede en smertelig, voldeligt undertrykt bitterhed.

"Der ligger et tungt liv bag Dem sandsynligvis ... det har gjort Dem bitter. De kan da umuligt mene, hvad De siger. Det er jo næsten ... menneskehad, ja undskyld!"

"Jeg frygter ikke dette ord," svarede han køligt, "jeg hader ganske rigtigt menneskene, men det De kalder *bitter*, kalder jeg

erfaren."

"Erfaren? I hvad?"

"I at se den sandhed, menneskene hårdnakket skjuler for sig selv."

"Af hvad grund skjuler de den, når dog alle er ens. Og hvad er det for en sandhed?"

"Det er den, at alle menneskets instinkter kun er rovdyrinstinkter. Og den skjules for at den ene bedre kan leve på bekostning af den anden."

"Hvad siger De!! Rovdyrinstinkter!" skreg Aladjev ophidset. "Og kærligheden da, og medlidenheden, selvopofrelsen?"

"Jeg tror ikke på disse følelser. De er kun kåben, der skal skjule den hæslige nøgenhed, skal holde de alt for glubende rovinstinkter i ave. Et produkt af menneskelige ideer ligger slet ikke i den menneskelige natur … Dressurnumre, ikke andet …! Jeg siger, at hvis virkelig kærligheden – selvfølgelig ikke kønskærligheden – hvis medlidenheden, uegennytten virkelig rådede i os, instinktivt, således som driften til rov, så havde vi den kristelige republik i stedet for kapitalismen; de mætte ville ikke kunne holde ud at se de sultne dø, der ville ingen herrer eller slaver være, alle ville simpelthen være lige, enhver ville bringe gensidige ofre. Men sådan er det ikke."

Aladjev sprang ophidset i vejret og gik med tunge skridt gennem værelset, som skred han hen over oprevne pløjemarker.

"I mennesket lever der to principper – det guddommelige og det sataniske, om vi vil bruge vore mystikeres ord. Og al fremskridt er simpelthen blot en kamp mellem disse to principper og ikke, som De …"

"Jeg mener, at hvis disse to principper i lige grad boede i den menneskelige natur, da kunne livet ikke være så modbydeligt, som det nu er … Absolut ikke … Det er simpelthen tilværelseskampen, der har opfundet disse stikord, ligesom den har opfundet lokomotiverne, telefonen og medicinen."

"Nuvel, ja … men så er mennesket dog alligevel i stand til at påvirke sin psyke – hvorfor tror De da ikke på disse guddommelige princippers endelige sejr over rovdyrinstinktet? Idealerne gennemtrænger jo efterhånden livet, langsomt men sikkert, når de har båret sejren, og alle menneskers ret er gjort lige …"

"Det sker aldrig," svarede Sjevyrjov køligt, "i samme grad som dette fremskridt vokser, vokser også livets myldrende mangfoldighed … Kampen for tilværelsen er en evig lov, vil ustandselig vedvare."

"De tror altså ikke på en forbedring af livsformerne?"

"Jeg tror på nye – ikke på bedre."

"Hvorfor ikke?"

"Fordi roden til al lykke og ulykke ikke ligger i ydre omstændigheder, men i selve menneskets natur, i dets evne til at føle smerte og glæde. Havde et stenaldermenneske i drømme kunnet se vor nuværende verden, ville den have forekommet ham som et jordisk paradis. Nu oplever vi hans drøm og er dog ikke et gran mere lykkelige end han, måske snarere ulykkeligere … Jeg tror ikke på en gylden tidsalder."

"Nej, ved De hvad," sagde Aladjev, hvem det uvilkårligt løb koldt ned ad ryggen. "En sådan vantro er jo næsten dæmonisk. Tilgiv, men jeg kan slet ikke forestille mig, det kan være Deres virkelige mening."

"Skade –" smilede Sjevyrjov koldt.

"Nej, jeg betakker mig, det er jo frygteligt."

"Jeg sagde heller ikke, at det var godt."

Aladjev forstummede og betragtede sin genbo med oprigtig medlidenhed. Nu forstod han, hvorfra dette bliks klarhed og kulde kom, denne skrækkelige ro. I dette menneskes sjæl rummedes kun mørke og øde. Måske dog også en heftig lede og upersonlig hævnlyst, men også kun upersonlig.

Sjevyrjov begyndte igen at lade tommelfingrene løbe. Derpå rejste han sig pludseligt.

"På gensyn," sagde han, "jeg er endnu træt efter rejsen ... og jeg taler sjældent så længe ..."

Aladjev trykkede tankefuldt hans hånd. Men da Sjevyrjov åbnede døren, spurgte han hastigt:

"Undskyld ... sig mig ... er De virkelig en arbejder?"

Sjevyrjov smilede. "Ja vel. Hvad forunderligt er der i det?"

Og han gik, lukkende døren fast i efter sig.

Aladjev vandrede endnu længe frem og tilbage i værelset og fortsatte i tankerne striden. Nu, da hans modstander tav, syntes hans egne argumenter ham uimodsigelige; lidt efter lidt gled han ind i drømme. Som en utydelig men solklar vision steg hans fremtidige liv frem for ham.

For hans øjne bredte sig det uoverskuelige billede af landsbyer, skove og marker, i hvis endeløshed et stort og tålmodigt folk stille og lønligt hæger om sin enfoldige sandhed: sandheden om et kommende, retfærdigt liv.

Aladjev ønskede at skrive noget mægtigt, gennem hele bjerge af billeder fulde af kraft og sandhed, forbundet ved en stor, indre idé, at udtrykke alt det, der bragte hans sjæl kval og

sødme. Hans hoved glødede, tårer trådte frem i hans øjne; det syntes ham nærved, næsten til at nå. Men den brændende bevidsthed om hans magtesløshed slappede hans sjæl.

"Hvordan får jeg det gjort? – Hvordan ...!"

Han sukkede dybt og tænkte med en ydmyghed, der lettede hans hjerte:

"Ja ... ja ... hvis ikke jeg, så en anden. Jeg vil gøre, hvad jeg kan!"

En stund stod han endnu i værelset og stirrede tankeløst på Tolstojs billede, der så ned på ham fra væggen, gennemtrængende og skarptskuende.

Derpå stillede han lampen og cigaretterne til rette og satte sig ved bordet.

Aladjev sad længe, næsten indtil daggry, og skrev uafbrudt.

Fyldt af kærlighed og inderlighed skildrede han, hvordan bønder, der henrettes for deres overbevisning, dør, samlede og rolige, uden at gøre en heltegerning af det, uden at vente begejstrede hymner, tavse som de, der ved noget, andre ikke ved. Cigaretrøgen gled i tætte skyer op over lampen, forsvandt ind i skumringen. I værelserne tav alt; kun den sorte nat så ind gennem vinduerne. Det var uendelig vanskeligt at tro, at dette døde mørke kun var et blændværk, at tusinder af levende lys var tændt inde bag husmurene, at et mylder af travle, snakkende mennesker hastede frem og tilbage på gaderne og de brede boulevarder, blottede kvindeskuldre flimrede på ballerne, stemmer tonede i teatrene, at menneskemillioner mødtes, kæmpede, forelskede sig, favnedes og døde.

Inde bag væggen på den hårde seng lå Sjevyrjov, og hans kølige vidtåbne øjne stirrede med et ubøjeligt udtryk ind i

mørket.

2

Det eneste vindue i Sjevyrjovs værelse førte ud til en mur, hvorover den grå himmel gennemskåret af tilrøgede skorstene hvælvede sig. Værelset havde en besynderlig karakter. På grund af de fuldstændig hvide vægge syntes det alt for lyst; der sås ikke et fnug på gulvet, ikke en bog på bordet, og havde ikke Sjevyrjov siddet foran den tillukkede dør til sideværelset, kunne man have troet, at det var ubeboet.

Sjevyrjov lignede en støtte, som han sad der på værelsets eneste stol. Hans fingre trommede sagte mod knæet, hans øjne stirrede udeltagende frem for sig. Det var som om han slet ikke levede, og dog kunne man af de næsten umærkelige bevægelser, hvormed han reagerede overfor hver lyd se, at han lyttede spændt. Han hørte Aladjev stå op, drikke te og gå – og han vedblev at overvåge de fjerne lyde, der tøvende og svagt bragte bud om det grå liv, der rørte sig rundt om ham.

Inde bag døren boede en ung, naiv, noget døv syerske. Det vidste Sjevyrjov allerede. Han gættede sig til det af den rørende, hjælpeløse og tøvende stemmes stadige "hvad?" af symaskinens stille snurren og den gamle værtindes moderlige tone, når hun bebrejdede hende et eller andet.

Længere borte i korridoren bag forhængene lå to gamle mennesker og rodede i en bunke klude som orme i et ådsel. Uden ophør hviskede de til hinanden, og denne ængstelige hvisken, der til tider fuldstændig standsede, som om de gamle var blevet urolige, lød modbydelig gennem stilheden.

Op ad formiddagen kom værtinden, en mager olding med matte, udslukte øjne, ind til Sjevyrjov. Da han gav hende lejen, stirrede hun i lang tid på mønterne og befølte dem med de visne fingre.

"Er blevet blind ...," sagde hun sørgmodigt, og senere hørte Sjevyrjov, at hun viste syersken pengene, og hvordan denne svarede med sølvklar, høj stemme, som alle døve, der ikke fatter, at de bliver hørt.

"Rigtigt, Maksimova, rigtigt!"

Således sad Sjevyrjov i tre timer og forandrede ikke stilling, kun hans fingre bevægede sig stadig hurtigere.

Opmærksom og alvorligt indsugede han – med et eller andet formål for øje – alle disse farveløse toner, der uden ord bragte bud om, hvor elendigt og fattigt det menneskelige liv kan være.

Derpå rejste han sig brat, klædte sig på og gik.

3

Sjevyrjov stod i fabriksgården og stirrede ind i maskinsalen gennem det kæmpemæssige vindue med jernkorset.

Derinde drønede og summede det. Der syntes at herske evig dæmring, og dog strømmede der mængder af lys ind fra den store gård.

Man så kæder krybe frem, svinghjulet svirre, stormende og endeløse remme vandre i mørket. Alt kredsede, svingede, havde hast, kun mennesker sås næsten ikke. Nu og da kom et blegt menneskeansigt med øjne som et ligs til syne under de sorte, koldtskinnende, glinsende uhyrer, men sank igen straks tilbage i den drønende, bevægelsesfyldte dæmring. Skønt denne drønen syntes at svulme, forblev den dog stadig lige monoton.

Og de støvblændede ruder lod alt rinde ud som det grå lærred i en kæmpemæssig kinematograf.

Nær vinduet, foran visse med uhæmmet energi svirrende stænger og hjul, hvirvlede et lille spædlemmet mirakel af jern, der med stødvise bevægelser rasede omkring et messingbækken, hvor et utal af guldspåner faldt for biddet af de skarpe metaltænder.

Oven over gyngede en krummet menneskeryg, store, smudsige arme svingede frem og tilbage på en påfaldende måde i harmoni med den lille jerntingests bevægelser.

Dette lille under var det netop Sjevyrjov havde rettet sit agtpågivende blik mod. Netop foran sådan en drejebænk var det, at han engang havde stået dag ud dag ind, tidlig og silde fem lange år.

Havde nogen i dette øjeblik set Sjevyrjovs øjne, ville han have forundret sig over deres besynderlige udtryk; de var ikke længere kolde og klare som ellers; en vis øm sorg gennemskinnede dem, undertiden veg denne sorg for et uforsonligt had. Til tider bævede hans læber: smilede han eller hviskede han lydløst hen for sig?

Således stod han i lang tid, derpå vendte han sig som på kommando og gik bort med faste skridt.

"Hvor er kontoret?" spurgte han den første arbejder, han mødte.

"Derovre. Anden indgang," svarede arbejderen og blev stående. "Vil De indskrives? Der bliver ingen antaget," føjede han til halvt medfølende, halvt skadefro, idet hans store, sultne negertænder kom til syne bag de tynde, blå læber.

Sjevyrjov så ham lige ind i ansigtet, som ville han sige: "- Det ved jeg godt ..." åbnede døren og trådte ind i kontoret. Derinde ventede allerede hen ved ti mand. Da alle sad under to høje, hvidmalede vinduer, sås kun deres sorte skygger mod den lyse baggrund; en blålig lysdråbe spejlede sig på en blank hovedskalle ligesom på et dødningehoved. De mine- og øjeløse skygger drejede sig om Sjevyrjov og sank derpå atter hen i den sædvanlige, tålmodige venten. Sjevyrjov blev stående ret op og ned ved døren. I lang tid herskede der stilhed. Endelig sprang den indre dør op og en korthalset, tyk mand trådte hurtigt ind i kontoret.

"Nikophorov, straffelisten!" befalede han med en selvsikker, hoven stemme.

Skriveren kastede pennen fra sig og begyndte at lede i en bunke blå bøger, samtidig gled de sorte skygger, der ved værkførerens indtræden havde rejst sig, hen imod ham, og omringede ham på en gang fra alle sider. Slidte og gennemhullede huer og jakker, jordslåede ansigter, ansigter med sultne øjne, nedhængende, senestærke arme trådte frem i lyset.

"Hr. værkfører!" begyndte flere hæse røster på én gang.

Den tykke mand rev bogen råt og hidsigt ud af skriverens hænder og vendte sig om mod dem.

"Igen her!" skreg han unaturligt højt. "Hænger listen ikke udenfor! Hvad!"

"Tillad os at forklare Dem," forsøgte en gammel mand, der havde trængt sig frem, for at stemme værkføreren mildere.

"Hvad er her at forklare! Ingen arbejde – færdig! Ingen ordrer ... ... Må selv snart høre op. Er jo soleklart."

Et øjeblik stod alle tavse, som trak de sig ind i sig selv. Men den gamle begyndte igen med en stemme, der sitrede af gråd.

"Vi forstår jo ... naturligvis, når der intet arbejde er ... hvad er der så at gøre ... Men det er ikke til at holde ud ... Vi sulter ... Hvis vi blot måtte tale med ingeniør Pustovojtov ... Herren har forrige gang lovet os at se efter ... om ..."

Hans sultne og flakkende øjne rettede sig fulde af bøn og angst mod værkføreren.

"Nej!" skar denne pludselig igennem.

"Fjodor Karlovitch ..." tiggede den gamle stædigt, som om han intet havde hørt.

"Jeg har hundrede gange sagt jer," sagde værkføreren med en stærk, fremtrædende tysk accent, som ikke før havde været så hørlig, "at ingeniøren ikke har med den sag at skaffe!"

"Men herren ..."

"Han er overhovedet slet ikke på fabrikken i dag," afbrød tyskeren ham og vendte sig om.

"Hvordan det, herrens ekvipage holder jo udenfor porten ..." bemærkede en af den lille skare.

Værkføreren vendte sig hastigt, et koldt raseri trådte frem i hans øjne.

"Så – ... lad I den stå! ... Nå, så meget des bedre!" henkastede han i en spottende tone og gjorde et skridt hen mod døren.

"Fjodor Karlovitch!" råbte den gamle hastigt, idet han gjorde en bevægelse som for at løbe efter ham.

Tyskeren lod et sekund sit blik hvile på hans ansigt eller snarere på hans skaldede pande.

"I det hele taget ..." sagde han langsomt og skadefro; "skal du ikke oftere gøre dig ulejlighed med at komme. Er det at opføre

sig som en arbejder?"

"Fjodor Karlovitch," råbte den gamle fortvivlet: "forbarm Dem over mig ... er jeg da ... har jeg ikke stadigt opført mig godt?"

"Har og har. Du er ikke længere, hvad du var," henkastede værkføreren med tillavet ligegyldighed, "er blevet gammel, broder, på tide, du hviler dig ud. Lad hellere helt være med at komme; er spildt ulejlighed."

Han greb om dørhåndtaget.

"Forbarm Dem over mig, jeg er ..."

Men døren blev slået i, og den gamles ord prellede af mod den gule ligesom spottende væg.

Den gamle blev stående, slog ud med armene; derpå vendte han sig om, som ville han sige:

"Nå godt ... og hvad nu?"

Som på et aftalt tegn begyndte de alle at klaske huerne på hovedet.

De gik imidlertid ikke fra hinanden, men klumpede sig sammen nede ved døren med hovederne indad, som en lille hjord; sandsynligvis havde mange af dem ikke det sted, de kunne gå hen, så forvirret, apatiske stirrede de ned mod deres fødder. En af dem tændte en cigaret, og de andre fulgte den med øjnene. Den ødelagte cigaret ville længe ikke brænde.

"Stil dig ikke lige i trækken," bemærkede en af dem fredsommeligt.

"Å ... Satan ...!" råbte pludseligt den rygende og slyngede cigaretten mod væggen og blev stående, som vidste han hverken ud eller ind.

"Ja ... hvad skal man nu ... jeg har ikke spist i tre dage ..." mumlede en gusten, bleg knøs og smilede, som ventede han sig

bifald efter en vellykket spøg.

"Kommer heller ikke til at spise den fjerde!" svarede den, der havde forsøgt at ryge.

I samme øjeblik trådte en blond, skægget herre med hurtige, elegante skridt ind ad den anden udgangsdør. Ved hans tilsynekomst løb der en ufattelig bevægelse gennem den lille skare af arbejdere. De fo'r nervøst sammen, gjorde et par skridt fremad og blev stående. Kun den gamle tog til huen og blottede den smudsige skaldepande.

Over ingeniørens faste ansigt gled der en sagte skygge. Han syntes at ville sige et eller andet, men indskrænkede sig til at trække på skuldrene og se anklagende opad. Derpå råbte han irriteret:

"Stefan! Kommer du eller kommer du ikke! For Satan, så hør dog!"

Den tykke kusk med uret ved bæltet kørte hestene frem foran indgangen. Ingeniøren sprang hurtigt op på vogntrinenne og kastede sig i hynderne.

De ræverøde travere trak til med et halvt legende ryk; deres manker glinsede, gummihjulene beskrev bløde halvbuer og vognen svævede let ud gennem fabriksporten. Den funklede endnu en gang op i lyset og forsvandt.

Arbejderne løb fra hinanden.

Sjevyrjov gik bort som den sidste. Han borede hænderne dybt ned i lommerne, rettede hovedet i vejret og gik hurtigt ned ad gaden.

I høstdagens vandklare lys syntes den store stad endnu smudsigere og koldere end sædvanlig. De våde gader dukkede under i den blålige tåge, og fjernt borte, hvor mennesker, heste

og huse gled sammen til et tåget blå, glitrede admiralitetstårnets slanke spir højt over staden, som svævede det gyldent og spøgelsesagtigt i den grå luft.

4

I den kælderbeværtning, hvor Sjevyrjov spiste til middag, gik det larmende til. Sveden, tobaksrøgen og dunsterne fra det nære køkken fortættede sig til en klæbrig og tæt tåge, hvori menneskene svandt bort som i et sumpslør.

Bag en støvet rude, foran hvilken de forbipasserendes ben uafladeligt kom og forsvandt, havde Sjevyrjov taget plads.

Med albuerne støttet mod det fedtglinsende bordtæppe stirrede han udeltagende ind i det halvmørke sideværelse, hvor nogle sorte skygger bevægede sig omkring et vakkelvornt billard. Eder, skraldende lattersalver, skælden og banden lød uafbrudt ind til ham.

Ved et af sidebordene sad der et selskab af oprømte skomagersvende. En af dem, en mager fyr med et forvovent, desperat ansigt og en ring i det ene øre, underholdt selskabet, idet han gjorde sig lystig over en lille bonde, der uafbrudt stirrede på ham med tankeløse og interesserede øjne. Svenden løj uafbrudt og med en begejstring, så han for lutter iver fik maden i den gale hals. Og samtidig slog han sig på låret af henrykkelse og henvendte sig til publikum med salighed i stemmen.

"Det er dog en mageløs dumrian, hvad brødre? Jeg lyver uafbrudt, lyver uafbrudt, og han tror alt! Min salighed, brødre, han tror alt."

Bonden smilede forlegent, gjorde en afværgende bevægelse og vendte sig bort, men fyren med ørenringen bøjede sig igen henover bordet, åbnede munden på vid gab og begyndte i en festlig tone:

"Men da jeg så var kommet til at bo i Pensa ..."

Bonden gøs, rakte hals og rettede underdanigt blikket mod fortællerens læber.

Hvert øjeblik knirkede døren og åbnede for tågen og gadens nye gæster, hvis sværgen og banden allerede hørtes oppe fra trappen.

Skumringen voksede, tågen tætnedes og larmen lå tung under det lave loft. Stanken, menneske-ederne og røgen slyngede sig sammen til en mareagtig, smudsig klump, hvori alle enkeltheder forsvandt.

Ved samme bord, hvor Sjevyrjov havde taget plads, satte sig kort efter et langhalset og magert menneske med et grænseløst mørkt og fortrukket ansigt.

Han befandt sig uden tvivl i et frygteligt oprør. Han støttede hovedet i hænderne, så sig om til højre og venstre, ledte i lommerne efter et eller andet, men fandt intet ... Flere gange betragtede han Sjevyrjov og syntes at ville indlede en samtale, men han vovede det ikke. Sjevyrjov, der godt forstod hans hensigt, betragtede ham koldt og gjorde ham det ikke lettere.

Til sidst – efter et af skomagersvendens særlig vittige indfald, der lønnedes med bragende lattersalver og afstedkom en fuldstændig forvirring hos den lille bonde, drejede den langhalsede mand sig om mod Sjevyrjov og spurgte forbindtligt smilende, idet han hentydede til håndværkeren:

"Det er nok en rigtig svirebroder!"

"Ja ..." Sjevyrjov svarede kun ugerne.

Manden med den lange hals vendte sig beslutsomt om mod ham og sagde med et ansigtsudtryk, som styrtede han sig i vandet.

"Kammerat, De er en af vore, ikke ... Arbejder?"

"Ja," svarede Sjevyrjov lige så kort. Den langhalsede mand rystede over hele kroppen.

"Hør, jeg ville gerne spørge Dem ... jeg har kun været tre dage i hovedstaden. Ved De ikke, hvor jeg kan få arbejde ... Jeg er smed ... hvad?"

Hans øjne så bedende på Sjevyrjov, men ansigtet beholdt stadig det samme fortrukne udtryk.

Sjevyrjov tav en stund.

"Jeg ved ikke," svarede han: "jeg er selv arbejdsløs; arbejde er ikke til at opdrive ... stilstand! ... 30,000 arbejdsløse her i byen for øjeblikket."

Manden med det fortrukne ansigt stirrede håbløst på Sjevyrjov; hans mund stod halvt åben. Lidt efter begyndte hans ansigt at forandres, at blive blegt og afkræftet, det fik pludseligt et udtryk af naiv, værgeløs fortvivlelse. Han faldt tilbage i stolen og slog håbløst ud med armene.

"Af hvad grund er De kommet hertil?" spurgte Sjevyrjov uventet, næsten rasende. "Anede det Dem ikke, hvordan der sultes i denne by ... Skulle være blevet, hvor de var."

Manden slog igen ud med armene.

"Det gik ikke ... Kom på den sorte tavle, da jeg var færdig med ... da jeg kom ud ... Hvad skulle jeg så gøre?"

"Af hvad grund?" spurgte Sjevyrjov ligegyldigt.

"Sådan ... strejke. Var valgt af kammeraterne til udvalget ... Dengang vovede man endnu ikke at tage forholdsregler ... nu da det igen er roligt, tør de ... Nå – – og væk!"

"Hvor arbejdede De?"

"I gruberne ... som smed."

"De var udvalgsmedlem? ... Hvorfor trådte kammeraterne da ikke i skranken for Dem?"

Sjevyrjov forhørte sig om dette, med en ganske særlig, hård betoning, men lyttede samtidig opmærksomt efter de nye løgne, som fyren med ørenringene gav til bedste.

Smeden betragtede Sjevyrjov forbavset.

"Hvad skulle det have nyttet! De havde hentet tre kompagnier soldater, stillet maskingeværer op ... Færdig!"

"Og De havde ikke forud tænkt Dem, at det ville gå sådan?"

"Jo – det vil sige – vi sejrer i fremtiden – men naturligvis ... så ... naturligvis ..."

"Hvorfor gik De så med?"

"Det vil sige ... Hvad! ... hvorfor? Kammeraterne valgte mig ..."

"Det behøvede De ikke at tage imod," svarede Sjevyrjov, og så deltagelsesløst til siden.

"Nå, hvad var det hele. Når alle var enige ..."

"Men for maskingeværerne dukkede de sig."

"Det er noget andet ... døden – det er ikke sådan! Folk med familie, koner og børn."

"Er De ikke gift?"

Smeden fo'r sammen og sænkede øjnene; han gned sig over panden og svarede sagte:

"Jeg har en mor ..."

Han tav og så over mod krogen; nu syntes også han at lytte til fyren med ørenringene:

"Ja, ser De, så ville ingeniøren på fabrikken give mig sin datter til kone, men jeg betakkede mig."

"Ho – hvorfor dog det?" spurgte den lille bonde, halvt medlidende, halvt mistroisk, idet han igen rettede det henrykte blik mod knøsens læber.

"Af den grund, min kære – at jeg er en arbejder, proletar, og hun var en adelig. Selvfølgelig syntes jeg godt om hende – oven i købet meget – men ikke – sådan – I forstår ... Ved afskeden, som det hedder, kom hun selv ind med champagne og sagde til mig: 'Jeg vil altid tænke på Dem, Jelisar Ivanitch, De har min højagtelse,' og så ... ja så gav hun mig en guldring ... og det uden så meget som at nyse."

"Og så?" Den lille bonde skyndte sig at rykke nærmere.

"Og så, ja hvad så. Ringen har jeg endnu. Den står for øjeblikket for ti rubler, men senere – når jeg kommer til mønt – løser jeg den ind og går med den. Det må man – selvfølgelig – en erindring."

"Hvad jeg ville sige, børnlille!" sagde knøsen så i en helt anden tone, idet han vendte sig mod de andre tilhørere: "Der arbejdede jeg engang i Pensa i en engelsk fabrik, *Brødrene Morris*, hed firmaet. Det var sager, brødre. Aldrig straf, ingen afkortning i sygdomstilfælde, og store stenhuse med møbler i til arbejderne ... kort sagt, det var akkurat lige som om man var kommet ind i Himmerige ... Den gamle englænder, altid med De og gav alle og enhver hånden, ligesom en kammerat ... Det var ikke som her hos os, nej, det må man sige; der var der menneskeligt liv for en arbejder ..."

"Ti stille med den løgn," råbte den lille bonde pludseligt rasende og truede ad ham. "Han ved ikke, hvad han selv sludrer om den fyr – og jeg æsel, som hører efter –"

"Ved Gud i Himlen, det er sandt!" forsikrede knøsen.

"Å, du – du!" Den lille bonde kom i stadigt større raseri. "Pralhans! Fy, fy for pokker!"

Han rejste sig og gik skuffet mumlende hen i en krog af værelset, hvor han gav sig til at rulle en cigaret, idet han længe brummede og vrissede hen for sig.

Smeden bøjede sig rask over mod Sjevyrjov og hviskede til ham:

"Har ikke været hjemme i seks måneder ... måske er den gamle allerede død af sult ..."

Hans sorte ansigt fortrak sig.

"Og hvis det er rigtigt, at man ikke kan gøre regning på arbejde, hvad andet står der så tilbage end ... fra broen ud i vandet ..."

Han støttede albuerne mod bordpladen og skjulte hænderne i det tjavsede hår.

"Vanvid."

"Hvad da?" Smeden løftede straks hovedet. "Sulte ihjel, hvad?"

Sjevyrjov smilede stille og ondt.

"Det hedder sig, at døden ved drukning er den frygteligste. At krepere af sult skal være behageligere ..."

Smedens øjne spilede sig vidt op og rettede sig spørgende mod Sjevyrjov.

"Og hvad beviser De ved at springe i vandet? ... En sulten mindre ... des bedre for *dem* ..."

"Hvad da?"

"Søg arbejde, hvis De ikke kan finde på noget bedre," henkastede Sjevyrjov.

Smeden gjorde en fortvivlet gebærde.

"Jeg har søgt i de sidste seks måneder ... Kan ingen steder få plads, fordi jeg er en "politisk". Overnatter i herbergerne, smager mange gange ikke mad i tre dage ... fik jeg virkelig nu arbejde, havde jeg måske ikke engang kræfter længere. I forgårs gik jeg omkring og fægtede ... så langt er jeg allerede nede."

"Hvad?"

"Ganske simpelt ... jeg har tigget, andet ikke ... en dame gik forbi, hende bad jeg ..."

"Gav hun Dem noget?"

"Nej. Hun sagde, hun havde ingen småpenge ..."

Sjevyrjov lagde hånden mod bordet og begyndte at lade fingrene tromme.

Smeden iagttog håbløst disse nervøse og hvirvlende bevægelser. Rundt om bandedes der, larmedes der og lød skraldende latter, i billardværelset knaldede ballerne mod hinanden, en af dem rullede over klædet med en lyd som et eller andet tog fjernt borte. Knøsen med ørenringen var flyttet over i billardværelset; derinde fra hørte man hans muntre stemme. Foran vinduet gled menneskebenene ustandseligt frem og tilbage. Det så næsten ud, som om det var de samme mennesker, der ideligt løb forbi disse vinduer; når de havde passeret en gang stod de stille henne bag hjørnet og lurede og løb så igen forbi.

"Nå, opnåede De så noget ved hele den historie?"

"Ja netop!" råbte smeden. Udtrykket i hans sorte, håbløse ansigt undergik en lynsnar forvandling. Hans øjne begyndte at

stråle, hovedet rettede sig i vejret og det tidligere, ekstatiske udtryk bredte sig nu ud over hele den opløbne skikkelse.

"Vi havde med bjergarbejdere at bestille, skal jeg sige Dem. Frygteligt afstumpede er de folk jo. Kan naturligvis heller ikke være andet. Hele dagen under jorden, fra klokken fem om morgenen til otte om aftenen. Løbe hjem fra arbejde, spise, gå til sengs ... Klokken fire piber det igen til arbejde. Smuds, kulde, forkølelser, stadig eksplosioner ... I vor grube eksploderede det to gange: første gang dræbtes der atten, anden gang to hundrede og firs mand. Et liv som i et tugthus ... Bjergarbejderne i Sibirien har det hundrede gange bedre. Nå, selvfølgelig, folkene er grueligt ligegyldige og afstumpede. Kun arbejderne i vort sjak – de faglærte – var intelligente ... alle sammen organiserede. I begyndelsen var også vi alene om at sætte fart i tingene.

Det var ingen let sag. Spioner hvorhen man vendte sig. Den mindste ubetydelighed – straks til ingeniøren. Og ser nogen gennem fingre, så er det sandelig ikke Ivan Petrov ... et spark ... politiet ... af sted ... inden fireogtyve timer. Færdig!

Agitationen var frygtelig vanskelig ... men til slut fik vi dog bragt bevægelse i tingene."

Smeden smilede begejstret og stolt.

Man kunne se på ham, hvilken umenneskelig møje denne "bevægelse" måtte have kostet ham, hvor megen fare, angst og kval han måtte have udstået, før han havde kunnet se de første resultater.

Sjevyrjov betragtede ham opmærksomt.

"Alt tilkæmpede vi os; forsamlingsret, regler for boligspørgsmålet, en arbejderrepræsentation, et bedre sygehus

og en bedre doktor ... den gamle var et stykke kvæg ... ja endog et bibliotek med en af vore som bestyrer ..."

"Blev der skudt mange ned ved den lejlighed?" henkastede Sjevyrjov tilsyneladende ligegyldigt.

"Nej, ikke dengang ... der var nok soldater, men man lod dem ikke skyde ... Det vovede man ikke ... Dengang var man endnu bange ... Senere ..." Smeden gjorde en fortvivlet håndbevægelse, og det ekstatiske udtryk svandt langsomt bort fra hans sorte, magre ansigt.

"De sorte hundrede Note 1) fik indpas, som De altid gør. Der opstod uenighed. Og i samme nu, forvaltningen mærkede at alt faldt fra hinanden, benyttede den sig af lejligheden ... og så gik det løs ... Vore repræsentanter blev verfet ud af udvalget, mestre og medlemmer af den sorte bande fik pladserne i stedet. Udvalgets medlemmer blev kastet i fængsel, biblioteket ophævedes ..."

"Og det har I roligt stået og været vidne til?"

"Vi udvalgsmedlemmer sad jo i reglen fængslet."

"Ikke udvalgsmedlemmerne, men arbejderne, mener jeg ... dem I havde bragt bevægelsen i gang hos?"

"Ja-a, ser De, de stillede maskingeværer op foran gruben."

"Nå sådan ... maskingeværer ..." Sjevyrjov trak langt på det.

Smeden tav en stund; feberagtige trækninger gled over hans ansigt.

"Og Gud ved, hvad de mennesker ikke har begået ...! Pisk, masseskyden, voldtægt af kvinderne ... Sørgeligst gik det ud over udvalgsmedlemmerne ... Jeg klarede mig så nogenlunde, jeg var blandt de første, der blev arresteret ... de andre måtte døje ganske anderledes grueligt ... Bibliotekaren blev bundet

fast til en kosaks saddel og jaget i trav ind til byen med armene bundet sammen bag ryggen, så at de tit blev revet i vejret, og staklen styrtede om i snavset og blev slæbt hen ad jorden … Og lige bag ved red endnu en kosak og borede lansen ind i ham, hver gang han faldt! De sjakaler! … Der var mange der græd, da de så ham sådan …"

"Å … græd!" gentog Sjevyrjov, og uforsonlig og vild foragt skælvede gennem hans kolde stemme. Desuagtet bevarede hans ansigtstræk den stadige ubevægelighed og ro, kun fingrene trommede mod bordpladen i endnu mere rasende tempo.

Smeden havde uden tvivl forstået ham, for hans øjne skød lyn.

"Ja, græd … de græd … og de vil komme til at græde endnu meget mere … Men der er blod i de tårer, brødre."

Og han løftede hånden i vejret og truede med den sorte finger. Alle hans ansigtstræk skælvede feberagtigt, som om hans sjæl videde sig ud i mørk begejstring.

Sjevyrjov smilede koldt.

"De takserer ikke deres blodige tårer ret højt," henkastede han foragteligt.

"Højt eller ikke højt. Hævnen vil ikke udeblive!" svarede smeden med klippefast, næsten vanvittig overbevisning.

"Det kunne dog være … at den ikke kom? … Og hvornår? … Hvad? Når de er kreperet af sult?"

Smeden så ham bestyrtet ind i øjnene. En vild kamp afspejlede sig på dette sorte og forsultne ansigt med de brændende fantastiske øjne. Omtrent i et helt minut borede de øjnene ind i hinanden. Sjevyrjov rørte sig ikke. Smeden slog

pludselig øjnene ned, hans lange skikkelse faldt sammen, og med hovedet støttet i hænderne svarede han egensindigt:

"Men hvis det er sandt ... hvad værd har da mit liv i sammenligning ..."

"Det har ingen værd," afbrød Sjevyrjov ham råt og rejste sig.

Smeden løftede hurtigt hovedet, ville sige et eller andet, men sænkede det atter.

"He, he, han har fået en bjørn at trække med," råbte en eller anden ved et af de små naboborde, og udstødte en idiotisk og drukken latter.

Sjevyrjov stod en stund stille og tænkte sig om. Hans læber bevægede sig, men han sagde intet; han smilede kun fortrukkent og skred med højt hævet hoved mod udgangen.

Den sorte smed havde ikke løftet sit ansigt.

5

Det brede og snorlige Prospekt – overhvælvet af den kolde himmel – løb ud i det blå fjerne. Og så langt øjet rakte øjnedes kun en dunkel og levende mængde, der ilsomt hastede fremad, mødtes og gled sammen, kun adskilt i to dele af sporvognenes skinner og ekvipagernes endeløse kæde.

Prægtigt så husene ud med de spejlklare ruder, graciøse og elegante stod lygterne og den elektriske sporvogns standere. Selve himlen og luftens lys syntes her renere. Blodet syntes at rulle friskere gennem årerne, brystet at ånde friere.

Rundt om, foran, bag, til alle sider for Sjevyrjov myldrede en endeløs sværm af animerede mennesker med livfulde, festlige ansigter. Overalt summede, tonede det, bruste det, lød latter, udråb, silkekjolers knitren og over det hele sporvognenes

svævende klokkesignaler og ekvipagernes snart stigende, snart svindende bløde durren.

Sjevyrjov havde boret hænderne dybt ned i lommerne. Hovedet bar han som sædvanlig højt hævet.

Nogle skridt forude spadserede en korpulent herre. Hans gang var solid og afmålt. I den rosarøde dobbeltnakke sad en soigneret blød, lille fold. Man så straks, at han lige kom fra en dinér, og at det nu i hans tilfredse velvære var ham en nydelse at indånde den friske luft og lade de af maden animerede nerver kildre ved synet af smukke kvindeansigter.

Ikke ret længe havde Sjevyrjov lagt mærke til ham, men den rosafarvede nakke lå så vedholdende stædigt for hans øjne, den lille fold sitrede så dovent ved hvert skridt. Og så blev da hans tunge og hårde blik endelig hæftende ved ham.

En trykkende og stump tanke satte sig fast i Sjevyrjov ved dette syn.

Da en klynge damer kom ham i møde, veg han mekanisk til side, kom til at støde mod en officer – veg bort – og vandrede igen langsomt og uafladeligt videre bag den rosafarvede nakke, uden at have opfanget officerens skældsord.

I hans lyse øjne strammedes det besynderlige, uhyggelige udtryk endnu stærkere; en skånselsløs krafts gennemsigtige klarhed lå gemt i dette blik.

Havde den tykke herre med den rosafarvede hals i dette øjeblik vendt sig og forstået dette klare blik … ville han have styrtet sig ind i den levende masse og med kvalfortrukkent ansigt stønnet om hjælp.

Sjevyrjovs tanker hvirvlede med rasende hurtighed gennem hans glødende hjerne, trak sig sammen i stadig snævrere og

snævrere kredse, og blev til sidst hængende ved den rosafarvede nakke, med et mareridtagtigt raseri som en centnertung sten over et menneskes hoved.

Ville man have forsøgt at fatte disse tankers kerne i ord, ville de have været lignende som:

"- – Du går ... gå kun! ... Men mærk dig vel dette: at hver gang jeg ser en lykkelig, en mæt gå forbi, da tænker jeg ved mig selv: han er mæt, han er lykkelig, og han lever kun fordi jeg tillader ham det ... Kan hænde min beslutning er taget i samme nu og da er kun to, ét, et halvt sekund givet ham at leve i ... For mig har disse ynkelige talemåder, om hvert menneskes hellige tilværelsesret ingen gyldighed! Jeg er herre over dit liv! Og ingen ved, hvad dag og time min tålmodighed brister, og jeg kommer for at dømme alle jer, som livet igennem holdt os nede, berøvede os solen, skønheden og kærligheden, og fordømte os til et evigt og glædesløst arbejdsslaveri! Måske bliver det netop dig, jeg nægter tilladelsen til at leve og nyde livet ... Jeg strækker min hånd ud – og dit blod sprøjter ud fra din rosafarvede nakke og din hjerne klasker mod fortovets fliser! ... Jeg er min sjæls eneste dommer og fuldbyrder ... Hvert menneskes liv er i min magt, jeg kan kaste det i skarnet, hvad øjeblik jeg lyster! Mærk dig dette og råb det ud over alverden! ... Dette er mit ord!"

Et frygteligt raseri overvældede Sjevyrjov. Alt svandt i nogle sekunder bort for hans blik, kun den rosafarvede menneskenakke blev som et lysende punkt tilbage i den hvide dæmring; – – – med fornemmelsen af det kolde revolverhåndgreb i lommen – – – og det rosafarvede punkt lige overfor. Elegant svingende med stokken, solid og værdig

spadserede den korpulente herre; den lille rosenrøde uskyldige fold sitrede oven over den stive, snehvide flip.

Sjevyrjov gjorde et pludseligt skridt frem, og kastede – som slyngede han et afsindigt, vildt had- og hævnskrig ud i luften – hovedet impulsivt i vejret.

Men lige så pludseligt standsede han, og et sælsomt smil gled over de tynde, fortrukne læber. Han slap grebet om revolveren og begyndte at gå tilbage.

Herren med den rosenfarvede nakke spadserede sorgløst videre, svang stokken og kiggede de smukke damer ind under hatten. Snart efter var han forsvundet i den travle larmende mængde.

Sjevyrjov skråede tværs over gaden og var derved nær kommet ind under sporvognens hjul. Han dukkede ind i de ensomme gader, der førte til hans tomme værelse – som en uhyggelig skygge, der kommer fra mørket og atter igen går tilbage til det.

Som altid var hans øjne lyse og rolige.

6

Allerede på trappen hørtes fortvivlede kvindelige skrig. Da Sjevyrjov gik gennem den mørke korridor, så han gennem den åbentstående dør ind i et værelse, hvor han allerede om morgenen havde hørt børn græde. Uagtet han gik hurtigt, lagde han dog mærke til flere fattige senge og kister, oven på hvilke lå bunker af pjaltede klædningsstykker. To små halvnøgne børn sad ved siden af hinanden på sengekanten, med nedhængende ben og forskræmte ansigter. En lille pige på syv år havde trykket

sig ind mod bordet, og en høj mager kvinde strøg hende det uredte tjavsede hår bort fra ansigtet.

"Hvad skal vi nu gribe til? Har du tænkt på det, din dumrian, din elendige?" skreg hun gennemtrængende.

Uden at lade sig opholde, trådte Sjevyrjov ind i sit værelse, hvor han afførte sig sin kappe og satte sig på sengekanten. Han spidsede opmærksomt øren. Kvinden vedblev at skrige og disse sygelige, smertelige skrig skar gennem den hele lejlighed, som en druknendes råb om hjælp. De røbede end ikke særligt had, trods alle eder og bebrejdelser, det var kun en uhyre, værgeløs fortvivlelses sidste nødskrig.

"Hvor skal vi gå hen med børnene? Omkomme på gaderne? Tigge? Skal jeg sælge mig måske? For at dine børn kan få mad? Hvorfor taler du ikke? ... Hvad har du tænkt på? ... Hvor skal vi gå hen?"

Hendes stemme voksede, og svindsotens uhyggelige lyde skar pibende igennem.

"Å – hvad råber de ikke op med ... disse revolutionære! ... Protest! ... hvad ret havde du til at protestere, du, der overhovedet kun blev tålt af nåde og barmhjertighed ... Hvem bilder du dig ind, du er? ... Der er anderledes store mennesker end du, som må lide og tåle ... kunne du det ikke, hvad? Selv om man havde spyttet dig i snuden, skulle du have holdt mund ... Husket på dine fem sultne munde herhjemme! ... Stolthed! ... Hvad stolthed skal sådan en stodder ha'e! Brød skulle du ha'e, ikke stolthed ... Se bare ... så det passer nu ikke en lærer at bukke for ... hvad! ... Fårehoved! ... Idiot, elendige!"

Kvinderøsten sprang over og gik over til en kvalfuld, rallende hoste, som om alle indvolde blev revet itu. Hun harkede,

spyttede, stønnede, fuldstændig fra sans og samling, som en hund, der kvæstes til døde.

"Masjenka, du skal frygte Gud," mumlede en stakkels, nedslået, næppe hørlig stemme, hvori fortvivlelsens gråd og hjælpeløs bevidsthed om ufortjente krænkelser tonede igennem. – "Jeg kunne jo dog ikke andet … Masjenka … jeg er jo dog et menneske og ikke en hund …"

Kvinden brød ud i en hoverende latter.

"Et menneske … er du et menneske? En hund er du! … En hund helt igennem. Har sat unge hunde ind i verden. Var du et menneske, behøvede vi vel ikke at holde til i dette hul, så kunne vi vel spise hver dag … Så behøvede jeg vel ikke at rende barfodet rundt og vaske fremmedes klude! Et menneske … Å-å – ser et menneske sådan ud! … Forbandet være du og dit menneskeri! … Har vi ikke måttet sulte en gang før … hvad! I samfulde to år … drog … indtil jeg på mine bare knæ ved et Guds under fik tigget denne plads til dig … ja, bogstavelig talt tigget … væltet mig i støvet foran folks fødder … Å, det er jo ikke første gang … du udviser dette heltemod … og er med til at redde Rusland … og på et hængende hår ved at krepere i rendestenen … Å – betragt dog engang én af disse helte … O Gud! Forbandet være den dag jeg så dig! … Pjalt!"

"Masjenka, frygt din Gud … Masjenka."

Mandsstemmen brød fortvivlet frem gennem hendes rasende udråb … "Kunne jeg da have handlet anderledes? Alle gik jo … alle håbede … kunne jeg da tænke …"

"Du skulle netop have tænkt! Skullet! Hvem ved … De andre havde måske ingen sultne muler på ryggen som du … Hvad ret havde du til at vove din trøje for andre? Spurgte du os? Spurgte

du dine børn, om de ville sulte for dit Ruslands skyld? Hvad? Spurgte du dem?"

"Jeg kunne jo ikke vide … Jeg stræbte jo som alle efter en bedre tilværelse … for jer, jo, … for dig, jo …"

"En bedre tilværelse!" hvæsede kvinden, fuldstændig hysterisk, "hvorfor stræbte du efter en bedre tilværelse, nu har vi én, der ikke kan være slettere, nu kan vi som tiggere få lov til at vende hjem til landsbyen … nu, da svindsoten …"

En skrattende hoste kvalte hendes klager. I flere minutter varede denne rallen, derpå fremstammede hun i en medlidenhedsvækkende hvisketone, der ikke des mindre hørtes over hele huset:

"Se … jeg dør allerede …"

"Masjenka!" råbte manden skrækslagen, og så umådelig dyb anger, kærlighed og uhjælpelig sorg røbedes, at selv Sjevyrjovs stenhårde ansigt fortrak sig til en smertelig grimasse.

"Hå –, Masjenka!" skreg kvinden triumferende med det ulykkelige menneskes grusomhed, "Masjenka – dette Masjenka skulle du have råbt tidligere! … Hvad er det så for en Masjenka, der er tilbage, – et lig er det … forstår du, et lig …!"

"Lille mor!" lød pludselig en barnestemme, "tal ikke sådan! Lille mor …!"

"Men … For Guds skyld! græd dog ikke …" Skreg manden. "For Guds skyld – – hvad – – hvad – – jeg kunne dog ikke … da man råbte kvæg og fårehoved lige op i mit åbne ansigt – hvad – hør dog op at græde … hør dog for Guds skyld op at græde! … jeg … vil hænge mig … det er dog …"

"Aha, hænge dig!" sagde kvinden med grusom næsten rolig tydelighed: "du hænger dig … men hvad bliver der af os – jeg kan

ikke engang hænge mig ... Dine børn skal dø af sult, Lisotsjka skal gå ud på Nevskij Prospekt, hvad? Godt, hæng dig! Men husk – selv i døden forbander jeg dig."

En besynderlig dump larm, som af et legemes fald over mod væggen, lød ind til Sjevyrjov.

"Hold inde, hold inde," skreg kvinden vildt og styrtede imod ham. "Lad være, lad være Ljosjka ...!"

Stødvise krampagtige skrål hørtes, en stol væltede, og de dumpe lyde af en menneskenakkes rasende kast over mod væggen tonede gennem skrigene og den hæse rallen.

"Ljosjka, Ljosjka, hold op, hold op," skreg kvinden øredøvende, og med et lød det som om hovedet opfangedes af noget blødt, sandsynligvis hendes hænder, der blev holdt hen mellem hans hoved og væggen, som han i sit vilde anfald af hysteri styrtede sig imod.

Med ét begyndte børnene at græde. Først den ældste af pigerne sandsynligvis, derefter de to drenge, der sad på sengekanten og dinglede med benene.

"Ljosjka, Ljosjka," mumlede kvinden som i feber, "nej, nej ... tilgiv mig ... nej ... nej ... du kunne ikke andet – man havde fornærmet dig – Ljosjenka. –"

Og hun brød ud i en klagende, afbrudt hulken.

Sjevyrjov havde rakt halsen frem; over hans blege ansigt gik der smertelige trækninger.

Derovre blev der stille. Man hørte nu kun en hjælpeløs hulken; om det var et barns eller en voksens kunne man ikke afgøre.

Skumringen kom, og i dens blålige mulm, der hang i luften uden hold som et spindelvæv, virkede denne gråd uudholdelig

knugende.

Så forstummede også den.

I korridoren begyndte den hostende og undertrykte hvisken. To spæde røster, der halvt rædselsslagne, halvt døende tilhviskede hinanden og standsede hvert øjeblik, som frygtede de for at blive belurede.

Sjevyrjov hørte: – "Ville ikke dukke sig, he? ... var storsnudet mod en embedsmand ... en embedsmand havde sagt fårehoved til ham ... he? Ingen ydmyghed mere i menneskene ... Ingen ydmyghed i menneskene ... Ingen ydmyghed ... he ... Hvad siger du, mod en embedsmand ... været grov ... mod sin velgører ... he?"

Sjevyrjovs fingre trommede raskere og raskere mod knæet. Klokken ringede.

De gamle tav. Ingen åbnede. Klokken lød igen og bag forhænget hørtes nu den ulidelige hvisken, begge puffede til hinanden, ingen ville rejse sig. For tredje gang skreg klokken. Så lød der slæbende skridt gennem korridoren.

"Hvorfor lukker I ikke op? Sover I alle sammen, hvad?" spurgte Aladjev, da døren åbnedes.

Med lange skridt skred han gennem korridoren og råbte med sin muntre, godmodige bas: "Maksimova! Samovaren færdig ... ja?"

Det var forunderligt at høre denne livsglade, stærke stemme midt i den trykkende, ængstelige tavshed. Der kom intet svar. Aladjev stak atter hovedet ud i korridoren og råbte: "Er Maksimova ude, Ivan Fedossjevitch?"

En klæbrig, ærbødig stemme svarede inde bag forhænget:

"Maksimova er for lidt siden gået til kirke med Olga Ivanovna, Sergej Ivanovitch".

"Så-å," mente Aladjev dybsindigt, "kunne så De bringe mig en samovar, Ivan Fedossjevitch."

"Øjeblikkeligt," råbte den gamle tjenstivrigt og slubrede ud i køkkenet med galocher på de bare fødder.

Aladjev sang stille et eller andet hen for sig og gabede. Derpå bankede han på Sjevyrjovs dør.

"Nabo, er De hjemme?" råbte han; uden tvivl kedede han sig og søgte en eller anden at tale med.

Aladjev stod en stund og ventede, gabede så igen og gav sig til at lede mellem sine papirer. Fra køkkenet hørtes samovarens klirren og vandets kogen; en lugt af brændende træspåner begyndte at brede sig.

Også den gamle kvinde var krøbet frem fra forhænget og så sky over mod lærerens værelse. Derovre fra syntes en stum, en knugende fortvivlelse at brede sig og fylde den hele bolig. Sandsynligvis følte også Aladjev noget lignende, for han bevægede sig uroligt frem og tilbage, rejste sig flere gange og sukkede. Et eller andet gled gennem luften og trykkede alle. Den gamle kravlede over i køkkenet og bragte kort efter tekopperne ind i Aladjevs værelse.

"De gør Dem for megen ulejlighed, Marja Fedossjevna!" henkastede Aladjev venligt men dovent.

"O nej, sig dog ikke det, Sergej Ivanovitch, jeg står altid til Deres tjeneste, De kan da ikke selv," svarede den gamle hurtigt, en smule syngende og stillede sig op ved døren og ventede, idet hun betragtede Aladjev med søde, indsmigrende blikke.

"Hvad er der løs?" spurgte Aladjev klar over, at hun havde et eller andet at fortælle; han gabede højt.

Den gamle kom straks nærmere og hviskede næppe hørligt:

"Man har jaget vor lærer bort fra tjenesten ..."

Hun talte tøvende, næsten med en vis glæde. Stivnede derpå pludseligt og stirrede på Aladjev.

"Hvad siger De! Og hvorfor?" spurgte han deltagende.

Den gamle trådte endnu nærmere.

"Har været grov mod sin foresatte ... hans foresatte havde kun tilladt sig sådan ... et par talemåder og i stedet for at være ydmyg, var han grov ..."

"Å-å, skade!" mente Aladjev ærgerligt. "Hvad skal de nu gribe til? De har jo intet – netop nu!"

"Rigtigt, Sergej Ivanovitch, slet intet!" Hun nikkede fornøjet med det rynkede, gamle hoved.

Maksimova havde ingen leje fået i to måneder, fortalte hun.

"Ingen leje, ingen leje ..."

"En slem historie!" sukkede Aladjev, "de går fuldstændig til grunde."

"Fuldstændig til grunde, Ivanovitch. Han skulle have passet på, skulle han, være blevet, måske havde man så tilgivet ham ... men næh ... de er stolte ... vi er adelige, siger de ... men så ryger man af pinden, lille far ... Han skulle have gjort sit lille buk, skulle han ..."

"Man kan ikke bukke, når man spyttes lige op i ansigtet," mente Aladjev ærgerligt; åbenbart var hans tanker ved noget helt andet.

"Å, lille far! ... hvad vil det sige at fornærme fattigfolk ... de må tåle alt ... Alt ville også have været godt, hvis det var blevet, som

det var før ... men det går jo dog ikke an."

"Man kan ikke tåle alt ..."

"Man kan det, lille far ... altid ... Småfolk må tåle alt, ja. – Som ung tjente jeg i huset hos grev Araksin. De kender ham sikkert."

"Gid Fanden havde den karl!"

Oldingen blev rædselsslagen, næsten krænket.

"Fanden havde ham ... hvorfor? ... Hr. Greven har sæde i senatet, i Moskva ejer han ikke mindre end fem huse, i Piter et par stykker."

"Nå ja ... hvad mere? Kør løs!"

"Altså ... der var forsvundet et armbånd fra den ældste nådige frøken ... og jeg var mistænkt. Greven var rasende. En karakter havde han, så hidsig, så heftig; tre gange slog han mig i ansigtet, og to tænder faldt ud ... En anden ville måske være løben til politiet, men jeg bar det – og hvad synes De, Sergej Ivanovitch? Armbåndet havde grev Nikolaj Ignatjevitch, hendes hr. broder taget ... havde sviret, bumlet og taget armbåndet. Men da alt var opklaret, da gav hr. greven mig hundrede rubler ..."

Den gamle var ved at himle af henrykkelse, hele hendes rynkede ansigt var et stort triumferende smil.

"Havde jeg ikke holdt mig dengang, havde greven slet intet givet mig. Vidner var der ingen af, undtagen Ivan Fedossjevitch, han var dengang lakaj hos dem. Men Ivan Fedossjevitch kunne jo dog ikke vidne imod greven ..."

"Hvorfor ikke?" spurgte Aladjev ærgerligt.

"Men hvor tror De dog – imod greven ...?"

"Ja – De sagde, han var Deres brudgom?"

"Ganske vist ..." Den gamle var uhyre forbavset. "Min brudgom var han, men hvordan tror De, det var gået, hvis han var trådt op mod sådanne aristokrater? Han er kun lav. Og jeg tænkte: det er bedre du holder det ud – Og jeg havde ret ..."

"Fy!" Aladjev sprang vredt i vejret og vendte sig bort. Den gamle så betuttet efter ham, og fra hendes små, plirende øjne piblede straks angstens tårer.

I det samme bragte oldingen samovaren ind i værelset. Efter at have stillet den på bordet, så han forskrækket hen på Aladjev og sin kone og rykkede hende i ærmet.

Den gamle vendte sig angst om mod ham. Begges miner forrådte den dybeste underdanighed, og i hælene på hinanden stavrede de atter ud i korridoren, hvor der straks efter kom liv i den hæsblæsende hvisken.

Aladjev havde skænket sin te og lige sat sig til at drikke, da det ringede i korridoren.

"Er Aladjev hjemme?" spurgte en mandsstemme hurtigt.

"Hjemme, nådige herre, behager De ..." svarede oldingen, der havde åbnet døren.

Der lød hastige skridt og kort efter en banken på Aladjevs dør.

"Kom ind," råbte denne.

Døren åbnedes, og en lille, sortsmudset mand med ørnenæse og runde brilleglas trådte ind i værelset.

"Ah!" råbte Aladjev og trak langt på det, man kunne høre, at han ikke var særlig glad over besøget, nærmest forstemt.

"God dag."

"God dag ... vil De have te?"

"Te – gå pokker i vold!" svarede mennesket ondskabsfuldt.

Han trak overfrakken forsigtigt af og lagde en stærkt indpakket genstand fra sig.

"Hvorfor ikke?" spurgte Aladjev uvenligt.

Mandslingen lagde pakken til rette på bordet og stablede bøger op om den til alle sider, for at den ikke skulle falde på gulvet. Aladjev så uroligt til.

"Ganske simpelt ... De havde nær slået kloen i mig ... det var kun med yderste anstrengelse, jeg slap fri ... Satans også, at skulle finde et sted til den slags tøjeri ... Nu kommer jeg med det til Dem, forstår De ... og denne her også ..." Han halede endnu en pakke op af lommen og lagde den på bordet ved siden af den anden. "I morgen henter jeg dem ..."

Aladjev tav.

"Herren synes en smule utilbøjelig?" sagde manden utvungent, let foragteligt. "Denne lille tjeneste kunne De dog nok gøre mig. Nu da De selv er i sikkerhed."

Aladjev rejste sig og vandrede op og ned i værelset, et bytte for modstridende følelser.

"De er blevet en sagtegænger, en idealist, næsten en tolstojaner!" Mennesket med ørnenæsen rystede ordene ud af sig som kartofler af en sæk og havde ikke ro over sig et øjeblik.

"De gør Dem forgæves umage for at fornærme mig, Viktor," svarede Aladjev med den krænkedes dulgte vrede, "dette her tager jeg imod – naturligvis – indtil i morgen ... men De må forstå ..."

"De tager det?" spurgte manden hurtigt. – "Godt, det er det vigtigste, det øvrige må De selv om, kævlerier holder vi os for gode til."

"Ja – men det må alligevel en gang komme til en forklaring imellem os!" svarede Aladjev fast og blev rød helt op til hårrødderne. Hans øjne skød lyn.

"Hvorfor?" mente den anden med hyklet ligegyldighed og vendte sig bort med en vred mine.

"Af den grund," svarede Aladjev ærgerlig, "at vi i så mange år har været venner og nu ..."

"Å, – tal ikke om det ... er det værd at tage på veje for den slags bagateller?"

En kvælende rødme skyllede over Aladjev; han åndede tungt og vredt.

"Måske er det bagateller for Dem ... endskønt jeg ikke tror det – så kan De bryste Dem så meget De vil – men for mig er det ikke bagateller, og jeg ønsker, at De i det mindste én gang forstår mig ... at vi kan ..."

"Som De ved, har jeg egentlig aldrig," begyndte mandslingen tilsyneladende ganske naivt, og hans gennemborende øjne bag brillerne kom i lynhurtig bevægelse: "men når De absolut forlanger det ..."

"Ja, jeg forlanger det!"

Den fremmede trak på skuldrene og satte sig øjeblikkeligt, som om han var beredt til ethvert offer.

Aladjev så det, blev herre over sin bevægelse og fortsatte med tiltvungen ro:

"Først og fremmest er jeg ikke gået fra jer på grund af frygt ... det ved De også godt, Viktor, vær dog i det mindste én gang oprigtig!"

"Det har heller aldrig nogen antaget," indskød manden med ørnenæsen.

"Jeg har følgelig kun skilt mig fra jer, fordi mine anskuelser i bund og grund har ændret sig ... nuvel, om end ikke i selve ideen, så i det mindste angående de taktiske midler. Jeg har forstået ..."

"Forstået, tak! ... Du milde skaber!" Den lille sprang i vejret, "forskån mig for Himlens skyld ... den kender vi ... De har forstået ... den kender vi ... forstået ... man ikke hidfører friheden ved magt, – at folket skal opdrages og så videre og så videre ... den kender vi ..."

Ordene faldt så hurtigt ud af munden på ham, at man skulle tro, de i lang tid måtte have ligget indespærret derinde og nu på én gang slap fri. Han stormede rundt i værelset, stak ørnenæsen hen alle vegne, lod brilleglassene funkle og fægtede i luften med klamrebegærlige fuglefingre.

Aladjev stod midt i værelset og kunne ikke få et ord indført. Det var en tanke, der næsten syntes ham utrolig, at dette menneske, med hvem han i så lang tid havde levet, som han havde elsket, troet på, nu hverken kunne eller ville forstå ham. Og dog så han for hvert øjeblik klarere, hvorledes den uoverstigelige, adskillende mur voksede, hvorimod alle ord forgæves prellede af.

Hvor gådefuldt, at de, der for kort tid siden havde stået hinanden så nær, som om deres hjerter indbyrdes berørtes, nu talte til hinanden som i hvert sit fremmede sprog, og det alene af den grund, at det var gået op for Aladjev, at et mord var og blev et mord, hvad navn det end blev begået i.

Kun kærlighed, kun stor, uendelig tålmodighed, der skridt for skridt fører menneskene sammen, kunne i århundreders

løb fjerne den elementære kamp, historiens vold og undertrykkelse.

Hvad formåede vel en ussel stump metal eller dynamit, der udslyngedes i forbitrelse og kaldte en legion af kamp- og hævnånder til live, at udrette i sammenligning med denne titaniske og århundredlange virken.

Aladjev sukkede dybt og pressede de mægtige hænder mod hinanden.

"Hvad er der at gøre? Jeg kan selv indse, at vi ikke længere forstår hinanden," sagde han tungsindigt, forlod bordet og satte sig med sænket hoved.

"Fuldstændig rigtigt – vi forstår ikke længere hinanden," istemmede den lille og fo'r op, "overflødigt at spilde flere ord."

Aladjev lod alle leddene i sine fingre knække og tav.

Mandslingen stod et øjeblik stille og stirrede på Aladjev.

Derpå tog han sig pludselig sammen og var straks fyr og flamme.

"Under alle omstændigheder kan disse tingester vel blive her til i morgen tidlig?" spurgte han indtrængende.

"Ak Gud" – mente Aladjev bedrøvet, "det er jo ikke det, det drejer sig om. – Bagatel – for min skyld gerne det ene eller andet sted ... kommer ud på ét ... For mig ligger betænkeligheden ikke i det ..."

"Nå, sådan – storartet – på gensyn så længe – kommer igen i morgen –."

Manden langede ud efter sin hat og rakte den knoglede hånd frem.

Aladjev rakte ham langsomt sin.

Uformodet tøvede den lille med trykket. De runde brilleglas begyndte at blive eftertænksomme. Men i samme nu havde han allerede slynget Aladjevs hånd fra sig og sagde:

"Måske kommer jeg ikke selv ... sender en anden ... Stikord: Ivan Ivanovitch."

"Godt," svarede Aladjev uden at løfte hovedet.

"Så på gensyn."

Den lille klaskede hatten på det sorte fuglehoved og styrtede ud af døren. På tærsklen blev han stående.

"Skade dog!" – sagde han med en egenartet stemme, og de små, skarpe øjne duggedes bedrøvet bag de funklende brilleglas. Han blev dog herre over sin bevægelse, nikkede og sprang ud i korridoren. Dér så han sig om mod forhængene, kastede et blik på dørene, drog et langt pust, funklede med brilleglassene og forsvandt ned ad trapperne.

Aladjev sad trykket og tavs inde ved sit bord.

7

Da skumringen kom, kom Maksimova og syersken Oljenka fra kirke. De bragte med sig virakkens lette duft, og et skær af drømmende vemod lå endnu bredt over deres ansigter.

Oljenka tog end ikke sit hovedtørklæde af, men lod det glide ned over skuldrene og satte sig ved bordet i fuldkommen bortvendthed; hendes spæde og blege hænder sank ned i skødet. Også Maksimova stod stille i dyb hensunkenhed, men sukkede pludselig dybt, som om hun igen kom til sig selv og gav sig til at løse sit store, tyrkiske sjal. Hendes udseende var igen trist og bekymret som sædvanlig. Hun mønstrede Oljenka og bemærkede hen for sig:

"Det er bedst vi pynter os lidt."

"Hvad?" spurgte pigen og fo'r let sammen; hun løftede de rene øjne og rødmede pludselig med en bleg mat rødme.

"Det er bedst vi pynter os lidt, siger jeg ..." Maksimova hævede stemmen. "Vassilij Stepanovitch lovede at komme klokken syv. Om vi så pyntede os lidt."

"I dag?" råbte Oljenka hjælpeløs af skræk og blev igen gennemsigtig bleg, som om alt liv var veget fra hendes legeme, og hun var blevet tilbage i de af vemod og skam fyldte store øjne.

"Ja ... i dag eller i morgen – er det ikke ét og det samme? Hvad nytter det du stritter imod ... din skæbne undgår du så vist ikke ... og en så god lejlighed som denne kommer ikke let igen. Her er alt for mange her i denne by af din slags ... som er villige og som ..."

Oljenkas arme skælvede. Hun så op på den gamle med bedende, tårefyldte øjne.

"Maksimova ... kan det da ikke vente til i morgen ... Jeg ... jeg har hovedpine, Maksimova!"

Hendes naive stemme røbede så udvejsløs en rædsel, en så rørende klage, at selv Sjevyrjov, der sad bag døren i det mørke værelse, spidsede øren og begyndte at lytte.

Maksimova tav.

"Å – å jeg arme!" græd hun. "Hvad gør jeg dog ... jeg ved jo selv ..."

"Hvad der venter dig!" ville Maksimova have svaret hende, men brød af og gentog kun:

"Du gør ingenting!"

"Maksimova," sagde Oljenka med sitrende røst og foldede sine hænder, som under bøn, "jeg ... vil hellere arbejde ..."

"Kan vist arbejde en svær mængde!" mente Maksimova med bitter ærgrelse, "hvad duer du til? ... Der er flottere piger end du, der må gå på gaden ... men du er døv, er du, og dum ... Hør hellere efter, hvad jeg siger. Når jeg dør eller bliver helt blind ... hvad skulle der så blive af dig?"

"Så vil jeg gå i kloster, Maksimova. Jeg vil gerne være nonne, i klosteret er der så smukt ... så stille ..."

Og pludselig åbnede Oljenka de store, drømmende øjne og idet blikket begejstret så et eller andet sted langt bort bag murene, sagde hun:

"Jeg ville ønske, jeg var en stor fugl og kunne flyve et eller andet sted langt – langt hen! hvor engene med blomsterne ligger langt nede og himlen ovenover ... ligesom det er i drømme!"

Maksimova sukkede.

"Dumme tingest! ... I klosteret tager man overhovedet slet ikke imod dig ... Der hedder det at deponere penge eller udføre groft arbejde. Men hvad arbejderske er du!"

Den gamle gjorde en ringeagtende håndbevægelse. "Nej, hvad er der at snakke om ... Tag Vassilij Stepanovitch. Du bliver da så i det mindste din egen herre og kan måske også understøtte mig ... Vassilij Stepanovitch skal have hen ved syv tusind i banken, siger folk."

"Han er frygtelig, Maksimova," mumlede Oljenka bævende, som om hun bad om tilgivelse: "så grov, ligesom en bonde!"

"Du ville måske have en fin herre, hvad? Nej, de fine herrer, de er ikke for os. Er han blot et godt menneske, må du takke din

Gud."

"Han har slet intet læst, Maksimova. Jeg spurgte ham: Hvordan synes De om Tjekhov? og så svarede han: I vor forretning har vi ikke tid til at beskæftige os med narrestreger ..."

Oljenka efterabede en grov og stump basstemme og græd. Hendes store øjne fyldtes med klare tårer, hendes hænder rystede igen.

"Hvad så, han taler så fornuftigt!" råbte Maksimova hidsigt; man kunne se, hvor hun gjorde sig umage for at blive vred. "Å, tænk engang! Ikke læst noget! ... skal det være så nødvendigt? Han er en forretningsmand, er han, og ikke så dum som du!"

Oljenkas gråd stilnede, og hun åbnede øjnene, store og drømmeriske.

"Å, du begriber det slet ikke, Maksimova, og dog taler du om det. Det dejligste af alt i verden er bøgerne. Tjekhov, for eksempel! ... Læser du ham, å, da er det ... simpelthen ... som skulle du græde. Noget så underfuldt ... Nogen så ...!"

Oljenka pressede begge håndfladerne mod hinanden og rystede på hovedet.

"Å, bliv mig fra livet med dine bøger!" svarede den gamle vredt og dog beklagende. "Det er nok muligt, det er smukt, men det er dog ikke for os. Her går jeg om og bliver blindere og blindere for hver dag ... Da jeg i går skulle tage af bordet, – slog jeg et glas i stykker. Om en måned må jeg måske på fattiggården ... og der ser du din fremtid, nøjagtig ligesom du, sad jeg og syede og syede, til mine øjne ikke længere kunne se, – og det har jeg nu opnået ved al min syning ... Og jeg var endda ikke som du ... der, når du har tjent fem rubler og kun får de to,

oven i købet siger 'Gud være lovet!' Ikke tøj på kroppen har du, men alligevel ... bøger! Hvad skal det dog blive til?"

Den gamle kvinde kom snigende ind fra korridoren. Hendes små, livlige øjne plistrede ængsteligt og nysgerrigt.

"Maksimova, det er frygteligere end døden ... Han er en bonde ... han slår mig," udstødte Oljenka fortvivlet.

"Å – hvorfor netop slå dig!" Den gamle gentog den håbløse gebærde fra før.

"Og hvad gør så også det," gumlede den gamle borte ved døren. "De skulle underkaste Dem, Olga Ivanovna, hører De."

"Hvad?" spurgte Oljenka forskrækket.

"De skulle underkaste Dem, siger jeg," gentog den gamle: "slår han Dem én eller to gange ... så er det forbi med det. Sådan er de nu éngang alle. Der hedder det bare: vær underdanig, så hører han op, det betyder intet!"

Oljenka så forfærdet hen på hende som på et eller andet frygteligt uhyre, der var krøbet frem fra den mørke korridor og nu nærmede sig hende. Hun svøbte endog kjolen tættere om sig og trykkede sig op mod bordet. Men den gamle havde allerede glemt hende og vendt sig om mod Maksimova. Hendes bitte små øjne skinnede af list og skadefryd.

"Nu har man igen jaget vor lærer på porten."

"Hvad?" råbte Maksimova. "Jaget ham på porten? Hvorfor?"

"Fordi han har været for grov mod øvrigheden. Hans foresatte havde brugt mund overfor ham, og det havde han taget ilde op. Nå, og kastet ham på porten. Det er ganske forfærdeligt, så Marja Petrovna har været vild i dag!" berettede den gamle i en hastig hviskerone, idet hun ved hvert andet ord så sig om mod døren.

Maksimova betragtede hende rådvildt.

"Ja, men de skylder mig for tre måneder. De havde lovet at betale mig i dag, et afdrag i det mindste ... Og hvad nu?" mumlede hun forvirret.

"Nu kan de ikke betale. Nu kommer de endog til at sulte!"

"Men hvad tænker de mennesker dog! Tror de, at jeg kan beholde dem gratis? At de har fundet en velgørerinde ... så tror de fejl ... Jeg har selv intet at spise ..."

Et øjeblik stod hun og grublede og regnede og gik derpå pludselig ud af værelset. Oljenka, der næsten intet havde forstået, så angst efter hende, og den gamle sneg sig igen ud i korridoren og forsvandt bag forhænget; snart efter hørtes igen den hæslige hvisken.

I lærerens værelse var der stille. Børnene havde skjult sig i krogene og var hverken til at se eller høre.

Ved vinduet sad læreren og hans kone; mod den underfuldt lyse plet synede deres skygger håbløse og bøjede af kummer.

"Marja Petrovna!" kaldte Maksimova tilbageholdende og dog selvbevidst som den, der har magten i hænde.

Læreren og hans kone løftede hurtigt hovedet. Ansigterne kunne ikke skelnes, men bevægelserne var nedslåede og ydmyge.

"Kunne jeg få den leje, som De lovede mig i dag?" spurgte den gamle lige så tilbageholdende.

To dunkle skygger bevægede sig tavse. Der lå over dem det jammerfulde, hjælpeløse udtryk som hos to mennesker, der ikke engang ved, hvad de skal svare.

"Nå sådan –" mælede den gamle med rolig stemme. "Altså, som sagt, De må pakke sammen. I morgen lejer jeg værelset ud.

Hvad jeg mister for disse tre måneder, får I gøre op med jeres egen samvittighed. Jeg har selv skylden, jeg idiot, der har troet jer. Men strække mig endnu længere, gør jeg ikke. De kan få det, som De selv vil –."

Lærerens kone forblev siddende urørlig. Han derimod rejste sig, gled hurtigt ud i korridoren, hvor han også – næsten med magt – trak Maksimova ud.

"Ser De ... jeg ville spørge Dem ... var det dog ikke muligt, på en eller anden måde ... Jeg søger mig en plads ... Jeg har allerede tilbud ... Altså ... Ja ..."

Hans blik flakkede omkring og en hektisk rødme bredte sig over hans blege kinder. Maksimova sukkede, men gjorde en afværgende bevægelse.

"Fået sikkert tilbud!" ... skyndte læreren sig at gentage, idet han rødmede endnu stærkere og fægtede med hænderne i luften. "I det hele taget, jeg søger, og det går dog ikke an. De indser selv ..."

"Jeg kan ikke, herre," svarede Maksimova. Hun trådte et skridt tilbage og slog ud mod hænderne. "Hvis det kun stod til mig. Men portneren render mig jo på dørene. Jeg bliver selv kastet ud ... Jeg havde sat mit sidste håb til Dem. Og så skulle det komme sådan!"

"Maksimova!" begyndte læreren hurtigt hviskende og så sig om mod døren: "Husk på – hvor skal vi gå hen? Jeg har mistet min stilling, ser De, og nu ... Jeg ville have taget forskud i dag, jeg har før hævet gagen forud ... Børnene skulle have haft sko, og min kone trængte også ... De ved jo hvor koldt vejret er og hvordan hun hoster ... Nu har jeg ikke en kopek til overs. Hvem vil så lade os komme ind. Overalt forlanger de lejen forud,

Maksimova, men De kender os da i hvert fald ... Maksimova, sæt Dem i mit sted, for Guds skyld, Maksimova ...!"

"Nej. Jeg kan ikke ... Skjorten er en nærmere end frakken ... Det må De selv om ... det gør mig virkelig ondt, men jeg kan ikke ... De havde en stilling, den skulle De have bidt tænderne fast i. Nu har De det så godt. De er selv skyld i det."

"Ja, jeg ved godt, jeg har uret. Men skylden er dog min, Maksimova, og ikke de stakkels børns."

"Børnene er *Deres* børn. Netop for deres skyd skulle De have tålt alt."

"Ser De, Maksimova, det er ..."

"Hvad er det jeg skal se!" afbrød den gamle ham groft.

"Hvorfor vil De nedværdige Dem for mig? Jeg kan intet gøre. Derhenne skulle De have talt således!"

"Men Maksimova!"

Pludselig viste en mager kvindeskikkelse med opløst hår sig i den åbne dør.

"Ljosja, lad hende være!" skreg hun hysterisk. "Disse mennesker har ikke gnist af medlidenhed i sig! Forbandet være de alle! De er ikke så meget værd som din lille finger, og du nedværdiger dig for dem."

"Hvem er det, De forbander?" begyndte Maksimova krænket. "Måske føler vi større medlidenhed end De ..."

"I ... medlidenhed? I er rovdyr og ikke mennesker! Et ulykkeligt menneske går til grunde og I holder prækener for ham imens ... I fornærmer ham først og smider ham siden i rendestenen! ... Den ulykkelige! Ham giver I forklaringer," skreg hun med endeløs kval i stemmen. "Pak jer på stedet bort alle sammen."

"Hvad mener De med dette 'alle sammen'." Maksimova hævede stemmen. "Jeg har ikke nødig at forlade min egen lejlighed ..."

"Ud med Dem!" skreg den syge hvæsende og strakte sin magre arm i vejret med en næsten tragisk gebærde. "Hvad er det, De vil? At vi skal gå bort? De kan være rolig. Vi går ... vi går ... straks i morgen tidlig går vi, men nu pakker De Dem af sted, forstår De!"

"Masjenka," mumlede læreren ængsteligt, "husk på ..."

"Ud, ud, forbandede! som har plaget mig til døde!" Kvinden greb sig i håret og styrtede ind i værelset.

Manden løb efter hende; man hørte ham mumle hen for sig.

Maksimova stod et øjeblik grublende og tavs; så slog hun ud med hånden og gik bort som skyldbetynget.

Aladjev, der stod i døren til sit værelse, kaldte:

"Maksimova, kom et øjeblik ind."

Præget af dyb rådvildhed trådte den gamle ind i værelset.

"Sig mig," begyndte Aladjev tøvende, med bortvendt blik, "er det Dem virkelig ganske umuligt at vente en lille smule? ... De ser jo selv, hvad tilstand de mennesker befinder sig i ... ikke sandt?"

"Ved Gud, jeg kan ikke ... det er ikke af nederdrægtighed. Men jeg har selv kun frist til i overmorgen. Betaler jeg så ikke, så kaster portneren mig på gaden. Jeg satte selv mit sidste håb til dem."

"Men måske dog ...?"

"De tror vel, at jeg ingen medlidenhed føler? Jeg er gammel, jeg må snart dø, Sergej Ivanovitch ... og da de skreg så frygteligt løs mod mig derinde, da skar det gennem hjertet som en kniv.

Men hvad kan jeg gøre … Jeg har ventet i tre måneder, kastet mig på knæ for portnerne. Hvorfor tror De? Fordi det gjorde mig ondt. Føler man ingen medlidenhed med hinanden, hvordan skal så det fattige menneske kunne eksistere? Den sultne verden lever kun af medlidenhed. Men et fattigt menneske kan heller ikke evig og altid føle medlidenhed med andre … engang imellem må man også have en smule medlidenhed med sig selv! … Det er ikke mig, der er ubarmhjertig … Det er livet selv, der ikke kender skånsel!"

Aladjev så forbavset på den gamle og forekom sig selv lille og letsindig.

"Ja – Sergej Ivanovitch, for fattige som os er det vanskeligere at være medlidende, end for andre … Hvis en rig giver en kopek bort, gør han sig selv en fornøjelse; hvis jeg giver en kopek, må jeg spare det ind ved at spise en bid mad mindre. Og, ser De, det varer ikke længe, så er jeg helt blind, vil aldrig få solen at se. Vil menneskene da ikke være barmhjertige mod mig, da kommer jeg til at krepere på gaden som en gammel hund …"

"Men hvordan kan man så tale om ubarmhjertighed!"

Den gamle sukkede.

Aladjev stod overfor hende og dinglede hjælpeløst med de lange arme.

"Hør engang, Maksimova," begyndte han endelig tøvende, "hvis nu jeg betalte Dem for én måned … kunne De så …"

"Nå således. Ja, jeg er dog virkelig intet uhyre … På en eller anden måde hutlede jeg mig vel igennem, kunne sætte et eller andet ud … Men *de* har jo ingenting!"

"Jeg skaffer det, Maksimova," mumlede Aladjev og stirrede forlegent ned mod gulvet.

Den gamle betragtede ham forskende, men kunne ikke i mørket skelne hans ansigtstræk.

"De? De har jo selv ingenting!"

"Men jeg skaffer det ... jeg låner af en god ven. Giv Dem tilfreds for i dag, Maksimova, imens løber jeg hen til ham, det er ikke langt herfra ... ja, det er sandt ... lad dem også få lys og te ... se her ... te, sukker, brød ... tag mit ... Og så løber jeg derhen, det er lige i nærheden."

Maksimova betragtede ham tavst og tog sukkeret og teen, idet hun gik ud, rystende på det grå hoved.

Aladjev blev stående forvirret midt i værelset.

Uvilkårligt forekom det ham, som havde han begået en eller anden fejl. Men han grublede ikke længe over det, han overvejede hurtigt, hvordan han snarest muligt skulle skaffe penge til veje. Efter at have grebet kappe og hat, fo'r han af sted og sprang tre trin ned ad trapperne.

8

Klokken syv kom kræmmeren. Han rumsterede længe ude i korridoren med sine nye galocher, tørrede sit røde ansigt omhyggeligt af og trådte ind i Oljenkas værelse med sagte, knirkende skridt.

Derinde havde Maksimova allerede anrettet samovaren; på en tallerken stod vodka og sild. Ved bordet sad Oljenka, rank som et lys og så med store og vemodige øjne hen mod døren.

"Oljenka – se kun hvilken gæst der kommer!" sagde Maksimova i den unaturligt hjertelige tone, som man benytter overfor børn. Kræmmeren trådte så forsigtigt ind, som gik han over is i højhælede lakstøvler.

"God dag," sagde han og rakte dem en stor, svedig hånd med stive fingre.

Oljenka rakte ham stumt sine tynde, blege fingre uden at se op; hendes sænkede ansigt rødmede og hendes bryst, der endnu var ganske pigeagtigt, åndede tungt.

"Se, det var smukt ... nu snakker I vel lidt sammen ... og imens går jeg ud og laver i stand til te," kom det fra Maksimova, stadig i den samme unaturlige tone; hun gik ud og lukkede døren fast i efter sig.

Oljenka sad ved bordet; hendes hånd hvilede mod pladen; og den buede linje var skarp og fin, som skåren i marmor. Kræmmeren sad lige overfor, og han tyngede massivt på stolen med sit kæmpemæssige, kulsæklignende legeme. Hidtil havde han kun set Oljenka under kirkegangen eller hos sig i butikken, hvor hun blot opholdt sig et øjeblik. Nu tog han hende nøje i øjesyn, som om han ville taksere genstandens værdi. Oljenka følte hans blik mod sine fødder, arme og bryst, og hendes blege ansigt glødede af angst og skam.

Hun var slank og sart; og det var vanskeligt at tænke sig, at dette skrøbelige legeme kunne tjene robuste, dyriske funktioner. Kræmmerens øjne fugtedes; og han svulmede pludselig op over hele kroppen, som var han på en gang blevet større og tykkere.

"Hvad behager frøkenen helst at beskæftige sig med?" spurgte han med en svag røst, der kun med stor møje formåede at bane sig vej gennem den fede hals. "Jeg forstyrrer vel ikke?"

"Hvad?" spurgte Oljenka angst og slog et nu øjnene op.

"Ahah ..." tænkte kræmmeren ... "hun er døv ... se, se, ... så meget des bedre! ... En fin pige!"

Hans små øjne begyndte igen at flytte sig fra sted til sted over hendes legeme, der slankt og yndefuldt sås gennem den tynde klædning.

"Jeg spurgte, hvilken adspredelse finder De mest behag i?"

"Jeg? Ingen ..." svarede Oljenka ængsteligt, idet hun i hver fiber følte, hvordan hun blev afklædt og besudlet af disse skamløse, små øjne.

Kræmmeren smilede selvbehageligt.

"Hvad vil det sige ... Ingen adspredelse! Små frøkener holder ellers meget af at more sig! I det hele taget forstår jeg ikke, at en så nydelig frøken vil ødelægge sine øjne med at sy fra morgen til aften. Det kan Deres smukke øjne slet ikke tåle i længden."

Oljenka løftede igen sine store, lyse øjne og fik pludselig den naive tanke, at han følte medlidenhed med hende. Hun troede virkelig, at han var et godt og anstændigt menneske.

"Ser De ... jeg ... læser bøger ..." Hun smilede ængsteligt.

"Hvad er det ... Nåh ... Bøger! ... dem er der ingen stads ved ... Næ ... bliver vi først nærmere kendt, så skal jeg tillade mig ... i teatret. Det er morsommere end at hænge over bøgerne."

Oljenka livede uformodet op. Over hendes blege ansigt fløj der på ny en let rødme.

"O nej, hvor kan De dog sige det? Der er uendelig smukke bøger til ... Tjekhovs for eksempel ... hver gang jeg læser Tjekhov, da er det som måtte jeg græde ... hos ham er alle menneskene så fattige, så medlidenhedsvækkende ..."

Kræmmeren hørte efter med bortvendt hoved og øjnene liggende matte under den lave pande. Han overvejede.

"Som om alle virkelig var så ulykkelige ..." mente han i en sødlig tone: "der findes også lykkelige ... Ganske vist, har man

ikke det daglige brød … Men når et menneske … … jeg tager for eksempel blot mig …"

Han rykkede stolen nærmere og skelede ned mod Oljenkas skød. Det syntes, som samlede han kræfter til en længere tale; også hans holdning voksede i betydningsfuldhed. Men Oljenka begyndte naivt og drømmerisk:

"O nej, menneskene er ulykkelige … alle sammen. Også de, som tror, de er lykkelige, er i virkeligheden ulykkelige. Jeg ville ønske, jeg var en barmhjertig søster, for at kunne hjælpe alle ulykkelige. Eller nonne …"

"Nå, hvorfor netop nonne!" afbrød kræmmeren med et tvetydigt udtryk, der var frygteligt ved sin frækhed. "Er der da ikke *mænd* nok i verden!"

Oljenka så uforstående på ham. Livet igennem havde døvheden bevaret hende for ord af den art; hun anede intet. Hendes øjne forblev rolige: de var fuldkommen gennemsigtige.

"O nej … hvad siger De?" spurgte hun adspredt, "at være nonne er dejligt! … dejligt! … Engang var jeg på besøg hos min tante i klosteret … i Voronesj. Min tante er nonne … meget gammel … har ikke talt i fjorten år … en hellig! … Dér var der så smukt! I kirken så stille – så stille … Lysene skinner og der synges så smukt … at du står stille og ikke ved om du er i Himlen eller på jorden. Eller også går du foran murene. Og klosteret ligger på et bjerg og floden rinder langt nede gennem markerne. Man ser langt – langt bort! Gæssene skriger på engen og svalerne kvidrer. Jeg var der i forårets tid, og da blomstrede æbletræerne i klosterets have … Da blev det mange gange så skønt … så uforklarligt … Mange gange kom det mig

for, som havde jeg revet mig løs fra bjerget og var fløjet som en fugl – langt – langt bort!"

Oljenkas stemme sitrede af henrykkelse, store stille tårer trådte frem i de lyse øjne, hendes læber skælvede.

Hun lignede selv fuldstændig en hvid nonne.

Kræmmeren hørte efter, idet han lod underlæben hænge og drejede den tykke hals som en tyr.

"Hm," mente han, "det er selvfølgelig kun sådanne ... ideer ... men i livet ... tja ... der kan en smuk dame more sig mere end tilstrækkeligt ... behøver ikke at gå i kloster af den grund."

Han fnisede og blinkede begærligt til hende. Hun mærkede det ikke, men så lyst ud for sig, som så hun virkelig fjerne marker og floder, den blå himmel og de hvide klostermure.

Maksimova trådte ind med samovaren. Kræmmeren pustede, han var halvt opløst af sved.

"Det er lige netop noget for mig ... en så smuk figur som Deres, Olga Ivanovna. Jeg forstår kun ikke, hvordan damerne bærer sig ad. Heroppe er alt så slankt, så man næsten synes, man kunne spænde om det med to fingre, men så hernede ... undskyld min frihed, runder det sig så ..."

De sidste ord plumpede ud af munden på ham. Egentlig ville han have sagt noget andet, noget der gjorde ham stakåndet og fik rødmen op i hans ansigt. Han strakte endog uvilkårligt hånden ud, men da han så Maksimova, trak han den igen tilbage og gned omstændeligt sveden fra panden.

Sammen med Maksimova drak han derpå vodka og spiste saltede sild, idet han fyrede vittigheder af om de unge piger, der alle sammen drømmer om klosteret.

"Men er de først gift, og manden er gammel og uduelig, så er de nær ved at lægge ham i graven."

"Fuldkomment rigtigt!" svarede den gamle unaturligt tjenstivrig. "Men det lader man nok være at beskylde Dem for, Vassilij Stepanovitch. De kan stadig få hvem det skal være til at svede."

Kræmmeren brast ud i en skraldende latter og stirrede hen mod Oljenka med ufordulgt liderlige blikke.

"Ha, ha, ha, ja jeg skal love for det. Det kan jeg godt indrømme uden at prale. Min kone behøvede sandelig ikke at beklage sig! Hun ærgrede sig endda tit og mange gange, min salige! Din umættelige, din tyr, sagde hun tit."

Han skoggerlo endnu højere og stirrede ufravendt på Oljenka. Under denne stirren bøjedes det blege pigeansigt dybere og dybere … Skrækkelig, triumferende, mæt lød kreaturets latter.

Da han gik og den oplivede Maksimova fulgte ham til dørs, brast Oljenka i en smertelig gråd. Hun græd længe. Hendes lysblonde hoved lå bøjet mod hendes knæ, hendes vege skuldre skælvede og de nedhængende hårlokker bevægede sig som dun. Alle vegne lugtede der af sild, sved og vådt læder. Luften var tung og pigens skikkelse så skrøbelig lille.

9

Aladjev var kommet hjem. Han sad ved sit bord og skrev, da Oljenka trådte ind til ham. Hele værelset var fyldt med tobaksrøg.

Sky og lydløst trådte hun ind; med et svagt tryk trykkede hun Aladjevs store venlige hånd, og satte sig ved bordet, hvor

hendes ansigt skjultes i mørket og kun de blege hænder belystes af det grelle lampeskin.

"Hvad nyt, Olga Ivanovna?" spurgte Aladjev med varsom venlighed i blik og stemme.

Oljenka tav.

"Har De læst mine bøger?" spurgte Aladjev igen. "Syntes De om dem?"

"Ja." Ordet faldt klangløst fra Oljenkas læber, hun tav igen og lod hænderne synke.

"Ej, det var godt!" sagde Aladjev. "Her har jeg noget andet smukt lagt til rette for Dem. Heltinden har stor lighed med Dem, hun er lige så kær og stille, og går i kloster, således som De vil."

Oljenka trak skuldrene til sig, som om hun frøs.

"Jeg går ikke i kloster," hviskede hun næppe hørligt.

"Nå, Gud være lovet," sagde han muntert og så pigen ind i ansigtet. "Og hvorfor ikke?"

Oljenka slog øjnene ned: "Jeg gifter mig ..." svarede hun næppe hørligt.

"Gifter Dem? Det kalder jeg en overraskelse! – med hvem?" råbte Aladjev og faldt tilbage i stolen. Hans ansigt fortrak sig.

"Med Vassilij Stepanovitch ... der har butikken nede i stuen ..."

"Med ham?" spurgte Aladjev forundret og der gled en grimasse af medlidenhed og afsky over hans ansigt. Han tog sig dog straks sammen og sagde anstrengt venligt:

"Nå ja – – det kan jo også være godt ... jeg ønsker Dem til lykke ..."

Oljenka tav og bevægede fingrene sagte. Hun så ned mod gulvet og syntes at gruble over et eller andet. Aladjev betragtede

hende vemodigt og forestillede sig i tankerne kræmmeren, der så ud som et dyr, ved denne skrøbelige, fine kvindeskikkelses side. Og en knugende følelse – af medlidenhed, modvilje og skinsyge – ville ikke længere forlade hans sjæl.

Oljenka rørte sig. Hun havde åbenbart i sinde at sige noget, men fik det ikke frem. Hendes læber dirrede, brystet åndede tungt og en dødelig bleghed bredte sig ud over hendes sænkede ansigt. Et besynderligt oprør greb Aladjev. Med ét sporede han det nære komme af et øjeblik, der ville få hans sjæl til at bæve af angst, glæde og stolthed.

"Hvad ville De sige?" spurgte han med skælvende stemme.

Oljenka tav; men hun dirrede af uro, som om nogen rev hende bort med sig til steder, hvor hun ikke turde komme. Hun løftede ansigtet et øjeblik og Aladjev mødte det store øjes bedende blik. Det spurgte. En tid lang så de hinanden dybt ind i øjnene; i pigens lå den nøgne, utilslørede gru.

Men rådvild, angst og mistroisk mod sig selv som han var, fandt Aladjev ingen ord.

Oljenkas læber sitrede endnu stærkere. I sin vånde søgte hun at vride de spæde hænder. Derpå rejste hun sig pludselig.

"Hvor skal De hen? Sæt Dem igen!" bad Aladjev forvirret, men han havde ligeledes uvilkårligt rejst sig.

Oljenka stod lige foran ham, hun tav stadig.

"Sæt Dem ..." gentog Aladjev, idet han følte, hvor han manglede de rigtige ord, hvor det ville ende med at han forvirredes.

"Nej ... jeg må gå ..."

"Lev vel ..."

Aladjev slog armene rådvildt ud.

"Hvor De er mærkelig i dag!" sagde han bevæget.

Oljenka ventede endnu. Hun rørte sig sagte. En eller anden frygtelig kamp rystede det svagelige legeme. Endnu en gang slog hun de umådeligt store, forstenede øjne op; så vendte hun sig pludselig og gik mod døren.

"Og De tager ikke bøgerne med?" spurgte Aladjev mekanisk.

Oljenka blev stående. "Jeg har ikke brug for dem mere," hviskede hun gennem læber, der næppe åbnede sig. Hun åbnede døren.

Men på tærsklen standsede hun igen grublende og med sænket hoved. Rimeligvis græd hun. I hvert fald så Aladjev, hvor hendes skuldre skælvede. Men hans hoved forblev tomt. Han tav.

Oljenka gik bort.

Aladjev forstod det. Hun var gået for altid, og hun kunne være blevet for altid. Frygtelig oprørt, med et uudholdeligt tryk over hjertet, stod han tilbage midt i værelset. Nu indså han, at pigen var kommet til ham i dødelig græmmelse og begyndte at forstå, hvilket ord hun havde ventet.

Der bankedes på døren.

"Kom ind!" råbte Aladjev frydefuldt; han troede, at det var Oljenka, der kom igen.

Døren gik op og Sjevyrjov trådte ind.

Aladjev genkendte ham ikke straks.

"Kan jeg få Dem i tale?" spurgte Sjevyrjov køligt, næsten officielt.

"Å, er det Dem! ... Vær så god! ..." svarede Aladjev venligt. – "Tag plads!"

"Blot et minut. Et par ord ..." svarede Sjevyrjov, idet han satte sig på samme sted, som Oljenka for lidt siden.

"Vil De ryge en cigaret?"

"Jeg ryger ikke. Sig mig, har De betalt Maksimova for læreren?" spurgte Sjevyrjov hurtigt, som om det gjaldt et vigtigt anliggende.

Aladjev blev forvirret og rødmede.

"Ja – ... Det vil sige foreløbigt ... indtil de kommer i vej ... på en eller anden måde ..."

Sjevyrjov betragtede Aladjev med prøvende blikke.

"Har De i sinde at hjælpe alle fattige og sultne – alle?" spurgte han.

"Nej," svarede Aladjev forbavset, "det har jeg slet ikke tænkt på ... jeg gav simpelthen, kun fordi lejligheden ..."

"Meget rigtigt. Men hvordan skal det gå alle dem, der ikke har et menneske som De i nærheden. Hvordan skal de blive hjulpet?" sagde Sjevyrjov bittert.

"Ja-a – det tænker jeg ikke, man behøver at gøre sig mange tanker om." Aladjev trak på skuldrene: "man hjælper, hvor man kan; og det må være nok ... og Gud være lovet og takket også af den grund."

"Godt. Men ved De, hvorfor denne pige for lidt siden kom til Dem?" fortsatte Sjevyrjov i en tone som om han havde Aladjev i forhør, og idet han stirrede ind på ham med sine lyse øjne. Aladjev blev igen rød. Tirret – en besynderlig tone, besynderlige spørgsmål!

"Jeg ved det ikke," svarede han tøvende.

"Hun kom til Dem, fordi hun elsker Dem ... fordi hendes sjæl, som De har vakt, er gennemsigtig og ren ... Og nu, da hun var

ved at gå til grunde, kom hun for at søge det rette hos den, der havde lært hendes hjerte at elske ... Hvad formåede så De at sige hende? ... Intet ... Drømmer, idealist, forstår De nu, hvilke umenneskelige kvaler De har beredt hende? Frygter I da virkelig ikke alle disse kvinders forbandelser – som I tilhviskede drømme om et lykkeligt liv – og som nu må lide på det ægteskabelige leje – – under disse brutale vellystige kødklumper. Ser De nu – det er frygteligt!"

Den sidste sætning udslyngede Sjevyrjov med en så uhyggesvanger og ufattelig styrke, at det løb Aladjev koldt ned ad ryggen.

"Frygteligt at lade de døde stå op, at de kan se deres egen forrådnelse ... Frygteligt at skabe menneskesjælen om til noget rent og kosteligt, så dens kvaler bliver finere, dens lidelser skarpere ..." vedblev Sjevyrjov med tegn på den yderste smerte.

"De tager fejl ..." mumlede Aladjev, der stadig endnu svarede på ordene "fordi hun elskede Dem."

"Nej. Jeg ved det ... Jeg har siddet en hel dag igennem i min mørke stue. Derind høres alt ... Det *er* således."

Aladjev tav.

Sjevyrjov rejste sig.

"Uafladelig drømmes der om menneskehedens fremtid. Men har I da virkelig ingen anelse om, gennem hvilke strømme af blod den fremtid må vandres i møde ... I er menneskehedens bedragere ... I foregøgler dem en fremtid, der aldrig kommer ... lad dem dog leve, som de vil ... lad dem være ... disse svin ... der grynter af glæde jo sartere og skønnere deres ofre er, jo mere oversensibelt de føler deres kval! ... Mon I da virkelig ikke aner, hvor mange ulykkelige I bedrog ... som I bevægede til at græde

til guden i stedet for at være deres egne dommere og retfærdigheds fuldbyrdere, som I bevægede til at lide i det uendelige i stedet for at dø eller myrde!"

Sjevyrjovs stemme voksede til en uafvendelig styrke. Aladjev var sprunget i vejret: det sælsomme, blonde ansigt med de kolde øjne red ham som en mare.

"Forstår I da ikke, hvor uhyre lidt disse fremtidsdrømme, forudsat at de engang skulle blive virkeliggjorte, vil kunne sone for alle disse fine jomfruers tårehav, smerten hos alle disse millioner af sultne, forurettede og undertrykte ... tror I da virkelig, at tiden vil udslukke det afmægtige had – naget mod alle dem, som under jeres fortrinlige humanitetsprækeners og bajonetters beskyttelse forbryder sig mod alt, hvad der var, er og vil fremstå af godt på denne jord. – Nej, siger jeg. – I jer finder ikke disse deres dommere og hævnere."

"Hvad mener De med det," stammede Aladjev.

Sjevyrjov svarede ikke straks.

"Følg med," sagde han og gik ud af værelset.

Som i hypnose fulgte Aladjev ham. I boligen sov alle. Mørke og stilhed rugede i korridoren, og i denne dumpe og syge luft var det næsten uudholdeligt at ånde. Sjevyrjov åbnede døren til sit værelse og opfordrede Aladjev til at træde ind.

"Lyt." Sjevyrjovs mæle var lavt, men dog på en forunderlig måde tvingende.

Aladjev lyttede. Først hørte han kun sit hjertes hamren, mørket dækkede over alt, kun den usynlige Sjevyrjovs øjne syntes at funkle og skinne i mulmet.

Men på én gang fornam Aladjev en ejendommelig sagte lyd. Nogen græd. En undertrykt, stille, håbløs og sorgfuld gråd gik

som en fin tråd gennem stilheden. Den gemte en så uhyre, uudholdelig nød, en afmægtig underdanig klages usigelige kval.

"Oljenka græder!" forstod Aladjev, men mærkede i det samme, at ikke én, men to stemmer græd ... Mørket trykkede; i hans øren tonede tungsindige lyde og snart syntes det ikke længere at være to stemmer, men tre ... ti ... tusinde stemmer, hele mørket rundt om hulkede. Bestyrtet spurgte han:

"Hvad er det?"

Men Sjevyrjov tav. Han greb Aladjev om hånden.

"Kom med herud," befalede han barsk og gik ud i gangen.

Først inde i det oplyste værelse, der efter mørket og den sælsomme gråd så dobbelt nøgent og lyst ud, slap Sjevyrjov Aladjevs hånd og spurgte, idet han så ham stift ind i øjnene:

"Hørte De det? ... Jeg holder det ikke ud! Hvad vil I give *disse* mennesker til gengæld for den gyldne fremtid, I lover efterkommerne ...? Hvad! ... I ... profeter ... den kommende menneskeheds profeter ... forbandet være I!"

Forundring og vrede greb Aladjev.

"Og De? ... Hvad vil De give ... De, der spørger på den måde?" råbte han rasende og knyttede sine vældige bondehænder.

"Jeg?" Sjevyrjovs stemme klang næsten spottende.

"Ja, netop De ... der stiller mig spørgsmål af den art ... Hvad berettiger Dem til at tale i en sådan tone?"

"Jeg ... intet som helst. Kan være, at jeg engang eftertrykkelig tager mig for at minde jer om, hvad I ikke huskede. – Ja – og det er måske ikke engang tilstrækkeligt."

"Hvad siger De? Hvad mener De?" spurgte Aladjev i pludselig uro.

Sjevyrjov betragtede ham og smilede, som om han undrede sig over det naive i dette spørgsmål. Han gik langsomt mod døren. "Hvor skal De han? Bliv!" råbte Aladjev.

Sjevyrjov vendte sig om, nikkede venligt med hovedet og gik ud.

"Å ... De ... De er forrykt!" skreg Aladjev i blindt raseri.

Han syntes, han hørte Sjevyrjov le. Men døren faldt hårdt i bag ham.

Et minut stod Aladjev ene i sit værelse. Hans tindinger bankede, og hans hjerte hamrede så vildt og ujævnt som en sygs.

Hans blik gled mekanisk omkring i værelset, det naglede sig fast mod arbejdsbordet, der var overlæsset med bøger og papirer, fæstede sig mod billederne på væggen og pludselig rystede han fra isse til fod af en spontant frembrydende sygelig væmmelse. Indtil det yderste frastødende forekom enhver tanke og handling ham, endog tanken på den kommende dag. Han overvældedes af en rasende lyst til med kæmpehænder at gribe den hele verden og ryste den, så huse, mennesker, tanker og handlinger hvirvlede gennem luften som støv.

"Måske var dette virkelig det bedste!"

Han gik til sengs, kastede sig med ansigtet mod puderne og blev liggende ubevægelig.

Mørket, der omgav hans lukkede øjne, lukkede sig op, og et blondt hoved med noget spørgende over et par grædende store øjne kom til syne og forsvandt.

Og derefter nærmede der sig noget grinende, uhyre dyrisk, mørkt og slukkede den glade livsdrøm.

10

Det var nat, og alle i den store kaserne sov. Ikke en lyd rørte sig, alt var dødstille og stivnet i en dump ubevægelighed. Kun det formløse mørke vandrede gennem værelserne og betragtede de sovendes ansigter. Det åbentstående vindue i Sjevyrjovs værelse lyste i et dugget blå.

Pludselig fo'r der en gysen gennem Sjevyrjov. Han slog øjnene op. En fremmed stod lige i hans nærhed. Han løftede hovedet. Lige over for, ved sengens fodende, stod der en kvindelig skikkelse med hænderne for ansigtet. Der lå noget hemmelighedsfuldt bredt over de svævende, fine omrids. Og endnu før det halvglemte billede var dukket op i erindringen, genkendte Sjevyrjov gennem en gådefuld indre følelse, der fik hans hjerte til at bæve, den kvinde, han engang havde elsket, og som var vandret ind til steder, hvorfra der, som han troede, ingen tilbagevenden gaves.

"Lisa!" råbte Sjevyrjov, grebet af den højeste henrykkelse og skræk og med en følelse som blev hjertet revet ud af hans bryst. "Lisa!"

Skikkelsen stod som før med hænderne for ansigtet, men nu syntes den at svaje frem og tilbage i den tåge, der som en sø bølgede for hans øjne.

"Lisa! Hvor kommer du fra? ... Hvad vil du ..." råbte Sjevyrjov endnu dybere fortvivlet; det lød for ham som rungede hans skrig gennem hele boligen. Men pludselig havde Sjevyrjov forstået det: hun kom, fordi hun i sin overmenneskelige kærlighed – den kærlighed, der er stærkere end døden – forudså alt og ville begræde ham i denne hans livs sidste nat.

"Lisa – græd ikke!" bad Sjevyrjov, uagtet han følte, at alle ord var magtesløse, at hun hverken ville eller kunne svare, fordi hun i virkeligheden ikke var til.

"Lisa ... Jeg kan ikke andet. Fra den dag, du døde, blev dette mit livs drøm ... og den eneste udvej for det had, der knuger mig! ... Det er ikke beregninger, ikke teorier, men mig selv ... forstå det!"

Han strakte hende krampagtigt hænderne i møde; de greb ud i luften.

Hun trådte tilbage, men fjernede ikke hænderne fra det kummerfuldt sænkede ansigt, og uformodet begyndte hun at glide til siden, svævede som en skygge over hans hoved og forsvandt ind i krogen. Men der lodes ham tid nok til at genkende hendes spæde fingre, håret med den kære, gamle frisure og den mørke bluse, hun havde båret ved deres sidste møde.

Sjevyrjov sprang i en fart ud på det mørke gulv.

I værelset var der og kunne der ingen være.

Blået bag ruden skimrede mat og i dette lys, der var skært og sitrende som et spindelvæv, synede de nøgne vægge kolde og kridhvide. Han trådte hen til vinduet. Udenfor i nogle alens afstand lå den dunkle mur. Utallige skorstene ragede som sorte arme op i den lyse nathimmel.

"- – En hallucination!" tænkte Sjevyrjov og han mærkede, hvor tungt hans hjerte arbejdede, hvordan en uhyre knude voldsomt pressede op mod hans strube. Han trådte hen til døren og befamlede låsen, som troede han ikke længere sig selv.

"Jeg er syg ... måske bliver jeg vanvittig? ... der må kæmpes imod ... Jeg bliver vanvittig! Min hele tænken er kun produktet

af en syg hjerne!"

Og med ét lo han lydløst og koldt og gik med faste skridt til sengen, hvor han lagde sig til ro. Det forekom Sjevyrjov, som havde han slet ikke lukket sine øjne, som lå han stadig stille og stirrede mod de hvide vægge og den mørke dør. Og imens talte nogen til ham med enstonig og lydløs stemme.

"Også dit had, alle dine vanvittige planer er ikke andet end den ene, store, altopofrende kærlighed, som du fornægter ..."

"Det er ikke sandt!" svarede Sjevyrjov med en frygtelig kraftanspændelse, som tyngede en voldsom byrde mod hans bryst. "Det er ikke kærlighed ... Jeg vil ingen kærlighed længere."

Men hårdnakket og ustandselig vedblev den talende, og det lød, som om lyden kom fra Sjevyrjovs hjerne.

"Ja, det er sandt ... Med al dit væsens styrke elskede du menneskene, men du mægtede ikke at bære den uhyre byrde af ondskab, uret og smerte. Din lyse tro på det godes endelige sejr, på værdet af det skrækkelige offer du har bragt, gjorde din sjæl sørgmodig og syg ... Du kom til at hade, fordi dit hjerte rummede for megen kærlighed! Og selve dit had var kun dit eget højeste offer! ... For der gives ikke kærlighed højere end den, der bringer sjælen – ikke livet – til offer for næsten ... Husker du? Husker du?"

Stemmen blev livligere, men kom nu, som det syntes, ikke længere som før fra hans hjerne, men fra et eller andet sted i nærheden. Forunderlig fremmedartet og levende: En eller anden talte virkelig til ham.

Pludselig så Sjevyrjov et menneske sidde ved fodenden af sin seng, en kroget ryg, en lang slunken hals svajede i dæmringen.

Sjevyrjov spærrede øjnene vidt op og rejste sig over ende med et ryk.

"Hvem er det?"

Skikkelsen rørte sig ikke.

Nogle øjeblikke forekom det Sjevyrjov – det skænkede ham en uhyre og frydefuld lettelse – som om den sorte skygge, han havde set, kun var en tilfældig, der ikke engang sad på hans seng, men et sted langt henne ved døren. Mørket narrede, det fjerne syntes nært og det nære fjernt. Selve værelset videde sig ud; det knugede som en mare med sine nøgne vægge. Mørket tav bomstille og dukkede sig som for at lure.

Sjevyrjov ville rejse sig for at tænde; han havde dog imidlertid ikke gjort en bevægelse, før han mærkede at tæppet, som han havde over sig, blev holdt nede af noget tungt; at der virkelig sad nogen ved sengens fodende.

Den flygtige, lette angst for vanvid skød som et lyn gennem hans hjerne.

"Men hvem er det dog? Hvad vil De?" fik han stødt frem.

Skyggen tav.

"Hvem har lukket Dem ind?" spurgte han endnu sagtere.

Skyggen drejede langsomt hovedet, og i det utydelige dæmringslys fik Sjevyrjov øje på et mørkt, slunkent ansigt med sorte øjenhuler.

"Hvem?" svarede en stemme forbavset, næsten spottende. "De selv!"

"Hvorfor lyver De!" råbte Sjevyrjov, mens han følte, hvordan en vanvittig gru overvældede ham.

"Jeg lader ingen komme ind!"

"Jo, De selv ...!" svarede den natlige besøgende.

Sjevyrjov tav og fæstede igen sine glødende øjne på den besynderlige skygge.

"Og hvad underligt er der egentlig i det," tilføjede gæsten, nu åbenbart ganske utilsløret hånsk.

"Å ... det er igen kun en hallucination ... Jeg må virkelig tage mig sammen!" tænkte Sjevyrjov og smilede.

Men med ét svandt skrækken for et forbitret had. Denne skikkelse, der stod så uforstyrret rolig lige overfor ham, som om den i virkeligheden slet ikke eksisterede udenfor hans syge hjerne, blev ham med ét modbydelig til det yderste. Han pressede tænderne vildt sammen og råbte under et anfald af fysisk væmmelse:

"Nå – til syvende og sidst – idiot! ... Hvad vil De?"

Han tænkte sig, spøgelset ville undlade at svare; han ventede det endda næsten med en vis skadefryd; men det åbnede munden og tiltalte ham på en underlig lydløs og dog påfaldende tydelig måde:

"Ikke noget særligt. Lad os kun fortsætte samtalen ... Men De må udtrykke Deres tanker tydeligere."

"Jeg må ingenting, og kan hvad øjeblik det skal være blive Dem kvit," svarede Sjevyrjov hovmodigt, idet han samtidig til sin bestyrtelse mærkede, at han talte med et spøgelse og følgelig altså måtte tro på dettes tilværelse. En eller anden magt holdt ham fast og indgav ham ordene imod hans vilje.

"Hvem skal De egentlig forestille?" spurgte Sjevyrjov hånsk, han følte at spotten ramte ham selv.

"Kender De mig virkelig ikke?"

"Jo!" Pludselig huskede Sjevyrjov, hvor han engang før havde set dette mørke, slunkne ansigt.

"De er den smed, jeg traf i kælderbeværtningen ..."

"Hold op med at spille komedie, når De drømmer," svarede gæsten gnavent, "jeg er lige så lidt smed, som De er Sjevyrjov. Ønsker De, at jeg skal præsentere mig, min hr. student Tokarjov ..."

"Behøves ikke ... jeg husker Dem godt ..." svarede Sjevyrjov anstrengt.

Han huskede hverken ansigt eller navn, og dog beroligede han sig, som om han – i stedet for en fremmed – var stødt mod et spejl i mørket og deri havde genkendt sit eget billede.

Al frygt var nu fuldstændig forsvundet, han følte kun træthed og uovervindelig længsel efter at vælte en byrde fra sig.

"Jeg havde lyst til at tale med Dem endnu en sidste gang, ... uagtet det sandsynligvis vil være ganske håbløst ... Forstår De da virkelig ikke, hvor grueligt Deres forehavende er ... De er hjemfalden til den frygtelige fejltagelse at tro, at hadet kan fremme kærlighedens sag ... det er netop det De tror, hr. Tokarjov!"

Sjevyrjov fortrak læberne til et smil.

"De snakker en evighed om dette ene og samme! Jeg tænker ikke på kærlighed ... Jeg vil ikke høre tale om kærlighed ... Kun hadet. Hvorfor skulle jeg elske menneskene? Er det fordi de æder hinanden op som svin, eller fordi de er så svage, ulykkelige og dumme, at de i millionvis lader sig kue af nogle dusin brutale skurke ... Hvad! Nej, jeg elsker dem ikke, jeg hader dem; hele mit liv har de pint og plaget mig, taget alt, hvad jeg elskede fra mig, alt hvad jeg troede på ... Det er hævn for mig selv, jeg ønsker ... Gør Dem dette én gang for alle klart! ... Jeg kunne akkurat lige så godt have hævnet mig på de ulykkelige,

som på den modsatte pols lykkelige, såfremt disse ulykkelige ikke var så gudsjammerligt usle, og alligevel gå til grunde af sig selv. Det er mig ikke muligt at leve livet, men i min død skal jeg få dem til at huske, at de virkelig tager fejl, at de virkelig befinder sig i den første den bedstes vold, der har forstand og mod nok til at frigøre sig for suggestionen ... Jeg skal vise dem, at der gives én magt, der er stærkere end kærligheden – det dødelige, det uforsonlige, det sidste had ... Nok sagt ..."

"Men hvad vil De – stille op alene?" spurgte gæsten ængsteligt.

Sjevyrjov lo kort og sælsomt.

"For det første vil jeg aldrig gøre, hvad jeg ikke kan gøre alene. Og for det andet, mener De da så, at jeg bliver den eneste? ... Lad os kun vente ... vente!"

Sjevyrjov gentog nogle gange dette ord med et sikkert og overbevist udtryk. Hans øjne stirrede så spændte og hvasse ind i mørket, som så han virkelig der rækker af mennesker, som han selv, der havde brudt med alt menneskeligt, forfølge ham og skride videre i hans fodspor.

"Herregud da! Hvilken zigzagkurs må Deres tanker dog ikke have gennemløbet i disse fem år, siden De som ungt menneske tog plads på fabrikken, fuld af overbevisning og glødende tro på den endegyldige sejr ... De er blevet afkræftet og har tabt modet!"

"Lad os lade disse ting hvile," svarede Sjevyrjov uvilligt. "Sig mig hellere ... jeg var ikke alene den gang. – Der var mange blandt os ... hvor er de nu?"

"De er gået i døden for den fælles sag!" svarede gæsten livligt.

"Også Lisa?" spurgte Sjevyrjov langsomt.

"Ja ... også hun."

"Men ved De – – jeg har lige set hende ... Hun græd ... Det var vist for øvrigt en tvangsforestilling, det er ikke det, det drejer sig om. Men ved De, hvad det vil sige at ofre det kæreste man kender, et væsen så skrøbeligt og sart, at man hvert øjeblik måtte ængstes for at se det lide under de simpleste småting: at give et sådant væsen til pris for bødlernes hån ... galgedøden ... Ved De, hvad det vil sige? ... Nej; men jeg ... ved det!"

Sjevyrjovs stemme hulkede af bevægelse.

"Lad Dem ikke opirre, kære ven," sagde gæsten deltagende, "det er visselig grufuldt ... ja, men hvad skal man gøre? ... Intet lader sig opnå uden ofre ... Men jo højere offer des renere, helligere virkning."

"Mon?" spurgte Sjevyrjov ejendommeligt.

"Tro De mig! ... Ofre, ofre! ... Der bragtes hekatomber for menneskeheden i tidernes løb, hele vor historie er kun ét eneste fortsat slagteri ... Og en lykkelig og fri menneskeslægt vil engang strække os deres hænder velsignende og taknemmelige i møde ... vore børn, vore værker! Min Gud! Hvad betyder vort lille, elendige liv overfor denne store fremtid, der bygges over vor død ..."

"Hvor ækelt! ... Fy! Nærer De ikke frygt for, at Deres herlige fremtid skal komme til at stinke af ådsel?"

"- Jeg slås med mig selv!" tænkte han. – "Kan være slemt nok –!"

"Og føler De slet ikke," fortsatte gæsten, som om han havde overhørt indvendingen, "føler De slet ikke, hvordan vi for hver dag udhuler det ondes tusindårige masse, trænger videre ... Kan De for alvor tvivle om dette sandhedens sejrstog? Et burde og

skulle de aldrig glemme: at kampen mod det onde for al ting aldrig må føres med det onde ..."

Sjevyrjov tav og lyttede. Det forekom ham, som stod han i baggrunden af en mægtig kirke, opfyldt af en uhyre mængde, og hørte en prækende jesuits livlige, søde stemme.

"Men vi da? ... Vi, som ofrede vort bedste, vort dyrebareste, – vort liv, vor lykke; hvad bliver der af os?" spurgte han sagte.

"Og hvem vil engang bringe gengældelsen over dem, som nu drikker af vort blod, hoverer over vore smerter og danser af glæde på vor – gødning, som De udtrykker Dem?" spurgte Sjevyrjov endnu sagtere.

"Hvad vedkommer de os ... dem vil historien eller, om De vil, Gud engang dømme!"

Rasende fo'r Sjevyrjov i struben på ham:

"Hah, – er det alt? ... Er det alt?"

Og med skingrende, vild røst råbte han:

"Du lyver! Du er en præst ... en sort præst ... en jesuit! Jeg kvæler dig!"

Han skreg, ruskede ham i struben, samtidig med at hans eget legeme rystede af vrede og forbitrelse. Han stødte gæsten over mod væggen, så hovedet slog imod af al kraft og pressede den lange, magre hals sammen. Det forekom ham derpå, som om et lys flakkede op, som havde han fået et stød under hjertet, og han vågnede. Hans hjerte hamrede så vildt, som skulle det sprænge hans bryst. Røde og gyldne kredse drejede sig foran hans øjne, og en hed, klæbrig sved strømmede ud over hans legeme. Han lå på ryggen, indviklet i tæpper til op over halsen og så sit tomme værelse, med klædningsstykkerne på stolen og det nu hvidgrå vindue ligge i morgendæmringen. Men

fornemmelsen af den tyngende byrde ved fødderne ville stadig ikke vige.

Han rejste sig anstrengt op.

Over hans fødder lå hans kappe, der var gledet ned fra sengestokken.

"Og det er det hele!" smilede Sjevyrjov køligt og ville lægge sig igen, men holdt pludselig inde og fo'r lyttende i vejret.

11

Et eller andet sted dybt nede hørtes der varsomme skridt. Han løftede i en fart hovedet i vejret og rejste sig smidig og let. Nogen kom op ad trapperne, stadig nærmere, og trådte forsigtigt på stentrinnene med tunge jernstøvler.

Sjevyrjov sad op i sengen og lyttede.

Nogen stod ude foran døren og syntes ligeledes at lytte. Der var længe stille; sluttelig troede Sjevyrjov, at det kun var blodet, der hamrede i hans tindinger. Alt var roligt, kun mørket bølgede foran hans øjne.

"Det forekom mig kun sådan!" tænkte Sjevyrjov, idet han lettet lagde hovedet mod puden.

Men i samme nu spærrede han øjnene vidt op, og som havde nogen slynget ham ud af sengen, stod han pludselig med bare fødder på det kolde gulv midt i værelset. Gennem den dumpe stilhed trængte en varsom, næppe hørlig lyd: jern, der klirrede. En eller anden forsøgte at lukke entrédøren op. Sjevyrjov klædte sig på, idet han bevægede sig som en skygge. Da han var ved støvlerne, hørte han ny støj. Han stivnede, holdt klædningsstykkerne i hånden og lyttede skarpere.

Så begyndte han at klæde sig på endnu hurtigere. Nu kom der endnu flere mennesker forsigtigt opad trapperne.

"Det er dem!"

Et helt minut stod Sjevyrjov ubeslutsom; så trak han hastigt kappen på, åbnede døren og så ud i korridoren.

Som et lyn skød en tanke gennem hans hjerne; han mindedes, hvordan han om eftermiddagen var kommet ud i køkkenet og havde set nabohusets svære brandmur ligge nær ved. Med hurtige bevægelser, lydløst som en kat, sneg han sig gennem korridoren, gennem den tykke og mugne luft. I krogen, hvor de to gamle sov, standsede han et øjeblik. Den svage snorken bag forhænget holdt pludselig inde. Sjevyrjov stod ubevægelig og lyttede, sneg sig derpå lydløst videre, lukkede køkkendøren op og blev stående. I køkkenet var der fuldstændig lyst. På komfuret stod noget blankt køkkentøj, på bordet en kold samovar, der syntes at være faldet i søvn. Katten sprang ned fra komfuret og løb med løftet hale knurrende forbi. Sjevyrjov mærkede lugten af kold, sur hvidkålssuppe. Han trådte hen til vinduet og stirrede ud.

De matte, støvede ruder var næppe til at se igennem; han skimtede en stribe af en lys sky og en grå, lodret mur, der forsvandt i dybet.

Han så sig endnu en gang om og forsøgte at skyde hængslet tilbage. Vinduet klirrede mat, gik op, og en kold luftstrøm gled ind over hans ansigt. Han lænede sig ud og så ned.

Dybt nede lå stenbroen, som på bunden af en uhyre afgrund.

Et pust af død og kulde steg op fra dybet. Ovenover brandmuren stod den enstonige morgenhimmel; dens endeløse tomhed åndede kulde og frihed.

Sjevyrjov vendte igen hovedet om mod lejligheden og lyttede spændt.

I samme nu ringede klokken ligesom levende og advarende, og den hele stille og sovende verden syntes ligesom at være kommet i bevægelse.

Forsigtigt og behændigt klatrede Sjevyrjov ud på vinduesgesimsen og kastede et flygtigt blik ned mod stenbroens frygtelige afgrund og sprang ud – – – I første øjeblik havde han følelsen af et uhyre fald, tomhed og hans eget legemes tyngde og hjælpeløshed i luften, over afgrunden … Så tørnede han voldsomt mod den kolde, stenhårde brandmur.

De i umådelig spænding krampagtigt lukkede fingre huggede skarpt ind i det udadbøjede jernblik, muren var tækket med; under den tunge byrde begyndte det at drøne og give efter. Fødderne skrabede krampagtigt langs muren, knæene stødte mod og gled uophørligt. Hans legeme forekom ham utrolig tungt. Han krummede sig sammen som en faldende kat og havde allerede lukket øjnene, da det med de sidste kræfter lykkedes ham at klamre sig fastere om den eftergivende blikrand, afrive den, omklamre den et sted højere oppe og tvinge albuerne op. Konvulsivisk sammenkrummet stemmede han fødderne mod muren, hævede sig på albuerne og væltede sig ind over taget.

Et helt minut lå han bevidstløs på det kolde, fugtige blik, pint af en gruelig smerte i det hamrende hjerte; følelsen af det frygtelige fald lå ham endnu i kroppen.

Nede i gården hørte han støj; det ruskede ham op. Langt nede i dybet lød en menneskestemme.

Sjevyrjov lod sig langsomt rutsje ned mod tagvinduet.

Og dér, på den anden side af det skrå tag, så han en stor, fremmed gård, rækker af blinde vinduer, visne trætoppe og flade, grønne græsplæner. Et eller andet lille, sort menneskevæsen, der oppe fra så ud som et fladtrykt insekt med ben, der begyndte oppe ved hovedet, gik over gårdens hvide fliser. Hans hurtige, små skridt klang med en latterlig tydelighed.

Sjevyrjov gled over tagets rand, så sig endnu en gang om og forsvandt ind på det mørke, støvede tagloft.

Kold så himlen ud. Langt borte bredte tagenes og skorstenenes hav sig, og bag dem, ved horisontens rand, blånede søen, der allerede lysnede i den gryende dags skær.

12

Aladjev opskræmtes ved lyden af den skingrende klokke, der syntes at tone ind i selve hans værelse. Af gammel vane greb han straks cigaretterne, men følte sig i samme øjeblik beklemt om hjertet, og løftede hovedet. Inde i kammeret ved siden af rørte Maksimova sig. Man hørte, hvordan hun gabede, stødte imod et møbel og slæbte sig gennem korridoren på bare fødder.

"Hvem er det?" hørte Aladjev hendes søvnige, mismodige stemme.

"Et telegram [Note 2)]?"

"Til hvem?" spurgte Maksimova.

Sandsynligvis blev der svaret, men så sagte, at det ikke var til at høre.

Aladjev sprang med et sæt i vejret.

"Til mig!" skød det som et lyn gennem hans hjerne, og en hvirvelstorm af billeder og forestillinger stormede gennem

ham. Papirerne og den lille pakke, som mennesket med ørnenæsen havde ladet blive liggende, stod pludselig for ham og voksede op til noget frygteligt, kolossalt. Han stod på springet til at råbe, at man skulle holde døren lukket; han fo'r i vejret og ville styrte ud i korridoren – da hørte han med usvigelig tydelighed låsens knirken og jernbeslåede støvlers undertrykte trampen gennem korridoren.

Med ét slag syntes alverden at være vågnet, at flakke op i grelle og skrækkelige farver, hyl og råb.

Lang, mager, med de uhyre hænder og fødder begyndte Aladjev at jage rundt i værelset. Alt derinde var pludseligt blevet lyst. Et minut i forvejen havde det efter hans formening ligget indhyllet i fuldstændigt mørke, men nu synede alt med ét så forunderlig tydeligt i den gryende dags blålige skær. Bordet med det ufærdige arbejde, cigaretterne, billederne på væggen, støvlerne under sengen. Alt sammen så sædvanligt, kendt og kært.

"Men til hvem vil De dog ind?" spurgte Maksimova med rystende stemme.

Svaret kunne man ikke høre, men den gamle gav et gennemtrængende skrig fra sig og slog hænderne sammen. Straks efter dundrede tunge skridt gennem korridoren.

Aladjev greb bomben, der forekom ham tungere end en tusind centner tung sten, og satte i ét spring hen til vinduet.

"- Den eksploderer – komplet ligegyldigt ..." tænkte han stående foran det åbne vindue, gennem hvilket den milde morgenluft viftede ham i møde. – "Komplet ligegyldigt ... senere kan man altid nægte det ..."

Hans forvirrede tanker rasede feberagtigt, han skød pakken ud gennem trækruden og et øjeblik hang bomben ude over gårdens fire stokværks dybe slug. Aladjev havde næsten sluppet den, da en ny tanke fo'r gennem hans hjerne, så grufuld og spærrende for alt tilbagetog, at han stønnede som et såret dyr.

"Hvad skal jeg dog gøre ... Papirerne. Adresserne? ... de samler dem jo op nede i gården! ... brænde dem? ... for sent ..."

"Med mindre ... jeg selv vil gå til grunde for at redde andre? ... Å, jeg havde jo sagt det! Jeg havde jo bedt dem, om at lade mig være ... Hvor kan de nu vente, jeg vil skåne dem ..."

Alle beboerne var vågnet. Børn begyndte at græde, der lød dybe suk.

Inde hos Sjevyrjov blev der talt højt, klapret med møblerne, bandet og sværget.

"Stukket af, hvad ... er vel løbet over til naboen, Deres Velbårenhed ... en student ... lige her ovre ... Gid pokker havde det ... Så tag dog den bøsse, Satan, skyd ikke én lige i synet!"

Kolde og rasende stemmer lød over til Aladjev.

Pludselig bankedes der på hans dør, på en så selvsikker og korrekt måde, at Aladjev gennem den lukkede dør troede at kunne se den bankende, en høflig, forekommende politiofficer med glatte manerer og skånselsløse, gennemborende øjne.

Idet han stadig anstrengte sig for ikke at gøre larm, sprang Aladjev tilbage fra vinduet, lagde bomben fra sig på bordet, greb den igen og skød den hurtigt ind under madrassen.

Der bankedes på ny.

"Er De så god at åbne et øjeblik!" lød en fremmed stemme, på engang indsmigrende og uhyggelig.

Aladjev svarede ikke. Det gamle med modermælken indsugede had overfor disse mennesker rev ham med sig. Og uden at gøre sig regnskab for sine handlinger kastede han sig på knæ foran det sorte kaminhul, fra hvilket en lugt af kold aske strømmede ham i møde. Med frygtelig hast sønderrev han sejlgarnet og begyndte at rive papirerne i stykker. Kamindørens jern knirkede klagende, det lød for ham som hørtes papirets knitren over det hele hus.

"Luk op – ellers sparker vi døren ind!" skreg en iskold, rasende stemme.

En hel hob af mennesker stod nu åbenbart ude foran døren; pludselig blev der slået mod den af al kraft.

"Overgiv dig! ... Å sludder, slå døren ind! Tryk til!"

"Gid Helvede havde jer, I tævesønner!" brølede Aladjev, idet han som en afsindig så om mod døren og stadig, stadig instinktmæssig sønderrev papirerne.

Pludselig knagede døren. En bred, sort spalte gabede på den hvide overflade. Træsplinter fløj løs, nøglen faldt klirrende på gulvet og flere stemmer udstødte høje vræl. Et geværløbs sorte skygge skød gennem spalten.

Aladjev fyrede.

Et kort, gult lyn fo'r ud, der lød to gennemtrængende skrig og mennesker styrtede baglæns om i korridoren.

"Grib ham! Grib ham! Han har våben!" råbte et brølende kor.

Aladjev sprang rundt i bar skjorte og håret i vildrede. Hans øjne glødede vanvittigt. Han strakte den lange arm hen mod spalten i døren og skød gang på gang. Han var næsten bevidstløs og følte kun den elementære vilde gru, det rystende

umenneskelige had, der kvæler sit offer, myrder sin fjende og træder et giftigt, ondt kryb ihjel.

Geværild knitrede pludselig ud fra den sorte dørsprække.

"De kommer mig i forkøbet!" fo'r det gennem Aladjevs hjerne. Og pludselig så han dem alle for sig, hvis skæbne og liv afhang af, om det ville lykkes ham at få papirerne tilintetgjort; om han ville prisgive dem eller opofre sig selv. Hele det mægtige, uhyre arbejde, hvori hundreder af unge sjæles rene lyse selvhengivelse var nedlagt, gled for et moment forbi hans sjæl. De mange kendte og kære ansigter syntes at se fulde af håb ind i hans sjæl. Han følte sig selv ubetydelig og lille.

"Du kan ikke andet?" lød en varm stemme fuld af tårer og henrykkelse gennem ham. "Lad det da ske således ... hellere jeg end ..."

Der stormedes mod døren, som var det ikke mennesker, men en horde vilde dyr.

"Luk op! Hvad skal det betyde? Overgiv dig," tordnede stemmerne.

Pludseligt overvældedes Aladjev af et vildt, koldt raseri. Han blev grebet af lyst til at brøle højere end de, overdøve dem, huje, vræle og tilsøle dem med skidne, afsindige skældsord.

Han vidste ikke selv, hvordan en stor revolver var kommet ham i hænde. Sandsynligvis havde han grebet den, samtidig med at han ryddede bordet.

Kamindøren slog klirrende i, et billede faldt på gulvet. Hvidt støv dryssede ned af væggene.

Aladjev sprang til siden og trykkede sig ind mod væggen. Forsigtigt sneg han sig langs muren og kom således til døren. Ilden fra geværerne slog ham lige i ansigtet, med et spring stod

han foran døren, pressede revolveren ind i spalten og fyrede to gange mod legemer, som hans våben næsten berørte.

Et skrig bedøvede ham. Skuddene hørte op; et menneske stønnende med uafbrudte, hidsige suk.

"Aha!" skreg Aladjev i utrolig frydefuld ekstase og gennemrystet af kvalfuld glæde, beredt til uden ophør at skyde og dræbe.

"Stop! Han skyder ... Spring ind i det andet værelse," skreg flere stemmer.

Opbydende sin hele kraft greb Aladjev den tunge kommode og rykkede den hen foran den indslåede dørfyldning; styrtede derpå tilbage til ovnen og antændte den iturevne og sammenkrøllede bunke papir. Ilden flakkede lystigt op og lod sit lysende, hoppende flammeskær skinne ud over det ødelagte sønderskudte værelse.

Aladjev lænede sig med ryggen op mod en krog og så sig om.

Det var imidlertid blevet helt lyst. Hans gamle hyggelige værelse så forunderligt trist ud. Lampen lå væltet omkuld i en petroleumssø, og på væggen hang Tolstojs billede gennemboret af en kugle. Det nedstyrtede loftspuds lå i krogene; gennem de ituslåede vinduer bølgede en blå røg.

Aladjev troede, han var blevet vanvittig; det kunne jo ikke være virkelighed. Endnu i går, for nogle timer siden havde han siddet ved dette skrivebord og skrevet, og rundt om stod alle de ting, der dannede hans sædvanlige omgivelser: bøgerne, papirerne, billederne. Uudsigelig jammer gennemborede hans sjæl, de sidste, bitre tårer. Han betragtede sit bord og sine bøger ... og greb sig fortvivlet til hovedet. Hele hans fremtid, der kunne have formet sig så lys, stor og interessant, et liv fyldt af

kærlighed og kært arbejde, kære mennesker og frydefulde dages uudsigelige tillokkelse, gled forbi hans øjne. Det liv, der skulle have været kommet, men ikke kom.

"Døden?" hviskede en dump fortvivlelsens stemme.

Et hagl af tunge slag susede mod naboværelsets dør. Noget tungt blev slæbt over korridoren. Og pludselig bragede skuddene løs. Støv rystedes ned fra loftet, splinter fra døren ramte Aladjevs ansigt og sårede det til blods.

"Nå, sådan," tænkte Aladjev i en sælsom død ro ... "det skal altså være ...!"

Og et frydefuldt, hævngerrigt had vældede op i hans strube, han hylede og skreg og sprang som en kat til sengen, hvor han greb bomben.

"Skyd! Her!" råbtes der, som han syntes lige i hans øre.

Skuddene havde Aladjev slet ikke hørt. Det flammede vildt op, hele værelset fløj til side og Aladjev slog ryggen voldsomt mod gulvet.

Det blev stille straks efter, en spændt, bange stilhed.

Blege gendarmer kiggede ind i værelset.

Stadigvæk steg den blå, fine røg i lyse snoninger gennem de ituslåede ruder, bag hvilke den opgående dag gryede; midt i værelset lå Aladjev med ansigtet mod loftet og armene strakte ud.

Hans sørgelige næse, blå og oversprøjtet med blod, ragede lige i vejret, mens noget sort sagte vædede gulvet ved siden af hans hoved.

13

Sjevyrjov gik med højt opslået kappekrave og hænderne dybt i lommerne ned over den lyse gade. På alle gadehjørner solgte gadesælgerne aviser og råbte højt, som for at anbefale deres varer:

"Et drama på Moskovaja! Revolverkamp med anarkister!"

Sjevyrjov købte en avis og læste den udførlige beretning siddende i Jekaterinenskij-anlægget, hvor de legende børns stemmer lød rundt om ham.

"Den gennem vinduet bortslupne anarkist, der levede på et for bonden Nikolaj Jegorov Sjevyrjov udstedt pas, er ifølge politiets meddelelse i virkeligheden identisk med den af myndighederne i lang tid efterstræbte student ved Jurjefer-universitetet Leonid Nikolajevitch Tokarjov. Han var af retten blevet dømt til døden, men på vejen til fængslet undsluppet sine vogtere.

Der er truffet foranstaltninger til hans pågribelse."

Sjevyrjovs ansigt var fuldstændig roligt. Kun ved læsningen af det sted, hvor reporteren ved hjælp af en mængde udråbstegn, overdrevent dramatisk skildrede den tilstand, i hvilken Aladjev var blevet fundet, dirrede der noget frem i Sjevyrjovs øjne, der lige så godt kunne have været vanvittigt raseri som kvalfuld medlidenhed.

Derpå rejste han sig, kastede et ligegyldigt blik på den vrimlende børneflok og gik ud af anlægget.

Han gennemlevede en ejendommelig spænding. Heftigt og uovervindeligt drev noget ham "derhen". Det stod ham fuldkommen klart, at alle muligheder talte for, at portnerne ville genkende og gribe ham. Han følte allerede de usynlige

hænder, der langsomt og uafvendeligt ville slutte dødsringen om ham. Det var klart, at han hverken formåede at komme bort fra staden eller skjule sig i menneskemængden på gaderne; desuden sultede og sitrede han af kulde som en herreløs hund. Men netop denne følelse af hundsk efterjagethed lokkede spotten og dristigheden frem i ham.

"Komplet ligegyldigt," tænkte han, idet han mekanisk og tilsyneladende roligt vandrede af sted derhen, hvor en uforståelig tvang sammensat af harme, medlidenhed og fortvivlelse drev ham.

I lang frastand så han det kendte hus omringet af en sort, oprørt masse og to dunkle skikkelser, beredent politi, der ragede højt op over de nysgerrige.

Sjevyrjov blandede sig i mængden, der trængte sig tæt sammen på begge sider af porten endog helt over til det modsatte fortov, for at høre, hvad folkene talte om.

Størstedelen ventede i tavshed og anstrengte sig for at se ind i gården, hvor politiofficerernes og betjentenes sorte skikkelser bevægede sig frem og tilbage. På kørebanen holdt en af Røde Kors' vogne og dette røde lidelsessymbol fortalte uden ord om det skrækkelige drama, der her havde fundet sin skæbnetunge afslutning.

En malersvend, en af dem med grønhvid farve på huen, førte ordet i en lille klynge; alle stimlede sammen omkring ham og strakte de nysgerrigt glødende ansigter frem.

"Altså, De forstår, man ville ha'e fingre i én, der bliver eftersøgt ... men han var – selvfølgelig – over alle bjerge ... Nå ... en husundersøgelse! og ham altså, som ikke har med sagen at gøre: skyder ... dræber to mennesker og sårer en gendarm i

maven ... Nå, altså, alle beboerne ryger herut ... og så begynder et skyderi ..."

"Hvorfor blandede den anden sig i den sag?" spurgte en velnæret, solid herre med en streng mine, som om han var kaldet til at være ordenens genopretter og burde tage arbejderen i vidtløftigt forhør.

Malersvenden, der åbenbart i højeste grad følte og nød sig selv som situationens herre, vendte sig oprørt fra den ene til den anden, og skyndte sig at fortælle videre.

"Den anden havde altså ikke spor med den sag at gøre ... men hos ham fandt man bomben."

"Hvad siger du – fandt man bomben – og ikke med i komplottet? ... Du vrøvler, dreng! Vås!"

"Nej, netop ikke vås! Det var ikke ham, man søgte; ham kendte politiet slet ikke; det var først senere, det kom frem ..."

"Sig mig, hvad var han egentlig for et menneske?" spurgte en udmajet dame.

"Ja, jeg ved det ikke," svarede svenden beklagende. Hendes sorte, undermalede øjne brændte af nysgerrighed; de fine kinder blegnede.

"Han er altså med andre ord blevet dræbt ved en fejltagelse?"

"Javel, nu kommer det for dagen – ved en fejltagelse."

Fortælleren så ud over mængden og slog smilende ud med hånden, som om denne kendsgerning beredte ham en nydelse af rang.

"Men det er jo frygteligt!" råbte damen og så sig omkring, som søgte hun tilslutning.

"Nåh ... De må huske, hos ham fandt man jo også en bombe," bemærkede en ung officer og tilsmilede umærkeligt den

smukke kvinde.

Damen tilkastede ham et hurtigt blik, hvad der lå gemt i det – koketteri eller protest – kunne man ikke se.

"Ja, men det er jo alligevel frygteligt!" sagde hun.

Sjevyrjov hørte i tavshed efter, idet hans kolde og lyse øjne langsomt, næsten umærkeligt, gled fra det ene til det andet ansigt. Og jo længere han så sig omkring, des fastere pressedes hans læber i, des heftigere skælvede hans i lommen begravede hænder.

"Det var da et held, at de fik skudt pelsen på ham! At de andre kan lære at tage sig i agt, smuk manér den, at smide bomber mod folk."

"Så skulle da også pokker ... det er dog for stift," hviskedes der sagte, tæt bag ved Sjevyrjov.

Han vendte sig hurtigt om og så to unge øjne, der fuld af lede og foragt betragtede mængden; en ung pige stod lige bag ham.

"Det er alligevel bedst således," svarede en student, der ledsagede hende.

"Hvad siger De?"

"Var det da bedre, om han var blevet hængt?" svarede studenten og sænkede øjnene.

Sjevyrjov betragtede ham opmærksomt.

Men i samme nu studenten mærkede dette, fattede han sig og sagde, idet han berørte pigens arm: "Lad os gå, Marussja ... hvad skal vi her?"

"Nu kommer de, nu kommer de!" lød det gennem mængden; og den hele masse kom i travl bevægelse og stimlede sammen omkring porten. Betjentene, hvoraf de to havde blottet hovederne, kom til syne. – De bar et eller andet mellem sig.

Under et af lagenerne skimtedes et langt, kastanjebrunt hår, der sagte vajede i vinden, og en smal del af en høj, knoglet pande.

"Og kærligheden og offervilligheden og medlidenheden!" lød Aladjevs bevægede basstemme i Sjevyrjovs øren, og en momentan krampe fortrak hans ansigt.

Menneskevrimlen dækkede for liget. Man så kun, hvordan sygevognens grønne tag rykkede frem, drejede og langsomt gled frem, og hvordan det stakkels, røde kors dukkede op og ned i den sorte gademængde.

Lidt efter lidt løb mængden fra hinanden.

Kun en lille hob blev tilbage. Håndværkssvenden fortsatte med at fortælle, idet han fægtede med armene. Gaden tømtes, og atter rullede drosker forbi og kom mennesker vandrende, der beså huset med tom nysgerrighed.

Sjevyrjov udstødte et dybt suk og vandrede med hænderne i lommerne ned over gaden. Som en endeløs stribe trak tunge tanker gennem hans hoved:

Således var det også gået den gang, man havde ført den kvinde, han elskede, til galgen – og ved hvilken som helst af de andres offerglade død. Ingen havde skreget op i fortvivlelse og smerte, ingen havde forsømt sine forretninger. Menneskene var ikke standset og havde meddelt hinanden det frygtelig sørgelige budskab. Sporvognene havde rullet som sædvanlig, butikkerne været åbne. Bekymrede mænd var kommet kørende, og smukt klædte kvinder spadserede forbi som i leg.

Ingen vedkom den skrækkelige kval, der sønderflængede hans hjerte, det hjerte, fortvivlelsens lydløse skrig havde forvandlet til en klump.

Man skulle have troet, at hans tunge tanker måtte gøre ham uopmærksom overfor yderverdenen, og dog havde hans øvede, fintmærkende øre allerede opfanget den ejendommelige lyd af skridt, der ustandseligt fulgte ham. Allerede foran huset havde han set skånselsløst listige øjne rettet imod sig. Et par gange havde han endog vendt sig og spejdet, men havde overalt kun opdaget de samme fremmede, spændte, ensformige ansigter. Desuagtet blev den uhyggelige følelse endnu stærkere, hans hjerte slog lurende og ujævnt.

Hvor gaden hørte op, åbnede den brede flod sig; dampernes røg bedækkede de blå bølger, der overkrydsedes af skingrende, i det fjerne springende fløjtesignaler.

Langt ovre lå skorstene, huse og haver på den anden bred indhyllet i et tåget grå; en sort stribe røg sodede den lyse himmelrand.

Sjevyrjov fattede en beslutning og bøjede over mod broen; uforvarende kom han derved til at vende sig.

To øjne stirrede rædselsslagne ind i hans ansigt. Et rødblondt, skægget menneske med opstående krave og stiv hat havde nær trådt ham over tæerne. Deres blikke mødtes. Og i et nu havde en frygtelig, gensidig forståelse gjort dem kolde som is. Det varede kun ét sekund, så drejede Sjevyrjov hovedet igen, som om intet var hændet, og vandrede videre; manden med den stive hat indhentede ham hurtigt og gik forbi uden ophold.

Alt tildrog sig så flygtigt og uhåndgribeligt, at Sjevyrjov til en begyndelse troede, at han havde taget fejl. Men hans hjerte huggede og slog dumpt, som ville det advare ham. Pludselig så Sjevyrjov en politibetjents sorte skikkelse, lænende sig op mod en mur og tørrende næsen med sin hvide handske. Manden

med den stive hat gik forbi uden at sagtne gangen. Tilsyneladende havde han et eller andet ærinde, der hastede. Men politibetjenten fo'r sammen, lod hånden synke og så sig forvirret om.

I samme nu gjorde Sjevyrjov brat omkring, dukkede ind i en lille klynge murere, der kom ham i møde, og bøjede igen af mod kajen. I det fjerne lå sommerhaven og gaden ud til den flade Marsmark. Med lynsnar hast beregnede han afstanden, men indså, at han ikke ville kunne nå haven. Kajen derimod lå åben og farbar for ham som en ørken; i denne vrimmel af gående og kørende mennesker ville han kunne forblive så uopdaget som på en øde snemark.

"Hvad nu ... Det hele er jo ligegyldigt," tænkte han og blev stående lige ud foran Finske Selskabs landingsbro, hvor en damper netop gennemtrængende peb til afgang. Med en maskines nøjagtige bevægelser, næsten uden overlæg, sprang Sjevyrjov op på den vaklende landgangsbro og var med ét spring ombord i damperen mellem en vrimmel af mennesker, der hurtigt søgte sig siddepladser på de gule bænke. Først da så han sig om.

Temmelig langt borte, omtrent hvor broen begyndte, så han tre menneskelige skikkelser, der syntes afsondrede fra den øvrige verden.

Det var en spion, en politibetjent og en soldat til hest. De rådslog indbyrdes med blikket rettet mod damperen, idet de tvivlrådige bevægede sig frem og tilbage på en og samme plet. Grunden til denne deres forlegenhed forstod Sjevyrjov med intuitiv sikkerhed: da de ikke sikkert vidste, om de ville kunne nå skibet tidsnok, trippede de nu ørkesløst frem og tilbage. Da

endelig betjenten havde fattet en beslutning og med hånden på sablen gjorde et par skridt frem, peb damperen til afgang og gled majestætisk fra bolværket. Soldaten kastede hesten omkring og sprængte bort i rask trav, mens spionen og politibetjenten forsvandt i andre retninger.

Til telefonen straks … straks melde det, tænkte Sjevyrjov, som var det blevet ham forudsagt.

Og igen, punktlig og præcis som en maskine, satte Sjevyrjov i et spring op på rælingen, tog mål af afstanden mellem sig og den snavsede bro og sprang ned. Flere passagerer skreg forfærdet op, men han nåede landgangsbroen, gled ud, var nær styrtet bag over i vandet, arbejdede sig op og løb over broplankerne tilbage til sommerhaven.

Han jog af sted i et rasende tempo, måtte af al magt tvinge sig for ikke at slå over i løb. Allerede med den fart, han nu skød, havde han været påfaldende for mange. Flere og flere vendte sig og stirrede forbavset efter ham. En frygtelig magt stødte ham uopholdelig i ryggen. Han ville vende sig, men havde ikke kraft. Det forekom ham, som blev han allerede grebet, som straktes et mylder af grådige hænder ud efter ham.

Et smukt havegitter, træer og gule blade, et blomsterbed, damer, officerer og børn svirrede forbi ham som en drøm; uden at bøje ind i haven, kom Sjevyrjov nu næsten i løb jagende hen over den stejle, ujævne Fontanka-bro. Som gennem en flimrende tåge skimtede han flodbådens flade fordæk – hvor de foroverbøjede bønder gik omkring og stagede med lange stænger – og boulevarderne og husene i det fjerne; ude af stand til at betvinge det vanvittige tryk satte han i løb nedover broen. Den vagthavende politibetjent, en rødmosset, firskåren fyr med

gråt overskæg, råbte ham an, men Sjevyrjov forsvandt om bag en droske, så i et kort nu ind i et forundret kvindeansigt (under en besynderlig, lyseblå hat), sprang forbi to andre drosker og styrtede ind i en tom sidegade.

Langt borte hørte han høje råb, men han så sig ikke om, men stormede halvt bevidstløs ind i den første åbenstående dør. Han kom ind i en snæver gård, hvor der rugede et mørke som i en brønd, og var nær snublet over en barnepige og to børn med lyseblå kasketter.

"Hvorfor render du som en gal! River børnene omkuld! Hvad!" råbte barnepigen, men Sjevyrjov for forbi uden svar – løb gennem endnu en port og ind i en ny gård.

Bag ved sig hørte han barnepigen skrige:

"Han løb ind i den port ... i den port!"

Utallige vinduer og døre rasede forbi hans øjne; igen standsede fremmede mennesker og stirrede efter ham; overalt var der nøgent og lyst som i en ørken; alt stødte ham fra sig som en fjende.

Han standsede og så sig om. I den dunkle ramme, som porthvælvingen dannede, så han som i et billede forfølgerne komme løbende over den første gård.

Forrest løb en politibetjent i en sort kappe, der uafbrudt slubrede ham om benene. Sjevyrjov troede at se, hvordan han under løbet sigtede på ham med revolveren. Det var momentant som en vision. I næste nu havde han fået øje på en ny port, der førte ind til en sidegård, og styrtede stønnende af smerte ind gennem den.

En fremmed, der som det syntes ved et tilfælde kom ham i møde, stoppede pludselig op, så bort over skuldrene på

Sjevyrjov, bredte i det samme armene ud og stillede sig i vejen for ham, idet ansigtet fortrak sig til en rovdyragtig grimasse.

"Stop ... bliv stående, bliv stående!" råbte han, som det syntes næsten lystigt.

"Af vejen!" svarede Sjevyrjov hæst, "hvad vedkommer det Dem!"

"Nej ... Stop lidt ... Hjælp!" brølede han pludseligt og greb Sjevyrjov.

"Hold ham fast!" råbtes der opmuntrende inde fra gården.

Et kort nu så Sjevyrjov ind i et fremmed, skægget ansigt med vanvittig, rasende øjne, derpå huggede han med fortvivlet, knusende kraft næven ind i dette ansigt.

"Att ...!" gylpede manden kort op og rullede som en stoppet sæk om på siden.

"Ha-a! Hold ham fast!" hørte han råbe, og en politifløjtes fine trilren borede gennem luften.

Men Sjevyrjov bøjede om hjørnet; i den dunkle husmur fik han øje på en lys åbning, der førte ud til den befærdede gade.

Sorte omrids af mennesker myldrede forbi.

14

Der var gyseligt rundt om som på en uhyre kirkegård. En lugt som af århundredgammel mug, ler og murstensbrokker stod ud fra det hjørne, hvor Sjevyrjov havde søgt tilflugt.

Flere timer havde han stået her, skjult bag en murstensbunke i et hjørne af et halvt nedrevet hus. På de steder, hvor nedriverne endnu ikke havde udslettet alle spor af forhenværende prunk, hang laser af kostbare, gamle tapeter og modellerede guldforsiringer. En forbigangen tids anderledes

artede, pudrede mennesker havde en gang haft til huse her. Måske havde dette samme værelse en gang været sovegemak for en forvænt, elegant fyrstinde, helt indhyllet i kniplinger og batist – et vidunder af skønhed og livskunst, som det kun kunne fremstå i ly af en århundredgammel, tilsyneladende urokkelig samfundsordning, der til det yderste havde udsuget den sorte, bloddrukne, liggødede jord.

Men nu havde de nye herrers grådige og grove hænder knust alt, og i et blåt hjørne mod en baggrund af bleggyldne liljer stod en fortvivlet, sort skikkelse med en revolver truende løftet.

Sjevyrjov var ved et tilfælde kommet her efter at have ledet sine forfølgere vild, var løbet over en tømmerplads og klatret over et plankeværk. Først frygtede han, at dette tilflugtssted ikke var pålideligt, da man sandsynligvis først ville gennemsøge en tom bygning; men han manglede kraft til at fortsætte flugten, og så blev han. I lang tid kunne han kun ånde hæst og krampagtigt og med slappe hænder holde om revolveren, beredt til at skyde den første den bedste, der viste sig i den ødelagte døråbning. I hans øren skingrede endnu råbene og skrigene, han hørte endnu trampen af mange fødder, der løb over den marmorbelagte stentrappe. Hans bryst huggede med stødvise, piblende lyde, hans øjne brændte forvildet som en jaget ulvs. Men flere minutter og til sidst også timer forløb, uden at tomheden eller stilheden afbrødes, kun en sjælden gang lød der en svag, surrende støj ind fra gaden.

Sjevyrjov kunne ikke længere tænke; han forstod næppe, hvad der foregik omkring ham. Han afventede nu kun mørkets komme og lukkede hvert øjeblik øjnene, ude af stand til at

kæmpe imod den frygtelige svaghed, der lammede hans legeme, og fik det til at skælve.

Når han lukkede øjnene, så han gadestrækninger flimre, ansigter dukke op og hænder strækkes ud mod ham. To gange var der blevet skudt mod ham, men han havde næppe lagt mærke til det, det kunne også have været en indbildning. Men til gengæld var et indtryk så meget des frygteligere, og dette forlod ham ikke et øjeblik. Under hele denne hans sidste fortvivlede flugt og kamp for livet havde ingen af dem, han havde truffet, været venner. Ikke en eneste havde forsøgt at skjule ham, opholde hans forfølgere eller i det mindste ladet ham have fri bane. Når et eller andet ansigt en sjælden gang ikke fortrak sig til et djævelsk raseri, når en eller anden ikke spærrede ham vejen eller søgte at gribe ham, så havde det uden tvivl simpelthen været en eller anden ligegyldig nysgerrig, der simpelthen iagttog jagten på et menneske.

Netop erindringen om disse sidste var den skarpeste og sved hans sjæl smerteligere end tanken på forfølgerne, som han egentlig slet ikke ænsede. De stod for ham som noget upersonligt og blindt: et kobbel dresserede jagthunde.

Sjevyrjovs tanker kredsede ikke længere om døden og den ringe udsigt til frelse; om det ville lykkes ham at få sin store plan udført, den, han havde hæget om med så stor kærlighed og had. Han mindedes, hvordan en smuk officer havde trukket sablen og villet hugge ind på ham, han mindedes, hvordan en sat ældre herre havde løftet sin spadserestok for at tvinge ham til at standse, han mindedes endnu meget andet og kom til at skælve af had og foragt. For ham gaves der ingen redning mere. Han vidste, at med ham lakkede det mod enden, men disse

andre kunne leve i ro og vente, til aviserne en dag bragte efterretningen om deres langsomme død.

Tiden gik, og omsider sagtnede hjertets slag, brystet hørte op at pibe, og de forvredne hænder slap deres krampagtige greb og faldt tunge ned.

Som om et eller andet, der havde anspændt ham til den yderste grænse, pludselig var bristet, slappedes hans følelser og tanker.

Han blev pludselig rolig og sank i den tunge, dødlignende ro, der overfalder den, der allerede har strikken om halsen, som hverken menneskelige eller guddommelige magter er i stand til at redde.

En pludselig ligegyldighed havde grebet ham, og var hans forfølgere i dette øjeblik styrtede jublende frem, ville han sandsynligvis ikke have sat sig til modværge.

Hans legeme blev svagt. En hvidlig tåge bølgede frem, indhyllede ham som i et liglagen og adskilte ham fra den øvrige verden. Sagte lyde lød for hans øren, han havde endnu kun det ene ønske tilbage: lukke øjnene og synke til bunds i mørket, stilheden, ubevægeligheden.

"Jeg må ikke falde i søvn!" tænkte han ved sig selv. Men den tunge tåge pressede uimodståelig mod hans hjerne, alt svandt for hans bevidsthed, flere minutter sov han med åbne øjne.

Nu og da fo'r han i vejret og huskede alt og så sig skælvende og feberagtigt om; derpå sank han igen hen i en dump apati, mens han mærkede, hvordan fugtigheden fra det våde ler isnende gennemrislede hans krop.

Nogle alen foran sig på den halvt nedrevne væg havde han en roset, et barokt modelleret plantemønster, der pinte ham

frygteligt. Flere gange havde han tydeligt set, at det kun var et stykke ituslået marmor, som endnu udviste spor af plantemønster; men så rullede tågen frem. Planten begyndte at vokse og bevæge sig; den antog afskrækkende former og skikkelser, videde ud i bredden, i længden og gik til sidst over i et grumt menneskeåsyn.

Sluttelig måtte Sjevyrjov dog alligevel være sovet ind; for da hans tilsyneladende kun et minut lukkede øjne igen åbnede sig, var der rundt om dyb, blå dæmring. Den løftede sig op over de sønderbrudte mure, den rullede sig sammen i krogene og så ind gennem dørene i de tomme sale. Skygger bevægede sig lydløst. Det var som om gengangere af de tidligere beboere, der engang her havde levet og elsket og fundet deres sidste uundgåelige og skæbnesvangre time, igen var stået op.

Sjevyrjov vågnede ved et frygteligt stød. Der foregik noget besynderligt: Til at begynde med forstod han end ikke, hvor han befandt sig, og hvad der var hændet; han beherskedes af et anfald af vanvittig ekstase, hans hjerte var bristefærdigt som et glas, der kunne briste, hvad øjeblik det skulle være.

Han havde erindringen om en vældig vision.

Var det en hallucination, halvglemte erindringer, eller havde hans hjerne drømt ...?

"Hvad var det? Hvad var det dog, jeg så?" spurgte han sig selv bestyrtet.

"Noget uhyre, noget betydeligt, noget som det hele liv går op i og forsvinder i som en dråbe i havet ... ... Men hvad var det dog?"

Over hans hjerne hang der som et tæppe af jern. Bagved skinnede endnu det fremmede lys, tonede der stemmer,

sporedes de utydelige omrids af ansigter. Men erindringen ville ikke kalde det frem, og det martrede ham.

Han havde set sig i drømme som et lille, jaget, forvildet menneske klatre op ad en lodret klippe. Som en sort brænding steg mægtige menneskehorder efter ham, rede til at gribe og sønderrive ham. Millioner af hænder strakte sig ud, greb ham i fødderne, frakkeskøderne, flåede ham til skindet, men han steg ustandseligt. De blev tilbage, dybt nede bag ham, næppe synlige: han alene står i en svimlende højde, og vindene vajer i hans hår. Endnu højere, på den øverste tind, ser han to vældige skikkelser – stivnede, hævede over al verden – alene i det grænseløse blå rum. Han føler, at de gemmer hans livs hemmelighed, at han snart skal erfare og forstå alle ting: Til hvad gavn han var steget til disse frygtelige, ensomme højder, og af hvad grund de sorte bølger så rasende forfulgte ham. Skikkelserne er endnu fjerne som en drøm, men de vokser, de nærmer sig. Sjevyrjov flyver dem i møde med gruopvækkende hast. Hemmeligheden, som skal afsløres, fylder hans hjerte med stormende henrykkelse.

Man siger om mennesker, der endegyldigt er ved at miste forstanden, at de føler denne uhyre salighed, der ikke er til at sammenligne med noget som helst andet. – "Jeg ved det!" tænker Sjevyrjov og føler, at det hele er en drøm. Men slippe den kan han ikke. Han gør sig endnu større anstrengelser for at holde den fast og følge den til ende: Den takkede, opad i rummet borende klippe, den fjerne og gyldne sol, de grænseløse vidder omsust af tåger, de fjerntliggende, gyldne stæders panorama, havets uendelige blå. Og to uhyre skikkelser over alverden.

Ensom står den ene. Med hænderne foran brystet og knoglede fingre gravet ind i kødet, og vindene i det store solrum susende gennem det uredte hår.

"Jeg er det onde i denne verden!" siger stemmen i den spændte stilhed, – "livets forlokkelse og jorden i dens dunkle og skrækkelige vellyst, det onde, som alt levende bøder for med evig lidelse! Du blev menneske! Du Guds ånd! Jeg læser dine tanker, og jeg ser, hvor megen kval og målløs stræben, bitrere end døden, der venter dig i fremtiden. Du lider! ... Og dig vil menneskene korsfæste – for jeg er skønnere og forståeligere end du. I dette øjeblik kastes loddet. Og verden ved det ikke. Du ville være menneske for at kunne tale med dem i deres sprog ... Jeg blev menneske for at kæmpe imod dig. Tal til dem! – Jeg vil alligevel ufravigelig drage dem til mig, bedøve dem i mit skøds vugge og sende dig, du besynderlige, uforståelige asket i døden! ... I dette øjeblik er vi begge dødelige ... lige ... stød mig da ned! Udryd det onde i verden. Tag denne byrde på dig, da du dog er kommet for at frelse, og du vil komme til at herske ene over verden ... Stød mig ned!"

Det nøgne legeme bugtede sig skamløst langs afgrundens rand. Det sorte hår og et rosenrødt ben hang nede langs den lodrette væg, det runde bryst vuggede elastisk ude over bundløsheden. Hele kroppen dirrede af spænding og ventede på det første stød, for at forsvinde i det lurende dyb.

"Stød mig ned! Du bliver den eneste! Stød mig ned, og dig vil alle tider velsigne! Du er kommet for at forløse! ... Hvad tøver du for? Se – jeg falder!"

Pludselig bevæger den ensommes kæmpemæssige læber sig. De tynde skæghår sitrer, og han åbner øjnene.

De er kolde og lyse, fjerntskuende, som gennemfløj det gennemtrængende blik rum og evigheder.

"Alle verdens glæder og dens rigers herlighed opvejer ikke en syndig rørelse i mig. I mig skal det onde ikke sejre! Vig bort bag mig, Satanas."

Det lille menneskevæsens sjæl overvældes af gru; han skriger i fortvivlelsens smerte og strækker de svage hænder rasende ud.

"De har taget fejl ... taget fejl ... taget fejl!"

Han vil løbe ham i møde, ophæve de skæbnesvangre ord, han trænger sig frem af al magt. Men den dør, den usselige menneskestemme i rummet, den når ikke toppen. De svage menneskehænder.

Han gør sig overmenneskelige anstrengelser for at holde sig fast, men stenen er vældig, ubevægelig og kold.

Og det lille udstrakte legeme styrter hvirvlende i afgrunden.

Sjevyrjov vågnede.

Rundt om lå mørket og vogtede hemmeligheden.

"Hvad var det jeg så? ... Døden? ... Nej? ... Dør jeg, eller bliver jeg vanvittig? ... Hvad skal det betyde, – hvad skal det betyde!"

Det forekom ham, som var blot en eneste, sidste anspændelse nødig – og han ville erfare og få vide alt. Uvisse ord kredsede i hans hjerne, voksede, nærmede sig, blev klarere ... hele sjælen spændtes ... men pludselig var alt forsvundet.

Bleg som et lig rejste Sjevyrjov sig på sine rystende ben og holdt sig med begge hænder fast mod væggen.

"Jeg bliver forrykt ... Jeg holder det ikke ud!" tænkte han og smilede forlorent. Han sukkede, og lidt efter sagde han med et

mæle, der lød besynderligt, uhyggeligt:

"Om det dog blot snart var forbi."

Et dumpt brag lød gennem det tomme hus og bragte Sjevyrjov til besindelse; han strakte de famlende hænder ud mod revolveren, der var faldet på gulvet.

Berøringen af det kolde stål virkede nøgternt på ham. Han fo'r sammen, anspændte sig af yderste evne og strakte sig i hele sin højde, hård, rolig, kold som sædvanlig.

"Jeg må gå! ... Vanviddet, livet, galgen, er det ikke ét og det samme! Før eller senere ...!"

Han vendte sig udmattet og begyndte at stige ned ad de usynlige marmortrin.

Han var allerede nået til døren og så gadernes røde lysskær, da han pludselig standsede og rev revolveren frem. Foran udgangen – og spærrende ham vejen, stod der en lang, sort skygge. Sjevyrjov kunne i mørket kun skelne et par hænder, der var presset sammen foran brystet, og et blegt ansigt bønligt vendt om mod ham.

"Hvem er det!" råbte Sjevyrjov; straks efter brast han i latter.

En almindelig træbjælke, behængt med noget blår, havde mørket og hans blods uro omskabt til et majestætisk martyrbillede.

Han trådte nærmere, sparkede det foragteligt med foden og trådte ud i gården.

Stabler af teglsten, tømmer og kalkplader lå ophobet, dystre som gravhøje. Døren ud til gaden stod åben. Fortovets fliser skimtedes utydeligt. Sjevyrjov gik over gårdspladsen og spejdede ud.

Lige foran porten i få skridts afstand stod tre ubevægelige skikkelser. Det var politibetjente med geværer mod skuldrene.

Sjevyrjov sprang tilbage og trykkede sig op mod plankeværket.

Politibetjentene havde ikke set ham. De samtalede sagte, og Sjevyrjov troede at kunne opfange: "Hvad mening er der i at slå folk til krøblinge ... De har fuldstændig ret ..."

Sjevyrjovs hjerte bankede stormfuldt, men hans tanker forblev klare som før. Med lydløse bevægelser løb han tilbage, listede sig ind bag tømmerstablerne, klatrede over plankeværket og sprang ned i den gård, han engang tidligere var løbet gennem.

Brændeskure ragede op til begge sider, en lugt af brædder og fugtighed strømmede ham i møde. I den tomme portnerbolig var vinduerne mørke, overalt var der roligt og stille. Udenfor lå den store, oplyste gade, hvor de passerendes sorte omrids gled forbi. Hestenes hove klang mod stenbroen, skrås over for skinnede der lys i en butiksrude.

"Lykkes det mig nu at nå ned på Prospektet, så skjuler jeg mig i mængden og søger at nå Finske Banegård. Derfra går jeg langs skinnerne til grænsen," fo'r det gennem hans hjerne.

– "Vi har endnu en dyst tilbage," sagde han stolt som til en usynlig fjende og trådte resolut ud af porten.

Bevægelsen, lyset og larmen i gaderne næsten bedøvede ham. Han gjorde et par skridt frem, men fo'r pludselig tilbage: forskellige steder, i porte, på hjørner, ved gadeoverskæringer, overalt stod der de samme, sorte skikkelser med geværets bajonetter blinkende i aftenlyset.

"En omringelse," forstod Sjevyrjov i samme nu med en følelse af ligegyldig fortvivlelse.

Det var utænkeligt, at han kunne skjule sig på den oplyste gade. Alt var forbi, og dog ville han i vanvittig trods ikke overgive sig. Fuldstændig klar, at man ville se ham, sprang han tværs over gaden, udover pladsen og løb næsten i armene på de fra alle sider hidstyrtende politibetjente.

15

En sort himmel, der tilbagekastede en aftenrøde af millioner lys, hang over byen. Til trods for det grelle lygtelys på alle hjørner, så gaderne dog ud som dunkle hulveje i sammenligning med det uhyre oplyste teater, hvis indre syntes at brænde i lys lue. Kuskenes langtrukne råb lød én uafbrudt i møde fra alle sider, og som en flod, der kommer fra det natlige mørke, strømmede mængden ind gennem de prægtigt oplyste portaler. Sjevyrjov dukkede frem i den sorte menneskevrimmel, forsvandt, kom til syne på ny og snoede og bugtede sig som en ål. Han havde forfølgerne lige i hælene og omringedes fra alle sider; men til trods for, at det stadig lykkedes ham at sno sig ud af det, var det dog kun et sidste meningsløst brutalt spil.

Lige foran indgangen lukkede ringen sig. De tililende gendarmer banede sig vej ind gennem den intet anende, bestyrtede mængde. Kun nogle studenter, der forstod, hvad sagen drejede sig om, forsøgte forgæves at forøge panikken og at hjælpe dette besynderlige, udmattede menneske til flugt.

"Løb ind i teatret!"

Og idet han instinktmæssigt adlød disse ungdommelige stemmer, pressede Sjevyrjov sig med mængden ind i det

kæmpemæssige teater.

Af en eller anden blev han skubbet op ad trapperne til balkonen. Teatertjeneren i den rødgyldne kjole forsøgte at standse ham, men veg tilbage ved synet af hans vilde øjne og blev skudt til side af en klynge ubekendte mennesker. Det lykkedes Sjevyrjov at bane sig vej gennem en smal korridor og idet han trængte forbi rødkjolede tjenere, pyntede damer, sprang han ind i en tom loge, udstyret med rødt fløjl og forgyldte stole. Næsten bevidstløs stængede han for døren, forskansede sig yderligere med en sofa og lod hænderne synke. Det var enden.

"Til galleriet! ... Jeg har set ham! Til galleriet! Denne vej, denne vej!"

En eller anden forsøgte at åbne døren, men i samme øjeblik rullede tæppet op med en sagte brusen, og scenen kom til syne forestillende en grelt oplyst have, hvor en sværm mennesker gik omkring i fantastiske blå, røde og gyldne kostumer.

Hvad der videre fulgte var vildt ødelæggende som en hvirvelstorm.

Til at begynde med skelnede Sjevyrjov kun et hav af hoveder og stolerækker, der alle forsvandt i en tåge. Han forstod end ikke straks, at han befandt sig i et teater, at spillet var begyndt, og at de besynderlige fantastiske skikkelser, der gik frem og tilbage og talte højt nede på scenen, var skuespillere.

Grænseløst bestyrtet stirrede han som en jaget ulv om til alle sider. Alt hvad han i løbet af denne dag havde gennemlevet: flugten, forfølgelsen, faren, den nære, uundgåelige død, havde intet tilfælles med dette hav af festlige hoveder, blottede skuldre, fantastiske dekorationer og brogede lysvirkninger.

Til det yderste vanvittig forekom den tanke ham, at dette var det virkelige, det sande virkelige, overfor hvilket alt det store og grufulde i hans lidelser intet havde at betyde.

Netop så uforstyrrelig roligt, som om intet var hændet, rullede tæppet i vejret, slog kapelmesteren takt og trådte en sangerinde ind, bredte armene ud og begyndte at synge – festligt, sagte og sødt som i et tempel.

Man vil søge ham og snart finde ham. Han vil blive grebet og hængt før daggry. Men herinde vil alt igen snart falde til ro efter den korte afbrydelse, musikken vil igen begynde at spille, smilende mennesker med værdig holdning samle opmærksomheden, tusinder af hoveder sænke sig og en fortryllende stemme lyde, nøgne, hvide kvindeskuldre vil sitre af henrykkelse, og så vil det tordnende bifald bryde løs.

Med fortrukket ansigt og brændende øjne lænede Sjevyrjov sig udover logeranden og skød, uden at sigte, med hånden krampagtigt strakt ud, lige ind i det hav af rolige, intetanende hoveder.

En frygtelig hvinen var svaret. Sangstemmen sprang over, en kæmpemæssig mængde sprang i vejret, en sælsom bragen og en bedøvende af larm af mange stemmers pludselige skrig!

Sjevyrjov så tusinder af rædsel næsten vanvittige ansigter vendte imod sig og fyrede på ny med utrolig nydelse, men denne gang sigtede han med overlæg midt ind i den tætteste mængde.

Skuddenes uafbrudte knitren overdøvedes af vilde skrig. Fra browningens glatte løb for lyn på lyn ind i rækkerne, i hovederne i de af panisk skræk krummede rygge, i de

flygtendes ben. Kvindernes hysteriske udbrud blandede sig i skrigenes kaos.

En tyk herre blev trængt ind i gangen foran logen og hylede og peb som et dyr med en sprukken fistelstemme. Foran udgangen trykkedes man mod hinanden, rev toiletternes kniplinger og fløjl i laser, væltede sarte, forfinede kvinder omkuld og slog med næverne på lykke og fromme ind i ansigter, rygge og nakker.

Men højt over det hele – overdøvende alt – knitrede Sjevyrjovs browning med uafbrudte skrald og øvede med brutal glæde hævn for de lidende, misbrugte, ødelagte tilværelser, han havde set så mange af i sit liv.

Døren blev stormet, brudt op, Sjevyrjov grebet og slået til jorden.

Da han overmandet og af politiofficerernes revolvere var trængt over mod korridorhjørnet, blev han stående, og hans øjne brændte af skånselsløs sejrsjubel.

Fra det fjerne – fra korridorerne og salene lød der en larm, som en styrtende lavine. Så langt øjet så, vrimlede det af en mængde, der havde mistet hvert spor af menneskeligt udseende.

Man kom bærende med en herre, hvis blodoverstrømmede kjoleskøder slæbte hen ad gulvet, en kvinde i lyseblåt décolleté, hvis voksagtige ansigt havde sænket sig ned mod brystet, blev ført forbi; i det rødblonde, lokkede hår hang en knækket, hvid lilje.

Sjevyrjov så forbi de sorte revolverløb, der var rettet mod hans bryst, forbi de raserifordrejede ansigter, så over mod

denne knækkede lilje, mod det blod, der besudlede det med forfinede nydelser for øje plejede, atlaskbløde kvindebryst.

Man skreg løs mod ham, man rystede ham i skuldrene, men hans øjne forblev hårde og kolde, de stirrede lige ud for sig med et ufatteligt udtryk, som så de ting, ingen andre formåede at se.

Note 1: **De sorte hundrede:** En ultranationalistisk bevægelse, som i begyndelsen af 1900-tallet støttede Romanoverne og zarstyret og var imod enhver form for forandring. Bevægelse blev sammen med flere andre af samme tilsnit genoplivet efter Sovjetunionens fald i 1992. *Udg. anm.*

Note 2: Et telegram! er det sædvanlig svar på beboernes spørgsmål, når det russiske politi ved nattetide ringer på en lejlighed for at foretage en husundersøgelse.

Gru

1

Som sædvanligt tilbragte Ninotsjka aftenen hos Ivolgins. Hos de to gamle befandt hun sig altid vel, da de var lyse og venlige, og hun desuden selv altid bragte en stemning af godt lune med sig.

Hele aftenen talte hun om, hvor stærkt hun ville gribe og nyde sit liv. Hen imod klokken elleve brød hun op, og den gamle Ivolgin fulgte hende et stykke på vej.

Udenfor lå alt hyllet i et fugtigt, tæt mørke. Hytternes og ladernes utydelige omrids var løbet sammen til en skyggeagtig masse; fra den usynlige flod kom nu og da fugtige vindstød. Pilenes mumlen lød truende og trist.

"Isen bryder op," mente Ivolgin, der med besvær banede sig vej mod vinden, der stænkede ham kolde dråber ind i ansigtet.

"Foråret kommer!" svarede Ninotsjka muntert. Og virkelig – det var næsten, som om en eller anden skred over floden højt oppe i luften i nattens mørke.

"Nu er De snart hjemme!" sagde Ivolgin, blot for at sige noget behageligt til den unge pige, der hver gang, han var sammen med hende, fremkaldte en sorgfuld brænden i hans gamle hjerte.

"Ja, Gud ske lov!" råbte Ninotsjka og vendte sig bort for vinden.

De gik gennem en mørk, våd gade og bøjede derpå ind på torvet. Det lå øde og tomt og udstrømmede kulde som fra en kælder. På kirkemuren lå sneen endnu og skinnede i det grå mørke. Kirken forsvandt næsten mellem de nøgne, dunkle træer, hvis kroner raslede som sorte knogler. Bagved løftede der

sig et stort teglstensbygget hus; to af dets vinduer var grelt oplyste og skinnede dem lige i øjnene.

"Der er kommet nogen," mente Ninotsjka nysgerrigt.

Ved porten standsede de og blev stående foran skolens trappe. Inde fra den mørke gård kom møddingens fugtige dunst.

Ninotsjka strakte hånden ud.

Ivolgin trykkede den venligt og sagde:

"God nat, lille Lykke!"

Derpå trak han huen ned over ørerne og forsvandt i den grå, blæsende tåge.

Ninotsjka løb hurtigt op ad trapperne og bankede på det mørke vindue. Porten blev slået op, og der trådte nogen ud på den sølede trappe.

"Er det dig, Matvej?" spurgte Ninotsjka; "har du nøglen med? ... Hvem er det, som er kommet?"

"Javel, frøken," svarede han mut.

"Har du nøglen?"

"Ja ..."

Matvej gik i forvejen op ad trappen, brummede og åbnede døren. Med en sagte lyd sank den ind i det sorte mørke, der duftede som af friskbagt brød.

"Hvem er kommet?" spurgte Ninotsjka igen.

Matvej var længe tavs.

"Undersøgelsesdommeren, lægen og kommissæren ..."

Ninotsjka følte sig for ned gennem gangen og trådte ind i skoleværelset. Hun gav sig til at lede efter tændstikkerne.

"Hvor er det, jeg plejer at lægge dem!"

Et eller andet sted i mørket stod Matvej og tav.

Ninotsjka fandt tændstikkerne og tændte lampen.

Værelset, der var overfyldt med en mængde kistelignende bænke, oplystes af et svagt, sitrende lys.

"Frøken, jeg må af sted til stationen ... Og til Turossovka efter vidner ..."

"Nu, i nat?" spurgte Ninotsjka forundret og blev stående lige over for ham.

Matvej sukkede.

"De ville stå Dem bedre ved at gå hen til vore små fædre Note 3), de dernede er dygtig drukne. De brøler og skriger op, og sove i fred får De sikkert ikke lov til ... pas på ..."

"Å hvad," svarede Ninotsjka, "er det virkeligt så slemt?"

"De har svampet en hel nat igennem," svarede Matvej halvt misundelig, halvt fortrædelig. "De skulle gå hen til vore små fædre ... min sandten ... de bliver ved den hele nat."

"Å hvad," svarede Ninotsjka.

Matvej tav misfornøjet.

"Nå, så går jeg altså ..."

Ninotsjka fulgte bonden ud og låsede døren. Derpå gik hun ned gennem klasseværelset og trådte ind i sit værelse.

I samme øjeblik hun åbnede døren, hørte hun en divans knirken, klirren af glas og en drukken, skraldende latter inde bag den tillukkede tæppebehængte dør, der adskilte hendes værelse og værelset "for indtræffende embedsmænd". En stærk tobakslugt og noget endnu mere kvalmt og tungt trængte ind under døren.

Ninotsjka åbnede halvvinduet og så nysgerrigt hen mod døren. Hun lyttede spændt.

"Nok, nok, nok ... vi kender jer! Har allerede lugtet lunten," skreg en rå stemme.

"Tys!" hviskede en anden, men brast selv ud i en idiotisk fnisen.

Alle tre skoggerlo pludselig så stærkt, at væggene rystede.

"Ved Gud, nej ... mine herrer, en anden gang ..."

Uagtet Ninotsjka ikke forstod det ringeste, følte hun sig af en eller anden grund underlig beklemt til mode. Hun trådte tvivlrådig tilbage.

"- – Ja virkelig ... det ville være bedre, om jeg overnattede hos Ivolgins," tænkte hun angst.

Inde bag væggen blev der hujet og larmet. Stole væltedes, og til tider opstod der et slagsmål som i et bur med vilde dyr. Ninotsjka gjorde sig umage for ikke at lytte. Hun sad stille og stirrede grublende i lampens flamme.

"Og så siger man endda," tænkte hun, "at dannelsen gør mennesket finere og bedre ... å, end ikke én af vore bønder ville skråle sådan op. Og de ved jo dog, at jeg sidder her ... Nej, et slet menneske bliver endnu slettere, når han får dannelse ... så gør han det onde med forsæt."

Derpå tænkte Ninotsjka, at hun måske allerede kunne rejse før udgangen af april.

"Men Gud give de nu snart ville holde op ... jeg er så træt!"

Og Ninotsjkas ansigt fik uvilkårlig et fortrædeligt udtryk. Dog straks efter kom hun til at tænke på noget lyst og muntert, interessante ansigter dukkede op for hende, og hun smilede i stille glæde.

Pludselig blev der banket flere gange på døren.

Ninotsjka fo'r sammen og lyttede.

"Nådige frø-ken," råbte én så nær ved, som var det i samme værelse; "turde man ikke bede Dem om et lys ... vor lampe er ved at gå ud."

Ninotsjka smilede forlegen, som om den talende kunne se hende og svarede:

"Jo – gerne ..."

Hun rejste sig, ledte i kommodeskuffen og tog et lys frem.

Derpå skød hun slåen tilbage, åbnede døren på klem og førte hånden ind gennem sprækken.

"Vær så god."

"Tusinde ta-tak, kæreste frøken ..." lød den samme unaturligt høflige stemme. Det forekom Ninotsjka, som om nogen bukkede for hende, men lyset blev ikke taget fra hende. Hun blev stående stille og bevægede hånden frem og tilbage.

Pludselig hørte hun en fnisen, og derpå blev lyset grebet af en svedig og slap hånd og med frivolt galanteri trykket ind mod det kolde og glatte stearin.

"Merci, merci, nådige frøken," lød stemmen endnu unaturligere.

"Å, jeg beder," svarede Ninotsjka mekanisk og trak hånden bort.

Der blev stille inde i værelset. Man hørte kun en utydelig, tilbageholdt drønen.

Ninotsjka beroligede sig. Hun satte sig på sengen og sukkede træt.

Hun tog skoene og kjolen af og blev siddende i bar chemise. Benene i de sorte strømper med de lyseblå strømpebånd syntes barnligt spæde. Armene lyste uskyldige. Efter at hun havde løst sit hår, lagde hun hårnålene på knæet og begyndte at flette det.

"Kæreste lille frøken," hørtes igen en stemme bag døren, "vi drikker te ... har de ikke også lyst til at drikke en lille kop?"

Det var den samme drukne, unaturligt galante stemme; men nu lå der noget nyt og foruroligende gemt i den: det lød, som om den talendes næsebor dirrede ved hver stavelse.

"Nej tak!" svarede Ninotsjka og greb efter tæppet.

Røsten forstummede, og det blev stille. Et sekund var alt anelsesfuldt stille; kun flodens fjerne rullen lød ind gennem ruden. Vinden drønede ind under taget, og et eller andet blev revet løs og faldt klirrende til jorden.

Ninotsjka lagde sig til sengs og trak tæppet op over hagen. Hendes øjne blev store, og mens en hvirvel af opskræmte tanker kredsede gennem hendes hoved, stirrede hun i ubegribelig, iskold gru hen imod døren.

"Jeg må flygte ... Blot Matvej snart ville komme tilbage ..." tænkte hun.

Men hun flygtede ikke, hun var så angst, at hun ikke turde røre sig af stedet og trak sengetæppet op over hagen ligesom for at berolige sig!

"Vanvid, drukne ... hvad kan de gøre ... de prøver vel ikke på at komme herind ..."

Dette forekom hende ganske selvfølgeligt, og dog følte hun i samme nu, hvordan noget vanvittigt, frygteligt var ved at nærme sig.

Inde bag døren var der stille.

"Kom blot ... riglen har hun selvfølgelig glemt at skyde for ..." hviskede en eller anden, som var det sagt lige ind i hendes øre. Denne hvisken, der netop virkede så frygteligt, fordi den i

virkeligheden næppe var til at opfatte og dog – hørtes af hende som en mægtig røst – vakte en dødelig angst i hende.

"Hvad har vi at risikere?" lød den samme skarpe hvisken, og i samme nu mærkede hun en ejendommelig vildsom, uhyggelig knirken. Det var, som om én eller anden prøvede på at åbne døren bag tæppet. Alt kredsede og sank sammen i Ninotsjkas sjæl. En frygtelig, dyrisk angst greb hende, og tanken på noget vanvittigt, utænkeligt flakkede som et lyn op over den hele verden; det var for hende, som om hun blev slynget i vejret. Hun sprang op og blev stående i skærpet skønhed, nøgen og lille foran sengen.

Tæppet bevægede sig en smule og en ubestemt, sort skygge trådte frem i mørket.

"Hvem ... hvem er De! ... Gå ud, jeg skriger!" sagde Ninotsjka med skælvende stemme.

Skyggen vaklede pludselig, gjorde et skridt fremad og trådte halvt faldende ind i værelset. Lige bag efter ham kom endnu en anden og en tredje skygge.

"Og – vi ... som er kommet ... for at takke Dem for lyset ... og ... i det hele taget ... hvis De skulle kede Dem ... en så fortryllende ung pige ..." sagde et stort plumpt menneske, hvis runde, svømmende øjne tydeligt nok tilkendegav, at han var drukken ... og endnu noget andet sidste og uundgåeligt. Idet hun sprang langt ud til siden, skreg hun:

"Hjælp!"

"Tys ... du!" peb én forskrækket.

Derpå væltede et kæmpemæssigt, hedt legeme sig hen over hende og trykkede hende af al magt ned på sengen. En eller

andens svedige, hårde fingre greb fat om hendes nøgne knæ og stødte det stønnende til side.

2

Da de havde mættet sig, og alt var forbi, blev de straks ædru.

Det forefaldne viste sig for dem i al sin nøgne gru.

Udenfor begyndte det allerede at gråne, lampen gik ud og en lummer hede begyndte at brede sig over hele værelset. Puderne lå kastet omkring på gulvet, tæppet trampet hen i en krog, Ninotsjkas chemise var flået til pjalter. Hun selv lå i sengen, dækket over hele legemet med blå pletter; hun kastede sig frem og tilbage, græd og jamrede.

Den blege politikommissær holdt hende fast til sengen. Med hele sit legemes tyngde væltede han sig hen over hende og trykkede hendes mund i.

Lægen og undersøgelsesdommeren stod ved siden og trampede vanvittigt om på én plet. Deres arme og knæ skælvede, deres store gloende øjne videde sig ud, deres ansigter tonede frem i morgendæmringens sælsomme grålys.

"Hør De, frøken ... nu er alt dog ganske ligegyldigt ... ikke sandt ... ikke til at ændre ... Vel ... Forstår De ... Nu er alt dog ganske ligegyldigt, hvad! Det forstår De vel ..." kom det fra alle tre på en gang. Den ene talte i munden på den anden, og straks efter forstummede de alle rådvilde.

Men Ninotsjka, hvis lyse, kære blidhed var knust, og som lå tilbage som noget mishandlet, smudsigt og misbrugt, skælvede i politikommissærens arme og skreg med vanvittige, opspilede øjne.

"Hvad skal man nu stille op med hende?" mumlede undersøgelsesdommeren, grebet af fortvivlet, fejt raseri.

Fra landsbyen lød allerede en ubestemt støj. En hane galede tre gange højt og energisk.

"O-h ..." skreg Ninotsjka, der havde stridt sin mund fri for politikommissærens greb. Han slog med brutal vold hænderne om hendes hoved, knugede det ubarmhjertigt ned i puderne, så spyt, blod og angstsved klæbede mod hans fingre.

I et sekund så de hinanden ind i øjnene. En gru, som overgår al forstand, lå gemt i dette blik.

"Så, så ... skrig s-så!" hvæsede han i sanseløs triumf.

3

Det var lys, solrig morgen. Foran huse og gærder lå lange, våde skygger, men på de steder, hvor solen skinnede, blinkede små vandpytter, og vejenes nedtrampede halmstrå glinsede gyldent. Skolegården var tom. Man så kun de regelmæssige hjulspor i den våde jord. I "værelset for indtræffende embedsmænd" var alle møbler med undtagelse af divanen, der smukt var rykket frem foran døren, væltet over ende. Flasker og glas og dynger af ophobet aske lå spredt rundt omkring. Bag døren i Ninotsjkas værelse rørte der sig ikke en lyd. Det var, som om den tillåsede dør med sammenbidte tænder rugede over en stum hemmelighed.

Til langt op ad formiddagen larmede drengene og pigerne foran skolens trappe som en lille flok spurve. Men klokken elleve opstod der en uhyggelig stilhed. Et menneske kom løbende ned over gaden med en grufuld efterretning. Gaden blev levende. Alt kom i bevægelse. Mennesker dukkede frem

overalt og løb i retning af skolen. Den gamle Ivolgin kom til syne sammen med den tykke kredsforstander og vagtmesteren. Døren åbnedes, og en larmende skare mennesker trængte med magt ind i Ninotsjkas værelse.

Med et stumt og sorgfuldt mæle talte dette til dem om en grufuld, gådefuld livsafslutning. Der så opryddet ud derinde; møblerne var stillet på plads og sengen tildækket, som om den ikke havde været rørt i lang tid, men alt var stillet i en alt for pinlig orden og øjensynlig gjort af fremmede, kluntede hænder. En næsten umærkelig, ubestemmelig stank klæbede ved alt.

Henne på et klædestativ i hjørnet, fra hvilket alle klæder var fjernede, hang Ninotsjka iført en ren hvid chemise, hvis folder endnu ikke var rettet ud, og som endnu duftede af sæben.

De spæde arme, der allerede havde antaget et grønligt skær, hang hjælpeløse ned. Benene i de sorte strømper og lyseblå strømpebånd vred sig unaturlige udad, som søgte de i kval fodfæste mod jorden, hovedet var bøjet bagover og så uhyre stort, opsvulmet ud, øjnene stod umenneskelige, glasagtige i hovedet og den blåsorte, rå tunge krummede sig opad i den kolde, døde mund, læberne var dækket med et smudsigt, blodigt skum og stivnet i et udtryk af gru, overfor hvilken de efterlevende stod stumme og uforstående.

Den gamle Ivolgin udstødte et vildt skrig, alle talte og skreg i munden på hinanden, som om de pludselig havde mistet forstanden. Et tungt suk gik gennem gaden, gennem den sorte folkeskare, der strømmede sammen foran skolebygningens port.

4

Næste dags aften indtraf politikommissæren, undersøgelsesdommeren og kredslægen. De ankom ikke samlet, men hver for sig. Det var endnu lyst, men skyggerne begyndte allerede at blive lange. Et tyndt islag havde lagt sig over jorden. Fra kommunalbygningen begav embedsmændene sig på vej til skolen, foran hvilken kun to bønder stod vagt.

Embedsmændene gik tavse op ad trapperne og trådte ind i skolebygningen. Den tykke, opsvulmede kredslæge åndede tungt og spjættede meningsløst med fingrene.

Politikommissæren gik resolut og sikkert foran med et ansigt, der var hårdt som sten. Undersøgelsesdommeren holdt sig lidt afsides, hans tynde, blege hals og det frække lille ansigt fortrak sig som i krampe.

Politikommissæren var den første, der betrådte værelset. Han gik lige hen til Ninotsjkas lig, der lå ubevægeligt og koldt under et lagen, så et øjeblik lige ind i det døde ansigt, og vendte sig derpå bort, idet han sagde:

"Bær det bort."

Begge vægterne kastede deres huer fra sig bag døren og nærmede sig sengen. De så sig forknytte om i deres store bastsko, deres hænder skælvede, og selv de krogede rygge rystede af gru og medlidenhed. Men deres pibende, gispende ånde forblev stump og underdanig.

"Hurtigere," råbte politikommissæren i samme kolde, bydende tone.

Bønderne fik travlt. Ninotsjkas sorte fødder sitrede, og en lille, bleg, grønlig hånd faldt slap ned.

"Bær hende over gården og ind i laden."

Bønderne satte sig i bevægelse, standsede, lagde hendes hænder over kors og rykkede igen frem. De bar hende, som om det var en uhyre tung og skrøbelig byrde.

Da lidt efter de små sorte fødder kom til syne i skoledøren og gled ned over trinnene – da gik der igen det samme dæmpede, ubegribelige rædselssuk gennem mængden, gennem hele gaden, der pludselig flimrede af hundreder i forundring vidt opspilede øjne.

"Jag de folk fra hinanden," råbte lægen ind i øret på politikommissæren.

Politikommissæren rettede sig i vejret. Hans ansigt blev bydende.

"Hvad har I her at bestille – afsted ... march!"

Mængden satte sig tavs i bevægelse, den bølgede lidt frem og tilbage, men blev på stedet.

"Passér gaden! Passér gaden!" råbte på én gang vagtmesteren og politibetjenten.

Ninotsjka var allerede blevet båret over i laden og lagt ned på det hårde, frosne bræddestillads. Det lille, døde hoved rullede endnu en gang sagte til side og stivnede.

En af vægterne slog angst kors for sig. Kommissæren så flygtigt hen på ham og sagde mekanisk:

"Pak dig herfra ... Kald på vidnerne."

Bondens ansigt fortrak sig som i krampe og sank en stund ligesom indad. I stedet for den gennemsigtigt klare medlidenhed trådte et fårehoveds sløve angst.

5

Efter obduktionen sad kredslægen og undersøgelsesdommeren i kommunalbygningen. Den stjerneløse nat så ind gennem vinduet.

"Ak, min Gud, min Gud!" sukkede lægen, idet han gav sig til at rulle en cigaret.

Dommeren så et øjeblik på ham og vandrede frem og tilbage i værelset.

Begge følte sig angst til mode, og de kunne ikke udholde at se hinanden ind i øjnene. I deres tunge hoveder, der pludselig forekom dem uhyre store og sygeligt tomme som hos vanvittige, trak erindringen lynhurtige zigzaglinjer. Formløse minder, men skarpe som knive, borede sig frem.

En stund forekom det lægen, som var alt kun "en fejl", der let kunne gøres god igen. Alt ville til sidst nok ende godt, og livet igen forme sig bekvemt og muntert. Da kom der med ét en ildagtig sky til syne, og en nøgen, smuk kvinde, hvis bløde, varme legeme de i vanvittig, grusom nydelse havde styrtet sig over – og sønderflænget, viste sig. Dette legeme dukkede frem af den drukne vanvidståge som et blegt lig. Hver mulighed for at leve den kommende dag til ende glippede, styrtede i den rådvilde skræks sorte hul. Tanken på dommen dukkede frem, kendte ansigter blev fremmede og frygtelige, mægtige og revsende hænder, der ikke var til at undslippe, viste sig, og hjertet sank til bunds i en afgrund af skam.

"Ak, min Gud," sukkede lægen.

Undersøgelsesdommeren blev rasende. Dette tunge suk bed sig fast i hans tanker og fik dem til at kredse om ét punkt. Han

vendte sig brat om og rullede med de små, ligesom gennemsigtige øjne.

"Hvad jamrer De for?" skreg han, "De var selv med til at lave suppen, og nu klynker De som en gammel kone ..." Hans stemme rystede af afsky, men han så ham ikke ind i øjnene.

Lægen forstod ham, og hans oppustede, kuglerunde alt for store hoved blev ildrødt. Hans ånde begyndte at hive.

"Hvad for noget ... Jeg ... alene ..."

"Ja De ... selvfølgelig De!" Undersøgelsesdommeren strakte sit hoved rasende frem mod ham.

Lampen på bordet rystede forskrækket og begyndte at klirre klagende med den grønne skærm. Lyset faldt hen over deres skrævende ben og krampagtigt knyttede hænder. Deres hoveder, med de matte og skumle øjne, lå skjult inde i skyggen.

"Jeg," spurgte lægen endnu en gang.

"Ja, De, De, De!" skreg undersøgelsesdommeren, "var det måske ikke Dem, der først opfordrede os?"

"Det var udelukkende min spøg, men De gik først ind."

"De huggede hende i hovedet."

"Jeg! Aldrig!"

"De sagde, vi behøvede ikke at være bange."

De stod lige overfor hinanden og slyngede hadske anklager frem; deres ansigter var blottede for alt udtryk, de havde mistet alt herredømme over sig, det var, som om en uudholdelig, gennemtrængende stemme hylede gennem dem.

"Ikke jeg, ikke jeg ... men han, han, han."

En dør blev slået i, og de fo'r sammen af angst. Kommissæren trådte ind. Han var iført den sædvanlige grå uniformskappe og

bar sabel. Ansigtet, med de metalagtige øjne, var som forstenet. Hele skikkelsen var forhærdet og grå.

"Vi begynder straks undersøgelsen," sagde han.

Han så ikke på dem, men følte dog, hvor alle blegnede.

Med læberne trukket skævt ud til siden, fortsatte han: "Hvilken nat, venner! Hvad! Storartet, så vi har tilbragt vor lille nat! Ikke sandt! Skade dog, at vi løb på sådan en gås. Nå, ganske fiks forresten –"

Han så spottende hen på dem; derpå føjede han til med forandret mæle:

"Nå, men hvad der så også er sket, brødre, så har vi ingen grund til at styrte os selv i ulykke for en lille kvindes skyld. Følgelig gælder det altså om at sno sig ud af det. Men hvordan? Nu har jeg i dette øjeblik erfaret, at to bønder har set pedellen Matvej Povalnij komme ud af skolen ved nattetid ... hvad?"

"Nå, hvad så ...?" spurgte lægen lydløst.

Et frydefuldt hulk slog op i undersøgelsesdommerens strube.

"Der er redningen! ... Det bliver ikke voldtægt, men rovmord ... Rovmord er plausiblere, ikke så sensationelt! ... Forstår De? ... Og at få pedellen til at gå fra koncepterne er ikke vanskeligt! ... lad kun mig om det ... Voldtægt er slet ikke nødvendigt."

"Aha ..." ytrede kommissæren langtrukkent, som lyttede han efter noget fjernt og rakte den senede hals frem.

Men jo stærkere undersøgelsesdommeren forsøgte at vælte al skyld over på pedellen, des kraftesløsere og uroligere blev den opsvulmede, tykke læge. Nye rædsler dukkede frem i ham, det forekom ham til sidst fuldstændig uudholdeligt.

Da undersøgelsesdommeren tav, segnede lægen næsten afmægtig om på stolen, dækkede ansigtet til med de slappe fingre og stønnede:

"Men så kommer han i tugthuset ... Det er os, der skal derind."

Politikommissæren vendte sit stenhårde ansigt om mod ham.

"Hvad andet er der at gøre?" spurgte han koldt.

"Men så kommer han i tugthuset ... Et uskyldigt menneske kommer til at lide for os!"

Et vildt drag gled over undersøgelsesdommerens ansigt.

"Nå, hvad da?" spurgte politikommissæren så roligt, som var det den simpleste ting af verden.

"Det er umuligt ... jeg kan ikke!" stønnede kredslægen, mens han pressede sine fingre endnu stærkere mod ansigtet.

"Hvad skal det sige – jeg kan ikke!" hvæsede dommeren.

"Nej, jeg kan ikke ..." Lægen rystede på hovedet, uden at åbne fingrene. Hans stemme lød trykket, sørgmodig og dump: "Jeg kan ikke."

"Men *det* kunne De!?" råbte undersøgelsesdommeren.

"Det ... ved jeg ikke ... hvordan ... Nå ... Men dette kan jeg ikke ..." svarede kredslægen med samme dumpe røst.

"Aha, De kan ikke? Men i tugthuset tolv år ... hvad?" Undersøgelsesdommeren bøjede sig med hadsk, snigende triumf tæt hen imod hans øre. "Og Deres kone, Deres familie, hvad?"

Lægen rev hånden bort fra sit opsvulmede ansigt og så stift på ham. Derpå brød han pludselig ud i en vild hulken og stønnen. Hans hoved sank ned mod brystet.

"Min Gud! Min Gud! ... hvad er det dog, hvad er det dog?"

Hans hoved hoppede som en stor, blød blære frem og tilbage langs bordkanten.

"Bring De ham til sengs ..." sagde kommissæren foragtelig og trådte tilbage fra bordet. "Hvad det skal til at ... spille klovn ... jeg forstår ikke ..."

Lægen vedblev at hulke, og lidt efter lidt gik hans gråd over i en høj, skrækkelig latter.

Undersøgelsesdommeren løb bestyrtet efter vand og stødte et glas ind mellem lægens tænder: "Bliv rolig ... Hvad er der i vejen med Dem ... Nå, vi har moret os med en lille pige ... været drukne ... enhver anden ville have gjort det samme ... Hvad er der dog ... Drik ... Kom til Dem selv ... Skrig ikke sådan ... Det hele kom blot så, – hvad er her at gøre?"

Politikommissæren udstødte pludselig et vildt, stønnende suk, der lød som en latter. Undersøgelsesdommeren så sig om efter ham, og et øjeblik troede han, at de alle var blevet sindssyge, han selv også. En krampagtig skælven løb over hans hovedskal. Politikommissæren fattede sig, slog glasset ud af hånden på ham og greb lægen i skulderen.

"Lad os få ro ... Det er dig, jeg mener ... Ådsel ... jeg slår dig ..." skreg han gennem de sammenbidte tænder.

Lægen skælvede mellem hans hænder; det var, som om hans hoved skulle falde fra kroppen.

"Jeg ... jeg forstår ... sl-slip ...slip mig ... jeg vil ikke ..." stammede han hjælpeløst.

6

Endnu samme aften bredte rygtet om blodgerningen sig fra mund til mund. Overalt opstod en dump stilhed. Men det syntes, som om et fortvivlet skrig fløj gennem denne døde stilhed fra menneske til menneske. Alle sjæle udåndede ængstelig fortvivlelse.

I den tidlige morgen forlod arbejderne på bomuldsspinderierne og den nærliggende jernbanestation deres arbejde; sorte skarer væltede over markerne. "De har selv myrdet hende, og nu vil de holde dom," sagde en tung, dyb stemme, og disse få, halvhviskede ord var som begyndelsen til en uhyre trussel, der begyndte at brede sig. Den tog til med stormende magt og vælde. Det var, som om denne lille, til døde pinte kvinde i sorte strømper og barnlige lyseblå strømpebånd var blevet en legemliggørelse af alles fælles idé om skønhed og godhed. Man ville ikke længere tro, ikke længere leve. Benene gik som af sig selv i den rigtige retning, og ansigterne antog et fortvivlet, truende udtryk.

Da vægterne i den tidlige morgen bar en umalet kiste frem, var gaden allerede oversvømmet med en sort, bølgende menneskemasse. Alle tav og så forpinte på det gule låg, hvorunder den stumme fortvivlelse lurede. En underjordisk drønen lød langt borte, ellers var alt stille.

Den hvide himmel blev lidt efter lidt gennemsigtig, og i øst blegnede den sidste stjerne. Mængden satte sig langsomt i bevægelse og fulgte efter kisten. Man nåede snart kirken og bøjede ind på kirkegården.

Pludselig hørte man et menneskes gennemtrængende skrig. Det var den gamle Ivolgin, der kom løbende bag efter kisten, og

idet han svang de knoglede arme uafbrudt skreg:

"Stands! Stands!"

Kisten standsede som af sig selv og tøvede ubeslutsomt. Ivolgin indhentede den og klamrede sig fast til den. Hans grå hår stod ud til alle sider; de gamle øjne havde et fortvivlet udtryk.

"Hvorhen?" råbte han. "Tilbage! ... Myrde et menneske og så udslette sporene. Nej. Det går ikke, halunker! ... Tilbage! ... Vi skal dog nok først se, om ..."

"Hr. Ivolgin, den slags ord kan De komme til at stå til ansvar for!" råbte vagtmesteren og trådte hen imod Ivolgin.

"Videre børn, videre! ..."

Ivolgin klamrede sig til vagtmesteren og bevægede de skælvende læber.

"Hvorfor holder De fast på mig!" råbte vagtmesteren og rev sig løs.

Ivolgin greb ham om albuerne, lallede og snappede efter vejret som en fisk.

"Slip mig!" råbte vagtmesteren rasende.

"De myrdede hende ... myrdet hende selv ..." stammede Ivolgin. "Og De ved det ... det er en synd af Dem ..."

"Hvad ved jeg," skreg vagtmesteren frækt. "Hvad? ... Hvad blander De Dem i den sag for? – Politi – arrester den mand! ..."

En bonde lagde sin hånd på Ivolgin. "Broder, hvorfor gør du det?" blev der råbt inde fra mængden.

"Slip ham, hvorfor lægger du hånd på ham ... Morderne! ... Børn, lad hende ikke komme i jorden. For Guds skyld ... Å-å ... bliv stående," skreg nogle stemmer halvhøjt.

Men pludselig satte hele massen sig i bevægelse, bevægede sig nogle skridt tilbage, men derpå igen fremad.

Vagtmesteren skreg noget af al magt, men kunne ikke overdøve stemmernes vilde kaos. Kisten kom i heftig bevægelse, men sænkede sig derpå hurtigt ned mod mængdens fødder.

7

Næste dag ved middagstid indtraf kredspolitichefen og kommissæren, hidkaldt ved en depeche.

Fra tidlig morgen drønede og skælvede den hele by. Inde i kirken stod kisten ensom og overladt til sig selv.

Den tykke politichef trådte massivt og magtbevidst ud af kalechen og tilkastede med dæmpet stemme politikommissæren disse ord:

"Ippolit Ippolitovitch, lad vidnerne indfinde sig, men sørg for, at man straks begraver hende."

Derpå begav han sig med faste skridt på vej til kirken. Forhaven og forhallen var oversvømmet af en tavs mængde. Politibetjentene, kommissæren og kredspolitichefen var gået igennem. Man hørte, hvordan deres fødder genlød mod det stenlagte gulv.

Straks efter kom de tilbage; det gule kistelåg kom igen til syne i den sorte døråbning og bevægede sig frem højt oppe i luften.

"Fremad, fremad!" råbte kredschefen mørkt og skelede til alle sider.

Lydløst som en automat skubbede mængden sig tættere sammen og trængte ind i forhallen. Kisten standsede.

"Passér forhallen," råbte kredspolitichefen og trådte frem.

"Passér … myrde en ung pige – og så passér gaden … det var jo rart …" lød det inde fra mængden.

Ivolgin trådte frem. Høflig og venlig, med det lille, hvide kors på den grå kappe, trådte han hen til kredspolitichefen:

"Tillader De?" sagde han og bukkede stilfærdigt og tilbageholdende for kredschefen: "Folkets røst er engang for alle …"

"Hvem er De, må jeg spørge?" spurgte kredschefen, og vendte sig hurtigt mod ham.

"Jeg siger, at alle og enhver ved, hvem morderne er … det kan ikke tillades, at den frygtelige ugerning …"

Kredschefen så ham usikkert ind i øjnene, men vendte sig igen straks bort.

"Tillader De … Hvad vedrører det Dem? … *Hvem er De i det hele taget?* … Vær så god at passere."

Bestemt, men hensynsfuldt puffede han Ivolgin til side.

"Se Dem for!" skreg denne pludselig i et frygteligt anfald af raseri og slyngede politichefens hånd hastigt til side.

Kredspolitichefen trak sig tilbage og blev bleg.

"Så sagte … De er …" mumlede han næppe hørligt og uden at se på Ivolgin. "Videre, børn!"

Der opstod en lang, pinlig tavshed. Kisten bevægede sig sagte frem og tilbage.

"Børn!" råbte kredschefen, endnu blegere og med spændt, svag røst: "Ved I, hvad det er, I gør? … I begår noget strafbart … Undersøgelsen har fastslået, hvem den skyldige er. Retten vil fælde dom over ham, men I vil komme til at stå til ansvar …"

"Retten … fælde dom … undersøgelse! Hohoho!" blev der skreget inde i mængden, næsten lystigt. "De snedige! Bliv ved,

broder! ... Den er god! Ho ho!"

"Passér hallen!" råbte kredspolitichefen endnu en gang. "Hvad er der mere?"

"Der er det mere," råbte Ivolgin og trængte sig igen frem imod ham, "om De ikke tror, at lov og ret også skal gælde for hende! Ikke? Nå, så tror du fejl, løgner! ... Se her din dommer!"

Kredschefen så sig om. Han rynkede brynene og trådte et skridt tilbage. Som på et aftalt tegn satte hele mængden sig i bevægelse efter ham.

"Ippolit Ippolitovitch," sagde kredschefen. Kommissæren i den grå kappe nærmede sig Ivolgin. Det var, som om han slet ikke havde forstået noget. Hans ansigt havde stadig det kolde, hårde udtryk.

Men i samme nu, vagtmesteren lagde hånd på Ivolgin, gik der en trækning over en arbejders jordslåede ansigt. Med øjnene sænkede slog han sin knyttede hånd af al magt ind i kommissærens ansigt.

"Morder," stønnede han.

Blodet sprøjtede frem. Kommissæren vaklede, men holdt sig dog på benene. Hans ansigt var på én gang som forvandlet, det røbede hverken skræk eller smerte, kun et vanvittigt, forstenet, rovdyragtigt raseri. Han vrælede og styrtede sig som en kat over arbejderen. Omtrent et minut holdt de hinanden tæt omknuget, derpå styrtede de om på forhallens stentrapper.

Alt kom i bevægelse.

"Bare fremad ... slå løs, børn!" råbtes der lystigt.

Kredspolitichefen og landsbyens ældste løb side om side gennem det smudsige snesjap, hvor det kolde vand sprøjtede dem op i ansigtet. Som et par uhyre harer, stønnende og

åndeløse med forrevne, sønderslåede ansigter satte de af sted tværs over markerne, mens en hujende, pibende mængde styrtede bag efter dem.

8

Ud på natten kom en tung, levende masse svingende ind i landsbyen. Mørket havde lagt sig over alt, men man hørte hestes vrinsken og lyd af våben, der klirrede sagte.

På torvet gjorde militæret holdt. Gaderne lå øde og forladte. Inde i gården begyndte hundene at hyle, hist og her tændtes lys i et mørkt vindue.

Soldaterne steg af hesten og trådte ind i kirkegården. En mørk kasse blev båret gennem dæmringen, forbi den matlysende mur og ind på kirkegården. Der var lydløst stille. I lang tid – til den grå dag kom.

Da trak igen sorte skarer over hovedlandevejen fra fabrikken, hvis døde skorsten ragede op som en kæmpemæssig, slukket kerte. Ansigterne var blege og overanspændte. De så soldaterne og vendte sig om mod hinanden med et besynderligt udtryk. Torvets ene side lå øde og tom. På den anden holdt rækkerne af beredne soldater. Ubevægelige, ligesom forstenede sad de i sadlen; kun hestene rokkede med hovederne.

Et fremmed menneske i grå kappe gik frem og tilbage foran rækkerne. Der lød en kommando, og den lange stribe soldater satte sig i bevægelse og red i trav frem mod mængden. Hestene slog hovederne i vejret og stejlede. Der hørtes vilde udråb af forbavselse og rædsel, og den sorte menneskemasse klatrede over stakittet ind på kirkegården. En arbejder løb frem imod hestene, idet han skreg:

"Fremad, fremad, venner. Slå løs, slå løs!"

Kæppe og sten susede gennem luften. Arme og ansigter med vilde øjne blandedes i ét kaos.

Man hørte ikke længere skrig, alt var ét kaos af slag og dumpe fald. Pludselig hørtes et elementært, triumferende brøl. På torvets modsatte side så man endnu kosakkerne, men nu ikke længere i regelmæssige grå striber, men som en ødelagt lille hob. Store sten blev uophørligt slynget imod dem.

"Vi slår dem!" råbte en mand og smilede som et barn.

"Se der!" sagde en anden inde i mængden stille og tydeligt.

En lang, grå kæde rullede frem over pladsen. Fødder i hundredvis slog regelmæssig hurtig takt.

"Det vover de ikke, de truer kun," gik det forsagt gennem mængden.

"Broder ... hvad skal det betyde? Hvad vil der nu ske?" spurgte den store arbejder med sænket mæle.

Noget mægtigt slog ind i jord og himmel. Menneskemylderet forsvandt et eller andet steds hen, skjult under striber af grå dunst.

9

Hen imod aften gik skyerne fra hinanden, og solen kom frem.

Overalt var der grufuldt stille. Mellem det synkende, døende liv på jorden og den dybe, frie himmel lå en knugende, død magt.

Inde i den gamle lade lå rækker af døde mennesker og stirrede opad, og i deres hvide, for evigt stivnede øjne skinnede en uforanderlig, dunkel, spørgende gru.

Note 3: **Små fædre:** Poper

Lægen

1

Ledsaget af en tavs politibetjent gik lægen gennem de tomme gader, hvor hans opløbne skikkelse spejlede sig i det våde fortov som i et sønderslået, dunkelt glas. Bag havegærderne svajede nøgne grene frem og tilbage; vinden kom med en stødvis brusen, drønede mod tagene og slyngede ham kolde vandstænk i ansigtet. Hver gang vindstødene holdt inde, hørte man snart enkelte, snart flere efter hinanden jagende geværskud. Bag katedralens sorte skygge stod en mat, skælvende aftenrøde. Randen af de nedhængende skyer hang gyldent skinnende. De lignede store, rødligbrune krybdyr, der kravlede forbi gennem tågen.

"Hvor er det, de skyder?" spurgte lægen og så ned mod jorden.

"Det ved jeg ikke," svarede politibetjenten, men med en stemme, der røbede, at han vidste det.

"I Podol?" spurgte lægen, og en bølge af had rullede så stærkt gennem ham, at hans kæber smertede.

"Et eller andet sted, som jeg ikke aner," svarede betjenten i samme tone. "Vi bliver nødt til at gå hurtigere, Deres Velbårenhed ..."

"Forbandede idiot!" tænkte lægen og skridtede hurtigere til. Vindstødene kom igen farende. I pauserne hørtes atter geværilden.

"Hvem har såret politimesteren?" spurgte lægen igen, idet hans sygeligt fine øren lyttede til de fjerne knald.

"En jøde sandsynligvis ..." svarede politibetjenten i samme ubestemte tone. Man fik det indtryk, at det var ham komplet

ligegyldigt, hvem der havde såret politimesteren.

"Med hvad?"

"Med en revolver ..."

"Hvorfor?"

"Det ved jeg ikke."

Dette korte, ligefremme svar havde noget ved sig, der fuldstændig afskar alle yderligere spørgsmål. Lægen harmedes.

Han var indvendig forvisset om, at politichefen var blevet myrdet af et medlem af de "Jødiske Selvværgere", som han fornylig havde anrettet en massakre mod.

Lægen så for sig billedet af en lille skare mennesker, der adlød medlidenhedens stemme og uordnede og med mangelfulde våben løb af sted hen imod de kvarterer, hvor bohave og huse under vilde hyl skødes i sønder, og døende, næsten vanvittige mennesker slæbtes om i smudset, massakreret af skånselsløse, regelmæssige geværsalver.

Lægen så nu dette billede så tydeligt, og det var ham så afskyeligt, at han helst straks havde villet vende om og tilråbe politibetjenten:

"Nå, lad den hund kun krepere ... Han fortjener ikke bedre." Men han beherskede sig.

"Jeg har ikke ret til at handle således ... Jeg er læge, ikke dommer!"

Uagtet denne grund forekom ham uimodsigelig, føjede han straks efter til, og ud fra en helt anden tankegang: "og desuden ... den, der er værgeløs, slår man ikke."

En følelse af, ikke at være helt ærlig overfor sig selv og samtidig ikke at ville indrømme dette, plagede og irriterede

ham. Denne indre kamp, og vinden, der tog fat i ham på de glatte gadehjørner, gjorde vandringen besværlig.

Politisoldaten fulgte efter ham; stadig i samme afstand. Lægen følte denne forfølgelse som en uudholdelig lidelse. En besk krænkelse, som om nogen ustraffet vovede at forhåne ham, fik tag i ham.

"Jeg synes gerne, man kunne have sendt mig en vogn," sagde han.

"Der er ikke vogne at opdrive, Deres Velbårenhed! Overalt søges der efter læger ... de er i brug alle sammen ..." sagde politibetjenten i en noget livfuldere, men vel overvejet tone.

"Blot det ville gå lidt hurtigere, Deres Velbårenhed!"

2

Foran politimesterens hus stod flere politibetjente samlet, og to sorte kosakker sad til hest med geværerne tværs over sadlen. Hestene virrede med hovederne, idet vinden blæste deres haler til side. Kosakkerne sad, som var det ikke virkelige, levende mennesker, men sjælløse forlængelser af dyrekroppen.

Hver gang hestene gik frem, så det ud som de af egen fri vilje førte rytterne fra sted til sted.

Politibetjentene så tavst på den kommende læge og gjorde plads åben for ham. Politiofficeren i den grå kappe førte hånden til huen.

"Fik du ham? ... Doktoren?" spurgte han.

"Javel, doktoren!" svarede politibetjenten triumferende og åbnede porten.

"Vær så god, Deres Velbårenhed ..."

Forværelset lå i mørke. Døren til sideværelset stod åben, og en lysstribe kastedes ind over gulvet. En tyk underpolitiinspektør, to politiembedsmænd og en gendarmofficer viste sig i døråbningen.

"Fik du lægen?" spurgte underinspektøren bestemt.

"Ja vel!" svarede den gråkappede politiofficer.

Lægen mælede ikke et ord. Med en følelse af at være blevet indviklet i en ubehagelig affære, som han ikke kunne fri sig ud af, begyndte han at løsne kravebeskytteren. Han befriede sig for kappe og galocher og gav sig til at pudse sine brilleglas.

I dette øjeblik kom han til at mindes, hvordan han engang som student i et påtrængende nødvendigt anliggende havde måttet betræde et hus, hvorfra han kort i forvejen var blevet vist bort som følge af en misforståelse, og hvordan skamfølelsen i den grad havde knuget ham, at hans legeme led fysiske smerter.

Han trak nu øjenbrynene sammen, hostede umotiveret og trådte ind i det oplyste værelse.

"Hvor er den syge?" spurgte han ærgerligt, idet han undgik at se politifolkene i øjnene.

Han så kun, at gendarmofficeren var den samme, som for kort tid siden havde foretaget en husundersøgelse hos ham.

"Straks, hr. doktor ... her, værsgod, denne vej ..." gispede underinspektøren.

I dette øjeblik kom en slank kvinde med forgrædte øjne og fødderne indviklet i et langt silkeslæb ham hastigt i møde. Den bløde, hvide hals bøjede sig slankt frem mellem de rosenrøde kniplinger. Hun var så smuk, at lægen forbavset så op.

"Doktor Platon Mikailovitch?" spurgte hun med en stemme, der var ved at briste af bevægelse.

"Doktoren, doktoren, Emma Vassiljevna ... lad Dem nu berolige ... nu bliver alt godt igen ... Nu – – bringer vi ham igen på benene!" peb underinspektøren, i den familiære tone, grovkornede mænd ynder at anslå overfor smukke kvinder.

Hun greb lægens hænder og trykkede dem fast og blødt; så ham med store øjne ind i ansigtet og sagde: "For Guds skyld, doktor, De må hjælpe! ... kom ... hurtigere ... Om De vidste, hvor han pines! ... Min Gud, de har ... truffet ham ... i underlivet ... doktor!"

Og pludselig brød hun ud i en fortvivlet hulken og holdt de smidige, rosafarvede hænder op foran ansigtet.

"Emma Vassiljevna, hvad er der dog ... Bliv ikke så ophidset." Underinspektøren løftede de fede hænder.

"Vær rolig, nådige frue ... det vil snart ...!" mumlede lægen, som medfølelsen gjorde mildere. Men i samme nu kom han til at se hen på hendes hænder og mindedes da, hvad en ven samme dag havde fortalt. Plyndrerne – politiet – havde sprættet maverne op på frugtsommelige jødekvinder og stoppet sengefjer ind.

"Hvorfor har De ikke henvendt Dem til en anden læge?" spurgte han endnu mørkere, uden at se op.

Hun løftede forundret øjnene.

"Men, til hvem skulle vi have henvendt os? De er jo byens eneste russiske læge ... vi kan da ikke hente en jødisk ... De er alle så forbitrede på ham ... doktor!"

Underinspektøren trådte et skridt nærmere. Lægen forstod denne bevægelse. Han så frem for sig med et hadefuldt blik,

men holdt sig endnu tilbage og blinkede rasende med de nærsynede øjne.

"Nuvel … hvor er den syge?"

"Her, her, doktor …" råbte hun hurtigt og skyndte sig i forvejen.

"De behøver måske hjælp …" gispede underinspektøren.

"Jeg behøver intet!" afbrød lægen ham, glad over at få lejlighed til at være grov, og fulgte efter politimesterens hustru.

De gik gennem to mørke værelser, efter alt at dømme salonen og spisestuen. Han så i skumringen et dækket bord og et flygel, der glinsede i mørket. På væggene hang spejle og malerier i forgyldte rammer. Hans fod gled over bonet parket og bløde tæpper. Luksussens fine, ubestemmelige duft lå bredt over alt. Igen følte han sig så tynget og trykket til mode, som havde han en uhyre byrde hvilende på sine skuldre. Inde fra sideværelset lød en døendes hivende, ensformige rallen.

Lægen kendte denne lyd, og nu vidste han, hvad han havde at gøre. Nu var det ham, der var forrest, og sygeværelset betrådte han før alle andre.

Det var stærkt oplyst og fyldt med en lugt af salmiakspiritus. Søsteren med det røde kors på brystet stod ved siden af sengen, på hvis bloddryppende lagener politimesteren lå med brystet skudt stærkt fremover.

Hans blå benklæder var knappet op og trukket ned. Skjorten havde skudt sig højt op over brystet og blottet den nøgne bug, der hævede og sænkede sig under frygtelige kvaler. Med korte mellemrum udløstes den tunge, stønnende rallen.

Lægen så strengt på ham og sagde:

"Søster, lidt lys … vær af den godhed …"

Men politimesterens hustru sprang selv hen til bordet, og bar lampen frem bøjet forover, som var det en uhyre tung byrde.

Lyset gled op over hendes ansigt og forlenede hendes blik med en gådefuld, dyb glans; hver gang hun så hen på lægen, blev hendes træk fyldt af barnlig frygt.

Lægen bøjede sig ned for at undersøge; og den røde, hårede bug, med den dunkle navle, der sitrende løftede og sænkede sig, syntes at være det eneste, der eksisterede for ham.

"Ah – her, her ..." ytrede han mekanisk.

Hvor ribbenene hørte op, fik han øje på et lille mørkerødt hul, hvis påfaldende regelmæssige rande var besudlede med lyserødt blod. Det så så ubetydeligt lille ud, at man umuligt kunne tro på dets farlighed. Men de kvalfulde anstrengelser, legemet netop gjorde sig på dette sted, fortalte om de frygtelige lidelser og den tilstundende fare.

"Ah!" gentog lægen.

Han trykkede forsigtigt mod sårets rand. Legemet gav blødt efter, men kom pludselig i en frygtelig bølgegang: et umenneskeligt, vanvittigt brøl stødtes frem lige under lægens albuer.

Kvinden i den rosa kjole, der holdt lampen oprakt, kom i så stærk bevægelse, at lægen mekanisk greb efter hende. Og han så foran sig et så beklagelsesværdigt, blegt og skønt ansigt, at en hed medynk luede frem i hans bryst.

"Hun styrter!" tænkte lægen, der så hendes vaklende bevægelser.

"Nådige frue ... Vi må hellere gå ... Her er intet for dem at gøre," begyndte han varsomt og greb hende om albuerne.

Hun så på ham med vildt opspilede øjne.

"Nej, nej ... nej, nej – hurtigere, doktor ... hurtigere ... for Guds skyld."

Men lægen førte hende bort ved albuerne; hun forlod lydigt værelset.

Pigen tændte lampen i salonen. Et mildt, rødt skin bredte sig hen over billedrammernes guld og de polerede møbler. Underinspektørens røde, runde ansigt viste sig i døren, tilbageholdende, spørgende. Næsten med magt tvang lægen politimesterens hustru til at sætte sig på divanen.

"Bliv her, kom ikke derind ... Søsteren er tilstrækkelig. Det angriber Dem for voldsomt. Bliv her. Jeg sender bud efter feltskæreren."

"Feltskæreren er der allerede sendt bud efter," svarede underinspektøren.

Hun lyttede uden et sekund at tage øjnene fra ham; det syntes, som om der var et eller andet, hun ikke forstod. I samme nu han rørte sig, greb hun som en kat om hans håndled.

"Doktor ... for Guds skyld ... sig mig som det er ... Er det farligt – dør han ...?"

Hun tav; de sidste ord fik hun kun fremstammet med besvær.

Lægen så ned på hende, og forstod hvilken dyb kummer, hun led; hans medfølelse blev endnu heftigere.

"Nå, hvad ... enhver sine," sagde han til sig selv. "Enhver sine! En frygtelig nidding er han ... Men hende er han naturligvis dyrebarere end alt andet, og han selv hænger naturligvis ved livet som ethvert menneske ... Jeg er forpligtiget til at hjælpe alle syge ... ikke til at inddele dem i skyldige og uskyldige."

"Vær rolig, nådige frue. Vær rolig. Det bliver alt sammen godt igen med Guds hjælp. Såret er farligt, sandt nok, men De har

sendt bud til mig, endnu mens det var tid ... ja, det var virkelig godt, at De sendte bud til mig endnu, mens det var tid ... ja, det var virkelig godt, at de sendte bud så hurtigt ..." gentog han for at give sine ord større vægt.

Uagtet alt endnu var fuldkomment så usikkert som før, mistede hendes sorte øjne deres feberagtige glans. De blev dybe og fyldtes med tak. Hun følte sig med ét træt og svag, og sank tilbage i divanen.

"Jeg takker Dem, doktor ..." sagde hun sagte. "Gå kun, jeg skal ikke oftere forstyrre ... Men hvis ... ikke sandt ... De vil kalde på mig, doktor!"

Doktoren måtte endnu en gang mod sin vilje se på denne skummende flod af kniplinger, silke, og rosarød hud.

"Hvilken vidunderlig skønhed!" tænkte han henrevet. "Og så tænke sig, denne halunks sovekammerat ... Sælsomt, ved Gud! ... Men sådan er alt her i denne lyse verden."

Efter at være trådt ind i soveværelset, lukkede han omhyggeligt døren. Medicinlugten lå som før i luften. Den stødvise rallen hang over sengen, og søsteren sad som før ubevægelig ved sengens fodende.

"Søster, vær så god at sende bud efter feltskæreren ... Og lad ham hente instrumenterne ... i mit hjem ... han ved besked ..."

"Ja," sagde søsteren lydigt og rejste sig. "Men der er allerede sendt bud, hr. doktor."

"Så sørg for, at ingen kommer herind foreløbig. Den sårede trænger til ro ... hans hustru må blive, hvor hun er."

Lægen blev alene med den sårede. Han rykkede bordet med lampen nærmere og satte sig på sengekanten.

Politimesteren lå stadig ubevægelig. Ansigtet med det smukke skæg, de ringbesåede hænder og benene i de høje lakstøvler lå ubevægelige. Kun den blottede, røde bug gik på en uhyggelig måde op og ned. Musklerne forkortede sig i én bestemt retning, som om de forgæves arbejdede på at støde noget fra sig, der sad fast i dem dybt inde.

Efter hvert mislykket forsøg skælvede det hele legeme; et hæst støn brød frem under den buskede snurbart.

Lægen vidste, hvad der var at gøre for at hjælpe organismen til at overvinde smerterne; han så ved første øjekast, at politimesterens robuste legeme ville kunne overvinde faren, hvis ingen komplikationer trådte til, og hjælpen ikke kom for sent. En vanemæssig utålmodighed begyndte at gribe ham.

I dette øjeblik tav de rallende lyde. Lægen så straks forskende på den sårede og iagttog, hvordan denne kom til sig selv.

"Nå, hvordan befinder De Dem?" spurgte han.

Politimesteren tav. Hans underliv gik som før tungt op og ned. Øjnene så matte frem under de sænkede låg.

Lægen troede allerede at have set fejl, men i samme nu vimrede skæghårene og en besynderlig røst, der syntes at komme dybt inde fra legemets inderste, sagde sagte og tydeligt:

"Gør ondt ... doktor ... jeg dør ... Hvor er Emma ... min kone?"

"Deres kone har jeg sendt bort, det angreb hende for stærkt. De dør ikke. Ikke tale om. Det er slet ikke så slemt ..." svarede lægen i den beroligende tone, han plejede at anslå overfor syge.

"Gør ondt," gentog politimesteren endnu sagtere og sukkede.

"Det har intet at betyde. Det er alt sammen snart i orden ... vær nu blot en smule tålmodig," svarede lægen.

Men politimesteren havde allerede tabt bevidstheden. Hans tunge rallen trængte på ny frem under den rødblonde snurbart.

Lægen så på sit ur og sukkede. Han rejste sig. Sygeplejersken havde renset såret; foreløbig var der intet at gøre. Han følte en nagende uro. Værelset var ham for stærkt ophedet, lampelyset for grelt. Hans tanker slyngede sig rundt som en røg i vinden. Han trak vinduessnoren ned og åbnede halvvinduet. Den kolde luft strømmede ind over hans hoved og luftede gennem hans hår. Han lænede panden mod det kolde glas og så ned på gaden. Den var tom. To ensomme gule lygter oplyste husenes facader med de tavse skilte. Katedralens dunkle klokketårn ragede op over tagene, omskinnet af en fjern skumringsrøde.

I lægens sind vågnede minderne om pogromernes dage, og i samme nu kom den gamle rådløshed tilbage, der dagen igennem havde voldt ham pine som et brækpulver. Han stak hovedet ud gennem vinduet og lyttede. Vinden bragte fjerne lyd af skud med sig.

"... B-buch ... buch ... buch ..." kom det svævende med vinden. En smertelig skæbne lå gemt i disse dumpe lyde.

"Herregud ... hvad skal det dog blive til ..." tænkte lægen.

Ligesom til svar kom en vild, sønderrevet stønnen henne fra sengen.

"Herregud, nu ham her ... hvilken tilbedelsesværdig hustru han har, hvor sund og stærk er han ikke selv, men i stedet for at give sig tilfreds med alt dette, glæde sig over livet og sige Gud tak, så begynder han på sådanne historier. Noget, der ligger helt uden for hans område, er fuldstændig meningsløst ... og frygteligt. Han kunne da sige sig selv, hvilke lidelser det måtte medføre. Men alligevel, sine ..."

Vinden kom brusende mod tagene, stønnene fra sengen blev igen heftige.

Lægen ved vinduet lyttede uroligt; han troede at kunne opfange skrig. Fine og usynlige regndråber begyndte at væde hans ophedede ansigt. Lige overfor på et hvidt skilt læste han ordet: "Fiskehandel".

I uhyre hast voksede et grelt billede frem i ham. For seks-syv måneder siden var han blevet hentet til en handlende, der havde fået et lettere slagtilfælde.

Den tykke fyr havde ligget slængt hen på sofaen som en nyslagtet so; ansigtet blåligt som en døds. Flere gange trak hans lemmer sig sammen i krampe; deraf så man, hvor han døjede.

Lægen havde dengang gjort alt, hvad videnskaben foreskrev. En hel nat igennem havde han tumlet med ham og virkelig igen bragt ham på benene. Men for tre dage siden havde denne samme handlende, Voskobojnikov, delt brændevin og faner ud til en horde drukne mennesker. Hans fede ansigt havde glødet af iver, og han havde med hæs røst vrælet forbitrede, meningsløse ord, der nu havde omsat sig i bestialske voldshandlinger og mord.

"Der har jeg det –" tænkte lægen, "havde jeg ikke helbredet ham dengang, havde der måske nu været et dusin flere mennesker i live ... Hvad havde jeg ud af det?"

Han trådte bort fra vinduet, som søgte han at genkalde sig en erindring, der ikke ville komme. Han nærmede sig på ny sengen og gav sig til at iagttage politimesterens ansigt. Det var blegt og hjælpeløst. Under smerteskrigene kom de stærke, hvide tænder til syne, og ansigtet fik et listigt og dyrisk udtryk.

En bølge af rasende afsky vældede op i lægen. Omgivelserne – soveværelsets luksuriøse udstyr, ægtesengens mætte, utilhyllede, skamløse nærhed, den nøgne, rødmende, store krop – alt samlede sig til en følelse af fysisk, uudholdelig antipati.

"Man må tvinge sig ... jeg har ingen ret, ingen ret til at give efter for personlige følelser!" skreg han i tankerne til sig selv. "Og selvfølgelig bliver jeg, hvor jeg er og lader ikke en døende i stikken."

"Men hvorfor lader jeg ham ikke i stikken? Hvorfor! – Det er dog umuligt ...!"

En fuldkommen rådvildhed lammede ham. Han trak et lommetørklæde frem og tørrede sit sveddryppende ansigt.

"Fy, for den lede ... Men hvad bliver det dog til ... kommer der ingen?" tænkte han pludselig, idet han ikke huskede, at han selv havde forbudt det. I samme øjeblik forstod han, at han kun havde ønsket en andens nærværelse for derved at styrke sit eget "jeg".

"Det er frygteligt, så de nerver er kaput. Denne helvedes tid," sagde han tyst og fortvivlet og trådte bort. Hans bevægelser var vaklende og usikre, som om han førtes af sted mod sin vilje.

Af en eller anden grund blev han igen drevet hen til vinduet. Han så ud i mørket og så et smerteligt, forvildet, grelt billede fra de sidste dage dukke op. Man havde bragt liget af en ung mand til ham. Hovedet var forvandlet til en blodig klump. Man kunne ikke se, hvad slags liv, der var udslukt.

Han mindedes en lille jødisk pige, han daglig havde mødt på sin vej. Den brune skoledragt og det sorte forklæde stod så nydeligt til det rosenrøde ansigt og de sorte lokker, at det var umuligt ikke at beundre hende. Et pust af tidlig, kvindelig

ungdom slog den trætte læge i møde, hver gang han mødte hende på sin vej til hospitalet.

Han elskede at møde hende, som han elskede at møde det første endnu tøvende, men lyse og glade forår. Også hun var blevet myrdet. Hendes lig var det andet, lægen denne dag havde set. I en gade, ikke langt fra et rygende hus med itusláede vinduer og døre, midt imellem splinter og smudsige pjalter, havde han set en besynderlig lys plet på den våde, grå kørebane: plyndrerne havde voldtaget hende oppe i huset og kastet hende nøgen ned på stenbroen; hvor man længe havde slæbt om med hende. Over det endnu ikke helt udvoksede bryst hang afrevet hud. Håret, der var opløst og stift af smuds, stod en alen ud fra hovedet, et nøgent, brækket ben lå kraftesløst bøjet ned mellem stenene.

Og for første gang duggedes lægens øjne. Tårer fløød ud over brilleglassenes rand. Og pludselig gik dette uudsigeligt sørgelige billede over til købmanden Voskobojnikovs uformeligt, opsvulmede fjæs med de blodunderløbne, gloende øjne. Med en fortrukken, tryneagtig flab stod han, og rundt om dansede en skare besatte skikkelser, brændevinsdrukne djævle-mennesker.

"Nej ... det er ikke mennesker!" tænkte lægen pludselig i urokkelig, overbevist ro.

For denne rædselstanke forsvandt ansigtet af den myrdede pige. Lidenskabeligt og tyst mumlende trådte han tilbage fra vinduet og gik igen hen imod politimesterens seng.

Men da han havde nået værelsets midte, vendte han sig om og gik med sænket hoved bort uden at se til den syge.

"Jeg kan ikke," sagde han fuld af sorg.

3

I salonen løb han mod den barmhjertige søster. Han trådte til side, og søsteren standsede og så ham beroligende ind i øjnene. I disse øjeblikke var han næsten bevidstløs.

"Hr. doktor, der er sendt bud endnu engang ... til Timofejev og til sygehuset."

Lægen så grublende frem for sig.

"Ja så ... ja så ..." mumlede han.

"Er der ikke et eller andet, jeg kan tilberede," spurgte søsteren på ny. "Vand?"

"Ja, vand!" brølede lægen pludselig rasende og forstummede i samme nu, forskrækket over sin voldsomhed.

Han så hende undskyldende ind i øjnene, ville forklare, hvad der var i vejen, men gjorde i stedet for kun en svag håndbevægelse og forlod salonen.

I en tilstand, der grænsede til ubevidsthed, skyndte han sig gennem værelserne. I et af dem mærkede han, hvordan politimesterens hustru rejste sig fra divanen og kom bag efter ham. Han trådte ud i forværelset og trak kappen på.

Helt udenfor denne sammenhæng følte doktoren det pludseligt blive for varmt i kappen; han kom til at huske, at han ville blive forkølet, når han igen kom i fri luft. Derefter forekom det ham, som om han igen var på vej ind til den syge og stod bøjet over ansigtet med den rødblonde snurbart og de stærke tænder.

Politimesterens hustru kom i det samme løbende bag efter ham og strakte de kniplingsdækkede, halvnøgne arme ud efter ham.

"Hvor går De hen, doktor? Hvad er der i vejen?" spurgte hun foruroliget.

Bag hende stod gendarmofficeren.

Lægen, der allerede havde slængt kappen over sig, vendte sig om. Af en eller anden årsag gik han forbi dem, ligbleg med øjnene mod jorden.

"Jeg kan ikke ... send bud efter en anden."

En vild skræk fik hendes dunkle øjne til at udvide sig.

"Doktor, hvad går der dog af Dem! Hvem skal jeg sende bud efter ... Jeg har allerede sagt Dem ... at man allevegne ... De er den eneste ... Hvorfor? Er De ikke selv rask ..."

Lægen stødte en eller anden lyd frem.

"I ... Nej ... jeg er rask! ... Jeg er fuldkommen rask!" skreg han rystende over hele legemet.

Hun så tavs på ham, men af dette stirrende, glasagtige blik forstod lægen, at også hun havde forstået ham.

"Hr. doktor!" begyndte gendarmofficeren truende, men hun holdt ham tilbage.

"De vil ikke helbrede min mand, fordi han ..." hviskede hun sagte.

"Ja ..." ville lægen svare, men ordet sad fast i hans strube. Hans skuldre rystede konvulsivisk.

"Tillader De!" fo'r underinspektøren op, men forstummede igen straks efter af en eller anden grund.

Der opstod en kort stilhed. Kvinden stirrede lægen lige ind i øjnene. Han skelede ufravendt ned mod de massive bordben.

"Doktor!" bad hun.

Lægen slog i hast øjnene op, men svarede ikke. Han gennemrystedes af en kvalfuld og skjult kamp: at gå bort og

urokkelig vide, at man udtalte dødsdommen over et fuldkomment værgeløst, lidende menneske var uretfærdigt, forbryderisk.

Med et kredsløbs frygtelige energi jagede han efter en udvej. I det ene øjeblik forekom det ham, at han burde gå ind og hjælpe og trøste, i det næste, at han burde gå bort. Det ene ophævede det andet.

"Doktor!" gentog hun i samme ængstelige og bedende tone, idet hun bøjede sig helt over mod ham.

"Nej, det er ikke muligt!" fo'r det gennem hans hjerne.

Han ræddedes ved denne tanke. Han så igen den myrdede unge mands ansigt, gymnasiastindens nøgne ben; han hørte sine venners ord: de river underlivet op og stopper sengefjer ind, og i en ny, næsten vanvittig opbrusning skreg han med hæs røst:

"Jeg kan ikke!"

Derpå værgede han for sig med hånden, bukkede for hende og vendte sig mod døren.

Et fuldstændig uventet, fortvivlet skrig holdt ham tilbage.

"De får ikke lov ... De er forpligtet til ... De vil komme til at angre det ... Platon Mikailovitch ...!"

Underinspektøren, gendarmofficeren og de øvrige politiembedsmænd gjorde et skridt hen mod forværelset. Det så ud, som om alle, kvinden i kniplingerne forrest, ville styrte sig over ham. Han skar en grimasse og så bort. Kvinden knugede hænderne krampagtigt og stillede sig op lige foran ham. Hendes mørke øjne blev helt runde.

"De får ikke lov! Hører De ... jeg holder Dem tilbage med magt!"

"Ivanov!" råbte underinspektøren og blev rød.

"Aha! Ivanov?" sagde lægen og trak langt på det. Han slap dørhåndtaget.

"Så I truer mig? ... Godt ... men så ved jeg også, hvad jeg gør ... Jeg er ikke forpligtet til at helbrede ... Hvem siger det ... Jeg er ikke forpligtet til noget som helst, der er mig modbydeligt! ... Deres mand er et bestialiseret, brutalt dyr, og når han lider nu, skade da, at det kun er alt for lidt ... Jeg – behandle ham? ... Redde en sådan mands liv ... Forstår De virkelig, hvad det er, De forlanger? At De ikke skammer Dem. Hvor kan man dog bede for et sådant menneskes liv! Nej ... nej! Jeg rører ikke en finger ... Lad ham krepere ... Arrester mig kun ... Vi får se ..."

Hans noget kvindagtige stemme jublede, og de små, nærsynede øjne strålede triumferende og skånselsløse. I disse minutter svælgede han i hævnens sødme. Forløsningen, den frelsende udvej fra uendelige moralske kvaler var fundet, for det afmægtige nag, der havde hærget ham og røvet ham al livsglæde.

Han lo gådefuldt og brølede endnu højere uden at mærke, hvad der foregik omkring ham.

Kvinden i silkeroben syntes at være ved at segne.

En dyb bleghed udviskede de sidste farver. Ansigtet blev pludselig hæsligt og slapt. Hun vaklede, og strakte hænderne bedende ud mod ham:

"Do – – oktor!" hørte han hendes svage stemme gennem sine egne råb.

Han brød pludselig af og iagttog hende forundret, som havde han fuldstændig glemt hendes nærværelse.

"Jeg ... jeg ved, doktor ..." stammede hun, "doktor ... han har jo selv ... doktor ..."

Lægen mistede på éngang sikkerheden.

"Det – det er ingen retfærdiggørelse," mente han stammende.

"Jeg ved det, doktor ... men ellers dør han jo."

"Ja men ..." begyndte lægen.

Hun afbrød ham og klamrede sig til hans kappeærme.

"Ja, ja, doktor ... jeg mente det jo ikke sådan ... Jeg forstår ... ikke sådan ... Men jeg elsker ham jo, doktor ... Jeg dør uden ham ... Ikke sandt, jeg lider jo også, jeg ... Doktor, i alle helgenes navn. Har De da ikke en dråbe medlidenhed ... Vi har børn ..." og pludselig sank hun på knæ foran ham.

"Emma Vassiljevna! Hvad er det, De gør!" råbte underinspektøren og officeren og styrtede hen til hende.

De forsøgte at hjælpe hende op, men hun stødte dem fra sig. Hun krøb på knæene bag efter ham og trak det rosenrøde silkeslæb efter sig. Synet af denne svage, luksuriøse kvindeskikkelse var så rørende, at en skarp smerte skar gennem lægens sjæl. Den var ved at bringe alt til at vakle.

"Doktor, doktor ... for Guds skyld!"

Sveden randt ham i strømme ned over ansigtet. Arme og ben rystede. Han var nær ved at falde. Han følte sig et sekund eller to fuldstændig blottet for al vilje. Da greb underinspektøren ham i ærmet og i en uhyre opbrusen af vrede sønderrev han den allerede voksende eftergivenhed. Han sled sin arm fri og stormede mod døren.

Kvinden i kniplingerne klamrede sig fast til ham og kaldte ham ved navn. Hun kom til at snuble og styrtede med begge

hænder mod gulvet, blev liggende som et væld af rosafarvet silke og opløst, sort hår.

Man kom hende til hjælp, men idet lægen slog døren i, så han hende endnu ligge på gulvet, og noget brast i ham. Man satte i løb bag efter ham. Lægen hørte allerede deres drønende skridt på trapperne, han skælvede over hele kroppen, styrtede ned over, søgende trinnene med ben, der var nær ved at segne under ham. Foran hans øjne dansede ildagtige kredse, og en tung formløs følelse knugede hans hjerte som et bjerg et sandskorn.

–

I landsbyen

1

Solen var ved at gå ned, og dens sidste stråler skinnede rødt på husenes tage. Over vejen og de grønne bede bugtede sig lange skygger. Soldaternes hvide trøjer og hestenes mørke kroppe frembød et ejendommeligt, uroligt skue.

Kornetten Tcherkassov slentrede i sine lange lakstøvler igennem gaden, idet han lod sit nysgerrige blik glide over gærdet ind i en bondegård og dennes kålhave.

Alting lå stille og øde hen.

Mørke vinduer, i hvis støvede glas kun Tcherkassovs ansigt og hvide trøje genspejledes, stirrede halvåbne ud på gaden. I kålhaverne stod i hemmelighedsfuld tavshed tykt, højt græs, urtebede og de endnu ikke udsprungne, små toppe af solsikker. I gården var intet liv at se; det var som om de – soldaterne, officererne og deres heste – med al deres uro var havnet på en død, øde plet.

Tcherkassov kendte meget godt grunden til denne stilhed. Bønderne havde for kun to timer siden, da solen endnu stod højt, trukket sig tilbage til en ung birkeskov, der var synlig i nogen afstand fra landsbyen.

En mægtig, mørk, støvdækket masse stod nu på vejen. Over den sås truende og blinkende i solen en skov af leer, høtyve, plejle og køller.

Så satte eskadronen sig i bevægelse hen imod bønderne. Store støvskyer hvirvlede op fra det tørre agerland. De dragne sabler blinkede i solen, og under hylen og råben stormede soldaterne ned ad skrænten. Med stampende fødder og klirrende våben spredte mængden sig over mosen og ind i

birkeskoven. Bag dem lå efterladt leer og køller i støvet, og nogle få, grå bondekroppe, der blodige og støvdækkede søgte at rejse sig for straks igen at segne om.

Tcherkassov galoperede med sin afdeling om mod højre fløj og trængte bønderne tilbage mod den røde fabriksbygning, der kom til syne bag træerne. Ridtet morede ham, hans øjne lynede kækt og hans sunde, hvide tænder kom til syne som på en ung, kåd hund.

Han selv slog ingen ned. Tcherkassov havde givet sin brud, et skrøbeligt, undseligt væsen med mørke, bedrøvede øjne sit æresord på, at han ikke ville gøre det; det var også ham selv afskyeligt. Når en støvet og pjaltet bonde dukkede op foran hans hest, svang han kun truende sablen over denne, og når en fremmed sabel var i færd med at rette det dødbringende hug, sørgede han for at vende sig på en måde, så han ikke så, hvorledes et gråt, blodplettet legeme styrtede om i græsset og afværgende rakte hænderne i vejret.

En del af bønderne var blevet trængt ind i fabriksgården, hvor man begyndte at piske dem, en anden del var drevet hen imod skoven. Tcherkassovs afdeling blev sammen med en anden sendt hen for at besætte landsbyen.

Hvor ofte var Tcherkassov ikke med sit regiment draget ind i sådan en landsby, hvor befolkningen havde gjort oprør! Hestenes og soldaternes rækker bugtede sig gennem de smalle gader, og alle gærder og døre var tæt besatte med skrigende børn og unge piger. Soldaterne rettede sig i sadlen for at tage sig bedst muligt ud og skæmtede med dem.

Men denne gang var de små gyder uhyggeligt tomme, og kun hundene gøede uroligt inde bag de lukkede porte. Dette

ejendommelige billede vækkede en sær uro i ham.

2

Tcherkassov bøjede om et hjørne og stødte pludselig på en lille flok soldater. De stod og sad rundt omkring i deres hvide trøjer, mens de store, kraftige heste, der stod som en mur bag dem, mistænksomt spidsede øren.

Et usædvanligt syn faldt ham pludselig i øjnene. En høj, blond dragon, en polak, bandt bandende og med et skadefro smil en bondepiges arme om på ryggen, mens en anden soldat hastigt og brutalt rev klæderne af hende. Pigen søgte at støde ham fra sig uden en lyd; hendes nøgne, mørke skuldre skælvede.

"Nå nå, sådan, sådan! – – det er rigtigt! – – Ned med hende!" skreg soldaterne grinende og jublende.

– I det første øjeblik skød den tanke gennem Tcherkassovs hoved, at han måtte styrte frem og befri pigen. Dog, noget brændende, noget ejendommeligt kildrende holdt ham tilbage.

"Holdt, holdt! Jeg skal engang vise jer, hvordan vi bar os ad i Tbilisi!" En mørk, svær dragon skød de andre til side og greb pigen om de runde, faste arme og kastede hende på knæ.

"Se så!" Tataren greb nu pigen om halsen og trykkede hendes hoved mod jorden. Hun lå på knæ med hovedet trykket ned i støvet, mens tataren kastede sig med al sin magt ned på hende. Pigen udstødte korte, gennemtrængende skrig og forsøgte at rive sig løs, idet hun skrammede og rev sit ansigt mod jorden.

Soldaterne hylede og brølede af latter.

Tcherkassov følte, hvorledes benene rystede under ham. Pigens ansigt så han ikke, kun hendes slanke, runde ben og den

brede, solbrændte ryg stak ham i øjnene … Fanden måtte vide, hvad det var … han smilede forlegent og trak på skuldrene. Men trods al hans nysgerrighed blev han pludselig grebet af en skamfuld følelse. Han gik hastigt bort derfra; han tvang sig til at se den anden vej.

Overalt i gårdene, haverne og husene vrimlede det med hvide bluser, og hele byen var fyldt med støj og latter. Hundene gøede, hønsene kaglede, og derimellem hørte man kvindernes fortvivlede skrig.

Himlen blev mørkere – –

3

"Tcherkassov, Tcherkassov!" råbte løjtnant Njesvatzki til Tcherkassov inde fra en gård, han netop gik forbi. Njesvatzkis blege ansigt med de røde øjne og det lille strågule overskæg lo hemmelighedsfuldt og forjættende.

Tcherkassov trådte ind i gården.

"Tænk en gang," råbte Njesvatzki så højt, som skulle det høres på den anden side af en bred flod, "jeg har opsnuset to piger derovre i hytten. Piger – siger jeg Dem bare –" Njesvatzki smækkede med tungen. "De er bare noget knibske. – De er løbet ind i hytten der. Skulle vi måske følge efter, hvad?"

Da Tcherkassov trådte nærmere hen til Njesvatzki, bemærkede han, hvorledes dennes ansigt brændte unaturligt, og øjnene havde en fugtig glans.

"Den ene tager jeg, den anden De. Nå, afgjort? – – Hvad? – –" råbte løjtnanten.

"Nej, lad hellere være!" svarede Tcherkassov usikkert, men følte samtidig en sød, berusende følelse strømme igennem sig.

"Å hvad, ingen udflugter – – Så bliver det jo bare de menige, der tager dem. De skal da være tilfredse, når sådanne herskaber som vi – – oven i købet officerer – – nå, march!"

Njesvatzki slog sorgløst ud med hånden.

Tcherkassov lo forlegent og fulgte ham hen til huset. Han var ikke helt klar over, hvorfor han gik med, men ville på den anden side heller ikke blive tilbage. Bag dørtærsklen var der mørkt, men der lugtede af ny uld.

"Holdt! – – For Djævlen, hvad er det?" råbte løjtnanten pludselig forskrækket. Tcherkassov så hastigt over den andens skulder.

En lang, hvidt, rystende gestalt krøb løs på dem. I første øjeblik kunne man ikke se, hvad det var, og en rædsel greb uvilkårligt officererne. Dog, i næste øjeblik råbte Njesvatzki, lettet og forundret:

"Det er en gammel mand – føj for Fanden!"

Den gamle, der var klædt helt i hvidt, krøb dem i møde. Hans magre, krogede hænder skubbede sig med anstrengelse frem på jorden, mens benene kraftløse slæbte sig bag efter ham. Han så Njesvatzki lige op i øjnene dernede fra gulvet, og disse stirrende mørke øjne, som lå dybt i deres huler, havde en skræmmende virkning. Så snart han nåede hen til døren, klamrede han sig pludselig til dørstolpen og rejste sig rystende og vaklende op fra gulvet.

"Hvad vil du?" spurgte Njesvatzki frygtsom og forvirret. "Af vejen, du – –"

"Tilbage, forbandede – – jeg lader dig ikke komme forbi," skreg den gamle med vidt udbredte arme. "Hvorhen, forbandede?"

Njesvatzki trak sig først tilbage; men så fik hans blik pludselig et ondt og grusomt skær, han bøjede sig, som om han ville tage tilløb, og slog pludselig oldingen af al kraft på det gamle, smudsige hoved med sabelhæftet; det gav en lys som en lerkrukke, der sprak.

"S–s–s–så!" hvislede løjtnanten rasende.

Den gamles øjne syntes at ville springe ud af deres huler, han stønnede, vaklede et skridt bagud, så fremad, og styrtede endelig tungt til jorden.

4

I det samme sneg smidig, mørk skikkelse sig katteagtigt ud af døren og forbi officeren, i retning af gården.

"Holdt! Holdt!" skreg Njesvatzki og sprang efter den flygtende; i farten stødte han skulderen mod døren, så den lukkedes bag ham.

Tcherkassov var alene. Han hørte, hvorledes løjtnanten sporeklirrende løb over gården, hvorledes buskene i haven bragede under hans fødder, og så en pigestemmes skrig. Han tvang sig til ikke at se hen på den hvide, sammensunkne skikkelse i krogen, da han gik forbi den, og åbnede, uden at vide i hvilken hensigt, med en ejendommelig hjertebanken døren og trådte ind i det indre af huset.

"Ingen kan se mig – – ingen vil erfare det – – en så god lejlighed byder sig næppe til igen," fo'r det uvilkårligt gennem Tcherkassovs hoved. – – Et øjeblik var det, som hans hoved blev tomt og uden bevidsthed.

Inde i hytten var der stille og rent. Langs væggen stod der rene bænke, og helgenbillederne skinnede svagt frem fra de

mørke hjørner. Stuen var fyldt med en kraftig, appetitlig vellugt af frisk brød og urtesuppe.

I krogen bag et kattunsforhæng holdt nogen sig skjult. Tcherkassov gættede, at det måtte være en kvinde, og at hun havde set ham. Han trådte noget ængstelig derhen og skød let og forsigtigt forhænget til side. Der stod ganske rigtigt, op da væggen og med hænderne tæt trykket ind til brystet, en mager ung pige, som så på ham med rædselsslagne, med dog trodsigt blik. En anspændt, ophidsende fornemmelse fik ham til at gå frem. Pigen stirrede stift på ham uden at blinke.

"Du – –," hviskede Tcherkassov; han kunne selv høre, hvorledes hans stemme skælvede.

Pludselig begyndte pigen at græde voldsomt, uden et øjeblik at sænke øjnene.

I stuen var der tomt og mørkt, og ingen lyd lod sig høre, undtagen lyden af dryppende vand i en brønd et eller andet sted.

"Skulle sådan en smuk pige græde?" sagde Tcherkassov, der ikke vidste, hvad han ellers skulle sige. Han greb hendes hånd. Han kunne se, hvorledes hendes bryst hævede og sænkede sig. Han bøjede sig hastigt frem og kyssede hende på kinden.

Pigen tumlede tilbage, hendes mørke øjne udvidede sig i den grad, at hendes ansigt syntes ganske fordrejet. Tcherkassov følte en svimmelhed i hovedet og en sitren i benene. Hans bevidsthed om sin magt og sin stilling, som fritog ham for opdagelse og straf hensatte ham i en slags rus. Der vågnede noget som en skamfølelse i ham, men samtidig en uanet, sød følelse – den tanke, at denne pige var i hans magt på nåde og unåde, at han kunne gøre med hende, hvad han ville og hvad

der faldt ham ind, berusede ham. Han følte en sitren i hænderne og bed tænderne fast sammen; hans øjne sprudede ild. Han greb pigen i halsudsnittet og rev til, så båndene løsnede sig og et par nøgne, runde, bævende bryster kom til syne. Stakåndet omslyngede han pigen i et hårdt greb; han gjorde sig umage for at være så grov og voldsom, som det var ham muligt.

Pigen skreg ikke. I hendes åbne øjne lå der et tomt udtryk, som om hun var blevet vanvittig; kun da Tcherkassov kastede hende om på gulvet, skælvede hun og hviskede stille:

"Åh, åh – unge herre – åh –"

Under ham vred den lille fremmede krop sig, knæene på hans gule ridebukser blev tilsmudset af det gule stampede ler på gulvet. Tcherkassovs ansigt blev rødt og svedigt, og han bemærkede ikke, hvordan savlet løb ham ud af mundvigen og ned over hagen.

Da han igen trådte ud på gaden, var det mørkt. Over den lille hytte blinkede en stjerne allerede mildt og klart.

5

En måneløs nat var brudt frem. Stjernerne glitrede på himlen, som var den overstrøet med guldstøv.

Eskadronen forlod landsbyen. Under dump larm vandt den langsomt frem i mørket. Den mørke pløjejord på begge sider af vejen lignede en afgrund, og den sorte skov der foran så truende og hemmelighedsfuld ud, som skjulte den en fjendtlig magt. Soldaternes mørke skikkelser med de lange kapper syntes at smelte sammen med hestene til en eneste bevægelig masse. Man hørte sagte stemmer, og his og her lyste et rødligt

skær fra en tændt cigaret op og forsvandt igen. I spidsen red en gruppe officerer i deres grå kapper, som næsten var usynlige mod den mørke steppe. Hestene snøftede ud i luften.

Tcherkassov red for sig selv bag eskadronen og røg eftertænksomt. Under ham bevægede hestens varme flanker sig ensformigt, nattebrisen blæste ham næsten umærkeligt i ansigtet. Han følte sig så mærkeligt beklemt om hjertet og nu og da steg skamfølelsen op i ham. I hans tanker viste sig snart noget nøgent, ubekendt og brændende, snart hans bruds store, spørgende øjne.

"Nå, hvad – alle bærer sig sådan ad – hvis ikke, så ville en anden – sådan er det jo – og så disse rebeller!" – søgte han at berolige sig, men en pinefuld og trykkende følelse af sin egen svaghed og tanken om hans brud derhjemme, nagede og stak i ham.

"Ah, det er rigtigt – sådan! – ved Gud –" hørte han en stemme hviske forude, endnu ganske beruset ved erindringen.

"Fjols!" svarede en anden i en ærgerlig, lidt hånlig tone.

Pludselig bragede to skud, og to små flammer lyste for et øjeblik op i mørket. Det gav et sæt i hele eskadronen. Et sted stønnede nogen højt.

"Der er en, som blev truffet!"

Og nattemørket blev pludselig brudt af vilde skrig.

"Tilbage! – Tag dem – Slå dem ned! – Hr. ritmester! – – Holdt der!" skreg forvirrede stemmer mellem hinanden.

Uden at vide hvorfor, gav Tcherkassov sin hest af sporerne og galoperede frem foran eskadronen. Hele massen af heste og mænd fo'r efter ham som en lavine af skrig og klirrende våben. Hestene skælvede og stønnede; støvet stod om dem, og lagde

sig som en tæt sky over steppen. Efter nogle minutter havde Tcherkassov imidlertid lagt dem bag sig og galoperede alene i spidsen.

"Bønderne!" skød det gennem Tcherkassovs hoved, og en heftig forbitrelse, der ved frygten blev endnu heftigere, forvirrede alle hans tanker. Hånden omklamrede uvilkårligt det hårde sabelgreb, og han skar tænder.

"Stå stille!" skreg han med frempresset stemme, men hesten jog videre i strakt karriere.

Og i samme øjeblik så han noget, som han ikke begreb, men som dog slog ham med rædsel: over vejen strakte sig noget langt og hornet, som var det en hjord okser eller djævle. Med en uhyre, men forgæves anstrengelse, med den dybeste rædsel i øjnene, slap Tcherkassov sablen og strammede af al magt tøjlerne.

Det var for sent. Hesten havde indviklet sig i noget og syntes ganske ude af sig selv; den stejlede et par gange og forsøgte at stå fast. Da sprang en skikkelse frem bagved; der lød et vildt skrig, og Tcherkassov slyngedes, idet han slap tøjlerne og greb for sig ud i luften, ned fra hesten.

Det skarpe jern af en væltet plov, han faldt ned på, trængte sig ind i hans underliv med en tør lyd. Et øjeblik efter stormede eskadronen frem over ham – – en hest trampede på hans hoved, der knustes som en lerkrukke, og gjorde en ende på hans skrækkelige og kvalfulde lidelser. – –

Det var, som selve natten hylede og klynkede i panisk rædsel, og fra den mørke skov skreg flere stemmer, som var det usynlige skovdæmoner, skadefro og hævngerrigt: "Hurra!"

Blodpletten

1

Flere dage igennem havde Anissimov næsten slet ikke sovet, og dog følte han sig sund og rask som aldrig før. Ja, han foryngede sig næsten, fo'r lystigt omkring og viste sin magre skikkelse og traurige, lange næse overalt på den lille station.

Alt havde en slig hast, var så uventet og smukt, at han uafbrudt havde en følelse af at hvirvle. En frisk bølge kom et eller andet steds fra og bortskyllede det gamle kedelige liv.

På den ellers så stille, mennesketomme station larmede det uafbrudt. Sorte menneskemængder løb uden ophør over skinnerne og fik den til at ligne en uhyre myretue. De utallige, animerede menneskerøster steg til vejrs op over perronerne og lagde sig i den kolde luft. Tog, der i travlheden var sammensat af de mest forskelligartede vogne, kom ustandseligt øst fra og hastede uden ophold videre, blev mindre og mindre, indtil de omsider smeltede sammen med snemarkernes hvide panorama. Hvert nyt tog modtoges med tordnende "hurraer", de oprakte hænder flimrede for øjnene og overmodig, drengeagtig følelse greb alle. Hver gjorde sit bedste for at råbe højest og vendte sig derpå naivt glad om mod sin nabo. Og selv efter at toget for længst var svundet bort i skovene, tonede endnu enkelte hendøende råb:

"A-a!"

Lokomotiverne var behængt med små, røde faner, der flagrede i vinden. Ubekendte, for størstedelen unge mennesker, kiggede ud fra kupevinduerne. De forsvandt alle i samme retning vinkende med hænder og huer. At de var så talrige, og

at togene hurtigt fulgte efter hinanden, indgød en glad, ganske ny følelse af ret og kraft i de tilbageblivende.

Anissimov besørgede alene hvert tog afsendt, og allerede et godt stykke fra stationen strakte han sin røde næse imod de kommende. Hvad der senere ville ske, vidste han endnu ikke, men fremtiden tegnede sig lykkelig og lys for ham.

Det forekom ham, som om han havde gjort op med sit tidligere liv med dets sjæleforkrøblende arbejde, savn og evindelige bekymringer.

I pauserne mellem to tog slentrede han omkring på perronerne og stak sin lange næse ind i denne eller hin lille klynge af diskuterende, der havde forsamlet sig, henkastede en eller anden bemærkning og smilede. Alle kendte ham allerede og kaldte ham "vor stationsforstander" og "kammerat" og indledte samtaler med ham.

Undertiden trådte Anissimov ind i sit værelse på stationen for at være alene en lille tid og få tankerne samlet. Han smilede drømmende hen for sig og gentog stadig en og samme sætning, hver gang overbevist om at have opdaget noget ganske nyt:

"Oh! Det ville sandelig være et prægtigt liv."

Og straks glemte Anissimov, at han var gået ind for at hvile sig og gik igen ud mellem de leende og larmende mennesker.

For hvert nyt tog, der kom, sprang to eller tre mænd ned og bragte efterretninger til Anissimov. Også spørgsmål måtte han besvare. Anissimov glædede sig, hver gang han kunne bringe dem gode nyheder; han så dem åbent ind i øjnene, trykkede deres hænder og sagde:

"Kammerater, kammerater. Afgang!"

Hans næse blev endnu rødere, og de små øjne duggedes. Nikkende til dem, løb han i retning af lokomotivet. Afgangssignalet skingrede, og igen førtes et mylder af mennesker i det fjerne, hvor noget på én gang rædselsfuldt og glædeligt var i gang.

Hen imod aften fik Anissimov øje på et kendt ansigt.

Det var en tyk lokomotivfører med et opsvulmet, udlevet ansigt.

De trykkede hinandens hænder, og Anissimov kom til at smile over lokomotivførerens sælsomme udseende. Han var bevæbnet med et tungt gevær og havde to tunge patrontasker hængende ved siden.

"Det er et liv, hvad Karl Vulfovitch!"

"Storartet kære!"

"Hvilken begejstring! Nå, hvad!"

"O-o!" svarede den blege lokomotivfører. "Der kommer ... meget ... mere."

Hans russiske var ikke fejlfrit, og denne lille omstændighed, der altid havde moret Anissimov, fandt han nu helt rørende.

"Soldaterne får ikke lov til at forlade kasernen, man er bange for, at de skal gå over på vor side," forklarede han og smilede lykkeligt.

"O-o ...! Det måtte man være belavet på," svarede lokomotivføreren begejstret og trykkede Anissimovs hånd. Derpå satte han i løb for at springe op på lokomotivet.

Anissimov løb ved siden af ham og råbte:

"Jeg skulle også have stor lyst til at rejse med, men uden mig kommer alt dette her i ét virvar."

"Jeg troede ikke, De ville forlade Deres familie ..." svarede lokomotivføreren under løbet.

"Familien!" råbte Anissimov muntert. "Den har jeg sendt ud til landsbyen, til min svigerfader ... Den kommer i anden række, nu står der anderledes vigtige ting på spil ... nå ... lev vel ... Gud skænke Dem alt godt ..."

Han standsede og så længe smilende efter det kørende tog.

"Hvor alt dog er mærkeligt ..." tænkte Anissimov. "For blot tre dage siden ville jeg ikke have troet, at noget sligt kunne hænde ... jeg var sikker på, at livet ville glide hen akkurat som før ... den ene dag som den anden ... uafbrudt kun plager og bekymringer. Hvor kunne jeg tro andet?" Og erindringen om hans tidligere livs grå kedsomhed dukkede som et spøgelse op for ham og forsvandt. Anissimov rystede på hovedet, så sig om og gik ind i tredje klasses ventesal. Der inde stod Akim og snakkede, idet han bredte hele skyer af blå røg om sig med sin kvalme bondetobak.

"Nå, hvad siger du så, broder? ... folket!! ... når det endelig engang ... ja når det endelig river sig løs, som man siger ... ja ... når det endelig engang ... så ... oho – ho broder ..."

2

Endnu samme dags aften, lige efter at det var begyndt at skumre og de fjerne skove mørknede bag den blå sne, kom et lokomotiv for fuld damp susende ind fra Moskva. Mens bremsen hvæsede og knirkede, holdt det et øjeblik stille på de frosne skinner, og et menneske lænede sig ud over platformen og brølede fortvivlet:

"Kammerater! ... Alt er tabt! ... Bologoje er stormet! ... Barrikadér vejen! ... Der kommer et tog med soldater!"

Lokomotivet fo'r af sted med hvide dampskyer langt bag efter sig. I den pludseligt opståede stilhed hørtes et fjernt ensomt råb:

"Kam-merater, ... lad vort tog komme frem først, pas på-å ..."

Der opstod en uhyggelig travlhed. Mennesker kom løbende fra alle kanter; blege, forvirrede ansigter trængte sig om Anissimov. I den sælsomt spændte stilhed tonede enkelte undertrykte smerteskrig. Anissimov stod endnu stadig på samme sted, hvor han havde hørt det ildevarslende råb, det var så uventet og frygteligt, at det for et øjeblik næsten fik hans tanker til at stå stille.

"Hvad er der, ... hvad er der sket?" spurgte Anissimov en af de nærmest stående.

Alle tav, grebet af en mørk rædsel. Det var som om blot et skrig ville have været nok til at få hele denne store flok til at skrige og jamre i vanvid og til at splittes som avner for vinden.

Det var et øjeblik fyldt af en ufattelig gru. Anissimov følte svagheden risle gennem sit legeme. Men i samme nu blev en student løftet i vejret; og idet han svang huen, råbte han med gennemtrængende stemme:

"Kammerater! Det kan ikke være rigtigt! ... Det er et politikneb, kammerater!"

Og i et nu var den trykkede stemning som sunket i jorden. Alle indså med ét, at efterretningen var sandt, frygteligt og uopretteligt sand, men alligevel var den uudholdelige, paniske rædsel straks overvundet og afløst af en forbitret iver.

Anissimov kom til sig selv. Han tog huen af og tørrede den svedige pande. Idet han vendte sig om mod sin sidemand, en telegrafist, sagde han:

"Nå, hvad ... det beviser jo ikke det ringeste ... hvem ved, de kan have slået sig igennem på en eller anden måde ... nu gør vi, hvad vi kan og ser tiden an."

Den magre, blonde telegrafist gav ham et eller andet svar, men Anissimov hørte det ikke. Rundt om opstod der på ny trængsel. Enkelte begyndte at rejse barrikader. På forskellige steder skød sorte, uformelige omrids frem. Møbler slæbtes ind på banegården; to mænd kom bærende med en lang, frossen jernbanesvelle. Klirren af ituslåede ruder lød over til Anissimov.

Uden at kunne forklare sig hvorfor, forstod Anissimov, at ikke en eneste af disse mennesker havde en anelse om, hvad der burde gøres; det var nødvendigt, at denne levende, uklare kraft fik en bestemt retning.

Anissimov kendte hver svelle på hele stationen; ved hans arbejde fungerede de, som de skulle. Men heller ingen vidste som han, hvordan hele dette indviklede maskineri i et nu kunne forvandles til ét kaos. Forbitret over et eller andet, fjernt borte, løb Anissimov over skinnerne, idet han svang den røde hue. Studenterne, der bøjede sig ud fra kupévinduerne og skreg: "Kammerater, frem med waggonerne, sådan –" bød han til og råbte selv: "Nej, kammerater, waggonerne skal væltes ... på tværs af skinnerne, så kun hovedsporet er frit ... Akim, Akim ... kranen frem ... skynd dig."

Anissimov sprang ned fra perronen og løb over mod en lang, grønmalet vogn. Fra alle kanter stormede folk bag efter ham.

Flere kæmpemæssige waggoner begyndte at bevæge sig gennem menneskevrimlen; derpå drejede de sig langsomt og styrtede pludselig om. Jorden gav sig dumpt hver gang, ruder klirrede, og uordnede stemmer udstødte høje råb: "hurra ..."

Med håret ned i panden, sveddråber på den lange næse, og opmuntrende udråb til alle, løb Anissimov fra den ene ende af stationen til den anden, sprang frem og tilbage over skinnerne. Overalt dukkede han op og skænkede ikke faren nogen tanke. Fremtiden kom slet ikke frem for hans bevidsthed.

Mens han var beskæftiget med at lade kranen styrte en tung Pullman-vogn, forsømte han et togs ankomst. Da han vendte sig om, så han et hvæsende lokomotiv og en lang vognrække holde ikke langt borte, bevæbnede mennesker i mængde myldrede ud.

Hele stationen oversvømmedes af en kæmpemæssig skare.

Her så Anissimov for første gang forbindinger plettede af blod. Han stirrede på dem med en sælsom, angst nysgerrighed. Han kom til at tænke på kone og børn, og han blev grebet af uro, frysninger løb over ham.

En svær mand banede sig vej gennem mængden.

"Hr. forstander, kammerater! Denne skinne må vi også barrikadere ... Ikke sandt, så det hele bliver én uafbrudt barrikade ... Ellers bliver vi nødt til at bære de sårede over åben plads."

"Bliver der da nogen såret," fo'r det gennem Anissimovs hjerne, og et sekund blev han ganske forvirret.

"Ak ... Ja ja ...!" svarede han og fattede sig. "Selvfølgelig bliver det nødvendigt. Jeg skal straks selv ..."

Han nikkede og løb over mod lokomotivet.

"Komme hvad der vil … når det *skal* ske, står det ikke til at ændre … Ja, vi får vel dræbte … men det må så være … uden offer ingen sejr … Måske får vi heller ingen dræbte, kun sårede; men jeg vil alle dage vide, at jeg har gjort min pligt … ja …!"

Hele hans væsen blev grebet af et energisk, tåget forsæt. Hans bekendt, lokomotivføreren så ned på ham fra platformen.

"Vi kunne ikke nå Moskva …" råbte han stammende, forskrækket. "En soldat skød mod toget!"

"Nå, nå, det gør ikke noget, lille due!" svarede Anissimov.

"Han er også bange," tænkte Anissimov og følte sig selv mere lettet.

"Broder, lad os lade lokomotivet løbe ind i vognene, så spærrer vi vejen."

Anissimov nikkede og trådte et par skridt til side. Men da lidt efter det kæmpemæssige lokomotiv stormede ind i de bragende vogne og styrtede omkuld indhyllet i hvide dampskyer og forvandlede banelegemet til en rygende ruinhob – da svulmede Anissimovs hjerte af glæde og stolthed.

"Vi får at se, vent blot," sagde han højt. "De kommer ikke langt, min tro om de gør."

"De har vel et våben?" spurgte lokomotivføreren.

"Jeg? Nej, jeg kan ikke engang skyde …" svarede Anissimov. "Slås I, brødre."

"Ja, vi skal slås," svarede lokomotivføreren.

"Nu kommer de …" lød det fra det fjerne. Nogle mennesker, der havde stået på udkig ved vandtårnet, kom løbende.

"De er velkomne …" lød en tyst, lidenskabelig røst.

Det var den fremmede telegrafist, der stod ved siden af Anissimov og nu satte i løb over mod barrikaderne.

Mængden bølgede frem og tilbage. Den fordelte sig bag barrikaderne, og alt blev pludselig påfaldende stille. Et tog med slukkede lanterner skød forsigtigt frem fra skovene.

Det var endnu langt borte og dets tilsynekomst i den gennemsigtige skumring ledsagedes af en sælsom gru.

"Der er de! ..." sagde lokomotivføreren og dukkede ned bag en kulbunke.

Anissimov blev grebet af en angst nysgerrighed. Uden at tænke over hvad han gjorde, klatrede han op på en skråtliggende vogn og forsøgte at holde sig fast ved de fremspringende metalkanter.

Toget kom langsomt nærmere. Til tider krøb det så langsomt, at man fik indtryk af, at det holdt helt stille og følte sig for, før det sneglede videre. Banegården lå dødsstille hen. Var alle forsvundet? Nej, når Anissimov kastede et blik omkring sig, så han bøjede, tavse tilskuere.

Toget holdt nu helt stille og stak med sine sorte konturer besynderligt af mod den hvide snemark. Der ude var alt lige så stille. Det var som om toget og stationen lå ubevægelige som to rovdyr og lurede på hinanden. Mørket begyndte at falde på, minutterne gik, og i hvert lå uvishedens tunge evighed. Anissimov begyndte allerede at tro, at toget var tomt og ville blive liggende ude på snemarkerne, da vrimlede i samme nu mennesker ud fra begge sider, næppe til at skelne i skumringen.

Lange, sorte striber nærmede sig i en bølgeformet, langsom bevægelse. Anissimovs hjerte bankede; aldrig før havde han set så store menneskemasser ordnet i regelmæssige kolonner. Mennesker, der med velberåd hu styrtede sig i en kamp, der

ville få manges død og lidelse til følge. Hans forestillinger om krig var tåget og ubestemt, han nærede ligesom en slags tvivl om dens rædsler. Mon de i virkeligheden eksisterede, mon de ikke var overdrevne eller opdigtede? Det var jo slet ikke vanskeligt at forestille sig en krig. Den foregik altid, syntes man, på et eller andet sted, der ikke havde noget tilfælles med de omgivelser, hvori mennesker til daglig færdedes. Og desuden kunne heller ikke de mennesker, der gik i krig være i stand til at føle lidelse og frygt så stærkt som disse embedsmænd og arbejdere, kvinder og børn. Anissimov vidste, at det ikke forholdt sig således, men alligevel forekom tanken om blod og sårede på den afsides liggende lille station, projektiler udslyngede mod en skare jævne, lige så hverdagsagtige mennesker som han selv, ham grufuld og vanvittig.

"Pokkers også ... kan det virkelig ikke undgås?" rådvildhed flakkede gennem Anissimovs hjerne. Soldaterne nærmede sig. Stilheden var så uudholdelig, at alle blot ønskede, at det ville gå hurtigere.

"Det kan ikke være muligt ..." tænkte Anissimov og bøjede sig ned mod lokomotivføreren, der sad ved hans fødder. "Jeg tænker, hvis man underhandlede med dem ..." hviskede han, idet han af en eller anden grund skammede sig for at tale højt.

Lokomotivføreren stirrede fuldstændig uforstående på ham. Anissimov stirrede ind i hans øjne, der havde antaget et fuldstændig vildt udtryk, og vendte sig mod en fremmed, der stod ubevægelig stille som i hypnose – og på en gang blev Anissimov grebet af en angst så heftig, at hans hænder rystede.

Et skud drønede, og som på kommando flakkede små, korte luer frem bag alle bunker, gærder og grøfter. Det skrattede og knirkede i den gennemsigtige frostluft.

Anissimov så de grå rækker komme i uorden og trække sig tilbage som for et vindstød, skikkelser krummede sig sammen, han hørte fjerne skrig; men han lå stadig under for det indtryk, at det kun var "sådan", det ville ikke gentage sig. Men i samme nu fo'r der en kæde af ild ud fra den grå soldaterskare, salvernes tørre knitren bragede hen over de hvide marker.

Et eller andet sted styrtede mennesker ned fra vognene, der lød skrig, og det hypnotiserede menneske skød sin bøsse af lige ved Anissimovs øre. Anissimov vendte sig om mod lokomotivføreren. Med ham stod det ikke godt til. Ansigtet var betænkelig hvidt, øjnene uden blik og uhyre store.

Han tabte bøssen, svang begge arme i vejret og sank baglæns om. Straks efter, at han var segnet, blev han rolig; den mægtige krop stivnede som et stykke frossent slagtekvæg. Telegrafisten fyrede igen bøssen af. Anissimov skælvede over hele legemet og bøjede sig smilende hen over lokomotivføreren.

Det døde ansigt lå stille med glansløst, stirrende øjne. Det var døden; nu først begreb Anissimov, at det, som han med hele sit væsen havde vægret sig ved at tro – var hændet.

"Dræbt ..." tænkte han. "Min Gud, hvad er der sket ...?"

Denne lokomotivfører havde kone og fire børn hjemme. Anissimov kendte dem. Hver dag var han kørt forbi stationen og havde hilst på Anissimov. Og nu lå han dér som en træstolpe. – Død. –

Anissimov veg langsomt til side; han anstrengte sig for ikke at komme til at se på den døde og ledte efter udtryk for, hvad

der bevægede hans hjerte; hvad mon det var? – Rædsel, raseri eller afsky?

Anissimov huskede, hvordan de samme russiske soldater var blevet ført til krigsskuepladsen et år forinden. Dengang havde han følt medlidenhed med dem, af hele sit hjerte ønsket at være dem behjælpelig, skaffe dem en eller anden behagelighed.

Rundt om dampede det af krudtrøg; skikkelserne bag vognene opførte sig besynderligt, snart løb de frem, snart tilbage, undertiden klatrede de op på vogntagene for snart efter at rulle ned og krumme sig sammen mellem skinnerne.

Derpå begyndte luften at skælve af noget uhyre, usædvanligt, det var, som om selve himlen brast, og en grelt, glødende stjerne dukkede op i det gråblå tusmørke. Det tordnede over Anissimovs hoved, hans brystkasse sitrede, og den sorte barrikadevold gennemboredes af en frygtelig, usynlig kraft, så sne, splinter, ild og røg hvirvlede i luften. Der var hyl og skrig, jamrende mennesker flygtede til alle sider.

Et kvarter varede kampene, men for Anissimov var det, som om alt var gået for sig i ét minut.

Anissimov så sorte skygger krybe frem på barrikaderne og sigte imod ham, han så skarer af sorte mennesker trække sig tilbage mod udgangen, og sneen ligge oversået af sårede, der krummede sig som orme.

Bag banegården sprang uventet to soldater frem, og den sorte menneskemængde forsvandt i vild flugt til alle sider.

Kanonerne tav, og trods skuddene og skrigene begyndte det at blive stille. De gråkappede soldater forfulgte de flygtende ud i snemarkerne og indhentede enkelte. Derpå løb de videre. På stedet blev kun en sammenkrummet, sort klump liggende. Det

var så frygteligt at se, at Anissimov næsten stivnede. Uden anden følelse end elementær rædsel satte han instinktmæssigt i løb langs skinnerne.

På den side vandtårnet kom en kæmpemæssig soldat løbende imod ham med geværet i hånden. Soldatens ansigt var ungt og skægløst. Han indhentede Anissimov, greb fat om geværet og stødte bajonetten efter ham. Anissimov snoede sig som en kat og sprang til side. Soldaten sprang efter ham og eftergjorde hans bevægelser; i et sekund dansede begge frem og tilbage på et og samme sted, mens de med opspilede øjne stirrede hinanden ind i pupillerne. Derpå løftede soldaten det lange bajonetbesatte gevær og sigtede på Anissimovs underliv.

"Ah, hold inde ..." råbte Anissimov med spæd røst og sank bagover med lukkede øjne.

Han hørte et bedøvende skud og så lynet glimte frem bag de lukkede låg. Mindre med sin forstand end med hele sit væsen forstod Anissimov, at soldaten havde skudt forbi. Men i samme nu sprang denne løs imod ham og slog geværkolben mod hans hoved. Funker sprudede frem for Anissimovs øjne, han mærkede to store hænder gribe sig om skuldrene.

"Slip mig!" brølede Anissimov liggende i den våde sne og huggede albuerne ind i et fremmed ansigt. En bragen lød, Anissimov slog øjnene op og så to øjne, der i vanvittig rædsel stirrede ned på ham.

3

Nattens dunkle ansigt så ind gennem stationens vinduer. Overalt var der stille. Men denne stilhed bevarede endnu genlyd af råb, skud og jammerfulde støn. Waggonerne på sidesporene

stod i flammer, og himlen hang sort og dyb over det røde brandskær. Røgen løftede sig i tunge ruller, og hvirvlede op ad i mørket, hvor funkerne dansede deres hemmelighedsfulde, graciøse dans.

Alle genstande udbredte en ujævn, hvileløs skygge, selv ligene, som man havde lagt i rækker på banegården, syntes at bevæge sig.

Overalt færdedes soldater.

Oplyste af brandskæret løb de omkring og bøjede sig hvert øjeblik mod jorden. Skygger krøb over den rødlige sne og kom pludselig ind i brandskæret. Bajonetter lynede straks frem over dem. Klynger af officerer stod i samtale på perronen og kastede hvert øjeblik gamle cigaretter fra sig og tændte sig nye.

Det værelse, man havde spærret Anissimov inde i, var koldt og tomt. Ildskæret udenfor kastede striber af lys ind og forlenede det med et fantastisk udseende. Møblerne stod ubevægelige som gravmæler, og lampen med den store skærm hang under loftet, gennemboret af kugler, som liget af en uhyre flagermus. Udenfor gled soldaternes skygger lydløse forbi.

En tid lang kunne Anissimov ikke komme til klarhed over sin stilling. Han åbnede og lukkede øjnene hvert øjeblik og vidste ikke længere, hvor han befandt sig. Hele højre side af legemet begyndte at smerte, han kastede hovedet uafbrudt bagud, som for at befri sig for en tung pine. Men den ville ikke vige. Ansigtets ene side var hårdt som sten.

Da han var blevet taget til fange, havde han værget sig som et dyr. Han havde bidt og slået, forvisset om at der kun trængtes én stor anstrengelse for at befri sig og undløbe. Men da han var blevet overmandet, grebet om hænderne, i håret og skægget,

forstod han, at al modstand var spildt, og han blev straks ganske stille.

"Hæ, dit ådsel ...!" råbte en af soldaterne og gav ham et stød op under kinden. Anissimov slog hovedet i vejret og så sig umælende om.

"Nu la'r du nok være med at rive dig løs!" sagde soldaten triumferende.

"Nå, skynd dig at komme af sted," råbte en anden og skubbede ham i ryggen.

Anissimov vendte sig rask om, men blev på ny skubbet to skridt fremad. Han stemmede begge fødder imod, men trængtes stadig frem af geværkolbernes slag og stød.

Således gik det indtil banegården, hvor han blev ført sammen med to andre forslåede og blodige mennesker, der stod tæt omringet af soldater.

Et lille stykke borte stod seks officerer. En høj, stærkbygget, med rødblondt overskæg, skilte sig ud fra dem og kom Anissimov i møde.

"Deres Velbårenhed," sagde soldaten med den for russiske soldater almindelige tiltaleform til officerer og trådte frem af rækkerne, "disse er truffet med våben, altså taget til fange!"

"Ah ...!" sagde officeren og trak langt på det. Hans stemme havde en nuance, der røbede hemmelig glæde.

"Anatol Petrovitch!" råbte han højt.

En lille, tyk officer med sort overskæg trådte frem. Idet han nærmede sig, så Anissimov ham ind i ansigtet. På grund af det blussende bål nærved så det ud, som om hans ansigts ene halvdel var oplyst, mens den anden lå hyllet i mørke. Anissimov betragtede skrækslagen disse ansigter; det stod for ham, som

om det slet ikke var virkelige mennesker, soldater som han kendte dem fra det virkelige liv, men frygtelige væsener af en anden, ikke menneskelig natur.

Den høje officer vendte sig mod den kommende og sagde skadefro:

"Her anbefaler jeg Dem nogle herrer revolutionære."

Pludselig forandrede han ansigtsudtryk og spurgte bydende:

"Hvem er du?"

Anissimov vendte sig og betragtede den, hvem spørgsmålet var rettet til. Det var det samme hypnotiserede menneske, der havde stået ved hans side på barrikaden og skudt på soldaterne.

"Er blevet grebet med bøsse i hånden, Deres Højvelbårenhed," meldte en af soldaterne.

"Ah ... skyd ham!" sagde obersten roligt.

Anissimov hørte dette ord, men fattede i øjeblikket ikke dets betydning. Den ørnenæsede forstod det åbenbart heller ikke, for han rørte sig ikke ud af pletten, han skreg ikke op eller forrådte tegn på skræk. To soldater greb ham under armen og førte ham bort. Endnu en gang vendte han hovedet som for at sige et eller andet, men blev alligevel stående, hvor man stillede ham, stum og ubevægelig.

"Hvem?" spurgte igen den høje officer.

Dette spørgsmål gjaldt Anissimov, men et spinkelt, lille menneske med skærmhue og sønderreven, vatteret kappe kom ham i forkøbet og svarede:

"Vi er fra Kostjakovs fabrik ... snedker ... Fedaljev ..." forklarede han hastigt og trængte sig frem. Hans underkæbe bevægede sig på en mærkelig måde.

"Har også affyret skud, Deres Højvelbårenhed ..." meldte den samme soldat.

Obersten udtalte igen de gådefulde ord. En sær tanke flimrede op i Anissimovs hjerne. Han blegnede og gjorde en krampagtig bevægelse bagover, som ville han trykke sig ind i soldaterrækkerne, men blev straks grebet om håndleddene.

"Du?" spurgte den slanke officer, da han så hans bevægelse.

Anissimov tav og trykkede ryggen ind imod de hænder, der holdt ham fast.

"Nå, nå, nå!" Obersten løftede spotsk hagen.

"Det er stationsforstanderen ..." bemærkede den tykke løjtnant og rettede sit ene oplyste øje mod Anissimov.

"Ja ... jeg er stationsforstanderen ..." svarede Anissimov, så hurtigt som om han var blevet puffet i ryggen.

"Aha ... glæder mig at gøre Deres bekendtskab."

Obersten trak overlæben ned. "Så De er – stationsforstanderen? ... S-så ... ser man det ... da er det ikke helt af vejen, at vi tales nærmere ved ... hr. ... ærede navn ...?"

"Anissimov ..." svarede Anissimov.

"Aha ... glæder mig fremdeles ..." Obersten så hen til siden og befalede med høj røst, "under bevogtning til i morgen tidlig."

Derpå vendte han sig fra Anissimov.

"Deres Velbårenhed! Hvad skal der gøres med mig?" spurgte en arbejder med usikkert mæle og strakte halsen frem.

"Med dig, kære ven? Du skal skydes ..." svarede obersten og satte sig i bevægelse, åbenbart nydende sine ords virkning.

"Deres Velbårenhed!" råbte arbejderen bævende.

En besynderlig bevægelse løb efter dette råb gennem soldaterskaren. En soldat begyndte at ånde stærkere og

spændtere bag Anissimovs øre.

"Rolig der!" råbte den tykke løjtnant og løftede hovedet.

I samme nu døde alt.

"March!" befalede obersten og nikkede energisk i retning af markerne.

Med samme pinefulde nysgerrighed med hvilken han som barn havde iagttaget slagtningen af høns, borede Anissimov sit blik ind i arbejderens belyste ansigtshalvdel. Hvert øjeblik ventede han, at dette menneske ville rive sig løs og styrte frem. Men arbejderen stod kun tavs og stille, mens hans hageparti uafbrudt gik op og ned; alle som én så de hen på denne hage, for hver af dens bevægelser voksede den almindelige rædsel.

"Hvem er du ... din hund ... dit ådsel," hørte man pludselig mennesket med ørnenæsen råbe i det fjerne ... "Halunk, skyder du din landsmand, hvad ... din halunk, jeg har ..."

"Hvad! Vil du tie!" råbte obersten og greb krampagtigt efter revolveren.

"Fæhoved, fårehoved," brølede mennesket med den krumme næse, "hvad skal jeg til for, når I alligevel skyder mig, ti du selv stille, din Judas, din hund, din forbandede hund. Tror du, jeg er bange for dig. Kom an! Kom og slå, kom og slå!"

Anissimov greb op for sit ansigt med et tyst skrig. To skud efterfulgt af et råb lød og soldaternes sorte skygger skjulte det sted, hvor et menneske styrtede til jorden.

Alt dette stod Anissimov i den grå dæmring og mindedes.

Og nu forstod han, at han selv om få timer ville blive skudt.

4

"I morgen bliver jeg skudt!" tænkte Anissimov og så ud i den kolde dæmring.

Det var ikke nogen rar tanke, for det var næsten ikke muligt at tænke sig, at om få timer ville mennesker, som han aldrig før havde set, komme for at dræbe ham som en skabet hund. Det var kun et vist koldt, tungt tryk i hjernen, således som et spøgelsessyn må fremkalde det hos den, der ikke tror på noget overnaturligt.

Anissimov fik flere gange lyst til at trække på skuldrene og le over alt dette tåbelige vanvid; men i stedet for fortrak han kun ansigtet og skar en fortvivlet grimasse som et menneske, der er ved at miste forstanden.

Han gik med korte, ujævne skridt gennem værelset, skred forsigtigt som et spøgelse omkring møblerne og anstrengte sig for ikke at gøre støj. Det forunderlige var, at denne forsigtighed ikke skyldtes frygt: han ønskede kun lidenskabeligt at være ene og tænke over "det" uden at blive afbrudt.

Han var overbevist om, at sagen kun behøvede at gennemtænkes grundigt, for at alt skulle blive anderledes, alt ville finde sin rimelige, fornuftige forklaring. Og han tænkte, tænkte og tænkte ... Hans ansigt fik et forpint udtryk, som om han anspændte sig over evne; men han kom ikke til noget resultat. Flere gange dukkede en tilsyneladende forløsende tanke frem, men kun tåget og langt nede i bevidsthedens dyb.

Anissimov anstrengte sig til det yderste for at bringe den på overfladen og iklæde den ord. Den blev stærkere, steg opad, begyndte at rive sig løs og nærme sig sit udtryk. Han følte sig lettet, hans hoved blev lysere, og hans øjne mistede deres

sugende anspændthed. Han standsede for at gribe til det centrale, greb det virkelig også og fortalte sig selv som om dette var det eneste fornødne:

"I morgen bliver jeg skudt." Derpå blev alt kaos. Tanken sank igen sporløst ind i hjernen, og en klæbrig sved randt ned over hans tindinger. Anissimov begyndte igen at vandre hen over stuegulvet, hans hjerne blev mere og mere udmattet.

Pludselig så han som i et syn en plads omme bag stationen, hvor sneen endnu lå fuldstændig uberørt. Det var et sted, hvor tidligere en bunke sorte sveller havde ligget. Nu var de båret bort, men for Anissimovs indre syn viste stedet sig nøjagtigt, som det havde set ud før: med havegærdet og de sorte sveller og udenfor de vide, vide marker med de endeløse stålbånd som togene fo'r hen over. Og netop på dette sted ville snart han, Anissimov komme til at ligge, ikke simpelthen "død" men "skudt", med hoved og bryst gennemboret, med armene blå og stive og knæene ragende ud af snebunker som skarpe hjørner.

Og kulden vil blive bitterlig streng. Han ville fuldstændig stivne og ligge iskold med gloende, frosne øjne, hans mund vil blive fyldt af sne, men han vil ikke længere føle eller se noget, ikke engang sit eget lig vil han kunne se.

"Det er det frygteligste … det forfærdeligste …" tænkte han. og en sorg, der vred hele sjælen, nagede i hans hjerte.

Rundt om var der stille – kun lyden af det brændende træværk lød nu og da ind gennem vinduet.

Anissimov løb stadig fra det ene hjørne af værelset til det andet og ledte efter erindringer. Først kunne han ikke helt komme til klarhed over, hvad han egentlig først ville genkalde sig; men efterhånden begyndte dog hans tanker at kredse om

det liv, han uden al tvivl skulle forlade. Hændelser, handlinger, stemninger, bekymringer, dage og år begyndte at flyde forbi. En ensformig, grå stribe uden begyndelse eller ende. Mange gange forekom det endog Anissimov som var det begyndt før hans fødsel, som om alle lidelser, ydmygelser, bekymringer kun var fortsættelser af utallige andre, der alle stammede i en fjern, fjern tid. Hans liv var som en endeløs, lang gade, fra evighed til evighed. I en umådelig fjerntid var han begyndt at betræde denne vej, for igen at forlade den efter nogle få kvalfulde øjeblikke, lige så uendeligt langt fjernet fra enden som før.

Fattig var han kommet til verden, i elendighed havde han henlevet sin barndom. Derfor forundrede han sig sorgfuldt, når mennesker omtalte deres barndom som en lys livsfest.

Han havde været en spinkel, sygelig dreng i dårligt fodtøj, den typiske postbudsøn, hvem forældrenes kummer og sygdom havde påtrykt sit blege stempel.

Man havde tidligt været nødsaget til at tænke på fremtiden. Femten år gammel var han trådt ind i jernbanevæsenet og havde gennem 25 år beklædt forskellige poster, der alle havde været lige byrdefulde og trættende.

Da han efter mange års tjeneste havde opnået den lykke at kunne bortvegetere sit liv på en lille, afsidesliggende steppestation, giftede han sig. Af medlidenhed tog han en ikke køn, dum pige, der havde et liv bag sig omtrent som hans eget.

Men selv i denne hans kærlighed ytrede der sig græmmelse. End ikke i de lykkeligste øjeblikke var han i stand til at skjule hustruens grimhed og ubetydelighed for sig selv. Og attråen efter for enhver pris at have et medfølende menneske i sin nærhed, formåede ikke at dæmpe denne følelse. Den blev

tilbage i hans sjæl som en nagende længsel efter en hemmelighedsfuld og skøn kærlighed. Hans kone ældedes før tiden og mistede nu helt den nethed, der før havde forlenet hende med et vist ungdommeligt tække. Meningsløst hyppigt kom der børn. Hun blev til en kivagtig, kedelig halvgamling, på hvis ansigt bekymringernes og misundelsens elendige maske for evigt stivnede.

Børnene voksede op og blev sygelige og små.

Steppeluften og den lyse sol formåede ikke at udslette følgerne af underernæringen og det vegeterende livs frygtelige århundredlange gift. De glædede ikke sjælen, fremkaldte kun kummer og bitterhed.

Med mennesker omgikkes Anissimov næsten ikke. Det bragte udgifter med sig og ydmygelser på grund af deres fattigdom. Anissimov drak meget og græd over sin bitre skæbne. I rusen drømte han om en friere og behageligere tilværelse, der i det mindste oplystes af én lys stråle.

Således randt tiden indtil det almindelige oprør blussede frem og som ved et lyn rev bindet fra hans øjne og fik ham til at se alt i et nyt lys.

Anissimov blev pludselig stående. Et eller andet inde i ham spændte sig ud til det yderste og døde langsomt bort. Og i samme nu vidste Anissimov, at han ikke længere sørgede over tabet af sit liv.

"Ti gange hellere døden end et liv som mit én gang til ... Forbandet være sådan et liv! Nej, så har end ikke døden noget frygtindgydende ved sig. Da er den nødvendig som den naturlige udvej ... uomgængelig nødvendig ... Å, forbandet være

et sådant liv, forbandet ..." tænkte Anissimov og blev straks efter rolig. Hans martrede, grå ansigt fik et bestemt udtryk.

Men i dybet af hans sjæl nagede endnu stadig en dump smerte. Han lurede uroligt på den og sagde ved sig selv: "Hvis jeg begynder at tænke, griber rædslen mig igen ... bedre at jeg undgår det."

Men smerten lod sig ikke jage, den kom igen og pressede mod hans hjerte som en arbejdende mus. Anissimov rejste sig og gik over gulvet, idet han anstrengte sig for at døve det, der uafladeligt rejste sig i ham. Men smerten voksede og flåede og rev i hans hjerte. Med ét holdt den pludselig inde, men tog så igen fat med så voldsom en kraft, at det susede for hans øren. Brystet snøredes sammen som af jernkløer.

"Ak, ak ..." Tankerne løb springende videre.

"Det er ikke mit liv, jeg er bange for ... hellere dø end leve som før ... men hvorfor en sådan død, hvorfor ikke en hvilken som helst anden? Hvem vover at *dømme* mig? Og forresten – jeg er bange for at miste livet. Hvordan det så end har været – jeg elsker det. Hvor tør man vove at dømme mig, fordi jeg ustandseligt har måttet døje, fordi alt ustandseligt gik mig imod ... det ... det ... det er ..." mumlede han og blev stående i værelsets midte. Pludselig styrtede han hen imod vinduet, greb om vinduesrammen, skar hænderne til blods, og så begyndte han at ruske i den.

Ilden derude var efterhånden sluknet og det brune mørke tætnet, men i hans værelse var mulmet så tykt, at alt udenfor så ud som den klare dag.

"Hvad rumsterer du for!" skreg en soldat med rå stemme og løb hen imod vinduet. Anissimov holdt inde og klamrede sig til

vinduesposten. Også soldaten standsede. Anissimovs blege ansigt med de opspilede øjne lyste frem af mørket. Et fremmed, skægget hoved så ind på ham. Herved et minut stod de rådløse overfor hinanden, ingen vidste, hvad de skulle gøre. Til sidst syntes Anissimov at komme til besindelse, han ruskede på ny i vinduesposten og råbte voldsomt:

"Lad mig komme ud!"

"Er ikke tilladt!" skreg soldaten i en lige så unaturlig tone.

"Humbug! ... Lad mig komme ud! ... Kald på obersten!"

"Hvad skal du med obersten! ... Gå bort ..."

Stemmernes unaturlighed var overraskende for begge. Der begyndte at rejse sig noget imellem dem. Nogle øjeblikke af spændt stilhed indtrådte. Det var som om noget mærkeligt straks måtte hænde. Da nærmede der sig stemmer og skridt, og atter begyndte Anissimov at ruske i vinduesposten. Skårene faldt klirrende til jorden. Soldaten gjorde et skridt frem og stødte geværkolben mod Anissimovs bryst.

En hed bølge vældede op i Anissimov; uden et ord satte han sig tungt ned på gulvet.

"Hvad er der i vejen, Jefimov?" spurgte en eller anden udenfor vinduet

"Det er fangen, der vil bryde ud," svarede soldaten.

Flere sorte hoveder kom til syne udenfor vinduerne og stirrede ind i stuens mørke. Alt var lydløst stille. Det hele forekom Anissimov som en feberdrøm; han drejede hovedet og så tre sorte skygger ude på perronen. Straks efter var de forsvundet, men stemmerne råbte højt og vredt:

"Hvis han prøver på at undvige, så skyd ham en kugle for panden. Det er meget simpelt."

Stemmerne tav.

Anissimov rejste sig og krøb til side. Han stirrede næsten vanvittig hen imod vinduet. Disse sidste ord havde gjort ham uhyre forbløffet.

"Meget simpelt."

Ja, nu forstod Anissimov det. Det var virkelig meget simpelt.

I nogle øjeblikke var han næsten bevidstløs. Derpå gled der lidt lys frem.

"Jeg bliver skudt ... hvad jeg så end finder på ... Selv om jeg flygter eller krummer mig sammen som arbejderen, så trækker de af sted med mig og skyder mig."

Bag vinduet begyndte det så småt at gråne som et kummerligt daggry i høst. Det berørte ham forunderligt. I værelset blev alt synligere. Lyset lagde sig blegt hen over væggen, gulvet og hans blegt skimrende hænder. Et sekund troede Anissimov, at alt allerede var til ende og at han på ny var vågnet: da kom virkeligheden med grufuld hast flyvende, og ønsket om alle tings snarlige ende greb ham mægtigt. Plaget og hidset til det yderste jog minderne gennem hans hoved: den dræbte lokomotivfører, arbejderen, mennesket med ørnenæsen og de mange andre, der var styrtet og havde krummet sig sammen i den blodbesudlede sne. Anissimov hørte igen de to skud og jammerråbet, der straks efter fulgte; derpå kom pludselig en sort bunke sveller til syne og to knæ, *hans* knæ, der ragede ud af en snebunke. "O ... men af hvad grund? hvorfor? hvorfor? ..."

Det forekom ham komisk. Han slog en krampagtig latter op, men forstummede øjeblikkelig. Lyden af hans latter havde lydt så forunderligt i den blege daggråning ...

"Nej ... så hellere slet ikke tænke..." mente Anissimov, og der gik en frysning igennem ham. Han følte sig med ét sulten. Børnene og hans kone dukkede frem i hans tanke, og han undrede sig over, at det ikke var sket før.

"Hurtigt ... hurtigt..." tænkte han og så sig uroligt om. Himlen bag vinduet blev lysere, og det pinte ham ubevidst.

"Jeg må skrive til min kone ..." fo'r det gennem ham.

Anissimov tog blækhuset, borede islaget igennem med penneskaftet og bar det hen til vinduet.

Morgenens grå lys sivede allerede ind og lagde sig over hans forpinte ansigt. Det var ham næsten ikke muligt at skrive; hvert øjeblik gled pennen ud mellem hans stivnede fingre og fik ham til at fælde tårer over sig selv. Det stod for ham, som om han måtte skynde sig.

Hvert øjeblik kunne man komme og forstyrre ham og han havde meget at skrive. Flere gange kastede han et skarpt blik hen mod vinduet, hvor den grå soldat stod skildvagt med ryggen lænet op mod sin bøsse og det klare, grå morgenlys sivende ned over den brede ryg.

"Kære Sasja," skrev Anissimov, næsten ude af stand til at læse sine egne bogstaver. Nu vidste han ikke, hvad han skulle skrive mere. Det var ham ikke muligt at finde de rette udtryk, for han måtte ikke blot udtrykke glæden, han i disse sidste ti dage havde gennemlevet, men også det blodige virvar, rædslen og de mange menneskers død, den ensomme nat, skinnebunken og dette vanvittigt meningsløse, der snart skulle ske med ham; Anissimov ville fortælle om den medlidenhed, han følte med sig selv, om sin hjælpeløshed og kummer, om hvor usigeligt han ønskede at kærtegne og trøste dem.

Det var umuligt, og skrækken over den umulighed bekymrede ham usigeligt. Tårerne brød frem i hans øjne, løb ned over de afmagrede kinder og dryppede på lapperne af hans sidste brev.

"Herre, Herre ... Herre! ... Hvorfor piner man mig sådan! ... hvorfor, hvorfor? ..." hviskede han og græd. Han græd længe, mens han stirrede ind i den fjerne, deltagelsesløse himmel.

Derpå fortsatte han: "Lev vel, Sjarotsjka. Hvordan vil I nu leve uden mig? Jeg ved ikke, om man vil udlevere dig mit brev. Jeg vil bede dem om det. Lev vel! Du skal ikke græde, Sjarotsjka, hvad er der at gøre! Glem mig ikke og sig til børnene, at de skal huske mig. Jeg kan ikke skrive længere. Endnu en gang, lev vel!"

En tyk tåge sænkede sig ned over hans hjerne, han anstrengte sig til det yderste for ikke at miste bevidstheden.

Der lød våbenklirren. Det var en patrulje, der nærmede sig for at afløse vagtposten.

Den nye vagtpost gik to gange forbi vinduet og så stjålent på Anissimov.

Anissimov trak sig tilbage fra vinduet og lagde sig til hvile på sofaen med ansigtet ind imod væggen. Han skjulte brevet på sit bryst. Det forekom ham, som om dette brev på en eller anden vis forbandt ham med det levende liv, og dets i morgen og i overmorgen, med konen og børnene og med alle dem, han havde levet sammen med og som døden nu for evigt skulle skille ham fra.

Anissimov pressede brevet endnu fastere ind mod sit bryst og græd lydløse tårer, som ingen så.

Hans puls hoppede, han skælvede sagte og en grå dunst steg sagte op af jorden og indhyllede ham. Med tårefyldte øjne og

papirslappen trykket tæt ind imod sit bryst sov Anissimov ind.

Den blege dag trådte ind i værelset. Forsigtigt nærmede den sig og så nænsomt ned på det blege ansigt, der var stivnet i en maske af medlidenhedsvækkende sorg og på én nat afmagret indtil knoglerne.

5

Klokken otte om morgenen blev han skudt. Virkeligheden og de sidste drømmevisioner flettede sig lynsnart sammen. Anissimov drømte, at han krøb gennem en snæver underjordisk gang. Han slæber sig afsted på maven under uendeligt besvær, og dog vedbliver han at krybe, da han ved, at det er umuligt at holde op. For hvert skridt falder jorden ned bag ham og han føler, hvordan en uigennemtrængelig mur danner sig. Hans åndedræt bliver tungt, han vil skrige for at bortjage den uudholdelige rædsel; da får han med ét øje på et stålgråt hoved med ubevægelige grønne øjne og bag dette et langt bugtende legeme af en mat, underjordisk glans.

"En klapperslange!" hviskes der fuld af gru ind i hans øren; hans hår rejser sig, han viger krampagtig tilbage. Men bagved står den ubevægelige mur. I dødelig angst sparker han fødderne imod den. Men den er urokkelig. Han forsøger at grave sig ind i den, lukker øjnene, holder sig for ørene, men alligevel hører han den gådefulde hvislen og ser tydeligt gennem de lukkede låg, at det grønøjede hoved nu ikke længere ligger stille, men langsomt begynder at glide hen over jorden. Grebet af en frygtelig fortvivlelse åbner han øjnene. Foran ham står en mager officer i grå kappe. Han ser ham lige ind i øjnene og siger: "Nå, rejs Dem ... Hr. Anissimov! Hav den godhed!"

Anissimov rejste sig i hast op på albuerne og så officeren ind i øjnene.

"Er det allerede tiden?" spurgte han hurtigt.

Officeren smilte en lille smule.

"Tja... "

Anissimov skyndte sig at lede efter sin hue. Den var hverken på divanen eller bordet. Det pinte ham, at han måtte lade officeren vente. Hans hænder sitrede og øjnene løb uroligt frem og tilbage.

"Nå, er De snart færdig?" spurgte officeren barskt.

"Øjeblikkelig ... Det er kun huen ..."

"Nå ... kom blot uden hue!" mente officeren utålmodigt.

Anissimov så igen hurtigt hen på ham og sænkede blikket.

"Ja, selvfølgelig, det er ligegyldigt ..." sagde han som afsides til sig selv.

Der opstod en kort tavshed. Pludselig dirrede officerens læber.

Anissimov mødte et ejendommeligt, rådløst blik. Men lige så brat var officerens ansigt igen forandret.

"Nå!" råbte han overdrevent groft og virrede heftigt med hovedet.

Anissimov fo'r sammen som i krampe og gjorde et skridt fremad.

Da han blev ført hen over perronen, hvor en lille klynge officerer og soldater tavst så ham ind i øjnene, fo'r han igen sammen. Han så sygelig og martret ud, håret strittede ud til alle sider.

Officeren, der havde afhentet ham, råbte en kommando, og i samme nu trådte tolv mand frem af rækkerne. De stillede sig op

bag Anissimov. Da smilede Anissimov rådvild og lod blikket glide hen over alle.

"Hr. officer ..." sagde han hæst og utydeligt.

Officeren vendte sig langsomt.

"Jeg ved ikke ..." sagde Anissimov anstrengt med et forlegent smil:

"Mon det ikke var muligt ... et brev ..."

En af officererne, en tyk, sortskægget mand, svarede ærgerligt:

"Nu ... nej hør ... det er dog ..."

"Det er allerede skrevet ..."

"Nå sådan ... nå ja."

"Kunne det ikke blive afsendt efter adressen?"

"Jo ... tag det, Ivanov," befalede den tykke officer og hans korte hals blev blodrød.

En gammel, hvidskægget gefreider trådte frem af rækkerne og Anissimov gav ham sit brev.

"Vær så god ..." sagde han sagte.

Da man førte ham bort, så han i lang tid efter denne hvide papirslap, som gefreideren Ivanov gemte under opslaget på sin grå kappe.

De havde ikke langt at gå.

Man bragte ham ind på en lille kirkegård, en halv verst fra stationen. Der var stille og øde derinde. De små gravhøje lå lyse og skinnende i sneen med de røgsværtede, hældende kors.

Anissimovs holdning var så underdanig, som om han blev holdt fast ved albuerne og ført af sted af én, der var stærkere end han selv. Hans blik gled uophørligt ud til alle sider og fæstede sig ved alt. Den tanke at alt slet ikke var så frygteligt og

pinefuldt, men ville få et lykkeligt og godt udfald, når han blot uafbrudt bevarede sin viljekraft og fulde bevidsthed, satte sig fast i ham.

"De vil skyde og dræbe mig ... det er det hele ... Men hvad skrækkeligt er der i det. Det er en såre ligefrem sag ..."

Men han pintes ved, at det ikke på nogen måde ville lykkes at iagttage alt. Hver enkelthed: himlens blå over den hvide horisont, spurvene, der fløj op fra vejen og satte sig i buskene, sneens knirken under hans fødder, soldaternes rødlige støvler, – alt dette skar ham tydeligt i øjnene, men dannede intet *billede*, det var, som om hans hjerne manglede et eller andet vigtigt mellemled, uden hvilket alt blev livløst og tomt ... Han sænkede hovedet og gav sig til at betragte de snespor, officerernes galocher efterlod. Han fordybede sig deri i en sådan grad, som om hele hans skæbne afhang af dette. Først da han blev ladt alene, løftede han hovedet.

Rundt om var der tomt og koldt. Soldaternes grå række, officeren og de fremadrettede geværløb forandrede ikke dette indtryk af kulde og tomhed.

Anissimov så hen på soldaterne. Alle stirrede hen imod ham, langs det lange geværløb. Pludselig forsvandt alt, og han så kun denne række af frygtelige, ubegribelige øjne. I det korte moment mellem kommandoen og salven tænkte Anissimov med lynhurtig klarhed:

"De behøvede slet ikke at dræbe mig, og jeg behøvede slet ikke at dø ... hver eneste én beklager, at jeg skal skydes, og dog bliver jeg skudt ... men det er alt sammen kun, fordi jeg ikke kan komme på det ord, hvormed jeg kunne overbevise dem om min kval og afværge rædslen."

Ord i tusindvis for gennem Anissimovs hjerne. Han skød sig fremad og åbnede munden som i krampe.

Han så en fremlynende, hvid ild. Salven hørte han ikke, han følte kun, hvordan hans arme blev slået i vejret, og hvordan han styrtede om med ansigtet mod den hårde sne; Anissimov forstod, at alt var til ende, at det uafvendelige var sket.

Geværskuddenes knitren fløj som trommehvirvler langt ud over markerne. De spæde birketræer sitrede; en krage fløj op fra et kors og strøg ud over snefladerne.

Blodet blev hurtigt suget op af den hvide sne og dannede en rosenrød plet. Da soldaterne bar liget til graven, sølede de sig til med dette blod.

Blodpletten blev tilkastet med sne, men den sivede igen igennem. Vinteren overdækkede den med den faldende sne, men da sneen ved forårstid smeltede, kom den igen til syne for en kort tid. Først da den sidste sne smeltede, og solen stod stor og varmede på den strålende forårshimmel, tabte den sig ganske for at trænge ind i den frugtbare, levende jord.

Herre og bonde

I

Tidligt om morgenen indfandt en høj, mager, pjaltet bonde sig i herregården. Det var svært at se, om det var mand, en abe eller måske bare en klump indtørret mudder. I haven var alting lyst og rent og propert. Solen skinnede, og overalt duftede det af blomster; fra det åbne køkkenvindue mærkedes en em af stegt kød. På verandaen var morgenbordet dækket under en lærredsmarkise: Solen glimtede i sølvsamovaren og det fine krystal. Godsejeren, en korpulent mand klædt efter sidste mode, sad i en gyngestol og læste i en avis, hvis store sider blafrede i vinden med en blød og munter lyd, som passede udmærket til den øvrige stemning denne smukke, sollyse morgen.

Bonden nærmede sig verandaen med langsomme skridt. Hvert øjeblik standsede han. Allerede i porten havde han taget sin hue af og holdt den nu ydmygt med begge hænder foran sin indsunkne mave.

Da godsejeren skiftede side i sin avis, fik han øje på bonden. Han så strengt på ham over randen af avisen.

"Hvad vil du her?" spurgte han barsk. "Hvor kommer du fra? Hvad er der i vejen?"

Bonden standsede på stedet, da han blev tiltalt. Et kort sekund så han godsejeren lige ind i øjnene med et mærkelig sløvt, udslukt blik. Så gjorde han pludselig et dybt buk, så hans filtrede hår rørte jorden. Derpå løftede han hovedet, så på op godsejeren og bukkede igen tavs uden at bøje de tynde, skæve ben i de lappede, kulørte bukser.

"Jeg giver ikke noget!" Godsejeren viftede afvisende med hånden og vendte igen side i avisen.

Som om han ikke var sikker på, hvad godsejeren egentlig havde sagt til ham, eller blot ikke kunne tro det, blev manden stående og vedblev at stirre på ham med et ubegribelig trist blik. Så bukkede han igen, hverken mere eller mindre dybt end før, som om det var noget, han havde gjort så mange gange før, at det efterhånden var blevet ham en vane.

"Se til, du kommer afsted med dig!" skreg godsejeren, som ikke brød sig om tiggere, temmelig arrigt. "Jeg giver ikke noget, sagde jeg! Nå, herut!"

Solen skinnede klart fra den blå, skyfri himmel. Bonden rørte sig ikke af stedet; hans lille, hæslige skygge stod ubevægelig mod gårdens rene gule sand. Godsejeren besluttede at lade, som om han ikke så ham, og fordybede sig endnu en gang i sin avis. Der gik adskillige minutter. Så sukkede bonden dybt, kastede et forventningsfuldt blik op til godsejeren, og listede så tavs ud af porten.

2

Det var varmt. Før han skulle spise til middag, gik godsejeren som sædvanlig ned for at få sig et bad. Stor, kraftig og stærkt svedende gik han bagom haven ned til floden. Fra toppen af den skrånende bred kunne man se flodens brede blå spejl, hvorfra man selv i denne varme kunne ane vandets friske duft. På den anden side af den strakte engene sig vidt omkring, dækkede af en blå dis. Den gyldne kuppel på en fjern kirke lyste klart et sted ude i horisonten. Solen bagte.

I grøftekanten ved havens hegn sad bonden fra før og så sig om med benene over kors. Da han fik øje på godsejeren, så han på ham med sit udslukte blik og tog hatten af.

Godsejeren passerede forbi ham med et håndklæde daskende over skulderen i takt med hans skridt.

Han satte sig halvnøgen ved flodbredden, og lod sit bløde legeme med den svulmende mave og det fede bryst opvarme af solen, glinsende og frodig. Bag ham, oppe på skråningen stod bonden, tydeligt synlig mod den blå himmel, og så på ham. Hans påtrængenhed forstyrrede godsejeren, og da han stadig var det, da godsejeren efter at have badet atter kom op på bredden, blev det denne for meget.

"Er du nu der igen, din djævel!" skreg han rasende. "Kan du da ikke lade mig være i fred! Hvad vil du?"

"Deres Nåde," begyndte bonden med klagende, monoton stemme, "jeg er markarbejder ... arbejdsløs ... i fire dage har jeg ikke set mad ..."

"Og er det måske min skyld?" hidsede godsejeren sig op. "Er jeg da forpligtet til at føde på jer alle sammen, hvad?"

"Deres Nåde ..."

Bonden knælede, med det samme underdanige og eftertænksomme udtryk og samme langsomhed, som han talte, ned i støvet foran godsejeren.

Denne betragtede ærgerlig den snavsede, grå skikkelse, trak på skuldrene og klædte sig hurtigt på. Så gik han, uden at værdige bonden et blik.

Solen brændte ned på bondens hoved. Det var stille og varmt.

3

Den aften lod godsejeren sin te servere ude i haven under lindetræet. Luften var mild og frisk; solen stod allerede lavt og dens stråler forgyldte støvet, som en forbipasserende flok kvæg havde rejst. Et sted i haven spillede kusken på mundharmonika. Efterhånden som solen sank, blev lyset blødere, og haven emmede af grøn kølighed. Godsejeren sad i sin lænestol, allerede ved sin anden kop te, som bekom ham usædvanlig godt efter en varm eftermiddagslur. Der var fuldstændig stille, og godsejeren sank hen i fjerne drømmerier.

"For Kristi barmhjertigheds skyld ... i fire dage har jeg ikke set mad ..." lød en klagende stemme pludselig bag hegnet.

Godsejeren fo'r sammen. Ved hegnet stod atter den samme grå bonde og stirrede på ham med sine sløve, udslukte øjne.

"Er du nu der igen!" råbte godsejeren og sprang op.

"Paul, Paul, lad ham dog for Guds skyld være i fred!" skreg en kvinde, opskræmt af den pludselige lyd af godsejerens ophidsede stemme. Hun vinkede ad ham med armene, hvorved man kunne se hendes fyldige, lyserøde albuer.

"Hvad siger du? Skal *jeg* lade *ham* i fred? Men denne rå fyr har jagtet mig hele dagen!" Så trak han på skuldrene: "Semyon, Semyon!" råbte han.

Kusken holdt op med sit mundharmonikaspil og kom hurtigt løbende til.

"Smid den karl ud! Han trætter mig."

Den fede kusk nærmede sig langsomt til bonden.

"Her er intet at få ... intet ... forsvind med dig ... Der er alt for mange af jer, der går her og driver den af."

Manden så et øjeblik på ham; så vendte han sig atter og stirrede stift på godsejeren. Kusken greb bonden i nakken og vendte ham om.

"Hvad er du for én?" spurgte bonden naivt. "Har jeg gjort dig noget? Det er godsejeren, det er Hans Nåde, jeg vil tale med. Lad mig være ... hvorfor holder du fast i mig?"

Kusken vendte ham atter om og skubbede ham brutalt i ryggen. "Forsvind så med dig."

"Giv mig et stykke brød!" hulkede manden. "I vil være kristne, og nægter et menneske, der er ved at dø af sult, en brødskorpe!"

"Så du bliver ved?" råbte godsejeren, nu helt blå i hovedet.

"Hvorfor råber du? Har jeg måske fornærmet dig på nogen måde?"

"Semyon," råbte godsejeren, "smid mig den fyr på porten!"

Nu havde kusken fået rigtigt tag i bondens tynde skulder og gav ham et par drag over nakken; derpå slæbte han ham hen til porten, hvor han gav han ham et spark, så han tabte ligevægten og faldt om i støvet. Bonden jamrede sig, gårdens folk lo, og kusken, der ville forfølge sin sejr, slap lænkehunden løs på sit offer ...

I lang tid kunne man høre manden råbe og bande ad kusken.

Mørket var begyndt at falde på. De første stjerner glimtede frem på våraftenens himmel, og langt borte på landevejen hørte man et ekko af bondens grådkvalte stemme:

"I vil være kristne ... I, der mishandler en tigger, et sultende menneske ... slyngler og blodsugere er I alle til hobe ... ha ha ... Vent I kun ..."

Så blev lysene tændt inde i huset.

4

Natten var månelys og lummer. Vinduerne ud til haven stod åbne, som sorte huller mod den månehvide mur. Duggen lå frisk og glitrende på bladene og engsnarren skreg på den anden side af floden. Månen svævede fuld og tavs på himlen og kastede sit lys på de hvide tåger over engene.

Godsejeren sov. Hans vældige krop var næppe synlig i sengen; hans lette snorken fyldte det mørke rum. Månelyset faldt på gulvet som en plet af sølv.

Pludselig gled en skygge for vinduet, men straks efter forsvandt den, og alt syntes endnu mere stille end før. Atter dukkede skyggen frem, og omridset af et mørkt, forpjusket hoved stod ubevægeligt i vinduets lyse rektangel. Den samme skygge lå henover gulvet. Godsejeren snorkede videre og mumlede et eller andet i søvne.

Langt borte i hønsegården galede en hane, og et skingrende, profetisk skrig fløj op mod den mørke himmel over godset.

Mandens sorte skygge slørede månelyset. Noget sprang sagte ned på gulvet og stod så bomstille. Godsejeren holdt op med at snorke; det var som om han et øjeblik lyttede. Men så snorkede han videre igen som før.

Noget tungt hævede sig og faldt ned. En knasende lyd, som kød, der blev knust blev efterfulgt af en væmmelig fedtet lyd og noget, som slog plaskende mod væggen. Godsejeren kastede sig rallende frem og tilbage i sengen.

Hanen galede igen, trist og advarende. Natten gik til ende og månen sænkede sig mod horisonten. Nogen løb gennem haven, hegnet knagede, frøerne kvækkede højlydt i vandet – så blev alt stille.

Godsejeren var tavs. Månen havde allerede nået himmelranden, og træernes kroner stod sorte og tydelige imod dens runde skive.

Hanen galede for tredje gang.

Om "Blodpletten og andre fortællinger"

Forfatter: Michaïl Petrovitch Artsybachev (1878-1927).
Org.udgaver mv.:

Pasja Tumanov: *Паша Туманов* (1901 - forfatterens debut) – fra *Blodpletten og andre revolutionshistorier.* Oversat af A. C. Meyer. E. Jespersen, Kbh. 1911. – Førsteudgave tidsskriftet *Русское богатство* (1901).

Fra kælderen: *Из подвала* (1903) – Efter *Anton Skomaker,* i *Rjukan Arbeiderblad* 4. – 14. august 1923. Oversætter er ikke oplyst, fordansket fra norsk af Kim N. Jensen.

Arbejderen Sjevyrjov: *Рабочий Шевырев* (1905) – fra *Blodpletten og andre revolutionshistorier.* Oversat af A. C. Meyer. E. Jespersen, Kbh. 1911.

Gru: *Ужас* (1905) – fra *Blodpletten og andre revolutionshistorier.* Oversat af A. C. Meyer. E. Jespersen, Kbh. 1911.

Lægen: *Докторъ* (1906) – fra *Blodpletten og andre revolutionshistorier.* Oversat af A. C. Meyer. E. Jespersen, Kbh. 1911.

I landsbyen: *В деревне* (1906) – Efter *Billeder fra Rusland* af M. Arzybaschew ved E.–m., i *Bornholms Socialdemokrat,* 29. – 31. oktober 1907. Revideret og let forøget efter originalteksten af Kim N. Jensen.

Blodpletten: *Кровавое пятно* (1906) – fra *Blodpletten og andre revolutionshistorier.* Oversat af A. C. Meyer. E. Jespersen, Kbh. 1911.

Herre og bonde: *Мужикъ и баринъ* (1907) – Efter *Fortælling fra Rusland* af M. Artzybasew, i *Folkets Avis* (København) 19.01.1913. Revideret og forøget efter originalteksten af Kim N. Jensen.

Oversætter: A. C. Meyer (1858-1938) og Kim N. Jensen (f. 1955).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter motiv af Valentin Alexandrovitch Serov (1865-1911): *Солдатушки, бравы ребятушки, где же ваша слава? (Soldater, modige drenge! Hvor er jeres ære?)* (1905).

ISBN 978-87-7628-007-9
1. ebogsudgave

© 2024 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk